

КПНЗ «ЦДЮТ Металургійного району» КМР

**Збірник методичних матеріалів з досвіду педагогів закладу
«Розвиток самоефективності вихованців закладу на засадах
компетентнісного підходу»**

*(за підсумками роботи над обласним науково-методичним
проєктом та методичною проблемою закладу -2020-2024рр)*

Укладач:
Анна Гончарова-Гисляцька,
завідувач відділом методичним

м.Кривий Ріг
2024

«Схвалено для використання в освітньому процесі»
Рішення методичної ради КПНЗ «ЦДЮТ Металургійного району» КМР
від 28.05.2024 (протокол №4)

До збірника увійшли матеріали методичних розробок педагогів закладу. Роботи надані в авторській редакції, державною мовою. Автори несуть повну відповідальність за точність наведення фактів, цитат, даних, наукової термінології, джерел посилання тощо. При передруку матеріалів посилання обов'язкове.

Збірник розрахований на керівників, заступників, методистів, керівників гуртків, працівників закладів освіти.

ЗМІСТ

<i>Білик Неоніла Миколаївна «Створення емоційного комфорту та збереження здоров'я учасників педагогічного процесу як чинник соціалізації особистості».....</i>	<i>4</i>
<i>Білоусова Олена Валеріївна «Комунікативні процеси у хореографічному колективі».....</i>	<i>14</i>
<i>Венікова Наталія Володимирівна «Впровадження інноваційного менеджменту в систему освіти: ризики та перспектив».....</i>	<i>19</i>
<i>Гончарова-Тисляцька Анна Юріївна «Соціалізація вихованців з синдромом Дауна в закладах позашкільної освіти».....</i>	<i>45</i>
<i>Довгій Оксана Іванівна «Виховання внутрішньої свободи та розвиток творчого потенціалу особистості засобами театрального мистецтва. Педагогіка партнерства».....</i>	<i>65</i>
<i>Іваненко Оксана Олександрівна «Ритміка, хореографія, музика – ефективна корекційна складова інклюзивного навчання в системі позашкільної освіти».....</i>	<i>71</i>
<i>Кузніцова Анастасія Андріївна «Інформаційна безпека педагогічного працівника».....</i>	<i>78</i>
<i>Голівер Валерія Миколаївна, Герасименко Вікторія Сергіївна «Результат взаємодії в рамках творчого трикутника педагог-хореограф — здобувачі освіти — батьки на основі дослідження творчих здібностей дітей молодшого віку в НХК ТСХ «Алегро»».....</i>	<i>88</i>
<i>Сидорук Наталя Миколаївна «Інформаційне протиборство, боротьба з фейками».....</i>	<i>92</i>
<i>Неізви́стний Ігор Миколайович «Скелелазіння – як засіб педагогіки партнерства для формування гармонійно розвиненої особистості в системі діяльності гуртка спортивно-туристичного спрямування».....</i>	<i>106</i>
<i>Вороніна Ганна Анатоліївна «Розвиток та впровадження технологій дистанційного навчання в систему позашкільної освіти. Шляхи створення якісного звітного відео-контенту».....</i>	<i>111</i>
<i>Мороз Ольга Андріївна «Інноваційний менеджмент та педагогіка партнерства в дитячому танцювальному колективі».....</i>	<i>117</i>
<i>Степанюк Наталя Борисівна «Стратегічне управління закладом позашкільної освіти: від теорії до практики».....</i>	<i>122</i>
<i>Смутьська Ксенія Валеріївна «Інноваційні маркетингові комунікації в освіті».....</i>	<i>129</i>
<i>Мирна Зоя Олексіївна «Я-концепція педагогічних працівників як чинник психологічного благополуччя учасників освітнього процесу».....</i>	<i>139</i>
<i>Савченко Тамара Василівна «Інклюзивна освіта: проблеми та перспективи розвитку».....</i>	<i>147</i>
<i>Слободська Яна Генадіївна «Соціально-педагогічний супровід осіб з особливими потребами в умовах інклюзивної освіти».....</i>	<i>154</i>
<i>Соколов Євген Сергійович «Інформаційно-освітнє середовище: засоби розроблення, організація діяльності учасників освітнього процесу».....</i>	<i>160</i>
<i>Хрієнко Ніна Георгіївна «Система пошуку й розвитку обдарованих дітей в закладі позашкільної освіти».....</i>	<i>169</i>
<i>Шевчук Аліна Борисівна «Гейміфікація освітніх технологій. Управління та розвиток».....</i>	<i>180</i>
<i>Шевчук Інна Борисівна «Експериментальна діяльність у закладі освіти як фактор підвищення його конкурентоспроможності».....</i>	<i>194</i>

Створення емоційного комфорту та збереження здоров'я учасників педагогічного процесу як чинник соціалізації особистості

ВСТУП

Як часто звертаються учні до практичного психолога, щоб отримати консультацію, пораду? Який їхній вік? Що їх насправді хвилює нині?

Психологи накопичили чималий практичний досвід у формуванні важливих рис учня, майбутнього громадянина України, у розвитку соціальної компетенції, підвищенні психологічної культури, усвідомленні свого місця серед людей, виробленні навичок рефлексії, конструктивного вирішення проблем.

Головним завданням роботи практичного психолога в закладі освіти є забезпечення нормального процесу психічного становлення дитини, тому психологічна робота організована насамперед відповідно до інтересів самого учня. Ми розвиваємо його особистість, орієнтуючись на положення гуманістичної педагогіки і психології про особистісно-рівноправний характер взаємодії між дитиною та дорослим, право кожної дитини на самовизначення. Адже коли педагог оцінює особистість учня, спираючись тільки на власний досвід та інтуїцію, без достатньої кількості інформації, це може заважати виявленню справжніх причин труднощів у навчанні і вихованні, виникненню комунікативних проблем. Тому психологічне вивчення індивідуальних особливостей кожного учня є важливим завданням, для вирішення якого використовуються різноманітні методи психологічного обстеження. Звичайно, психологічна робота з дітьми різного віку має інший зміст.

Діяльність психолога організована таким чином, що враховуються можливості і резерви учня на кожному віковому етапі, у всіх ланках (початковій, середній, старшій школі).

Основною метою роботи психолога з дітьми початкової школі є:

- створення умов для розвитку пізнавальних можливостей і формування пізнавальних інтересів;
- формування позитивного психологічного клімату учнівського середовища як основи формування позитивного „Я”- образу та самосприйняття учня;
- забезпечення гармонійного співвідношення між вимогами до інтелектуальних і навчальних умінь дітей молодшого шкільного віку і їх психофізіологічними можливостями;
- виявлення варіантів шкільної та сімейної дезадаптації, причин неуспішності тощо.

Діти молодшого шкільного віку проходять первинне психологічне діагностування загального рівня розумового і вольового розвитку з метою індивідуалізації процесу навчання. Психолог протягом цього періоду постійно спостерігає за навчальною діяльністю, поведінкою, спілкуванням тощо; консультує дорослих з проблем розвитку дитини у молодшому шкільному віці; розказує, як запобігти неврологічним перевантаженням, як досягти порозуміння між батьками і дітьми.

Основною метою роботи психолога з дітьми середнього шкільного віку є:

- формування абстрактно-логічного, теоретичного мислення як основи для подальшого розвитку свідомості, самопізнання;
- розвиток вольової сфери учнів як основи мимовільної саморегуляції;
- вивчення навчальних мотивів, інтересів, здібностей, рівня досягнень та самооцінки;
- особливості формування статево-рольової ідентифікації, соціометричного статусу учня.

Саме в цей період здійснюється допрофільна підготовка – це допомога учням у виборі профільних напрямів навчання та широкої сфери майбутньої професійної діяльності. Ефективність допрофільної підготовки залежить від рівня навчальних досягнень учнів та усвідомлення своїх інтересів при виборі профілю навчання. Психолог повинен орієнтуватись на перспективи і інтереси дитини, прогнозувати її самовизначення у виборі профільних предметів. Цей вибір має бути цілеспрямованим, доцільним, відповідати бажанням та інтересам учня, його нахилам, здібностям, які виявляються у процесі психологічного діагностування та індивідуального консультування учнів та батьків. Від успішності вибору

спеціальності значною мірою залежить ефективність і результативність подальшого навчального процесу.

Вивчення особливостей розвитку мислення, уваги, пам'яті та пізнавальної сфери сприяє індивідуалізації роботи з учнями, дає змогу порадити, як краще організувати навчальну роботу, охопити великий обсяг інформації.

Психолог також вивчає рівень розвитку дитячого колективу, особливості його становлення, структуру стосунків, виявляє лідерів, надає психологічну допомогу тим учням, які поки ще не почуваються у колективі емоційно комфортно. Саме ця інформація психолога допомагає педагогам будувати стратегію роботи з певним класом.

Основною метою роботи психолога з учнями старшої вікової категорії є:

- створення умов для формування психічно зрілої особистості з розвинутим самоусвідомленням як основи для дальшого життєвого та професійного самовизначення;
- забезпечення умов для розвитку рефлексивної свідомості і позитивної „Я”- концепції;
- вивчення рівня самосвідомості, інтелектуального рівня, сформованості професійних планів на майбутнє;
- особливості функціонування захисних механізмів.

Але для дітей різного віку однаково важливим є емоційний комфорт у колективі. Емоційний стан учня, його спроможність долати труднощі, ставити цілі та реалізовувати їх, відчуття успіху є важливим напрямом як психодіагностичної, так і корекційної роботи психолога.

У своїй роботі психологи застосовують різноманітні форми психологічної роботи: індивідуальні консультації, рольові ігри, казкотерапію, психокорекційні тренінги. Це дозволяє ефективніше допомагати учням у вирішенні їхніх проблем, налагодженні стосунків між ними, батьками та педагогами.

У своїй професійній діяльності психолог прагне до реалізації гуманних взаємин в учнівському колективі, до взаємоповаги, порозуміння, розвитку особистості кожного учасника освітнього процесу навчального закладу.

Треба зазначити: психолог працює для людей. Психологи – не чарівники, не всесильні. Вони люди, такі самі, як і решта на цій планеті. Тому психолог, на жаль, не може вирішити всіх проблем учня або того, хто звернувся по допомогу. І річ не в тому, що бракує знань чи досвіду. Багато що залежить і від самої людини. Якщо вона готова змінювати щось у собі на краще, якщо докладатиме максимум зусиль для досягнення бажаної мети – тоді й консультація чи психологічна допомога будуть корисними і плідними. Багато чого залежить і від середовища, в якому живе дитина. Адже будь-яка психологічна бесіда, тренінг, заняття буде марним, якщо дитина прийде додому, а там усе навпаки.

І все ж: психолог повинен нести добре, мудре, позитивне, сіяти в душах дітей зерна любові та добра.

Актуальність роботи

Навчальний заклад — це багатовекторна система комунікацій, тому управління без урахування психологічних аспектів таким колективом неможливе. Саме психологічний супровід управлінської діяльності був і залишається пріоритетним в роботі психологічної служби навчального закладу. «Особистість виховує особистість – це азбука виховного процесу».

Навчаючи і виховуючи, педагог залучає дітей до матеріальних і духовних цінностей минулих поколінь. Гуманний педагог, прилучаючи дітей до знань, одночасно передає їм свій характер, постає перед ними як зразок людяності.

В сучасному навчальному закладі психологічна служба є важливою ланкою навчально- процесу, яка забезпечує ефективну взаємодію всіх його учасників: адміністрації, педагогів, учнів та батьків, створюючи комфортні психологічні умови, які будуть сприяти розвитку індивідуальних здібностей учнів та їхньому особистісному зростанню.

Також заслуговує на увагу вміння створити атмосферу комфорту і довіри у тренінговій групі, мотивувати учасників до активної діяльності, доступно та цікаво подати актуальну інформацію.

Саме тому важливо прищеплювати підліткам соціальні навички, розвивати вміння працювати в команді, творчо підходити до вирішення проблем, навчати бачити приховані внутрішні можливості, групове лідерство, налагоджування співпраці.

РОЗДІЛ I Емоційний комфорт дитини як фундамент подальшого розвитку

Поняття емоційний комфорт означає, що дитина перебуває у стані емоційної рівноваги, спокою, захищеності, безпеки, благополуччя, вона задоволена своїм буттям, оптимістична.

Стан емоційного комфорту є необхідною умовою подальшого особистісного розвитку дитини, успішного засвоєння знань та швидкого формування навичок.

Коли дорослі добре ставляться до дитини, визнають її права, а однолітки хочуть з нею товаришувати, вона відчуває емоційне благополуччя, впевненість, захищеність.

Емоційний стан дитини визначає, як вона бачить свій світ (батьків, дім, саму себе) і є фундаментом для її подальшого розвитку.

Ознаки перебування дитини в позитивному емоційно-чуттєвому стані:

- відчуття емоційного комфорту,
- позитивний вплив на всі сфери життєдіяльності,
- переважаючий бадьорий настрій,
- підвищення працездатності,
- високий рівень домагань,
- впевненість у собі, у власних силах,
- відкритість до контактів,
- здатність знайти вихід зі складної ситуації,
- хороша орієнтація у нових ситуаціях,
- почуття власної значущості.

Психологічна комфортність – це такий стан, який виникає у процесі життєдіяльності дитини, вказує на радість, задоволення, отримані в навчальному закладі; це умова життя, за якої учень спокійний та немає потреби від будь-кого захищатися. Іще у 1941 році психолог Р.А.Джонсон увів термін «шкільна фобія» - це не просто небажання дитини відвідувати школу, а невротичний стан, який характеризується розладом сну, підвищеною тривожністю, енурезом, загостренням хронічних хвороб (гастрит, виразка, астма).

Емоційний стан дитини визначає, як вона бачить свій світ (батьків, дім, саму себе) і є фундаментом для її подальшого розвитку.

Психологічний комфорт у навчальній діяльності як умова ефективної соціалізації учнів

Демократичні перетворення в Україні обумовили глобальні зміни у філософії освіти, визначенні її мети, завдань, методів діяльності. Сьогодні завдання навчальних закладів – виховання громадянина з високим рівнем громадянської свідомості, патріотизму, активності, поваги до прав і свобод демократичного суспільства, який успішно пройшов процес соціалізації до нових умов життя.

Поняття «соціалізація» (від лат. *socialis* – суспільний) дедалі активніше використовується як наукова категорія представниками широкого спектра наук – філософії, соціології, психології, політології, педагогіки та ін. Соціалізація – це прийняття індивідом групових норм, прийняття особистістю переконань, цінностей і норм вищого чи нижчого статусу, характерних для груп, членства в яких особистість домагається.

Складові процесу соціалізації:

1. Підготовка до суспільного життя: формування та засвоєння навичок демократичної культури, виконання громадянських обов'язків, взяття відповідальності за себе, родину, суспільство.

2. Оволодіння загальнонародською і національною культурою: формування цілісного світогляду, опанування таких соціальних навичок, як моральне ставлення до людей, терпимість щодо соціальних, національних, етнічних, релігійних, статевих розбіжностей, шанування прав та свобод людини, навичок співробітництва, позитивного розв'язання конфліктів, підтримки загальної безпеки.

3. Соціально-політична адаптація: розвиток навичок спілкування, культури комунікацій, самопізнання, самооцінки, самовизначення; адекватної оцінки світу, політичної ситуації, власної позиції тощо.

4. Соціально-професійна орієнтація: усвідомлений вибір життєвих стратегій, реалізація прав і можливостей шляхом самовиховання, самовизначення, самооцінки інтересів, здібностей, нахилів, мотивації майбутнього соціального і професійного розвитку.

Усі ці складові включають в себе і психологічний комфорт учнів. Про його важливість говорили й раніше.

Що є основою психологічного комфорту?

1. Створення психологічного клімату в колективі (групі), спрямованого на позитивні емоції, вчинки, інтереси, на формування відчуття позитивної перспективи для розвитку групи загалом та кожного з її членів зокрема.
2. У дитини не повинно згасати бажання посміхатися. Вона не має боятися відерто показувати свої емоції – плакати, сміятися, нудьгувати. Дитина не повинна щось із себе вдавати, а має бути сама собою.
3. Кожна дитина повинна відчувати, що їй раді, що вона бажана, не просто потрібна, а необхідна для цієї групи.
4. Соціальний контроль не має характеризуватися жорстокістю стосовно висловлювань, побажань, критичних зауважень членів групи.
5. Не можна обмежувати волю дитини. Усі дії, які вона чинитиме, повинні йти від власної ініціативи.
6. Слід підтримувати в колективі культ справедливості. Не можна нікого ні карати, ні хвалити не заслужено.
7. Помічати позитивне потрібно якомога частіше, шукати для цього щонайменші приводи.
8. Осуджувати треба якнайменше, іноді варто бути поблажливим.
9. Заохочувати до праці, намагатися зробити її приємною.
10. Створити безпечне середовище для дітей – не ставити високо важкі чи гострі предмети, не використовувати у приміщенні незаземлені розетки, не залишати без нагляду електроприлади, не використовувати шкідливі іграшки.
11. У сім'ї повинна панувати атмосфера підтримки та взаємопорозуміння, створюватися ситуація успіху для дитини. Щоб підтримати дитину, необхідно спиратися на її сильні сторони, уникати акцентування на невдачах, показувати задоволення дитиною. Потрібно спілкуватися з дитиною, активно використовувати гумор, дозволяти дитині самій вирішувати деякі проблеми. Підтримувати її хороші прагнення, намагатися не бути категоричним.
12. Демонструвати оптимізм, вірити у свою дитину.
13. Готувати дитину до співпраці, співіснування в колективі, прививати їй корисні звички, здатність до самообслуговування; позитивно й доброзичливо налаштовувати на оточення, в якому вона повинна перебувати.
14. Уміти помічати гарне, ділитися цим з дітьми.
15. Безперервно любити дітей, прагнути і вміти виявляти любов до них, показувати їм свою любов – вони мають це постійно відчувати.

Звичайно, найважче знайти правильний підхід до дітей саме підліткового віку і забезпечити їм психологічний комфорт на заняттях.

Оскільки розвиток особистості відбувається внаслідок соціалізації індивіда, то його мікросередовище в навчальному закладі відіграє важливу роль.

Ті учні, які не займають певне місце в колективі відносно своїх однокласників не відчують себе комфортно на заняттях, а відтак і менш вмотивовані на навчальну діяльність і на співпрацю з педагогом.

Не менш важливу роль в розвитку особистості і в комфортному самопочутті на занятті відіграє готовність учня до нього, що є комплексною характеристикою входження в життя навчального закладу і формує загальну навчальну діяльність.

Психологічну готовність до заняття можна визначити за такими компонентами:

1. Мотиваційний компонент готовності до заняття відображає бажання чи небажання учня навчатися. Він є важливим, оскільки від мотивації на навчання залежить входження учня в учбовий процес, його розумова активність на занятті, пізнавальний інтерес. Мотиваційну готовність до навчання можна визначити шляхом бесіди. Корекційна робота має бути

спрямована на формування внутрішніх мотивів учня (пізнавальних). Рекомендую групову форму роботи з використанням ігрових моментів.

2. Інтелектуальний компонент включає обізнаність (обсяг знань) рівень розвитку пізнавальної сфери (концентрація уваги, аналітичне мислення – здатність розуміти суттєві ознаки і зв'язки між явищами, раціональний підхід до дійсності (відносно послаблення значення уяви), логічне запам'ятовування. Корекційна робота – використовувати ігри, які розширюють світогляд, словниковий запас, тренують увагу, пам'ять, моторику. Логічні ігри.

3. Особистісний компонент готовності до заняття складається з показників: має володіти навичками самоконтролю та саморегуляції, вміти підкорювати себе обставинам, поступатися при необхідності, включатися в загальну діяльність, рахуватися з думкою інших та поважати цю думку, знати норми поведінки, осмислено їх реалізовувати у контактах з оточуючими. Корекційна робота – вчити учнів розуміти почуття, емоції, дії інших, формувати у них симпатію. Рекомендую використовувати також комплекс занять з психогімнастики.

4. Емоційний компонент проявляється в тому, що учень з задоволенням іде на урок, з радістю та довірою. Ці переживання роблять його відкритим для контакту з педагогом, учнями, підтримує впевненість в собі. Важливим моментом емоційної готовності є переживання, пов'язані з результатом навчальної діяльності – оцінкою, що впливає на самооцінку учня в цілому.

5. Вольовий компонент виявляється в умінні керувати своєю поведінкою, в рівні розвитку довільності пізнавальних процесів. Навчання вимагає довільного сприйняття, запам'ятовування та відтворення, вміння довільно виконувати дії і робити не тільки те, що цікаво, але і те, що потрібно.

6. Узагальнення переживань проявляється в утраті безпосередньої поведінки, в узагальненому сприйнятті дійсності, у довільності поведінки – здатність підкорювати свою поведінку певним правилам. Корекційна робота – вчити учня формувати цілі, засоби їх досягнення, бачити кінцевий результат своїх дій, вчинків, брати на себе відповідальність. Рекомендую комплекс занять з психогімнастики.

Окремо хочеться зупинитись на негативному характері взаємовідносин між педагогом та учнем, як вагомий фактор емоційного дискомфорту на заняттях.

Частина педагогів вбачає причину цього явища у складності окремих розділів навчальної програми, невиконанні учнями завдань, слабкій допомозі батьків, в особистих лінощах учнів.

Деякі педагоги стверджують, що проблеми у спілкуванні виникають тільки з власної вини учнів, які проявляють неповагу до педагогів, черствість, грубість, невдячність.

І лише незначна частина педагогів розуміє, що труднощі взаємовідносин можуть бути викликані й відсутністю педагогічних даних у педагога, невмінням або небажанням проникнути у внутрішній світ учня, відсутністю індивідуального підходу до нього.

Дещо по-іншому дивляться на цю проблему учні. Вони зазначають у деяких педагогах нестриманість, недовіру і неповагу до учнів, застосування авторитарних методів в навчальній діяльності, необ'єктивність, невизнання власних помилок.

Звичайно, що в умовах таких взаємних звинувачень не можна говорити про певне взаєморозуміння між педагогом і учнем, а отже і про психологічний комфорт на заняттях та ефективне засвоєння знань.

До того ж певні особистісні риси педагога можуть спричинити виникнення в учнів так званого смислового бар'єру. Він може проявлятися у двох видах: відносно конкретної особи і відносно конкретної вимоги.

Смисловий бар'єр щодо конкретної особи найчастіше виникає при неправильному розумінні педагога справжніх мотивів поведінки учня. Наприклад, учитель натрапив у класі на двох учнів, які вчинили бійку. Не з'ясувавши справжніх причин, учитель покарав обох; розцінивши це, як хуліганство. Але один з учнів, вважає що мав серйозну підставу для бійки, оскільки йшлося про його честь і звичайно сприйняв покарання як несправедливість. А якщо подібні непорозуміння будуть повторюватись, то відносно цього педагога в учня може виникнути смисловий бар'єр і він перестане його сприймати належним чином.

Смислові бар'єри можуть утворюватись і відносно конкретної вимоги. Внаслідок постійного повторювання цих вимог, учень перестає на них реагувати зовсім. Щоб усунути

цей смисловий бар'єр, слід змінити тон і манеру звертання до учня. Якщо була різка навчальна нотація, то слід спробувати звернутися по-дружньому і навпаки. Ще один спосіб ту ж саму вимогу має висловити інша людина, тоді ця вимога сприймається по-іншому.

Розв'язання проблем смислового бар'єру відносно конкретної особи пов'язано з афективним ставленням учня до педагога. Тут особлива роль належить психологу. Оскільки учень може відмовитись від відвертої розмови з цим педагогом. А починати роботу потрібно з ширшої бесіди, в ході якої поступово з'ясовуються основні причини цього явища. Бесіда має на меті усвідомлення учнем необхідності подолання негативних рис свого характеру. До того ж необхідна окрема робота з педагогом, який повинен дати результати учневі, що хоче дійти з ним до цілковитої згоди. Досягнення позитивних результатів великою мірою залежить від того, наскільки сам учень бажає змінити існуючий стан справ, коли вимоги вчителя поступово стануть вимогами учня до самого себе.

РОЗДІЛ II Взаємодія педагогів та практичного психолога як запорука емоційного комфорту учнів під час освітнього процесу

Діяльність практичного психолога в закладі здійснюється у співпраці з усіма учасниками освітнього процесу. Професійна взаємодія з педагогом є важливою складовою цієї діяльності, оскільки її успішність позначається на ефективності освітнього процесу в цілому. Скоординованість дій психолога і педагога забезпечує єдність, цілісність психолого-педагогічного впливу як на особистість учня, так і на батьків, що в кінцевому рахунку сприяє підвищенню рейтингу закладу. В організаційному плані в умовах закладу це вимагає спільного планування, координації та реалізації системи психолого-педагогічної взаємодії психолога і педагогів протягом навчального року.

Елементом цієї системи можуть бути семінари особистісного зростання для педагогів, участь у яких надає змогу ознайомитися з психічними властивостями особистості, віковими потребами учнів, з методами психологічного розвантаження їх під час заняття тощо.

Методи та прийоми психолого-педагогічної взаємодії психолога і педагога на практиці можуть втілюватись у зміст та форми проведення уроків, занять, роботу гуртків, проведення різноманітних заходів, які сприяють гармонійному становленню особистості учня або вихованця. На сьогоднішній день традиційний заняття можна удосконалити, зокрема, такими психологічними елементами та прийомами:

- створення позитивного психологічного настрою на початку заняття;
- запровадження елементів релаксації в середині чи наприкінці заняття;
- привернення уваги учнів до свого емоційного стану напередодні проведення іспиту чи виступу;
- активізація творчої уяви дитини у відповідності з темою заняття, що буде проведено.

Злагоджена взаємодія психолога і педагога відкриває шлях до використання багатьох ще не задіяних резервів освітнього процесу, адже такий підхід зумовлює не тільки гармонізацію особистісного розвитку дітей, але й скоординованість дій усіх учасників освітнього процесу.

Психолого-педагогічний брейнстормінг «Особистість педагога в системі управління дитячим колективом»

Психолого-педагогічний брейнстормінг — це нестандартна форма методичної роботи, яка дає можливість виявити загальну ерудицію, являє собою різновид дискусії, це змагання різних методичних ідей реалізації однієї і тієї самої проблеми. Психолого-педагогічний брейнстормінг сприяє максимальному долученню членів колективу до спільної групової творчої роботи з підвищення теоретичного та практичного рівнів фахової майстерності. Він дає можливість поєднувати індивідуальні та групові форми роботи з педагогом, стимулює їх до творчості.

Мета засідання: підвищення психологічної культури сучасного педагога; створення умов для обміну досвідом роботи педагога.

Проведення психолого-педагогічного брейнстормінгу

Учасники брейнстормінгу об'єднуються в три команди, визначають капітанів. Ведучий оголошує порядок та правила гри.

В оцінюванні враховують: правильність; точність; оригінальність; швидкість; активність.

Граунд. Психологічний портрет сучасного учня

Завдання: створити модель психологічного портрета сучасного учня, визначивши риси: інтелектуальні; моральні; вольові.

II раунд.

Рольова гра «Типи керівників»

Успіхкерування дитячим колективом визначається не лише окремими рисами керівника, а й їх інтегральним виявленням у вигляді стилю керування.

Стиль керування — це система засобів діяльності, особливостей поведінки керівника, що постійно повторюється, забезпечуючи успішну реалізацію функцій з урахуванням конкретних умов. У вузькому розумінні — це особливості спілкування керівника з людьми.

Найбільш відомою є типологія стилів, запропонована в 30-х роках американським психологом німецького походження Куртом Левітом. Згідно з цією типологією, визначають три типи керівників: демократи; автократи; ліберали.

Завдання:

1. Кожна команда дає характеристику одному із стилів керування у своєму колективі.

2. Кожна команда розіграє запропоновану ситуацію відповідно до обраного стилю керування. А потім вказує якого типу являється колектив в якому працює даний керівник.

III раунд.

Один із способів навчитись розуміти іншу людину полягає в умінні аналізувати міміку.

Міміка — сукупність рухів частин обличчя людини, що виражають її стан або ставлення до того, що вона сприймає (уявляє, обдумує, пригадує).

Завдання: уважно роздивитися малюнки, на яких зображено емоції, і розшифрувати їх.

IV. Підбиття підсумків. Кожен керівник презентує свій досвід роботи.

Психолого-педагогічний турнір «Мистецтво спілкування «по вертикалі»

Психолого-педагогічний турнір — це нетрадиційна колективна форма роботи з педагогічними працівниками, спрямована на пошук, розвиток, підтримку прогресивного педагогічного досвіду або пошук нових ідей, шляхів розв'язання актуальних проблем освіти.

Мета: підвищення культури міжособистісного та ділового спілкування в системі «вчитель — учень»; створення умов для обміну досвідом роботи.

Учасники турніру об'єднуються в три команди. Кожна команда вибирає капітана. Ведучий оголошує порядок та правила гри.

Граунд. Психологічна розминка для капітанів.

Вправа «Виразення почуттів...»

Завдання: кожен із капітанів звертається до своєї команди в ролі новопризначеного директора школи, завершуючи вислів «Добрий день...», виражаючи свої почуття голосом, жестом і т. д.

Інтерактивна міні-лекція

«Аспекти культури спілкування»

Психологи відокремлюють важливі етико-психологічні аспекти культури спілкування: знання психологічних особливостей людини; знання тих перешкод, які заважають правильному сприйняттю та: оцінюванню іншої людини; уміння точно відреагувати на психологічний стан іншої людини; уміння вибирати стосовно кожного таку форму звертання, яка відповідала б його індивідуальним особливостям; знання та вміння дотримуватися етики, виявляти повагу до людей; головне — постійна спрямованість на іншу людину, намагання більш реально відчувати себе в складній системі людських взаємин.

Психологічна пауза. Тест «Чи вміємо ми слухати?» Статистика свідчить: час, необхідний для спілкування з іншими на роботі й удома, ми витрачаємо: 9 % — на письмо, 16% — на читання, 30% — розмовляємо самі, 45 % — слухаємо (точніше, мали би слухати). Щоб визначити своє вміння слухати інших, проведемо тест.

Тест «Наскільки ти уважний?»

1. Чи стараєтеся ви змінити тему розмови у тих випадках, коли вона або співрозмовник вам нецікаві?
2. Чи дратують вас манери вашого співрозмовника?
3. Чи може невдале висловлювання співрозмовника спровокувати вас на грубощі?

4. Чи уникаєте ви можливості вступати в розмову з незнайомою або малознайомою людиною?
5. Чи маєте ви звичку перебивати свого співрозмовника?
6. Чи робите ви вигляд, що уважно слухаєте, а самі думаєте зовсім про інше?
7. Чи змінюється ваш той, голос, вираз обличчя залежно від того, хто ваш співрозмовник?
8. Чи змінюєте ви тему розмови, якщо співрозмовник зачепив неприємну для вас проблему?
9. Чи виправляєте ви співрозмовника, якщо в його мові є неправильно вимовлені слова, назви, вульгаризми?
10. Чи буває у вас іронічний тон у ставленні до співрозмовника?

Варіанти відповідей; майже завжди — 2 бали; у більшості випадків — 4 бали; іноді — 6 балів; рідко — 8 балів; майже ніколи — 10 балів.

«Середній бал» слухачів — 55. Якщо ви набрали 62 бали, то рівень ваших здібностей як слухача «вищий від середнього».

Хвилинка відпочинку «Подарунок жестом»

Жест — безумовно важливий знак спілкування. Він допомагає правильніше, точніше зрозуміти мовця. А в деяких випадках він може бути і єдиним засобом спілкування, коли ми, наприклад, не знаємо мови.

Завдання: кожна команда робить подарунок журі на невербальному рівні — жестами показує, що саме хоче подарувати. Після закінчення вправи проводять стисле обговорення — уточнення, що саме подаровано.

Співпраця батьків та психолога у створенні психологічного комфорту збереження здоров'я школярів

Родина — основа зростання здорової дитини, це світ, в якому людина навчається жити. Вона має забезпечувати їй достатні матеріальні та педагогічні умови для інтелектуального, фізичного, морального та духовного розвитку.

Надзвичайно важливим є взаємодія школи і сім'ї, зміцнення їх зв'язків, покращення емоційного контакту між батьками, дітьми та педагогічними працівниками, заохочення до партнерських, демократичних стосунків, що є основою створення гармонійного середовища для розвитку особистості дитини.

Психолого-педагогічна освіта батьків спрямована на підвищення їх педагогічної культури, розвитку у них позитивного сприйняття своїх дітей, себе самих, навколишнього світу, розвитку психологічних вмінь: попереджати причини виникнення конфліктів у сім'ї, спілкуватися на засадах емпатії, критично мислити тощо.

Батьки мають бути обізнані з особливостями психічного розвитку, навчання та виховання дітей, бути готовими співпрацювати з учителем, психологом, школою, об'єктивно оцінювати результати діяльності дитини.

Хто допоможе батькам набути психолого – педагогічних знань? Напрошується традиційна відповідь – навчальний заклад, а саме школа. І це, зрештою, правильно. Бо школа лишається одним із найбільших авторитетів у цьому питанні.

Перед школою стоїть завдання – налагодити з батьками своїх вихованців дружні взаємини, які будувалися б на взаєморозумінні і взаємоповазі. Ось тоді успіх у роботі забезпечено!

Заняття з елементами тренінгу «Світ дитини і дорослого»

Мета: сприяти взаєморозумінню батьків та дітей; допомогти усвідомити відмінність між «світами» дитини і дорослого, емоційні переживання, мотивацію поведінки дітей; ознайомити з поняттям «прийняття» дитини; особливостями батьків, які приймають чи не приймають дитину.

Хід заняття:

I. Привітання батьків.

II. Презентація мети заняття.

III. Основна частина.

Вправа – знайомство

«Сімейний фотоальбом».

Мета: познайомити учасників, сприяти згуртуванню групи, створенню позитивної атмосфери. Батьки виконують малюнок «Моя сім'я» або фото (презентують).

Вправа «Долоні сподівання».

Мета: одержати інформацію щодо сподівань учасників тренінгу.

Учасники на аркушах записують свої очікування від заняття.

Інформаційна частина « Дитячого світу- який він».

Ми часто вважаємо, що діти сприймають нас і навколишній світ так само, як і ми. Але це не так. Діти роблять свої висновки з огляду не тільки на те, що ми говоримо, а й на те, що ми при цьому робимо, як поведимося з іншими людьми. Наш особистий приклад виховує дітей більше, ніж усі слова, які ми промовляємо.

Особливості дитячого світу порівняно зі світом дорослих:

- відсутність сформованих поглядів;
- швидкість перевтілення;
- емоційність;
- висока мінливість;
- відкритість;
- імпульсивність;
- життя реальними подіями.

Часто батькам здається, що діти навмисно поводитися погано, однак це не завжди так. В основі будь – якої небажаної негативної поведінки дитини можуть бути бажання показати свою владу або демонстративну непокору, прагнення помститися, відплатити за образ.

Вправа «Права маленьких та дорослих».

Учасники діляться на дві групи («Діти» і «Батьки»).

Мета кожної групи – скласти список своїх прав. Потім по черзі називають ці права один одному. При цьому кожне право може бути внесено в остаточний список тільки тоді, коли воно прийняте іншою стороною. Кожна сторона може відхилити якесь право або наполягти на його зміні. Ведучий має право «вето» - припинення обговорення, він виносить прийняті обома сторонами права на обговорення.

Вправа «Моя дитина яка вона».

№	Що мене засмучує в моїй дитині?	Що мене тішить в моїй дитині?

Вправа «прийняття/неприйняття».

Дуже часто ми чуємо про безумовне прийняття дитини в усіх її проявах. В батьків це викликає подив і навіть протест. Усі батьки ставлять перед собою цілі: виховати самостійність, відповідальність, охайність тощо.

Одним з критеріїв діагностики прийняття дитини може стати те, наскільки швидко і легко батьки заповнювали графу «Що мене засмучує в моїй дитині?» Якщо легко вписували «-», але важко «+», навряд чи такі батьки приймають дитину такою, якою вона є. Однак навіть батьки, які вважають, що приймають дитину такою, як вона є, далеко не завжди можуть дати їй відчуття своє прийняття. Саме тому дуже важливо навчитися говорити «мовою прийняття», не використовуючи негативних установок.

Ознаки мови прийняття.

Оцінка вчинку, а не особистості, похвала, комплімент, ласкаві слова, підтримка, зацікавленість, схвалення, згода, посмішка, контакт очей, вираження своїх почуттів, доброзичливість, позитивні тілесні контакти.

Ознаки мови неприйняття.

Відмова від пояснень, негативна оцінка особистості, зауваження щодо невідповідності батьківським очікуванням, ігнорування, команди, накази, образа, погрози, покарання, загрозливі пози, неприязні інтонації.

Батькам дуже важливо зрозуміти, яку роль для дитини відіграють їхні установки. Батьки – найбільш значимі для дитини люди. Вони повинні обережно й уважно ставитися до своїх словесних звернень до дитини, уникати установок, що можуть негативно позначитись на її поведінці. Поза сумнівом, більшість батьківських установок позитивні.

V. Підбиття підсумків заняття.

Дитина віддзеркалення своїх батьків. Виховуючи дитину, будемо виховуватись самі, адже «справжнє виховання дитини у вихованні самих себе».

Робота практичного психолога по забезпеченню емоційного комфорту дитини

Психологічна година спілкування «МЕТА І МРІЯ моя»

Кожен з нас прагне стати успішною людиною. В цьому ми з вами досить схожі...Відмінність полягає в тому, що для деяких з нас успіх - це лише мрія, а для інших це вже стало метою. Що спільного між мрією і метою? Яка між ними різниця? Як власну мрію можна перетворити на мету? І мета, і мрія визначаються нашими бажаннями.

Мета - це досить сильне бажання, до реалізації якого людина прагне, докладаючи певні зусилля. А мрія - це уявне бажання, яке може так і залишитися уявним.

Бажання стає метою, якщо:	Бажання залишається мрією, якщо:
- людина сильно до неї прагне і робить усе що від неї залежить, тобто активно діє	- людина просто чекає, коли бажання здійсниться само по собі, не докладаючи ніяких зусиль
- людина може чітко визначити і уявити собі кінцевий результат, до якого прагне (тобто бажання, яке вже здійснилося) наприклад: хочу отримати 12 балів з географії	- людина може розповідати, про що вона мріє, чітко не уявляючи собі, чого ж вона хоче насправді наприклад: хочу добре навчатися
- для реалізації мети людина сама визначає і дотримується певних часових меж наприклад: через 2 місяці я зможу вільно спілкуватися з британськими школярами	- людина ніяким чином не обмежує себе у часі, вона може все життя чекати, коли здійсниться її мрія наприклад: коли-небудь я вивчу англійську мову

Мрії можуть здійснюватися або ні, і відбувається це, як правило, випадково, а тому від самої людини тут мало що залежить. Мету ми встановлюємо на певний проміжок часу. А здійснення мрії можна очікувати все життя і не дочекатися.

Думки в голові - мета на аркуші

Особистий успіх не обмежується відчуттям задоволеності своїм життям або щастям. Швидше, він полягає в упевненості, що ви завжди можете досягти бажаного і спонукає вас діяти в потрібному напрямку.

При досягненні особистого успіху не слід покладатися на випадок або везіння. Якщо ви не маєте вродженої схильності домагатися успіху, не турбуйтеся, всьому можна навчитися! Для цього досить усього лише змінити стиль мислення і сприйняття життя.

Пропоную сьогодні розглянути покрокову інструкцію того, як докладаючи певних зусиль, можна досягти великих результатів.

Крок 1. Поставити перед собою мету.

Оцініть свою нинішню ситуацію в житті і уявіть, яке б життя ви собі хотіли. Поміркуйте, що потрібно змінити для того, щоб досягти мети. Коли ви чітко бачите кінцевий результат, вам буде простіше домогтися бажаного.

Крок 2. Отримати те, що вам потрібно.

Коли ви усвідомите чого вам не вистачає і зрозумієте, як це отримати, ви автоматично почнете наближатися до внутрішнього успіху.

Крок 3. Отримати те, чого вам хочеться. Розставте пріоритети у своїх бажаннях. Поставте на перше місце найважливіші та найбільш бажані. Здійснивши саме їх, ви невимовно повірите в свої сили і вам буде легше рухатися далі.

Крок 4. Усунути перешкоди на шляху до особистого успіху. Це, напевно, найскладніший крок. Вам доведеться попрацювати над собою, щоб навчитися долати і усувати депресію, нерішучість, повільність, жалість до себе, образу і комплекси. Здобувши здатність позбавлятися від усього цього, ви усвідомите, що ніщо не зможе не в змозі стати вам на перешкоді у досягненні успіху

Рецепт щастя

Візьміть чашу терпіння, улийте в неї повне серце кохання, додайте дві пригорщі щедрості, посипте добротою. Додайте трішки гумору і як можна більше віри. Все це гарненько

перемішайте. Намастіть на кусок відпущеного вам життя і пропонуйте кожному, кого зустрінете на своєму шляху.

Звісно, цих заповідей набагато більше, і їх кількість залежить від педагогічної культури сім'ї.

Рівень вихованості дитини залежить від родинного виховання. Нехай воно принесе вам завтрашню радість і щастя.

- o Радійте своїй дитині!
- o Розмовляйте з дитиною спокійно.
- o Будьте терплячими.
- o Заохочуйте зацікавленість і фантазії дитини.
- o Піклуйтесь про те, щоб дитина мала можливість отримувати нові враження, які можуть стати джерелом її фантазій, мрій.
- o Якщо дитина зацікавилася чимось і почала колекціонувати щось — залучайтесь до її улюбленої справи та допомагайте їй.
- o Відвідайте разом з дитиною музеї, виставки, бібліотеки.
- o Ставитись до всього з гумором!
- o Намагайтесь не відволікатись, не зупиняти, не переривати дитину, не підганяти її, говорячи, що ви все зрозуміли, поки дитина не розповість вам до кінця свою історію.
- o У жодному разі не можна допустити, щоб дитина запідозрила, що вас не цікавить те, про що вона розповідає.
- o Бажано не примушувати дитину робити щось, коли вона втомилася, схвильована або коли її щось відволікає.
- o Бажано не задавати дитині надто багато запитань.
- o Намагайтесь не примушувати дитину робити те, до чого вона не готова.
- o Не можна постійно виправляти дитину, повторюючи: «Не так».
- o Бажано не критикувати дитину навіть наодинці, а тим більше у присутності інших людей.
- o Намагайтесь не встановлювати для дитини надто багато правил: вона просто перестане звертати на них увагу.
- o Бажано не зловживати стимулами для дитячих вражень — іграшками, поїздками та ін.
- o Намагайтесь не порівнювати дитину з іншими дітьми.

Використана література

1. Єфремова С. А. Тренінг спілкування для старшокласників. - К. : Вища школа, 1994. - 79с.
2. Корольчук М. С. Крайнюк В. М. Соціально-психологічне забезпечення діяльності в звичайних та екстремальних умовах. - К. : Ніка-центр, 2006.
3. Корольчук М. С., Крайнюк В. М. Теорія і практика професійного психологічного відбору. - К. : Ніка-центр, 2006.
4. Лозниця В. С. Психологія і педагогіка: основні положення. - К. : КДЕУ, 2000. – 302с.
5. Професійне самовизначення старшокласників. Методичний посібник. – К. : «Шкільний світ», 2006.
6. Психологічний словник / за ред. Войтка В. І. – К. : Вища школа, 1982. – 215с.
7. Тюшев Ю. Выбор профессии. - СПб. : Питер, 2006.

Білоусова Олена Валеріївна, акомпаніатор

Комунікативні процеси у хореографічному колективі

ВСТУП

Мистецтво класичного танцю за своєю сутністю гармонійно пов'язане, синтезоване з музикою. Значне місце у процесі фахової підготовки займає акомпаніатор, який докладає свій вагомий внесок у підготовку балетмейстерів, педагогів-хореографів та артистів балету. За посередництвом музики він допомагає хореографу-педагогу прищеплювати професійні навички, формувати емоційно-почуттєву сферу здобувачів освіти, а також сприяє музично-естетичному розвитку майбутніх постановників, педагогів та виконавців. Щоденно

акомпануючи у тренувальному класі, акомпаніатор активно сприяє удосконаленню артистичної та технічної майстерності танцівників. Його праця є важливою, та особливо важливим є наявність у музиканта великого багажу знань та навичок зі самої специфіки предмету, а також розуміння ним природи, сутності хореографічного мистецтва, особливостей та закономірностей взаємозв'язку виражальних засобів музики і танцю, комунікації між учасниками освітнього процесу. Отже, прагнення хореографів співпрацювати з висококваліфікованими акомпаніаторами є цілком зрозумілим.

Теоретичними та практичними дослідженнями з питань музичного супроводу в хореографії займалися чимало хореографів. Сьогодні можна визначити, що вже під час навчання здобувачам освіти необхідно засвоїти принципи музичного навчання та набути практичного досвіду співпраці з акомпаніатором. Загалом робота акомпаніатора має такі напрями діяльності у обов'язки входить робота з балетмейстером-постановником чи педагогом-репетитором для підготовки до вистави чи концертної програми. Таку партнерську співпрацю розглянемо у рамках комунікації Педагог-хореограф-акомпаніатор-здобувачів освіти на основі Народного художнього колективу театру сучасної хореографії «Алегро»

РОЗДІЛ I Творчі аспекти діяльності педагога-хореографа

Творчість - процес народження нового, що об'єктивно здійснюється у природі чи в людині; у природі - зародження, зростання, визрівання; у людині – створення нових думок, почуттів чи образів, які стають безпосередніми регуляторами творчих дій.

Мета творчості педагога-хореографа спрямована не на створення чогось принципово нового, оригінального, а на розвиток особистості. Риси творчої особистості найбільш ефективно формуються у процесі творчої діяльності, від якої залежить активність, самостійність людини, розвиток її фантазії, уяви, потреба пошуку нової інформації, фактів. Утім, для вирішення численних типових нестандартних завдань викладач буде свою діяльність відповідно до загальних складових пошуку і аналізує педагогічну ситуацію, проєктує бажаний результат на основі вивченого матеріалу, обирає доцільні засоби його одержання, теоретичних знань та практичних умінь, формує нові завдання.

За науковими показниками, модель творчої особистості має чотири компоненти:

1. *Психофізіологічний.* Стан здоров'я людини, її фізичний і психологічний розвиток.
2. *Пізнавальний.* Якості, що сприяють розвитку інтелектуальних здібностей. Уміння притаманні розумової діяльності (уміння аналізувати, порівнювати, класифікувати, узагальнювати), розвиток навичок самостійного мислення, знаходження нетрадиційних шляхів, рішень, завдань.
3. *Мотиваційний.* Важливий чинник до пошуку нових знань, генерації нових ідей. Розвиток у людини потреби само актуалізації.
4. *Спілкування.* Людина проявляється стосовно себе й довкілля. Прагнення людини змінити себе й оточення веде до пошуку нових форм взаємодії з іншими людьми. Рівень розвитку таких якостей, як незалежність, самоповага, самореалізація, сила волі, комунікативні властивості, вихованість.

Отже, наявність цих компонентів дає можливість людині самореалізуватися. Самореалізація особистості йде через акт творення, а будь-який акт творення мітить у собі розумний початок, інтелектуальну програму та підконтрольне інтелекту здійснення самого творчого процесу.

Тільки мистецтво, зокрема хореографічне, дає можливість створити для людини умови її особистої творчості. Хореографія, будучи грандіозною скарбницею художнього досвіду, дає можливість викладачу та учням долучатися до творчості іншими словами, "через мистецтво" танцю здобувачі освіти навчаються дивитися, слухати, читати, танцювати, тобто сприймати твори, композиції, комбінації, як одиниці вираження творчого процесу.

У процесі занять педагог-хореограф створює танцювальні комбінації які не лише навчають правильного методичного виконання вправ, але й розвивають відчуття гармонії музики і танцю. Тому творчий процес, такий як створення комбінацій, неможливий без попереднього підбору музичного супроводу. Педагог-хореограф повинен зацікавити і надати змогу здобувачам освіти відчутти те, чого вони раніше не сприймали й не відчували - емоційний зв'язок між музикою, рухами та виконанням.

Творчий підхід у хореографічній діяльності сприяє розвитку мислення, яке можна поділити на словесно-логічне, наочно-дійове, репродуктивне і творче.

Словесно-логічне мислення розвивається, коли викладач доводить окремі теоретичні положення дисципліни, викладає методику виконання рухів, логічно вибудовуючи весь смисловий ланцюг певної тези, а здобувач освіти у процесі сприймання інформації визначає проблему, осмислює її, здійснює пошук шляхів її вирішення та послідовно вербалізує власний умовивід.

Репродуктивне мислення розвивається у процесі практичного показу викладачем того чи іншого руху й передбачає запам'ятовування та відтворення здобувачами освіти певного завдання.

На відміну від попереднього, розвиток наочно-дійового мислення потребує привнесення в запропонований зразок індивідуального відчуття рухів, поз, виявлення за їх допомогою особистісних виконавських чи акторських якостей і має низку спільних рис із творчими.

Творче мислення - це вміння нестандартно вирішувати проблему, швидко переключатися з одного аспекту її осмислення на інший, привносити в цей процес частку власної індивідуальності. Упродовж засвоєння дисципліни, творче мислення повинно розвиватися в кількох напрямках: як виконавське, коли учень у заданому тексті по-своєму інтерпретує зміст вправи, виражає власний емоційний стан, і як педагогічне, коли в процесі проведення заняття втілює й реалізує власне бачення своєї мети й завдання. Іншою мірою, на розвиток творчого мислення здобувачів освіти впливає сприймання й досвід.

Сприймання - це відродження предметів або явищ при їх безпосередньому впливі на органи чуттів. Воно пов'язано з обробкою інформації що поступає із зовнішнього середовища і сприяє створенню образів, якими в подальшому оперують увага, пам'ять, мислення та емоції.

Накопичення досвіду відбувається на базі сприймання навчального матеріалу в процесі занять, і, як наслідок - спілкування з викладачем, набуття практичних умінь і навичок під час перегляду виконання вправ однолітками. Крім того, надзвичайно важливим є досвід, що формується в процесі перегляду вистав. Це дає змогу наочно прослідкувати шляхи й виявити засоби трансформації втілення, становлення власне засобів танцювальної виразності.

Синтез музики та хореографії

Музика й хореографія перебувають у найтіснішому взаємозв'язку з давніх-давен. Танець починається з музики, виростає з неї. Мелодія танцю плине, як і мелодія музики, у найрізноманітніших поліфонічних, гомофонічних формах. Лад, метр, ритм, темпові та динамічні відтінки й нюанси в танці мають таке ж значення, як і в музиці. У цьому їхня єдність. Рух у музиці на відміну від танцю, не має наряду й пластичного характеру, а має тільки темп і ритм. У танці темпо-ритм не тільки художньо організовує рух, а й передає емоційні характеристики хореографічних образів.

Як і в музиці в хореографії є певна тривалість. Виконання того чи іншого елемента: вісімка, чвертка, половина - на них і припадає акцентований елемент руху. Певна різноманітність існує як у виконанні окремого руху, так і в комбінації. Варто відзначити, що музичний лад (мажор, мінор) впливає на нюансування руху. Мажорна мелодія надає рухові динамічності; мінорна - окриленості, плавності, елегійності. Найбільше це відчувається при зміні характеру музичного супроводу, тобто при переході мажорного ладу до мінорного, й навпаки. У музичному супроводі штрих стакато має відповідати хореографічному штриху - тобто уривисте виконання руху, а легато - плавне. Ці музичні штрихи певною мірою підказують танцюристу, як слід відтворити характер руху. У жодному разі не можна розглядати музику як звичайний супровід, що полегшує виконання рухів.

Про кожну мелодію можна розповісти словами та передати її рухами. Кожний музичний твір має свій характер. Саме музика сприяє виразності рухів. У цій взаємодії музика займає провідне положення, рухи стають засобом вираження художніх образів. Музичні теми мусять змінюватися відповідно до подій у сюжеті, підкреслюючи взаємодію образів, аби бачене співпало з почутим. Від художньої гідності музики, від того, наскільки вона образна, змістовна, виразна, у прямій залежності є якість хореографії. У такому випадку музика надихає балетмейстера.

Музика й пластика - дві різні мови. Музика - це сукупність мелодії, гармонії, метрики, ритму. Інколи музика говорить там, де жест безсилий, а інколи поза, жест, міміка можуть сказати те, про що не розповість музика. Як бачимо, одне мистецтво (музика) є доповненням іншого (хореографії), і навпаки.

Тільки повна відповідність музики й хореографії, сценічної дії і музики можуть дати високо - художній оригінальний твір мистецтва. Завдяки взаємозв'язку музики та хореографічного па, танець сприймається як закінчений мистецький твір. Музикознавці фіксують здатність сукупності метричних та ритмічних рис у музиці відтворювати будь-які рухи - рівні, розмірені або нервові - неупорядковані, нерівномірні.

РОЗДІЛ II Комунікативні процеси у хореографічному колективі

Людина формується й стає особистістю у суспільстві інших людей. Якщо виокремити із суспільства людину, яка втратить усі контакти з навколишнім світом, то перед нами постане індивід, якому неминуче прийде втратити свою особистість. Якості особистості - доброта, ширість, комунікативність, нетерпимість, підозрілість, принциповість, грубість, а слідом за ними всі інші 1500 якостей особистості, зафіксованих сьогодні у словниках, втратять свій сенс і поступово атрофуються. Усе, що накопичувалося в особистості, усі її глибинні психологічні прошарки, які виникли завдяки спілкуванню, стануть непотрібними. Усе життя людини, від народження й до смерті проходить у самих різних групах, членом якої вона безпосередньо є.

Дитячий хореографічний колектив Народних художніх колективів театр сучасної хореографії «Алегро» у процесі своєї діяльності проходить етапи від малої групи до колективу. Мала група згодом, під впливом низки чинників, перетворюється на колектив. Такий колектив об'єднує любов до хореографічного мистецтва, виконавської діяльності, він формує дружні відносини у позашкільний час. Важливим є з'ясування ролі комунікативних якостей учасників хореографічного колективу. Формування цих якостей є важливим для становлення особистості дитини у сфері мистецької діяльності. В поняття "колектив" соціальна психологія і педагогіка вкладають низку ознак, яких немає в понятті "група", у тому числі не кожна дитяча хореографічна група, може вважатися колективом. Для того, щоб вона досягла стану колективу, їй доводиться пройти тривалий і багатоступеневий шлях. При цьому слід зазначити, що не кожна хореографічна група проходить цей шлях. Деякі зупиняються, з тих чи інших причин, на одному з проміжних рівнів, що безумовно, впливає на загальний творчий рівень групи.

Перший рівень становить номінальна група. Її характерна риса це те, що вона на має жодної групової ознаки. Це діти, як і вперше зібралися у хореографічну групу. Такий конкретний образ номінальної групи.

Другий рівень - група-асоціація. Вона має офіційний статус, а її члени мають однакові цілі. Дитяча хореографічна група створюється з метою естетичного розвитку дитини засобами танцювального мистецтва, прищеплювання любові і до всього красивого, витонченого, формування світогляду та піклування про фізичний розвиток учня. Однак така група не функціонує як єдине ціле, і діяльність її учасників має індивідуальний характер. Тут не тільки немає психологічних зв'язків, а й зв'язків суто ділових, функціональних. Хоч кожний з учасників усвідомлює, що перебуває в дитячій хореографічній групі, але на їхній конкретній поведінці це майже не позначається. Діти цілком поглинуті собою, залом для занять, керівником й особливо спеціальною формою для заняття. На інших учасників хореографічного колективу, майже не звертають уваги. Лише після 2-3 занять починають знайомитись один з одним, відрізняти одних учасників групи від інших.

Наступний рівень - група-кооперація. Вона характеризується єдністю цілей і єдністю діяльності, наявністю взаємодії, співробітництвом. Але психологічні зв'язки тільки зароджуються. У цій групі можуть створюватися танцювальні номери, які основані на рухах, що повторюються й виконуються всіма учасниками синхронно, без особливих творчих ускладнень та індивідуально-психологічних завдань.

Група-колектив - це найвищий рівень розвитку хореографічної групи, що характеризується організаційною й психологічною єдністю. Тут вже є диференційований підхід до кожного з учнів, знання їхнього виконавського потенціалу, технічних можливостей, особливостей

психіки, здібностей та рим характеру. Ці етапи, як ми визначили, притаманні й групі дитячого хореографічного колективу НХК ТСХ «Алегро».

Процеси створення колективу мають ієрархізовану будову й утворюють багаторівневу структуру. Її ядром виступає спільна діяльність членів малої групи, зумовлена значущими цілями.

Перший рівень в колективі становить ставлення його членів до змісту й цінностей колективної діяльності. Ці ставлення його членів забезпечують його згуртованість, його ціннісно-орієнтаційну єдність. Не буде єдності в ставленні до спільної діяльності, тобто, не буде ціннісно-орієнтаційної єдності - не буде й справжньої згуртованості.

Другий рівень - це міжособистісні взаємини, які у сформованому колективі опосередковуються ціннісними орієнтаціями, не пов'язаними зі спільною діяльністю.

ВИСНОВКИ

Спрямованість виховної роботи на розвиток доброзичливих взаємовідносин які стають ціннісними орієнтаціями учасників дитячого хореографічного колективу, надає можливість підняти майстерність в оволодінні мистецтвом танцю. Для перетворення дитячої хореографічної групи на повноцінний колектив керівнику важливо знати параметри цього розвитку. Як зазначає Л.І Уманський, комплекс має три блоки параметрів, з яких два - "суспільний" і "особистісний" - відбивають різні сфери життєдіяльності групи, а третій - блок загальних якостей - має якісний характер. Він додається до параметрів перших двох блоків, характеризуючи різні, досягнуті групою в різних сферах її життєдіяльності. Розгляд останнього параметру є особливо важливим.

До структури блоку загальних якостей входять такі параметри як *інтегративність, мікроклімат, референтність, лідерство, інтрогрупова активність*. Саме вони стають в основі комунікативних якостей учасників дитячих хореографічних колективів. Під інтегративністю розуміється ступінь єдності, злитості учасників хореографічних колективів. Мікроклімат характеризує самовідчуття кожної дитини в хореографічній групі, задоволеність групою, комфортність перебування в ній. Розуміння референтності пов'язується нами зі ступенем прийняття учасниками хореографічного колективу іміджу (еталону) групи, їх ідентифікація з еталоном групових цінностей. Наступний параметр - лідерство - тлумачиться, як ступінь провідного, активного впливу особистостей, членів групи на групу в цілому напрямі здійснення групових цілей. Специфіка дії цього параметру в дитячому хореографічному колективі полягає в конфлікті між лідерами й здібними дітьми, яких керівники хореографічних колективів висовують на провідні ролі в танцювальній постановці. Саме ця проблема є однією з головних, що потребує вирішення для створення такого мікроклімату хореографічного колективу, у якому здійснюється особистісне зростання його учасників. Інтрогрупова активність тлумачиться як ступінь активізації групою особистостей, що її становлять. Ми розуміємо, що цей параметр, як двобічний процес створення доброзичливого клімату в дитячому хореографічному колективі, що стає середовищем активізації міжособистісних зв'язків. Інтрогрупова активність розуміється як вплив групи на інші групи. Безумовно, образ групи стає взірцем не тільки виконавського мистецтва, а й тих стосунків, що склалися в колективі. Повертаючись до "суспільного" блоку параметрів, що характеризують групу, як соціальну сферу життєдіяльності групи можна зазначити, що головним у цьому блоці є параметр спрямованості групової діяльності, тобто соціальна цінність прийнятих групою цілей, ціннісних орієнтацій і групових норм. Це дає підстави стверджувати, що діяльність дитячої хореографічної групи базується на визначенні загальнолюдських цінностей засобами хореографічного мистецтва. Третім параметром "суспільного" блоку - підготовленість до даної діяльності кожного окремого члена групи, так і власне групову підготовленість як певну спрацьованість, координованість дій окремих членів дитячого хореографічного колективу, що діє як єдине ціле в реалізації своїх функцій. Тобто, загальний рівень професійної підготовки групи та міжособистісна взаємодія її членів дозволяють констатувати, що сформованість колективу переходить на більш високий рівень діяльності. Третій "особистісний" блок має підструктури інтелектуальної, емоційної та вольової комунікативності. Ці властивості відображають три сторони свідомості особистостей, що входять до складу групи, та відповідні сфери життєдіяльності. Базуючись на цьому визначенні й подальшому розгляді ми висуваємо

передбачення щодо умов розвитку комунікативних якостей учасників хореографічного колективу, що надає високий результат спільної роботи.

Список використаних джерел

1. Березова Г.О. Класичний танець у дитячих хореографічних колективах. - К.: Музика.Україна, 1990. - 256с
2. Вісник Міжнародного Слов'янського університету. - X., 2007. - Т.10.,1 - 80с.

Вєнікова Наталія Володимирівна, методист

Впровадження інноваційного менеджменту в систему освіти: ризики та перспективи

Анотація

В роботі розкрито поняття інноваційного менеджменту в системі освіти на прикладі організації роботи методиста з туристсько-краєзнавчого напрямку, Комунального позашкільного навчального закладу «Центр дитячої та юнацької творчості Металургійного району» Криворізької міської ради. Іноваційним менеджментом повинен володіти не тільки керівник закладу, а й керівники підрозділів закладу для покращення результативності закладу, в першу чергу для того, щоб бути конкурентно спроможними серед закладів освіти на освітньому просторі.

Ця методична розробка це - обмін досвідом в організації, управлінні освітньо – виховним процесом для методистів з туристсько-краєзнавчого напрямку роботи в багатопрофільних позашкільних навчальних закладах. У контексті сучасних тенденцій в освіті, важливо розглянути інноваційний менеджмент керівників структурних підрозділів, зокрема методистів закладу, що в свою чергу може стати ефективним інструментом для досягнення освітніх та управлінських цілей.

ВСТУП

Виховна робота в соціокультурному середовищі, в якому здійснюється соціалізація особистості, формує її цілісний світогляд, усвідомлений вибір життєвих стратегій, мотивацію майбутнього соціального і професійного розвитку особистості. Досягти цієї мети використовуючи традиційні методи та форми в організації освітньо-виховного процесу роботи мало ефективна. Вирішенню цієї проблеми сприяє впровадження в освітній процес інноваційного менеджменту (інший погляд на організацію роботи керівника та підлеглих) що суттєво покращить досягнення певних цілей в роботі закладу. Для початку в роботі буде висвітлено сам термін «інноваційний менеджмент» механізми дії і запровадження в освітньому закладі, в чому приховані ризики та перспективи такого підходу.

Мета даної методичної розробки полягає в обміні досвідом використання інноваційного менеджменту в напрямку туристсько-краєзнавчої роботи в закладі. Ми дослідимо теоретичні основи інноваційного менеджменту, звернемо увагу на ризики та перспективи сучасного підходу до управління, налагодження роботи відповідальних за туристсько-краєзнавчу роботу, керівника гуртка.

РОЗДІЛ 1 Впровадження інноваційного менеджменту в систему освіти: ризики та перспективи

Поняття інноваційний менеджмент

Для початку заглянемо в тлумачний словник і дамо визначення словосполученню «інноваційна діяльність». Отже, інноваційна діяльність (від [англ. innovation](#) — нововведення) — діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг.

Щоб управляти інноваційними процесами розвитку туристсько-краєзнавчої роботи в закладі освіти треба знати, як це робити. Перед керівником закладу стоять задачі створити умови для його розвитку. А розвиток, це робота експертів з туристсько-краєзнавчого напрямку роботи, Перш ніж запровадити в організацію освітнього процесу інноваційний підхід

проходить алгоритм підготовчих дій, до якого входить процес засвоєння інновацій, тобто розвиток можливий тільки за рахунок нового: технологій, підходів, методів, змісту роботи, організаційних структур і тому подібне. Цими процесами необхідно управляти. Перед педагогами завжди стояли питання а саме: мета, методи, зміст навчання. Рівень майстерності керівника гуртка туристсько-краєзнавчого напрямку завжди пов'язувався із здатністю до творчої пошукової роботи. Інноваційна діяльність, будь якому колективі завжди перебуває в єдності та боротьби протилежностей. Налагоджений повсякденний устрій в навчальному закладі, опирається нововведенням, які перешкоджають його стабільності та не завжди приносять позитивні результати. Тож щоб отримати високі результати педагогічної діяльності, конкурентоспроможність на ринку освітніх послуг необхідні інноваційні зміни. Упровадження нового завжди несе в собі елемент ризику. Але ще більшим ризиком є відмова від інноваційної діяльності.

Під час інноваційної діяльності зростає роль менеджера, а його особистісні якості та позиція, професійна майстерність, інноваційна компетентність, інноваційна культура визначають долю навчального закладу. Отже, поняття «менеджмент» («управління») – це процес планування, організації, мотивації та контроль з метою досягнення координації людських, фінансових, природних і технологічних ресурсів необхідних для ефективного виконання завдань. За словами [Анрі Файоля](#), «керувати—це прогнозувати і планувати, організовувати, командувати, координувати і контролювати». Менеджмент пронизує всю організацію, торкається практично всіх сфер її діяльності. А менеджер, це та людина, яка ефективно впроваджує в закладі поставленні цілі і завдання для досягнення позитивного результату. В даному контексті методист з туристсько-краєзнавчого напрямку роботи при Комунальному позашкільному закладі «Центрі дитячої та юнацької творчості Металургійного району» Криворізької міської ради і являється менеджером.

Успішність інноваційної діяльності зумовлюється інноваційним менеджментом. Інноваційний менеджмент сприяє системній інноваційній діяльності, створенню єдиного інформаційного поля про інноваційну діяльність, підвищенню інноваційної компетентності та інноваційної культури педагогів, формує сприятливий інвестиційний клімат та конкурентоспроможність навчального закладу.

Особливості інноваційного менеджменту в освітній галузі розкриваються в роботах Л. Ващенко, Л. Даниленко, Л. Калініної, О. Козлової, М. Поташника. Автори у своїх дослідженнях спираються на теоретико-прикладні здобутки інноваційного менеджменту виробничої сфери. Інноваційний менеджмент виник на підґрунті досягнень різних наук (управління, економіки, психології, педагогіки, соціології), які сформували теорії та накопичили позитивний досвід про творчу активність особистості, науково-технічний прогрес, методи удосконалення, амкемотиви діяльності. З одного боку, культивация «інноваційних вірусів» інших культур, сфер діяльності часто є небезпечними. Це призводить до сліпого та безрезультатного запровадження інновацій без врахування специфіки освітньої організації, її умов та колективу. А з іншого боку, використання досягнень інших наук, кращого досвіду в різних сферах діяльності уможлиблює підвищення ефективності інноваційної діяльності в освітніх організаціях. На жаль, такого роду наукових досліджень замало, враховуючи, що проблема управління інноваційною діяльністю в навчальному закладі є дуже актуальною та затребуваною. Управління сучасним навчальним закладом повинно здійснюватися на засадах інноваційних стратегій відповідно до принципів сталого розвитку. Інноваційний менеджмент являє собою стійку сукупність дій з визначення цілей розвитку закладу, обґрунтування та прийняття рішень щодо впровадження новацій, організації інноваційної діяльності, мотивації та стимулювання суб'єктів інноваційного процесу. Інноваційний менеджмент – це підсистема загального управління, метою якої є управління інноваційними процесами в організації.

Задачі інноваційного менеджменту

1) організаційно-управлінські (створення якісно нової системи управління навчальним закладом в режимі інноваційної діяльності; створення єдиного інформаційного поля про інновації для усіх учасників освітнього процесу; вироблення системи оцінювання ефективності інноваційних процесів; розроблення системи контролю, моніторингу, зворотного зв'язку під час інноваційної діяльності);

2) соціально-економічні (створення привабливого інвестиційного клімату; створення здорового конкурентного середовища; створення позитивного іміджу навчального закладу; приваблення потенційних клієнтів і споживачів освітніх послуг);

3) соціально-культурні: (створення гуманного освітнього середовища та сприятливого клімату; підвищення рівня ділової активності, компетентності та професіоналізму членів педагогічного колективу; підвищення рівня інноваційної культури; демократичні засади у всіх сферах діяльності закладу).

Основні функції інноваційного менеджменту:

Аналітично-прогностична діяльність менеджера пов'язана із глибоким аналізом стану системи, вивченням невідкладних для вирішення проблем, відстеженням тенденцій та закономірностей, виявленням перспектив та прогнозованих змін у майбутньому; передбачає розробку прогнозів щодо доцільності оновлення та методів модернізації систем, наповнення новим змістом діяльності.

Функція планування в інноваційному менеджменті передбачає розробку стратегічних та тактичних планів щодо впровадження інновацій. Функція організування покликана забезпечити упорядкування діяльності людей під час періоду впровадження інновацій, розподіл повноважень та відповідальності за окремі ланки роботи.

Домінуючими стають такі види діяльності, як координація та стимулювання. Координація в інноваційному менеджменті дозволяє уникнути надмірного хаосу, аритмії у період розвитку організації. Стимулювання забезпечує високий рівень зацікавленості персоналу в інноваційній роботі та її результатах.

Функція контролювання дозволяє перевіряти хід впровадження інновації, результативність інноваційного підходу до діяльності. Основними засобами інноваційного контролю виступають моніторинг, експертиза, аналіз інформації.

Регулювання в інноваційному менеджменті передбачає корекцію діяльності з впровадження інновації за наслідками контролю, створення ситуації відносної стабільності та рівноваги, запобігання відхиленням від запланованих інноваційних стандартів.

Впровадження інноваційного менеджменту в позашкільні: ризики, перспективи

Ініціація (від лат. *initiatio* – здійснення таїнств) – це діяльність, яка полягає у виборі мети та постановці задач інновації, пошуку ідеї інновації, її обґрунтуванні та матеріалізації. Керівник навчального закладу перш ніж розпочати впровадження інноваційних технологій, повинен зробити аналіз типової ситуації, яка склалась, та з'ясувати, чи потрібні взагалі, та які саме потрібні зміни в освітньому процесі та роботі педагогів. Колектив, на чолі з керівником повинен визначитися, які це будуть зміни за інноваційним потенціалом: удосконалення, раціоналізація, модернізація, оптимізація; комбінаторні нововведення, які передбачають конструктивне використання елементів різних методик; принципово нові, радикального характеру технології навчання, виховання, розвитку вихованців, організації педагогічного процесу, управління закладом освіти. Отже, важливим є, передусім, виявлення потреби у новації, визначенні відповідності інновації наявній проблемі, переконаність педагогів у доцільності розгортання інноваційної діяльності. Далі алгоритм впровадження іновації:

1 Прогнозування інноваційного процесу

- 1 Вибір стратегії управління інноваціями
- 2 Корекція інноваційного процесу
- 3 Контроль за інноваційним процесом
- 4 Організація інноваційного процесу
- 5 Розробка планів та програми інноваційного процесу
- 6 Аналіз інформації про стан керованої системи

Ці підходи до вибору інновацій не спрямовані на вирішення конкретних проблем закладу. Ефективним шляхом вибору змісту, методів, форм оновлення можна вважати свідоме управління розвитком закладу, підґрунтям якого є глибокий проблемно-орієнтований аналіз. Аналіз стану закладу освіти дасть відповідь на питання про види нововведень, які зроблять можливим покращити результати діяльності. Це можуть бути локальні, поодинокі, не пов'язані між собою зміни; можливо – комплексні, модульні нововведення, які охоплюють діяльність групи педагогів чи суміжні гуртки; системні, які стосуються всього закладу, всіх учасників освітнього процесу.

Етика педагогічних інновацій ставить певні обмеження перед педагогами. Головною заповіддю повинна бути: «Не нашкодь!».

– Інновації не повинні руйнувати здоров'я дітей, самих педагогів. Вони повинні бути валеологічними.

– Інновації не повинні гальмувати процеси становлення особистості, її соціалізації. Вони не повинні бути відірвані від життя.

– Питання культурозберігаючої функції є важливим елементом етики освітніх інновацій.

Культивація інновацій інших культур руйнує нашу ментальність, наші ціннісні архетипи, унікальність народного організму. Відтак сучасні інновації вимагають підвищеної уваги до світогляду дитини. Заходи «паблік рілейшнз» передбачають формування сприятливої громадської думки про інновацію та інноваційну діяльність, про педагогічний колектив як провідник нововведень.

РОЗДІЛ 2 Досвід роботи методиста з туристсько-краєзнавчої роботи закладу

Виходячи з вищезазначеного перед керівником закладу та методистом з туристсько-краєзнавчої роботи в умовах жорсткої конкуренції між профільними і багатопрофільними закладами позашкільної освіти постає завдання активізації роботи серед вихованців гуртків художньо-естетичного, хореографічних, декоративно-прикладних гуртків заняттями спортивним туризмом (зокрема таким поширеним видом спорту як спортивне орієнтування яке є актуальним в наш час і не потребує професійної підготовки а лише навиків роботи з картою). Активізація пошуково-дослідницької роботи. Підвищення рівня національно-патріотичного виховання. Для початку створилася творча група до якої увійшли: заступник директора з навчально-виховної роботи (Степанюк Наталя Борисівна), методист з туристсько-краєзнавчого напрямку роботи (Венікова Наталя Володимирівна), психолог (Присяжненко Тетяна Олександрівна), кульорганізатор, редактор газети «Ажур» (Калянников Анатолій Костянтинович), зав масовим відділом (Сидорук Наталя Миколаївна).

Перший крок це ознайомлення з досвідом конкурентів (зокрема профільних Центрів туризму нашого міста), далі спостереження за інноваційними процесами та їх результативністю, вивчення науковометодичної літератури, матеріалів конференцій та семінарів, узагальнений передовий досвід, результати дисертаційних досліджень, звіти тощо. Інноваційний пошук повинен бути постійним та системним. Для цього в навчальному закладі створена система інформаційного забезпечення інноваційної діяльності це висвітлення діяльності на шпальтах газети закладу «Ажур», на сторінці Закладу в соціальній мережі Фейсбук <https://www.facebook.com/profile.php?id=100057555484811>; на ютуб каналі <https://youtube.com/@CDUTmetal?si=nXhwpAgUyLuwFyQ9>

В системі науково-методичної роботи навчального закладу почесне місце посіли загальні заходи, що передбачають вивчення досягнень науки, передового педагогічного досвіду та розвиток творчості керівників гуртків шляхом відвідуванням відкритих занять. Тільки цілеспрямоване та організоване вивчення інноватики, аналізу стану закладу та його підсистеми, дало змогу з'ясувати вигідні внутрішні та зовнішні можливості підвищення якості освітніх послуг та забезпечення конкурентоспроможності.

Був проведений комплекс робіт, до яких увійшли: проведення попередніх досліджень; обґрунтування вибору інноваційних ідей; розробка рекомендацій щодо оновлення діяльності; визначення обсягу та змісту робіт щодо впровадження інновацій; розробка та оформлення комплексно-цільових програм та цільових проектів; консультування з проблем впровадження програм.

Зміни бувають стихійними та плановими. Проте, коли мова йде про управління, то на перше місце, безумовно, виходять прогнозовані, планові зміни. Чим вище рівень системності, систематичності та плановості, тим кращі освітні результати та менші нервові витрати усіх учасників освітнього процесу.

Найбільш поширеними формами впровадження інновації стали цільові проекти. В закладі діє освітньо - виховний проект з національно-патріотичного виховання «Шлях боротьби за волю України» (від княжої доби до сьогодення), спрямований на реалізацію актуальних проблем виховання молоді. За терміном виконання проєк розпочався в 2022 році і діє до 2025 року. (Додаток)

Основні етапи проектної діяльності – це: формулювання базової проблеми, знаходження варіантів вирішення проблеми, формування інноваційної ідеї та її маркетингове дослідження, постановка стратегічних цілей проекту, побудова «дерева цілей», побудова «дерева робіт», аналіз ризику та невизначеності, створення умов для впровадження проекту, реалізація проекту.

Моніторинг в закладі є цілеспрямованим та безперервним. Чітке визначення об'єктів моніторингу та постійне вивчення їх стану за певний проміжок часу дає змогу оцінити ступінь розвитку. Гласність та інформаційна достатність моніторингу засвідчують, що всі учасники інноваційної діяльності отримують різнобічну, якісну, своєчасну інформацію. Моніторинг має чітку планову основу та ефективний механізм його організації.

Результатом інноваційного менеджменту можна вважати розширення інноваційних можливостей і зміцнення конкурентноспроможності освітнього закладу. Такий заклад приваблює творчих особистостей; у ньому позитивно сприймаються креативні ідеї, накопичується інноваційний потенціал та розвивається інноваційна культура; формується імідж організації. Про що свідчать високі показники, зокрема самих педагогів які беруть участь в масових туристсько - спортивних, національно-патріотичних заходах.

ВИСНОВКИ

За умов позитивних результатів інноваційної діяльності, інновація стає привабливою для інших освітніх закладів. Її використовують інші творчі колективи для вирішення схожих проблем.

Об'єктами управлінського аналізу інноваційної діяльності виступають:

- мета інновації (в ім'я чого народжується інновація – педагогічна мода, бажання реальних змін);

- розвиток творчого мислення педагогів під впливом інноваційної діяльності (необхідна допомога, консультації, семінари, курси);

- зміни в освітньому процесі позашкільного закладу (відстеження результатів, моніторинг);

- вплив інновації на педагогічний колектив, мікроклімат колективу (чи набула прихильників?, чи викликала нові ініціативи?, чи стала поштовхом до професійного зростання керівників гуртків?);

- включення самого керівника в інноваційний режим (оновлення власної діяльності).

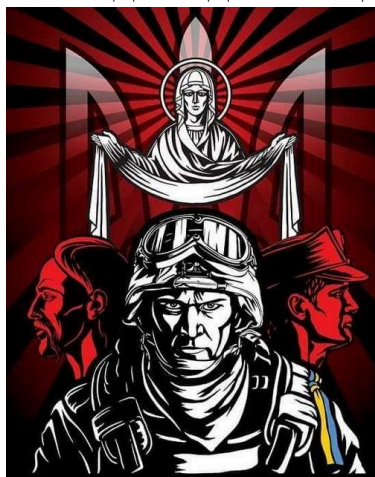
Умови інноваційної діяльності в позашкільному закладі: співвідношення цілей навчального закладу з новими ідеями розвитку; високий рівень професіоналізму, професійної культури педагогів; наявність творчого потенціалу; індивідуальний досвід педагогів з використання інновацій; сприятливий мікроклімат в закладі; наявність науково-методичного супроводу інноваційної діяльності; замовлення на оновлені освітні послуги; вихованців та батьківська зацікавленість у інноваціях; зацікавленість соціуму, потенційних клієнтів освітніх послуг; підтримка з боку вищих органів управління; наявність матеріально-технічної бази; фінансова підтримка інноваційної роботи педагогів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1 .Коломінський Н. Л. Психологія педагогічного менеджменту: Навч. посібник / Н. Л. Коломінський. – К.: МАУП, 1996. – 176 с. 40.

2.Корольок С. В. Розвиток управлінської культури керівника загальноосвітнього навчального закладу / С. В. Корольок. – Полтава: ПОІППО, 2007. – 168 с. 42.

”ШЛЯХ БОРотьБИ ЗА ВОЛЮ УКРАЇНИ“
(ВІД КНЯЖОЇ ДОБИ ДО СЬОГОДЕННЯ)

ДОВГОСТРОКОВИЙ
ОСВІТНЬО-ВИХОВНИЙ ПРОЄКТ З НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Сьогодні Українська держава та її громадяни стають безпосередніми учасниками процесів, які мають надзвичайно велике значення для подальшого визначення, першою чергою, своєї долі, долі своїх сусідів, подальшого світового порядку. В сучасних важких і болісних ситуаціях викликів та загроз, і водночас, великих перспектив розвитку, кардинальних змін у політиці, економіці, соціальній сфері пріоритетним завданням суспільного поступу, поряд із забезпеченням своєї суверенності й територіальної цілісності, пошуками шляхів для інтегрування в європейське та євроатлантичне співтовариство, є визначення нової стратегії виховання як багатокomпонентної та багатовекторної системи, яка великою мірою формує майбутній розвиток Української держави. У зв'язку з цим найактуальніше та найважливіше місце у вихованні дітей у системі національної освіти належить патріотичному вихованню. Його актуальність, як і духовного виховання полягає у процесі формування в державі громадсько-активного суспільства, яке сприятиме формуванню та становленню єдиної нації та єдиної України.

Саме на сучасному етапі отрібні нові підходи і нові шляхи до виховання патріотизму як почуття і як базової якості особистості. При цьому потрібно враховувати, що Україна має древню і величну культуру та історію, досвід державницького життя, які виступають потужним джерелом і міцним підґрунтям виховання дітей і молоді. Вони уже ввійшли до освітнього і загальновиховного простору, але нинішні суспільні процеси вимагають їх переосмислення, яке відкриває нові можливості для освітньої сфери.

Патріотизм сьогодні – це нагальна потреба людства, держави. Саме він є наріжним каменем, що сприятиме повноцінному гармонійному розвитку особистості в державі та в суспільстві.

Забезпечення цілісності народу, його національного відродження, здатність об'єднати різні етнічні групи та регіони країни, сприяння соціально-економічному та демократичному розвитку України, її розбудова, вдосконалення суверенності та соціально-політична стабільність можливі завдяки патріотичному та духовному вихованню підростаючого покоління.

Хто такий «патріот»? Якими рисами та якостями він наділений? Основною характерною ознакою патріотизму є визначення розуміння і сприйняття української ідеї. Патріот – це той, хто розбудовує державну незалежність. Той, хто засвоїв українські цінності. А саме українську культуру, мову. Він шанобливо ставиться до історичної пам'яті українського народу.

Мета проєкту:

Національно-патріотичне виховання дітей та молоді - це комплексна, системна і цілеспрямована діяльність органів державної влади- та місцевого самоврядування, закладів

освіти, сім'ї, громадських об'єднань та благодійних організацій, релігійних організацій та інших інститутів щодо формування у молодого покоління високої рівня національної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи про благо свого народу, готовності до виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, сприяння становленню її як правової, демократичної, соціальної держави. Найважливішим пріоритетом національно-патріотичного виховання є формування ціннісного ставлення особистості до українського народу, Батьківщини, держави, нації.

Метою національно-патріотичного виховання є становлення самодостатнього громадянина-патріота України, гуманіста і демократа, готового до виконання громадянських і конституційних обов'язків, до успадкування духовних і культурних надбань українського народу, досягнення високої культури взаємин, формування активної громадянської позиції, утвердження національної ідентичності громадян на основі духовно-моральних цінностей Українського народу, національної самобутності.

Національно-патріотичне виховання має сприяти єднанню українського народу, зміцненню соціально-економічних, духовних, культурних основ розвитку українського суспільства і держави.

Складовою частиною патріотичного виховання, яка в часи воєнної загрози набуває пріоритетного значення, є військово-патріотичне виховання, зорієнтоване на формування у зростаючої особистості готовності до захисту України, розвиток бажання здобувати військові професії, проходити службу у Збройних Силах України як особливому виді державної служби. Його зміст визначається національними інтересами України і покликаний забезпечити активну участь громадян у збереженні її безпеки від зовнішньої загрози.

- дослідити етапи становлення української нації;
- сприяти формуванню та розвитку інформаційної компетентності вихованців;
- розвивати критичне та креативне мислення, вміння самостійно доводити власну позицію та власну точку зору;
- виховувати патріотів своєї держави, що сприяє формуванню соціалізованої, життєспроможної громадсько-активної особистості.

Завдання проєкту:

1. Визначити літературу для дослідження.
2. Провести дослідження історії України, етнографії, народознавства.
3. Систематизувати отриману інформацію за циклами, історичними періодами тощо.
4. Виховувати зацікавленість та любов до Батьківщини, історії своєї країни, її національних цінностей.
5. Створити серію презентацій з означеної теми.
6. Створити банк сценарних матеріалів.
7. Розвивати комунікативні вміння та навички.
8. Розвивати критичне та креативне мислення.
9. Розвивати вміння висловлювати свою точку зору та доводити власну позицію.
10. Привчати до співробітництва, а саме до праці в команді та вмінню прислуховуватись до думки співрозмовника або партнера.
11. Залучати учнів до праці в гуртках і клубах за допомогою використання Інтернет – ресурсів.

Головні принципи, на яких базується даний проєкт:

- **принцип особистісно орієнтованого навчання**, коли центральне місце в позашкільній освітній системі надається особистості дитини, а саме створенню та забезпеченню комфортних, безконфліктних та безпечних умов для її навчання та виховання;
- **гуманно-особистісний принцип**, коли «проповідується» всебічна повага та любов до дитини, а також оптимістична віра в її творчі здібності та сили;
- **принцип співробітництва**, який сприяє розвитку демократизму та рівності, дозволяє реалізувати партнерські відносини між вихованцем та педагогом.

Технології

Працюючи над створенням проєкту з національно-патріотичного виховання «Шлях боротьби за волю України», доцільно спиратися на такі технології:

- *особистісно-зорієнтовані*, які ставлять у центр всієї позашкільної освітньої системи особистість дитини, забезпечення комфортних, безконфліктних і безпечних умов її розвитку і виховання;
- *гуманно-особистісні*, які «проповідують» ідеї всебічної поваги й любові до дитини, оптимістичну віру в її творчі сили;
- *співробітництва*, що реалізують демократизм, рівність, партнерство в суб'єкт-суб'єктних стосунках педагога і дитини.

Статус проєкту: внутрішній

Термін реалізації: жовтень 2022 – грудень 2025 р.

Виконавці: методисти ЦДЮТ, культорганізатори, керівники гуртків, вихованці ЦДЮТ, батьківська громада.

Учасники проєкту:

- вихованці ЦДЮТ;
- учні загальноосвітніх закладів району;
- студентська молодь;
- культорганізатори;
- методисти ЦДЮТ;
- керівники гуртків, студій;
- батьки;
- громадські організації.

Поетапний план проєкту

I етап. Підготовка до проєктування.

- визначення та осмислення необхідності впровадження проєкту;
- розробка загальної концепції проєктування.

II етап. Передпроєктний аналіз.

- діагностика актуального стану ЦДЮТ: визначення проблем та труднощів під час реалізації проєкту з урахуванням особливостей воєнного стану;
- визначення першочергових напрямків проєктування.

III етап. Створення програми реалізації проєкту.

- визначення засобів, шляхів, термінів реалізації проєкту;
- розширення проєктної групи, формування профільних груп.

IV етап. Відпрацювання механізмів реалізації проєкту.

- розробка методичного забезпечення проєкту;
- визначення матеріально-технічного забезпечення проєкту;
- врахування в плануванні заходів та їх реалізації можливого карантину, дистанційної роботи тощо. (Створення мультимедійних презентацій, відеороликів тощо).

V етап. Реалізація проєкту.

- робота в ЦДЮТ за програмою проєкту;
- реалізація проєктних цілей;
- моніторинг реалізації проєкту.

VI етап. Аналіз результатів проєктування.

- визначення переваг та можливих недоліків проєкту;
- оцінка результативності проєкту.

VII етап. Корекція результатів проєктування.

- виправлення недоліків у роботі проєкту;
- окреслення засобів та шляхи усунення недоліків.

МЕТОДИ

У сучасних умовах розвитку суспільства з'явилася певна тенденція, яка спрямована на модернізацію освітнього змісту країни, на формування та розвиток громадсько-активної особистості, на формування та розвиток патріотів своєї країни. Це пов'язано з певними процесами, які відбуваються в нашій Україні сьогодні.

Основна мета – дослідження етапів становлення української державності; сприяння формуванню та розвитку інформаційної компетентності вихованців; розвиток критичного мислення; виховання патріотів своєї держави, що в свою чергу сприяє формуванню соціалізованої, життєспроможної, громадсько-активної особистості. **Системна організація військово-патріотичного виховання має бути спрямована на підготовку до оволодіння початковою військовою підготовкою, військовими професіями, формування психологічної та фізичної, морально-духовної готовності до служби в Збройних Силах, задоволення потреби підростаючого покоління у постійному вдосконаленні своєї підготовки до захисту України.**

До актуальним методів, за допомогою яких було створено проєкт належать такі інтерактивні методи:

- Обговорення та робота в парах та малих групах;
- Коло ідей.
- Дослідження.
- Дискусія.

Мета національно-патріотичного виховання реалізується через систему таких виховних завдань:

- утвердження в свідомості і почуттях особистості патріотичних цінностей переконань і поваги до культурного та історичного минулого України;
- виховання поваги до Конституції України, законів України, державної символіки;
- підвищення прес і ижу військової служби, а звідси - культивування ставлення військовослужбовця як до захисника України, героя;
- усвідомлення взаємозв'язку між індивідуальною свободою, правами людини її патріотичною відповідальністю;
- сприяння набуттю патріотичного досвіду на основі готовності до участі в процесах державотворення, уміння визначати форми та способи своєї участі життєдіяльності громадянського суспільства, спілкуватися з соціальними інститутами органами влади, спроможності дотримуватись законів та захищати права людини. Готовності взяти на себе відповідальність, здатності розв'язувати конфлікти відповідно до демократичних принципів;
- виховання екологічної культури особистості, усвідомлення себе частиною природи, почуття відповідальності за неї як за національне багатство, основи життя на землі;
- формування толерантного ставлення до інших, народів, культур і традицій;
- утвердження гуманістичної моральності як базової основи громадянського суспільства;
- культивування кращих рис української ментальності - працелюбності, свободи справедливості, доброти, чесності, відповідального ставлення до природи;
- формування мовленнєвої культури;
- спонування зростаючої особистості до активної протидії- українофобству аморальності, сепаратизму, шовінізму, фашизму;
- розвиток духовності і моральності у суспільстві, утвердження традиційних сімейних цінностей.

Даний проєкт **передбачає організацію та розвиток діалогового спілкування**, яке сприяє взаєморозумінню, взаємодії, спільному рішення загальних, але значимих для кожного учасника завдань. У ході дискусії учні вчать мислити критично, вирішувати складні проблеми на основі відомих обставин та відповідної інформації, зважувати альтернативні думки, приймати виважені рішення, спілкуватися з іншими людьми.

Для цього організуються **групова робота, проводиться робота з документами та різними джерелами інформації.**

Наочні методи передбачають засвоєння інформації за допомогою наочних посібників і технічних засобів. (*спеціальна література, методичні розробки, старовинні предмети побуту, учбова література, навчальні фільми, документалістика, свідчення очевидців, музейні експонати*).

Вони використовуються у взаємозв'язку зі словесними та практичними.

Умовно виділяють два основні наочні методи: *метод ілюстрацій* і *метод демонстрацій*.

Метод ілюстрацій передбачає використання ілюстрованих посібників, плакатів, таблиць, картин, карт, замальовок тощо.

Метод демонстрацій ґрунтується на застосуванні приладів, технічних установок, кінофільмів, інтернет ресурсів тощо.

Сьогодні виняткову роль відіграють комп'ютери, які дають можливість моделювати певні процеси та ситуації і сприяють розширенню використання наочних методів навчання.

Мультимедійні технології передбачають використання таких аудіовізуальних та інтерактивних засобів, як:

- програмні засоби (мультимедійні диски, презентації, відео-, аудіо-ролики, ресурси Інтернету;
- обладнання (ПК, аудіо-, відеоапаратура, мультимедійний проектор, інтерактивна дошка).

Очікувані результати проекту

У результаті впровадження системи національно-патріотичного виховання очікується:

- забезпечення у молодого покоління розвинутої патріотичної свідомості і відповідальності, почуття вірності, любові до Батьківщини, поваги до національних, історичних, культурних і духовних цінностей Українського народу, його історико-культурного надбання і традицій, державної мови та державних символів України, турботи про спільне благо, природу, збереження та шанування національної пам'яті, формування активної громадянської позиції;
- зацікавленість молоді щодо служби у Збройних Силах України, готовність до захисту України та виконання конституційного і громадянського обов'язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, з метою становлення її як правової, демократичної, соціальної держави;
- формування компетенція, необхідних для захисту України, служби в Збройних Силах України;
- збереження стабільності в суспільстві, соціальному та економічному розвитку країни, зміцнення її обороноздатності та безпеки;
- створення ефективної системи' національно-патріотичного виховання молоді;
- консолідація зусиль суспільних інституцій у справі виховання підростаючого покоління.

Цей проект дозволяє:

- успішно розвивати пізнавальні інтереси, здібності вихованців; формувати ключові компетентності, які стануть у нагоді в житті;
- використовувати інтерактивні форми та методи навчання, новітні технології, в тому числі і Інтернет – ресурси;
- забезпечувати виховні задачі, вміння працювати в команді та прислуховуватись до думок своїх товаришів;
- розвивати творчі здібності;
- отримувати задоволення в процесі навчальної діяльності як педагогам, так і вихованцям;
- формувати вміння володіти ІКТ, що сприяє розвитку інформаційної компетентності;
- створити відео-продукт, пов'язаний з історією України;
- презентувати цей проект перед вихованцями та батьківською громадою.

Презентація проекту

з національно-патріотичного виховання

Добрий день, шановні друзі! Раді вітати Вас на презентації проекту з національно-патріотичного виховання «Шлях боротьби за волю України».

Позашкільна робота є необхідною ланкою в єдиній системі виховання школярів. Вона допомагає створити атмосферу багатого духовного життя, сприяє розвитку пізнавальних інтересів, потреб і практичних умінь, тому актуальною турботою постає визначення ефективних форм та методик позашкільної роботи.

Наше завдання полягає в тому, щоб не тільки збагатити пам'ять учнів знаннями, а й формувати глибокі та стійкі пізнавальні інтереси. Ці завдання ми може вирішувати тим успішніше, чим більше в початково-виховній роботі будуть урахуватися індивідуальні особливості, нахили та пізнавальні інтереси дітей до того чи іншого виду діяльності. Їх напрямок, зміст у значній мірі залежать не тільки від успішного навчання в школі, позашкільному навчальному закладі але й від гармонійного розвитку особливості.

Діти розширюють і поглиблюють свої представлення про розвиток природи, суспільства, історичної науки, техніки, довідаються більше про своє рідне місто, про свою Батьківщину, про весь величезний світ. Участь у проєкті допомагає створити атмосферу багатого духовного життя, сприяє розвитку пізнавальних інтересів, потреб і практичних умінь. Водночас розвивається допитливість, спостережливість і творча самостійність вихованців. Заняття в кружках і клубах, екскурсії, конкурси і вікторини, творчі завдання, пошукова робота будять у дітей допитливий інтерес до знань, до життя і праці.

У процесі реалізації проєкту продовжується моральне виховання учнів, що здійснюється в умовах сприятливого оточення, серед ровесників; створюються можливості для виховання у дітей моральних принципів, для виховання патріотизму, чесності, для засвоєння правил культурного поведіння. Подальша робота допомагає одержувати естетичні враження і представлення, зростають можливості для розвитку естетичних почуттів, художніх смаків, здібностей створювати прекрасне в житті й у мистецтві.

Позашкільна робота проводиться у певних організаційних формах масових, групових та індивідуальних.

Масові форми це свята, ранки, лінійки, фестивалі, огляди, виставки, екскурсії, творчі зустрічі, ігри-подорожі, конкурси, вікторини тощо.

Групові форми це об'єднання дітей по інтересах: гуртки, клуби, театри, студії, тимчасові об'єднання тощо.

Різнманітні індивідуальні форми занять: малювання, ліплення, аплікація, вишивання, випилювання тощо.

Щодо методів формування свідомості особистості. Це, перш за все навчальні, етичні та естетичні бесіди, спостереження, розповіді, читання й обговорення книг, статей з журналів, демонстрація історичних відеофільмів, ознайомлення з музейними експонатами. За допомогою цих методів озброюють учнів знаннями, формують поняття, розвивають почуття, учать оцінювати вчинки і застосовувати знання на практиці.

Методи організації практичної діяльності, формування трудових умінь і звичок. Доручення і змагання. За допомогою цих методів організують діяльність, вчинки і поведінки дітей.

Всі методи виховання і навчання в практиці виховної роботи використовуються в єдності. Роз'яснення і приучення, переконання і вправа, оцінка і вчинок, слово і справа єдині і неподільні в процесі формування свідомості і поведінки дітей.

Навчальні бесіди. У навчальній бесіді повідомляються нові знання, роз'яснюються цікаві для дітей наукові та історичні факти. Зміст бесід повинен відповідати підготовленості і запитам учнів; питання повинні бути чітко сформульовані, щоб спонукувати учнів до розумової активності, самостійності в доказах і висновках. До бесід готуються не тільки педагог, але й учні. Вони заздалегідь знають тему бесіди, підбирають матеріал, продумують свої відповіді, використовуючи для цього рекомендовану літературу, беруть активну участь у бесіді.

Часто в назві теми включаються питання, що викликають у дітей інтерес, допитливість, прагнення знайти рішення, дати відповідь. Наприклад: "Чи знаєте ви, що козак Ріг був реальною, а не міфічною людиною?", "З чого і як готують козацький куліш?", "Як одягалися ваші однолітки в давнину?", "Які обов'язки перед батьками, родиною мали ваші однолітки" та ін. Нерідко темами бесід стають питання дітей. Треба йти назустріч дитячій допитливості, давати докладні відповіді на їхні питання.

Етичні бесіди. Призначення етичної бесіди полягає в тому, щоб дати учнем знання про норми і правила поведінки, сформулювати моральні поняття спираючись на досвід наших предків. Бесіда словесний спосіб виховного впливу, а переконання словом ефективно тоді, коли вони викликають переживання. Все, що дитині необхідно зрозуміти і засвоїти, повинне хвилювати його, викликати емоційний відгук, бажання робити вчинки, що заслуговують схвалення. У ході бесіди діти висловлюють свої судження і самі приходять до висновків про те, як надходити, як треба і як не треба поводитися в суспільстві. До кожної етичної бесіди педагог і учні готуються заздалегідь. Діти підбирають для бесід розповіді, казки, вірші,

малюнки, прислів'я. Складається план бесіди. Жвавий інтерес викликають бесіди по історичним романам, розповідям.

. Для естетичних бесід підбираються картини відомих художників з історії України, козацтва, фотографії, відеофільми, музичні добутки.

Глибокі переживання гордість, жаль, любов до героїчного минулого, замишування шляхетними вчинками чи ненависть до зла і несправедливості допоможуть створити малюнки, дописи, ілюстрації і стати важливим засобом естетичного виховання. .

Спостереження. Спостереження - цілеспрямоване сприйняття учнями явищ навколишньої дійсності з метою їхнього пізнання. В.А Сухомлинський додавав спостереженням дітей особливе значення, називав їх "подорожами до джерел думки і рідного слова". Спостереження будять активні сили дитини, розвивають у нього уваги, мислення і творчі здібності. Можливості для спостережень безмежні: діти ведуть тривалі спостереження за явищами в природі, за подіями, що відбуваються, історичними подіями через вивчення історії, спостереження за артефактами, за роботою дорослих. Педагог продовжує навчати дітей умінню спостерігати ставить мету, зосереджено вдивлятися, виділяти головне, вести записи, робити замальовки, використовувати дані спостережень у подальшій роботі (розповідях, малюнках, творах). Педагог прагне розбудити інтерес до спостережень у всіх дітей. Якщо дитина байдужа до явища, що спостерігається, педагог не повинний заспокоюватися доти, поки не зацікавить його. Добре організоване спостереження дає дитині багато яскравих і незабутніх вражень. На них спирається керівник гуртка у своїй роботі, проводячи з дітьми конкурси виробів, малюнків, творів.

Отже сьогодні ми хочемо нагадати присутнім про те, що Україна має свою давню історію яка є невідомою частиною європейської та світової історії.

Наша держава пізнала злети та падіння, але вистояла. На її теренах зійшла велика кількість вчених, художників світового рівня, композиторів, спортсменів, письменників.

Україна перемагає, Україна відроджується. І сьогодні наша творча група пропонує вашій увазі свій фільм – презентацію *"Моя Україна"*. Насолоджуйтесь переглядом!

План заходів, щодо реалізації проєкту

№	Назва заходу	Термін виконання	Відповідальний	Примітки
I етап. Підготовка до проєктування.				
1	Визначення та осмислення необхідності впровадження проєкту	Серпень 2022	Члени художньої ради ЦДЮТ	виконано
2	Розробка загального проєктування виходячи з концепції національно-патріотичного виховання в системі освіти України до 2025 року.	Вересень 2022	А.Калянніков	виконано
II етап. Передпроєктний аналіз.				
3	Діагностика актуального стану ЦДЮТ: визначення проблем та труднощів під час реалізації проєкту	Вересень 2022	Н.Степанюк, А. Калянніков	виконано

4	Визначення першочергових напрямків проектування. Створення проектної групи	Вересень 2022	Члени Художньої ради	виконано
	<ul style="list-style-type: none"> Створення соціально-педагогічних умов для реалізації проекту 	Протягом усього періоду	Адміністрація, Члени Художньої ради	
III етап. Створення програми реалізації проекту				
5	Визначення засобів, шляхів, термінів реалізації проекту	Вересень-жовтень 2022	Члени Художньої ради	виконано
6	Розширення проектної групи, формування профільних груп.	Жовтень 2022	Члени Художньої ради	виконано
IV етап. Відпрацювання механізмів реалізації проекту.				
7	Розробка методичного забезпечення проекту	Вересень-жовтень 2022	А.Калянников	виконано
8	Визначення матеріально-технічного забезпечення проекту	Жовтень 2022	Адміністрація закладу	виконано
	Удосконалення медіаосвіти, всебічно використовуючи її можливостей для підвищення рівня медійної та інформаційної грамотності, патріотичної свідомості та критичного мислення вихованців.	Постійно	О.Мироник, А.Гончарова-Тисляцька	
V етап. Реалізація проекту.				
9	Робота в ЦДЮТ за програмою проекту	Жовтень 2022-грудень 2025	Проектна група	
10	Реалізація проектних цілей	Жовтень 2022-грудень 2025	Проектна група	
11	Моніторинг реалізації проекту	Упродовж усього періоду	Проектна група	
VI етап. Аналіз результатів проектування.				
12	Визначення переваг та можливих недоліків проекту	Жовтень 2025	Проектна група	

13	Оцінка результативності проекту	Листопад 2025	Художня рада ЦДЮТ	
VII етап. Корекція результатів проектування				
14	Виправлення недоліків у роботі проекту	Упродовж усього періоду	Проектна група	
15	Окреслення засобів та шляхи усунення недоліків	Упродовж усього періоду	Проектна група	

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОЄКТУ

Кадровий ресурс для забезпечення реалізації проекту				
ПШБ		Посада		
Калянін А.К.		Культурний організатор		
Довгий О.В.		Культурний організатор		
Білик Н.І.		Методист соціально-реабілітаційного напрямку виховної роботи		
Мироник О.С.		Методист, мультимедійник, керівник гуртка		
Сидорук Н.		Зав.відділу організаційно-масового		
Гончарова –Тисляцька А.Ю..		Методист		
Кружко Т.В.		Методист по роботі з дитячими юнацькими об'єднаннями		
Венікова Н.В.		Методист з туристсько-краєзнавчого напрямку		
Кузніцова А.А.		Методист з туристсько-краєзнавчого та еколого-натуралістичного напрямку		
Шевчук А.Б.		Завідувач відділу		
Шевчук І.Б.		Керівник гуртка «Дизайн»		
Костенко Т.М.		Кандидат педагогічних наук, керівник гуртка-методист		
Іл'їна Є.А. Свиридова В.К.		Керівники гуртка «Райдуга»		
Соколовська М.С.		Практичний психолог		
Хрієнко Н.Г.		Методист з декоративно-вжиткового напрямку		
Степанюк Н.Б.		Заступник директора з навчально-виховної роботи		
Соколов Є.		Керівник гуртка Джаз-студія «Снейк»		
Працівники Краєзнавчого та художнього музеїв; Професійні творчі спілки; письменники, поети, журналісти, художники, архітектори, композитори (за згодою, або згідно договору про співпрацю)				
Проведення організаційних, методико – педагогічних заходів, щодо реалізації проекту				
1	Нарада спеціалістів які братимуть участь в реалізації проекту	Жовтень 2022	Проектна група	

2	Розподіл обов'язків, планування	Жовтень 2022	Проектна група	
Визначення матеріально-технічних ресурсів				
Комп'ютер, принтер, телевізор, мультимедійний проектор, музейні експонати, спеціальна література, методичні розробки, Інтернет інформація, сценарії, плани-конспекти, екскурсії, віртуальні екскурсії, учбові фільми, презентації, наукові дослідження, наукові праці тощо.				
Організація соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю пільгових категорій				
1	Скласти список дітей та молоді пільгових категорій	Жовтень-листопад 2022	Білик Н.І.	
2	Залучення дітей облікових категорій до участі в заходах	Листопад 2022-листопад 2025 р.	Білик Н.І.	
Висвітлення освітньо-виховної та розвивальної роботи з дітьми та молоддю в засобах масової інформації				
ПШБ		Посада		
Мироник О.С.		Методист, мультимедійник, керівник гуртка		
Гончарова-Тисяцька А.Ю.		Методист, керівник гуртка		
Сидорук Н.		Зав.відділом організаційно-масового		
Калянніков А.К.		Культурорганізатор		
Проведення виховних заходів за участю педагогів, дітей, учнівської і батьківської громадськості, творчих працівників, громадських організацій, творчих спілок.				
І.Невідомі сторінки східних областей України				
1	100 років від дня підняття українського прапора на Донбасі	Листопад 2022	А.Калянніков	
2	Перші осередки товариства «Просвіта» у Кривому Розі Конференція	Квітень 2024	Лауреат Національної премії Т.Шевченка Г.Гусейнов А.Калянніков	
3	Українська революція 1921-2021 р.р. Підсумковий захід	Квітень 2024	А.Калянніков	
4	Літературне Криворіжжя. До всесвітнього Дня поезії Конкурс творчих робіт Творчі зустрічі	Березень 2023-2024 5	А.Калянніков О.Мироник	
5	Історичні артефакти Кривого Рогу. Екскурсія	Жовтень 2024	А.Калянніков	
6	Історичні постаті Донбасу	Травень 2024	А.Калянніков	

II. Історіографічні та джерелознавчі аспекти дослідження історії запорозького козацтва				
1	Витоки козацтва	Жовтень 2022	А.Калянніков	
2	Козацькі вожді України: «Історія України в образах вождів та полководців»	Листопад 2023	О.Мироник	
3	Історія українського лицарства	Січень 2024	А.Калянніков	
4	Хаактерники	Лютий 2025	А.Калянніков	
5	Бойові трдиції козаків. Бойовий гопак	Березень 2024	Є.Іл'їна В.Свиридова А.Калянніков	
7	Вікторина «Що ти знаєш про козаків?..»	Жовтень 2024	А.Калянніков	
III. Історія українського війська				
1	Князівська дружина, Київські дружинники, Воїни руського королівства	Грудень 2024	А.Калянніков	
3	Велике князівство литовське	Січень 2024	О.Мироник	
4	Реєстрове козацтво, Гетьманщина	Березень 2024	А.Калянніков	
6	Січові стрільці, Карпатська Січ	Жовтень 2024	А.Калянніков	
7	УПА	Жовтень 2025	А.Калянніков	
8	ЗСУ	Грудень 2025	Н.Сидорук	
IV. Розробка методичних рекомендацій з національно-патріотичного виховання				
1	Моє місто в історії моєї країни	До Дня міста	О.Довгій	
2	Національні традиції нашого краю	Листопад 2024	А.Шевчук	
3	Національні герої України	Жовтень 2023-2025	А.Калянніков	
4	Україна на карті світу	Квітень 2024	Н.Сидорук	
V. Проведення виховних заходів				
Духовно-моральне виховання				
1	Міжнародний день музики-Лекція-концерт	Жовтень 2024-2025	Є.Соколов	
2	Виставка робіт вихованців до Дня художника	Жовтень 2023-2025	Н.Хрієнко А.Шевчук	
3	Святковий концерт до 8 березня та Дня матері	Щороку	Н.Сидорук	

		Березень травень		
4	Міжнародний день Європи	Травень 2023-2025	Т.Кружко	
5	Участь вихованців у конкурсах фестивалях	Постійно	Зав.відділами ЦДЮТ	
Видавнича діяльність				
1	Випуск районної газети «Ажур»	1 раз на 2 місяці	А.Калянніков О.Мироник	
2	Випуск газети ЦДЮТ «Батьківський вісник»	1 раз на 2 місяці	А.Калянніков О.Мироник	
3	Випуск журналу «Методист»	1 випуск на рік	А.Калянніков О.Мироник А.Гончарова-Тисяцька	
4	Спецвипуски газет, методичні посібники, рекомендації, буклети, програми тощо.	За необхідністю	А.Калянніков О.Мироник А.Гончарова-Тисяцька	
5	Спецвипуск газети «Творчість»	Листопад 2023-2025	А.Калянніков О.Мироник	
Робота з батьками				
1	Лекції-бесіди із залученням представників громадських б'єднань	Протягом року	Н.Сидорук А.Калянніков	
2	Майстер-класи за участю батьків і дітей по виготовленню сувенірів для бійців збройних сил України	Жовтень-листопад 2022/2024	А.Шевчук Н.Хрієнко	
3	"Рідний край, де ми живемо, Україною зовемо" (літературно-музичні композиції за творами письменників і композиторів Криворіжжя)	Листопад 2024-2025	Є.Соколов А.Калянніков О.Мироник	
4	«Моя маленька батьківщина» виставка творчих робіт вихованців	Жовтень 2024/2025	Н.Хрієнко	
VI. Історія чумацтва в Україні				
1	«Магелани український степів»	Березень 2024	А.Калянніков	

2	Вікторина: «Що ти знаєш про чумаків?..»	Квітень 2024	А.Калянніков	
VII. Історія Державного Герба України				
1	Перші згадки про Тризуб. Сучасний герб України. Українська символіка часів визвольних змагань.	Серпень 2023/2025	А.Калянніков	
VIII. Елементи українського народного одягу				
1	Жіночий одяг	Грудень 2022	Шевчук І.Б.	
2	Чоловічий одяг	Січень 2023	А.Калянніков	
3	Головні убори, взуття	Березень 2024	Шевчук А.Б. Іл'їна Є.А.	
IX. Традиційна колективна форма праці				
1	Толока	жовтень 2024	А.Калянніков	
X. Ремісничі спеціальності України XV-XVII ст.				
1	Гончарство	Весняні канікули 2024	А.Калянніков.	
2	Вироби з дерева, Гутники, бондарі, ковалі	Осінні канікули 2024	А.Калянніков	
3	Ткацтво	Зимові канікули 2024	Шевчук І.Б.	
4	Майстер-класи	Травень 2023/25	Хрієнко Н.Г.	
5	Майстер-класи	Жовтень 2024	Шевчук І.Б.	
6	Майстер-класи	Грудень 2025	Шевчук А.Б.	
XI. Здійснення науково-дослідницької та освітньо-просвітницької роботи				
1	Організація музейних експозицій	Постійно	А.Шевчук	
2	Круглий стіл із застосуванням регіональних традицій, свідчень усної історії національно-визвольної боротьби українського народу	Березень 2024	Н.Сидорук А.Калянніков	
3	Тижні правової освіти	Березень 2023/2025	Зав.відділами ЦДЮТ	
4	Комплектування аудіо-відеоархівів національно-патріотичного спрямування	Постійно	Н.Сидорук А.Гончарова-Тисяцька А.Калянніков О.Мироник	

5	Проведення конференції «Національно-патріотичне виховання в позашкільній освіті»	Жовтень 2025	Н.Стнпанюк Н. Венікова	
XII. Участь у конкурсах, фестивалях, виставках				
1	Конкурси з журналістики (Міські, обласні, Всеукраїнські)	Протягом року 2023/2025	О.Мироник	
2	«Весна Рудани»	Травень 2023/2025	Н.Сидорук	
3	Міські, всеукраїнські та міжнародні фестивалі та конкурси творчих колективів	Протягом усього періоду	Н.Сидорук	
4	Виставки декоративно-вжиткового мистецтва	Постійно	Н.Хрієнко	
XIII. Інформаційно-аросвітницька робота у сфері національно-патріотичного виховання				
1	Тижні медіаграмотності	Квітень 2023/2025	О.Мироник	
2	Конкурси з відзначення Дня української писемності та мови	Листопад 2023/2025	А.Калянніков О.Мироник	
3	Конкурс на кращий педагогічний досвід з національно-патріотичного виховання	Вересень-жовтень 2024	А.Гончарова-Тисяцька	
4	Виховні заходи до Дня слов'янської писемності	Травень 2023/2025	Н.Сидорук А.Калянніков	
XIV. Військово-патріотичне виховання				
1	виготовлення тематичного стенду «Захист України»	Жовтень 2022	Художник ЦДЮТ	
2	виготовлення тематичного стенду «Звільнення Кривого Рогу від фашистських загарбників»	Січень 2024	Художник ЦДЮТ	
3	Проведення тематичних конкурсів, вікторин	Протягом року	Культурорганізатори	
4	Залучення військовослужбовців ЗСУ, учасників АТО та ООС, учасників бойових дій російсько-української війни до проведення виховних заходів	2023/2025	Н.Сидорук	

5	Проведення з вихванцями та педагогами безстрокових акції «Ми разом», спрямованих на допомогу пораненим військовим.	Постійно	Керівники гуртків	
6	Проведення тематичних заходів, присвячених героїчним подвигам українських воїнів, боротьбі за територіальну цілісність і незалежність України: - до Дня пам'яті Героїв Круг - до Дня Героїв Небесної Сотні; - до Дня українського добровольця; - до Дня захисника України; - до Дня Гідності та Свободи	Січень Лютий Березень Жовтень Листопад	Культурні організації, керівники гуртків	
XV. Проведення екскурсій, походів, подорожей тощо з відвідуванням місць, історичної та культурної спадщини				
1	Екскурсія в історико-краєзнавчий музей Кривого Рогу	Вересень 2024	А.Калянніков	
2	Індустріальний Кривбас (екскурсія)	Квітень 2025	А.Калянніков І.Найденко	
3	Квітковий годинник (3-D панорама)	Травень 2024	О. Довгій	
4	Художній музей	Жовтень 2025	Н.Хрієнко А.Калянніков	
XVI. Поселення і житло українців в різних історико-етнографічних районах				
1	Українська хата. Відомі та маловідомі факти про житло українців.	Лютий 2024	А.Калянніков	
2	Інтер'єр українського житла	Березень 2024	І.Шевчук	
3	Піч-найпотаємніше і загадкове місце у помешканні, язичницький центр християнського будинку	Квітень 2024	А.Шевчук	
4	Покуття	Травень 2024	І.Шевчук	
5	Скриня – окраса та показник добробуту сім'ї, незмінний атрибут весільного обряду	Листопад 2025	А.Шевчук	

	(ковані, мальовані, різблені)			
XVII. Українські народні пісні				
1	Календарно-обряд ові: колядки та щедрівки, веснянки, русальні та петрівочні, купальські, жниварські. Родинно-обрядові: весільні Епічні пісні: думи, історичні, пісні-хроніки, балади. Родинно-побутова лірика: пісні про кохання, про одиноке життя, колискові, жартівливі. Соціально-побутов і: козацькі, чумацькі, кріпатські, ректутські та солдатські, бурлатські, наймитські та заробітчанські. «зфольклоризовані» - пісні літературного походження Запорозький марш. історія	Листопад 2023	А.Калянніков	
2		Вересень		
3		2024	А.Калянніков	
4		Жовтень 2025	А.Калянніков	
5		Травень 2024	Є.Соколов	
6		Листопад 2023	А.Калянніков	
7		Березень 2023		
		Жовтень 2025 2024 жовтень	Є.Соколов А.Калянніков	
XVIII. Кобзарі, бандуристи, лірники, стихівничі				
1	Українські народні інструменти	Жовтень 2024	Є.Соколов	
2	«Розстріляне відродження» (доля кобзарів, бандуристів, лірників в період репресій)	Листопад 2024	А.Калянніков	
XIX. Традиційна система харчування українців (на прикладі Полтавського музею народної гастрономії)				
1	Перші страви: Приготування борщу увійшло до нематеріальної спадщини України	Листопад 2024	Шевчук І.Б.	

2	Другі страви (козацький куліш), козацькі лікувальні напої	Жовтень 2024	А.Калянніков	
XX.Світоглядні уявлення українців				
1	Народна демонологія	Грудень 2023	А.Калянніков	
XXI.Свята та обряди українців				
1	Свята весняного циклу	Квітень 2024	А.Шевчук	
2	Свята літнього циклу	Червень 2024	І.Шевчук	
3	Свята осіннього циклу	Вересень 2025	О.Довгій	
4	Свята зимового циклу	Грудень 2025	А.Калянніков	
XXII.Традиційні зачіски українців (жіночі, чоловічі, козацькі)				
1	Історичні зачіски європейських країн	Березень 2024	І. Шевчук	
2	Традиційні зачіски українців	Жовтень 2024	А.Калянніков	
XXIII.Українська ікона від княжої до козацької доби				
1	Центри іконопису в Україні. Особливості української ікони	Жовтень 2024	Н.Хрієнко	
2	Екскурсія в монастир до іконописців	Листопад 2025	А.Калянніков	
XXIV.Театральні елементи в традиційній народній обрядовості				
1	Свята зимового циклу	Грудень 2024/25	О.Довгій	
XXV. Сімейний побут і звичаї українського народу				
1	Давні ігри українців	Травень 2024	О.Довгій	
XXVI. Віхи людської долі (українська родинна обрядовість)				
1	Весілля	вересень 2024	О.Довгій	
XXVII.Український менталітет: ілюзії, міфи, реальність.				
1	Бесіда	Жовтень 2023	А. Калянніков	
XXVIII.Ярмарки України				
1	Іллінський (20.07 – 1.08) і Вознесенський (початок травня) у Ромнах, Покровський (1.10) у Полтаві, Троїцький (1.06) у Харкові, Хрестовоздвиженський (14.09) у Кролевіці, Георгіївський (21.04) у	Серпень 2024	А.Калянніков	

	<p>Елисаветграді, Хрещенський (6.01) у Києві та ін. В південних губерніях (Катеринославська, Таврійська, Херсонська і Бесарабська) було 700 ярмарок: найбільш відомі - у Кривому Розі (Троїцький), у Катеринославі (Петропавлівський), у Каховці (Микільський і Покровський). У західних губерніях на 1000 ярмарок найважливіші: київський контрактовий (Стрітенський); на Поділлі – в Ярмолинцях (Петропавлівський) і в Балті (Троїцький).</p>			
XXIX. Козацько-лицарське виховання				
1	Народна педагогіка	Жовтень 2024	Н. Степанюк	
Психолого – педагогічний супровід усіх форм діяльності в рамках Проекту- Соколовська М.С.				

Матеріально – технічні ресурси, необхідні для реалізації проекту

1	Художня (методична) література, сценарії, наукові розробки
2	Музейні експонати
3	Інтернет-інформація
4	Комп'ютер, принтер, мультимедійний проектор
5	Папір, фарби, стенди, ДВП
6	Презентаційні матеріали, малюнки, графіки тощо
7	Електронний каталог української музики
8	Електронний каталог історичних фільмів
9	Електронний бібліотечний каталог з історії України
10	Електронний каталог сценарних матеріалів
11	Електронний каталог методичних матеріалів, рекомендацій

МЕТОДИЧНІ ТА СЦЕНАРНІ МАТЕРІАЛИ ПРОЄКТУ

№з/п	НАЗВА
1	Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України.
2	За народним календарем (сценарій виховної години)
3	Електронний каталог патріотичних пісень
4	Виховуємо на традиціях рідного народу (сценарій)
5	Український народний одяг (короткий словник)
6	Народні знання. Сімейні звичаї та обряди. Трудова обрядовість. (Методичний посібник)
7	Зимовий цикл українських свят: українські народні традиції та звичаї
8	Культура спілкування і мовленевого етикету українського народу (виховна година)

9	Юні знавці рідної мови (вікторина)
10	Сімейна обрядовість українців. (родильні, весільні, поховальні обряди)
11	Українська демонологія (методичні матеріали)
12	Магелани українських степів. (сценарій. все про чумаків)
13	Що ти знаєш про чумаків (вікторина)
14	Відкрий для себе Україну (інтелектуальний конкурс)
15	Символи рідної батьківщини (виховна година)
16	Моя Україна (виховний захід)
17	Під срібний передзвін бандури (літературно-мистецький захід)
18	Де ви, кобзарі... (етнографічна розвідка)
19	Історія української хати. (сценарій виховного заходу)
20	Народні символи України (сценарій виховної години)
21	Національні символи України (виховна година)
22	Символіка весільного рушника (виховна година)
23	Чи знаєш ти свій край? (сценарій інтелектуальної гри)
24	Національні зачіски українців (виховна година)
25	Знакова система – символічна основа народного орнаменту (сценарій)
26	Ігри та пісні. Весняно-літня поезія трудового року.(Методичний посібник).
27	Військо запорізьке.(виховна година)
28	Козаки-листоноші. Про поштову службу на Січі (година спілкування)
29	Козацькі прислів'я та приказки (вікторина)
30	Покрова Пресвятої Богородиці історія та традиції свята (виховний захід)
31	СВІТОГЛЯДНІ УЯВЛЕННЯ УКРАЇНЦІВ (Походження Землі, небесних тіл. Уявлення про людину, її долю, душу.)
32	Ремесла на українських землях у давні часи. (виховна година, майстер-класи)
33	Українські обряди післявесільного циклу (виховний захід)
34	Рік двох революцій. Перший крок до незалежності. (Інформація).
35	Давні ігри українців (конкурсно-розважальна програма)
36	Вознесіння Господнє (сценарій)
37	Запорозький марш. Історія виникнення, авторство. (виховна година)
38	Національно-патріотичне виховання. (методрекомендації)
39	Українські обряди післявесільного циклу. (година спілкування)
40	Українська хата. Відомі та невідомі факти про житло українців (екскурсія в музей)
41	Український вінок (виховна година)
42	Толока-давній звичай колективної праці. (година спілкування)
43	Народні знання. Трудова обрядовість. (виховна година)
44	Електронний каталог історичних фільмів
45	Електронна історична бібліотека
46	Етнологічна бібліотека (народознавство і фольклор України)
47	30 грудня 1930 року-Конгрес бандуристів (година спілкування)
48	Народна поезія. (виховна година)
49	Історія українського війська (виховна година)
50	Конкурсно-розважальна програма «Що ти знаєш про Україну»
51	Історія українського війська (бесіда)
52	Історія військових конфліктів України і росії з давніх часів до сьогодення (бесіда)
53	Методичні рекомендації: «Планування та організація методроботи педагога, що атестується»

54	Методичні рекомендації щодо національно-патріотичного виховання у позашкільному навчальному закладі
55	До Дня Соборності та Свободи України (сценарій)
56	«Бій за майбутнє» Вшанування пам'яті героїв Крут (сценарій)
57	«Культура фахової мови юного журналіста». Методичний посібник
58	«Організація масових театралізованих свят», методичний посібник
59	«Барви сонячного літа» Короткотерміновий проєкт на літні канікули
60	«Ми роду козацького діти, землі української цвіт» Пізнавально-розважальна програма.
61	«Подорож кораблем до Країни Знань» . сценарій
62	«Національно-патріотичне виховання у позашкільному навчальному закладі» Методичні рекомендації
63	«Від княжої доби до сьогодення» Збірка методичних матеріалів з історії України
64	«Історія й топографія восьми Запорізьких Січей» виховна година
65	«Козацькому роду нема переоду» сценарій
66	«Військо запорізьке. Склад, витоки, устрій, тактика. Методпосібник
67	«Бойовий гопак» БЕСІДА
68	«Козацька семантика деяких власних географічних назв України»
69	«Як козаки судили і карали ворогів та злочинців» Бесіда
70	«Навчання та виховання дітей на Січі» година спілкування. Сценарій
71	«Козацький герць» година спілкування
72	«Глухівські і Конотопські статті Многогрішного і Сагайдачного»
73	«Давнє слово –козак. Індорійські таємниці» Бесіда
74	«Костурець-бойове мистецтво незрячих співців» Година спілкування
75	«Бойові традиції Аріїв» година спілкування
76	«Державні символи України. Гімн» Перший запис – бесіда
77	«Трипільська Берегиня на українських писанках» година спілкування
78	«Анна Ярославовна-загадка долі» Година спілкування
79	«Короткий ілюстрований словник українського національного одягу»
80	Національні зачіски українців. Розповідь
81	«Річне календарно-обрядове коло» методичні матеріали
82	«Культура спілкування і мовленевий етикет українського народу» виховний захід. Сценарій
83	«Українська хата-відомі та невідомі факти про житло українців» бесіда
84	«Рік двох революцій перший крок до незалежності» виховна година
85	«Виховуємо на традиціях рідного народу» виховна година
86	«Світоглядні уявлення українців» походження землі, небесних тіл. Уявлення про людину, її долю, дуушу» виховна година
87	Магія. Ворожка, оберіг, свічка, вода. Година спілкування
88	«Ігри та пісні весняно-літнього циклу» Година спілкування
89	«Як забороняли нашу мову» -список документів. Бесіда
90	«Туристичні перлини Дніпропетровщини» . бесіда
91	«Історія запорозьких козаків» 3 т. Д..Яворницький
92	«Моя квітуча Україна» сценарій першого урока
93	«Історія українського війська» 2т.

*Гончарова-Тисляцька Анна Юріївна,
завідувач відділу методичного, керівник гуртка-методист*

Анотація

Освіта для дітей з особливими потребами є важливим чинником у їхньому житті, оскільки дозволяє не тільки засвоїти певну інформацію, а побудувати фундамент їхнього подальшого розвитку та соціальної адаптації. Значною частиною цієї соціальної групи є діти з синдромом Дауна.

В даній роботі наведені практичні приклади соціалізації та адаптації дітей з синдромом Дауна, які включають синтез ідей розвивального навчання, теорії естетичного виховання, позитивної «Я-концепції» особистості, з використанням інноваційних прийомів, форм і методів навчання. Практична реалізація здійснюється на заняттях гуртка за авторською навчальною програмою. Ґрунтується на розмаїтті підходів: комплексного, системного, компетентісного, діяльнісного та особистісно-зорієнтованого. Надає можливості створення гармонійного природного середовища, що забезпечує розвиток особистого потенціалу, соціалізацію та адаптацію вихованців з синдромом Дауна.

ВСТУП

Нові концептуальні засади сучасного суспільного розвитку на основі визнання різноманіття людської спільноти та забезпечення рівноправності людей визначають шляхи реформування національної системи освіти. Принцип впровадження «дитиноцентризму» дозволяє відійти від традиційної освітньої парадигми.

Сучасні освітні тенденції формуються на тлі інтеграційних процесів та подолання сегрегаційних установок, перш за все, щодо дітей із ментальними та психофізичними порушеннями, з інвалідністю, наразі усі діти без винятку мають можливість отримувати освіту разом зі своїми однолітками, навчатися у закладах освіти за місцем проживання.

Актуальність проблеми. Головною метою соціального розвитку сучасного суспільства є повага до розмаїтості людей, встановлення принципів солідарності та безпеки, що забезпечує захист та повну інтеграцію у соціум усіх верств населення. В Україні позашкільна освіта орієнтована на створення освітніх можливостей для морального, фізичного, культурного розвитку та соціального становлення усіх, без винятку, дітей.

Особливо важливим в цьому контексті постає питання підтримки дітей з особливими освітніми потребами, в умовах, необхідних для оптимальної реалізації актуальних і потенційних можливостей (когнітивних, енергетичних і емоційно-вольових, включно з мотиваційними), забезпечення рівних з іншими можливостей і умов отримання ними якісної освіти, соціалізації й інтеграції в соціум.

Освіта для дітей з особливими потребами є важливим чинником у їхньому житті, оскільки дозволяє не тільки засвоїти певну інформацію, а побудувати фундамент їхнього подальшого розвитку та соціальної адаптації. Значною частиною цієї соціальної групи є діти з синдромом Дауна.

Сьогодні в Україні законодавчо визнано право дітей із особливими освітніми потребами на навчання у закладах освіти за місцем проживання. Прийнято нормативно-правове забезпечення освітнього процесу, а саме: Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 №2145-VIII, Укази Президента України «Про затвердження Національної стратегії у сфері прав людини» від 25 серпня 2015 року №501, «Про активізацію роботи щодо забезпечення прав людей з інвалідністю» від 3 грудня 2015 року №678, «Про заходи, спрямовані на забезпечення додержання прав осіб з інвалідністю» від 13 грудня 2016 року №533, відповідними дорученнями Кабінету Міністрів України органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування визначено завдання щодо забезпечення конституційного права дітей з особливими освітніми потребами на освіту в освітньому просторі.

Згідно статистики Світової організації охорони здоров'я кожне 800-е немовля в Україні народжується із синдромом Дауна, а згідно даних Державної служби статистики України кількість дітей з хромосомними порушеннями, в тому числі з синдромом Дауна щорічно зростає[1]. Проте, незважаючи на проаналізовані наукові публікації, висновки та рекомендації щодо навчання та виховання дітей з синдромом Дауна проблема їх соціальної адаптації має багато невирішених питань особливо в плані роботи з дітьми і їхніми батьками і тому залишається актуальною.

Аналіз наукових джерел підтверджує, що в цій галузі є багато питань, які потребують вивчення і уточнення. При цьому теоретичні підходи і рекомендації науковців щодо практичного втілення основних засад організації процесу соціалізації дітей з синдромом Дауна і реалізація цих підходів на державному рівні виявляють ряд суперечностей між потребами і можливостями освітніх установ в ефективній інтеграції дітей з синдромом Дауна в процесі їх навчання і в процесі сімейного виховання. Подолання цих суперечностей можливе за умови використання нових підходів до формування системи дидактичного забезпечення та педагогічного супроводу процесу навчання дітей з синдромом Дауна в контексті розвитку інклюзивної освіти, підготовки педагогів, які здатні впливати на якість і результат соціалізації дітей з синдромом Дауна, допомагати і працювати з їхніми батьками і соціальним оточенням[2].

Теоретико-методологічна база. У роботи спираюся на праці: А.Альохіна, В.Андрущенко, Е.Андрєєвої, О.Акімової, М.Беркетова, О.Берянич, М.Беркетова, В.Бондар, Г.Ворсанова, С.Волкова, Г.Головань, К.Давиденкової, І. Демидова, Л.Дольнікова, Т.Євтухова, П.Жиянова, І.Іванова, Т.Ілляшенко, А.Капська, А.Колупаєвої, А.Колу, Р.Ковтун, А.Кошелева, П.Лаутеслагер, В.Ляшенко, І.Ліберман, Т.Медведева, О.Мозолук-Коновалова, Н.Сабат, О.Савченко, О.Столяренко, А.Шевчук, М.Ярмаченка, Є.Ярської-Смирнової.

Постановка проблеми. Аналіз практики роботи в закладах позашкільної освіти виявив наявність суперечностей між: потребою суспільства у соціальній адаптації дітей з синдромом Дауна в освітньому процесі та відсутності в деяких дитячих колективах створених умов, що забезпечують процес соціальної адаптації та пізнавального розвитку дітей з особливими освітніми потребами; необхідністю всебічного розвитку особистості та обмеженістю методичного і дидактичного інструментарію організації та проведення занять з дітьми з синдромом Дауна.

Пошуки шляхів розв'язання визначених проблем, урахування необхідності створення власної системи роботи з дітьми з синдромом Дауна обумовили тему методичних рекомендацій «Соціалізація вихованців з синдромом Дауна в закладах позашкільної освіти».

Предмет дослідження: соціалізація дітей з синдромом Дауна.

Об'єкт дослідження: діти з синдромом Дауна.

Провідною педагогічною ідеєю є запровадження сучасних підходів, теорій та практик для соціальної адаптації дітей з синдромом Дауна в закладах позашкільної освіти.

Мета – створити умови для соціальної адаптації дітей з синдромом Дауна на гурткових заняттях в закладах позашкільної освіти.

Новизна полягає в тому, що побудовано освітній процес з максимально можливим і доцільним співвідношенням змісту програмного матеріалу, його профільної спрямованості на соціальну адаптацію, розвиток пізнавальних та творчих здібностей вихованців з синдромом Дауна.

Практичне значення полягає в тому, що розроблено та впроваджено в практику роботи дитячого колективу інноваційні прийоми, форми і методи навчання: ігрові технології, казкотерапія, застосування методів арт-педагогіки в процесі соціальної інтеграції дітей, проведення фото-хвилинок, використання засобів образотворчого, декоративно-вжиткового мистецтва, родинних та виховних заходів тощо.

Технологія досвіду. Аналіз психолого-педагогічної та профільної літератури дозволяє взяти за основу роботи педагогічні технології соціальної адаптації, розвитку пізнавальних здібностей, які включають синтез ідей розвивального навчання, теорії естетичного виховання, позитивної «Я-концепції» особистості, з використанням інноваційних прийомів, форм і методів навчання. Дані технології спираються на забезпечення основних принципів: науковості, наступності, доступності, наочності, системності, самореалізації та свободи особистості.

Практична реалізація технологій здійснюється на заняттях з образотворчого та декоративно-вжиткового мистецтва за авторською навчальною програмою роботи гуртка «Арт-студія «Вектор». Ґрунтується на розмаїтті підходів: комплексного, системного, компетентнісного, діяльнісного та особистісно-зорієнтованого. Надає можливості створення

гармонійного природного середовища, що забезпечує розвиток особистого потенціалу кожного вихованця.

РОЗДІЛ I

Аналіз досліджень і публікацій з постановки проблеми «Соціалізація вихованців з синдромом Дауна в закладах позашкільної освіти»

Аналіз останніх досліджень і публікацій дозволяє стверджувати, що проблема соціалізації та здобуття освіти дітьми з особливими потребами перебуває в центрі уваги багатьох вітчизняних та зарубіжних учених: В.Андрущенко, М.Ярмаченка, Е.Андрєвої, В.Бондаря, Т.Ілляшенко, А.Колупаєвої, Н.Сабат, Є.Ярської-Смирнової, О.Акімової та зумовлює необхідність її подальшої розробки, зокрема, щодо впровадження інклюзивної освіти в позашкільні [6, с. 11]. Проблема педагогічного супроводу дітей з синдромом Дауна є об'єктом дослідження багатьох вчених, зокрема це В.Бондар, С.Волкова, І.Іванова, Т.Євтухова, А.Капська, А.Колу, Л.Дольнікова, О.Берянич, В.Ляшенко, О.Савченко, О.Столяренко, А.Шевчук та ін.; проблему розвитку дітей із синдромом Дауна досліджують: А.Альохіна, М.Беркетова, П.Жиянова, Т. Медведєва, Г.Ворсанова, І.Демидова, Р.Ковтун (аналізували питання пізнавальної діяльності мовлення); Н.Тертична, Г.Головань (нестійкість афективної сфери – від в'ялості, апатії, до розгальмованості, збудливості); К.Давиденкової, І.Ліберман, А.Кошелева (надмірну здатність розконцентровувати увагу); М.Беркетова, П.Лаутеслагер, Р.Ковтун, О.Мозолюк-Коновалова (затримку розвитку статичних і локомоційних функцій, різних видів моторики, особливо дрібної); Р.Ковтун, S.Buckley, G.Bird (відставання активного мовлення при відносно збереженому його розумінні).

Синдром Дауна — трисомія за 21 хромосомою—генетична аномалія, яку спричинює присутність додаткової хромосоми у 21 парі.

Синдром Дауна є хромосомною аномалією, якій притаманна додаткова хромосома 21—цілкова (трисомія 21)¹ або часткова (внаслідок транслокації)².

¹ Цілкова (трисомія 21)/(трисомія за 21 хромосомою) — генетична аномалія, яку спричинює присутність додаткової хромосоми у 21 парі.

² Внаслідок транслокації - результатом транслокації є утворення химерного гена BCR/ABL, продукт якого — протеїн p210 — має підвищену тирозинкіназну активність і призводить до неконтрольованої проліферації клітин мієлоїдного ряду.

Такі діти мають 47 хромосом у каріотипі³ замість звичних 46. Їм притаманна характерна зовнішність, підвищена можливість появи певного спектру захворювань (наприклад вроджених вад серцево-судинної системи, набутих вад сенсорної системи, тощо), певна розумова відсталість, через яку має місце повільніший розумовий розвиток на фоні здорових особин та гірша соціальна адаптація.

Через неможливість повної санації⁴ проблем даної аномалії медицина ставить на меті не постійне лікування, а забезпечення нормального соціального статусу для людей, що мають синдром Дауна.

Особи з синдромом Дауна можуть мати деякі або всі з наступних ознак: косі розрізи очей, з епікантусними складками (внутрішній кут ока), гіпотонію м'язів⁵, пласке перенісся, виступаючий язик як наслідок малого розміру ротової порожнини, коротку шию, білі плями на рогівці (так звані плями Брашфілда), надмірну гнучкість суглобів, включно з атланта-аксіальним (потиличним), вроджені вади серця, надмірний проміжок між першим і другим пальцем стопи, поодинокую згинальну складку мізинця і підвищену кількість дематогліфів з ліктьової сторони долоні. Більшість людей із синдромом Дауна мають розумове відставання (IQ: 35-70), особи з мозаїчним синдромом Дауна мають дещо вищі розумові здатності-на 30-40 пунктів вище.

Англійський лікар Джон Ленгдон Даун у 1862 році першим описав та охарактеризував синдром, який згодом був названий його ім'ям, як форму психічного розладу. У XX столітті синдром Дауна став достатньо поширеним. Хворих спостерігали лікарі, але лише малу

частину клінічних ознак можна було якось скомпенсувати. Більшість хворих вмирали немовлятами або дітьми.

³ *Каріотип* — набір хромосом, специфічний для кожного виду організмів, характеризується певною кількістю хромосом та особливістю їхньої будови.

⁴ *Санація (медицина)* — лікувально-профілактичні заходи з оздоровлення організму.

⁵ *М'язова гіпотонія* — це зниження тонуусу скелетних м'язів, яке обумовлене фізіологічними або патологічними причинами. В нормі м'язевий тонус регулюється тісною взаємодією кори головного мозку, підкіркових вузлів, мозочка, спинного мозку, а також рецепторів самих м'язів.

До середини ХХ століття причини синдрому Дауна залишалися невідомими, проте був відомий взаємозв'язок між імовірністю народження дитини з синдромом Дауна та віком матері, також було відомо те, що до синдрому були схильні всі раси.

Існувала теорія про те, що синдром зумовлювали поєднання генетичних та спадкових факторів. Інші теоретики дотримувалися думки, що його спричинювали травми під час пологів. Відомо, що ризик народження дитини з синдромом Дауна залежить від віку матері.

Для жінок у віці до 25 років імовірність народження хворої дитини дорівнює 1/1400, до 30-1/1000, в 35 років ризик зростає до 1/350, в 42 роки — до 1/60, а в 49 років-до 1/12. Проте, оскільки молоді жінки в цілому народжують значно більше дітей, більшість (80%) всіх дітей з синдромом Дауна насправді народили саме молоді жінки у віці до 30 років.

Дослідження, яке провели вчені Університету міста Майсор (Індія), дозволило виявити чотири чинники, що впливають на ймовірність синдрому Дауна у дитини. Це вік матері, вік батька, близько-споріднені шлюби, а також, як не дивно, вік бабусі по материнській лінії. Причому останній з чотирьох чинників виявився найзначущим. Чим старшою була бабуся, коли народжувала дочку, тим вища ймовірність народження онука або онуки з синдромом Дауна[3].

Розвиток дітей з синдромом Дауна має кілька відмінних закономірностей, у визначенні яких важливу роль зіграли дослідження Л. Виготського. Складність структури аномального розвитку «особливої дитини» пов'язана з тим, що при наявності первинного дефекту, який був викликаний біологічним фактором і вторинним порушенням, виник неправильний розвиток «особливої дитини». В якості наслідків неправильного розвитку дітей відзначається феномен «соціального аутизму» – відстороненість від зовнішнього світу. Якщо виключити дітей з синдромом Дауна з життя суспільства, то це обов'язково позначиться на якості життя дітей даної категорії, їх сім'ї; тим самим відбувається порушення зв'язку між сім'єю і суспільством. Порушення в розвитку проявляються у дітей з синдромом Дауна з перших місяців їх життя. Для цих дітей характерна низька активність, вони бездіяльні внаслідок уповільнення формування рухових функцій, а це призводить до затримки розвитку всіх психологічних процесів.

Структура психічних порушень у дітей з синдромом Дауна різна: мова виникає пізно і протягом усього життя у багатьох дітей з синдромом Дауна залишається нерозвиненою, вони розуміють слова не в повному обсязі, запас слів слабкий. Відставання у формуванні мовлення, яке також пов'язане з повільністю розвитку дрібної моторики, впливає на встановлення комунікаційних зв'язків з оточуючими людьми. Ближче до 3-4 років діти з синдромом Дауна стають більш активними і жвавими, тому що починають робити свої перші кроки. У цьому віці у «особливих дітей» починають відчувати любов до своїх близьких і рідних, вони дуже ласкаві, слухняні, доброзичливі, вміють ніяковіти, ображатися, іноді їм властива дратівливість, злість та впертість. Багато з дітей з синдромом Дауна можуть добре наслідувати однолітків і дорослих; такі якості обумовлюють можливість навчання їх навичкам самообслуговування та залучення до праці. Стан сформованості рівня навичок і вмінь, якого можуть досягти «сонячні діти», різний для всіх дітей даної категорії. На думку дослідників, це обумовлено генетикою дитини і середовищем існування. Незважаючи на те, що «особливим дітям», як правило, недоступні операції пов'язані з рахунком, а також абстрактне мислення, для багатьох з них характерним є добре розвинена пам'ять і спостережливість. А це означає, що дітей з синдромом Дауна можна навчати, розвивати і виховувати, що надасть їм можливість адаптуватися у соціальний простір.

Можемо стверджувати, що дитина з синдромом Дауна проходить ті ж самі основні етапи розвитку, що й інші діти; часові терміни появи та формування навичок у дітей з синдромом Дауна запізняються у порівнянні з появою цих же навичок у дітей з традиційним розвитком; часові рамки розвитку навичок та умінь у дітей з синдромом Дауна значно ширші ніж в інших дітей. Вивчення досвіду дослідників даного синдрому та батьків, які виховують «особливих дітей», переконує в тому, що рівень можливостей кожної дитини з синдромом Дауна повинен оцінюватися тільки індивідуально. Тому, будь-які узагальнення про дітей з синдромом Дауна є помилкою, оскільки фізичний або психічний стан такої дитини не можна розглядати окремо від розуміння її індивідуальних особливостей. Незважаючи на генетичні порушення у дітей з синдромом Дауна, а також відсутність ефективної форми навчання особливих дітей, на сьогоднішній день існує можливість соціальної інтеграції дітей даної категорії в соціум.

Сучасна педагогічна наука використовує різноманітні психолого-педагогічні форми, методи, засоби, що сприяють оздоровленню, гармонізації розвитку та інтеграції в суспільство дітей з особливими потребами, зокрема з синдромом Дауна. Педагоги, практичні психологи, вчителі-дефектологи для забезпечення навчання та отримання успішних результатів під час роботи з дітьми з синдромом Дауна часто використовують ігрові технології, казкотерапію, відвідування театрів, музеїв, галерей, різні спортивні і культурно-просвітні заходи стають ефективними засобами в соціальній адаптації дітей з синдромом Дауна в суспільство. І. Вечканова вважає, що поєднання різних видів діяльності в процесі розвиваючих ігор, побудованих на певному сюжеті, сприяє розвитку емоційної, мовної, рухової і пізнавальної сфер у дошкільнят з синдромом Дауна [7, с. 93]. У зв'язку з цим особливого значення набуває використання ігрових технологій, що дозволяють поєднувати в собі елементи пізнавальної, дослідницької та творчої діяльності в рамках проєктів і організації інтерактивних дитячо-батьківських подій: квести, вікторини, батьківські збори-конференції в формі телемарафону, флешмобів на підтримку здорової поведінки [4, с. 104]. Так, ігрові технології включаються в технологію каністерапії («canis» з лат. «собака»). Таке використання каністерапії сприяє розвитку сенсорної сфери дітей з синдромом Дауна, через організацію ігор-вправ на гладження і обмацування, розпізнавання текстури вовни, відчуття різниці температури тіла на різних частинах тіла собаки, спостереження за її рухами. Присутність собаки стимулює комунікацію.

Окремий напрямок у процесі соціальної інтеграції дітей з синдромом Дауна займають театралізовані ігри та постановки, які проводяться разом з дітьми з традиційним розвитком. «Сонячні діти», які не можуть говорити, зображують ролі за допомогою жестів і міміки. Оформлення декорацій, костюмів відбувається спільно з батьками. Сприятливе оточення батьків позитивно впливає на розвиток пізнавальної сфери дитини з синдромом Дауна, їх комунікативну сферу і особистісні якості.

Комплексний аналіз теорії і практики навчання і виховання дітей з обмеженими можливостями дозволяє сьогодні говорити про те, що одним з найбільш важливих і ефективних засобів соціальної адаптації вказаної категорії дітей повинна стати система педагогічної підтримки. Поняття "педагогічна підтримка" в науку було введено О. Газманом. Він розглядав її з погляду процесу індивідуального розвитку і саморозвитку дитини, а предметом педагогічної підтримки вважав процес сумісного з дитиною визначення його власних інтересів, цілей, можливостей і шляхів подолання перешкод або проблем навчання, самовиховання, спілкування, способу життя [5, с. 67].

Ще одним з найважливіших засобів соціальної адаптації дітей з синдромом Дауна є залучення до активної співпраці сімей, оскільки психолого-педагогічної підтримки потребують не тільки вихованці, а й їхні батьки. Успішність соціальної адаптації особливих дітей багато в чому залежить від того, наскільки батьки розуміють їх стан, приймають такими, які вони є і прагнуть їм допомогти.

В умовах освітнього закладу, повинна здійснюватися інклюзивна освіта дітей з синдромом Дауна, яка також виступає засобом соціальної інтеграції особливих дітей. Інклюзія – це процес збільшення ступеня участі дітей в соціумі, що мають труднощі у фізичному і пізнавальному розвитку. Інклюзивна освіта передбачає розробку і застосування таких рішень,

які зможуть дозволити кожній дитині з особливими потребами рівноправно брати участь у суспільному житті. В процесі інклюзивного навчання важливого значення набуває організація розвиваючого предметно-просторового середовища, яке виконує освітню, розвиваючу, виховуючу, стимулюючу, організаційну, комунікаційну, соціалізуючу та інші функції. Розвиваюче предметно-просторове середовища спрямоване на розвиток ініціативності, самостійності, творчих проявів дитини, має характер відкритої незамкненої системи, здатної до коректування і розвитку.

РОЗДІЛ II Використання арт-терапевтичних, арт-педагогічних методів та прийомів на заняттях з дітьми з синдромом Дауна

Арт-педагогіка – галузь педагогічної науки, що базується на злитті педагогіки і мистецтва, і вивчає закономірності виховання і розвитку людини за допомогою мистецтва. Арт-педагогіка займається розробкою теорії і практики, забезпечує розробку теорії і практики процесу художнього розвитку людей, формує основи культури особистості через мистецтво і художньо-творчу діяльність. Суть арт-педагогіки полягає у вихованні, навчанні та розвитку засобами мистецтва особистостей; формуванні у них основ художньої культури і оволодінні практичними навичками в різних видах художньої діяльності. Сутність арт-педагогіки полягає, по-перше, в її виховній функції, вона впливає на морально-етичні, естетичні, комунікативно-рефлексивні основи особистості і сприяє соціокультурній адаптації з допомогою мистецтва. Арт-педагогіка в першу чергу реалізує психотерапевтичну функцію, допомагаючи дітям справлятися зі своїми психологічними проблемами, розвантажувати психоемоційну напругу, відновлювати емоційну рівновагу, переключатися з негативних переживань на позитивно забарвлені відчуття і думки, соціально адаптуватися та соціально інтегруватися. Таким чином, використання на заняттях елементів арт-педагогіки реалізується мета – активізація навчальної та пізнавальної діяльності учнів засобами мистецтва, гармонізація внутрішнього світу дитини та її соціалізація, виховання самоідентифікації особистості дитини в процесі її залучення до національного та світового мистецтва. Із поставленою метою пов'язані наступні завдання: розвиток емоційно-вольової сфери школярів; розвиток креативності як здатності до творчості та потреби до творчого самовираження; психогігієна (турбота про емоційний та психічний стан дитини – зниження внутрішньої тривожності та агресії, оволодіння навичками емоційної саморегуляції); формування позитивної "Я-концепції" вихованців; забезпечення соціокультурної адаптації (оволодіння поведінковими моделями відповідно до соціально прийнятних морально-етичних норм, формування комунікативної культури та розвиток емпатійних умінь); гармонізація особистісного розвитку учнів.

Слід чітко сформулювати специфічні ознаки арт-педагогіки: використання в освітньому процесі образотворчих засобів мистецтва, домінування діалогу педагога з учнями, спільна художня творчість педагога та учня, проникнення в найрізноманітніші види навчальної та виховної діяльності, використання творів мистецтва в освітньому процесі.

Використання методів арт-терапії на заняттях з дітьми з синдромом Дауна в закладах позашкільної освіти

- Вправа «Пісочна феєрія» (пісочна терапія) психорозвивальний та психокорекційний метод вона дає змогу розв'язати широкий спектр завдань щодо психічного розвитку дитини. Застосовується для збагачення внутрішнього світу й активізації пізнавального розвитку дітей. Ігри та вправи з пісочною терапією дають можливість: розвивати сприймання, пам'ять, мислення, увагу, мовлення дитини; дрібну моторику; зорово-моторну координацію вдосконалювати навички самоконтролю й саморегуляції збагачувати уяву й фантазію виховувати позитивні особистісні риси-сміливість, активність та ініціативність, стимулювати оригінальні творчі дії поглиблювати знання про довкілля, знімати психологічне напруження, позбавляти неприємних переживань від негативної життєвої ситуації завдяки її проектуванню на гру, створювати ситуації успіху й підвищувати впевненість у собі вдосконалювати навички міжособистісної взаємодії під час групових ігор. Водночас науковці, психологи та медики не рекомендують застосовувати пісочну терапію в роботі з дітьми, які мають: психологічні проблеми, зокрема високий рівень тривожності; яскраві поведінкові прояви гіперактивності та дефіциту уваги; фізичні проблеми-астма або алергія на пил і дрібні фракції; захворювання шкіри або рани на

руках. Дану розвивально-корекційну вправу бажано проводити індивідуально або в мікрогрупах по три-чотири дитини.

Орієнтовна схема роботи з пісочної терапії охоплює такі етапи: орієнтувальний, або ритуал занурення у «пісочний світ», що передбачає сенсорну стимуляцію-зорову, слухову, дотикову, засвоєння правил роботи з піском. Основний-терапевтичні ігри та домашнє завдання. Релаксаційний-завдання на розслаблення та/або вільна гра. Завершальний-ритуал виходу з «пісочного світу». Орієнтувальний етап-під час роботи з піском використовується метод замітника. На перший план у взаємодії з дітьми виходить казкова лялька. Педагог діє через неї. Тобто лялька є посередником між педагогом і дітьми. За такої організації взаємодії діти легко та швидко занурюються у казковий світ. А розвивальні чи корекційні впливи стають ефективнішими. Для ляльки-посередника вигадайте ім'я, наприклад Пісочна фея, Принцеса пісочного світу, Господиня пісочниці тощо. Важливо на кожному занятті з піском використовувати ту саму ляльку, щоб на початку наступних занять у дітей при погляді на неї одразу виникали асоціації, пов'язані з іграми з піском. Це дасть змогу прискорити засвоєння дітьми правил пісочної терапії, а також допомогти їм сконцентруватися на заняттях.

Зокрема, в країні Пісочної феї слід встановити правила: не можна навмисно викидати пісок із пісочниці, сипати його на інших дітей не можна брати пісок до рота, щоразу після гри слід допомогти Пісочній феї прибрати іграшки після повернення з країни Пісочної феї необхідно ретельно вимити руки з милом[8].

- Вправа «Вовняна акварель» техніка «вовняна акварель» це картина яка малюється за допомогою пасм кольорової вовни, які, накладаючись одна на одну, утворюють мов би мазки фарби. Дана техніка дозволяє розвинути фантазію, зосередити увагу, розвинути дрібну моторику.

Орієнтовна схема роботи з вовняною аквареллю охоплює такі етапи: підготовчий – історія валяння, призначення виробу, що проектується, наглядна демонстрація виробу. На даному етапі дитина концентрує свою увагу на об'єкті. Основний-терапевтичні вправи з використанням вовни та виконання завдання. Підсумковий-аналіз моделей/аналогів (у інших вихованців).

- Вправа "Ебру або танцюючі фарби» техніка малюнку на воді, різновид живопису, створений на воді (або за допомогою спеціального розчину), і згодом обережно перенесений на папір чи іншу поверхню. Допомагає зняти психологічні блоки, скутість, розвинути допитливість, спостережливість, фантазію. Використання цієї техніки у освітньому процесі має ряд переваг, а саме: практично кожна дитина, незалежно від особливостей, соціального досвіду, може брати участь у роботі з «танцюючими фарбами», яка не вимагає жодних спеціальних умінь, здібностей до такого виду діяльності; дана вправа виступає своєрідним «мостом» між педагогом та учнем. Це особливо цінно при виникненні труднощів у спілкуванні з приводу складних особистісних проблем, встановленні довірливих стосунків у діаді «педагог-учень», налагодженні контактів при роботі з дітьми з особливими освітніми потребами, а також є засобом переважно невербального спілкування. Особлива її цінність становить для дітей із заниженою самооцінкою, підвищеною тривожністю і сором'язливістю, яким складно словесно описати свої переживання, думки, погляди, які помітно втрачають інтерес до навчання; у більшості випадків робота в техніці Ебру викликає в дитини позитивні емоції, допомагає подолати апатію і безініціативність, сформувати активну життєву позицію, сприяє стимуляції навчально-пізнавальної діяльності, знижує втомлюваність, негативні емоції.

- Казкотерапія-це метод, що використовує казкову форму для корекції емоційних порушень і вдосконалення взаємостосунків з навколишнім світом. Метою і завданням є – зменшення агресивності у дітей, усунення тривожності і страхів, розвиток емоційної саморегуляції і позитивних взаємостосунків з іншими дітьми. На заняттях можна використовувати різноманітні прийоми-розповідь, пояснення, показ, складання казок дітьми тощо. Казка допомагає дітям зрозуміти емоційні відносини між людьми та виховує в них позитивні риси характеру.

Казкотерапія допомагає розв'язати такі проблеми:

- труднощі в навчанні;
- інтеграція особистості у соціум;

- розвиток творчих здібностей;
- розширення свідомості;
- вдосконалення взаємодії з навколишнім світом;
- психологічна підготовка до напружених емоційних ситуацій.

Чому необхідно застосовувати казкотерапію, особливо в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами?

- Створюється особлива казкова атмосфера, яка робить мрію дитини дійсністю та дозволяє приймати правильні рішення надалі;
- дозволяє дитині вступити у боротьбу зі своїми страхами, комплексами, негативними рисами характеру, а потім вийти з неї переможцем;
- надає дитині почуття впевненості і захищеності;
- використовується для розвитку мовлення та корекції поведінки;
- застосовується для роботи з психосоматичними захворюваннями як засіб створення наміру та бажання одужати.

Робота з казками може бути у таких формах:

- придумування казок;
- переписування або дописування казок;
- казкова лялькотерапія;
- розігрування казок;
- казкове малювання;
- казкове ліплення тощо.

Алгоритм підбору (складання) терапевтичної казки:

- чітко визначте проблему, яку слід вирішити;
- підберіть можливі шляхи її подолання у реальному житті;
- втільте в характері головного героя казки (це може бути вже існуюча казка) ті риси, страхи, комплекси, яких слід позбутися;
- в процесі розгортання подій казки головний герой має позбутися своїх недоліків.

Основні прийоми роботи з казкою

- Аналіз казок. Мета-усвідомлення, інтерпретація того, що стоїть за казковою ситуацією, конструкцією сюжету, поведінкою героїв.
- Розповідання казок. Прийом спрямований на розвиток фантазії та творчої уяви. Дитині або групі дітей пропонується розповісти казку від першої або третьої особи, а також від імені інших казкових героїв.
- Переписування казок. Переписування і дописування авторських і народних казок має сенс тоді, коли дитині не подобається щось у сюжеті казки, поворот подій, певні ситуації, в які потрапляють герої, кінець казки тощо. Це – важливий діагностичний матеріал. Переписуючи казку, дописуючи свій кінець або вставляючи інші персонажі у казку, дитина сама обирає найбільш відповідний їй внутрішньому стану сюжет і знаходить той варіант руйнування ситуацій, який дозволяє звільнитися їй від внутрішньої напруги. В цьому полягає психокорекційний сенс переписування казки.
- Постановка казок із допомогою ляльок. Працюючи з лялькою, дитина бачить, що кожна її дія негайно позначається на поведінці ляльки. Це допомагає їй самостійно коригувати свої рухи і робити поведінку ляльки максимально виразною. Робота з ляльками дозволяє удосконалювати і проявляти через ляльку ті емоції, яких зазвичай дитина з якихось причин не може собі дозволити проявляти.
- Малювання та ліплення за мотивами казки. Вільні асоціації дитини виявляються в малюнку чи поробці. Малюнки, поробки аналізуються, обговорюється поведінка і мотиви дій персонажа, діти дають їм оцінку: добре – погано.
- Програвання епізодів казки. Програвання епізодів казки дає можливість дитині відчути деякі емоційно значущі ситуації і пережити певні емоції.
- Складання казок –цей процес сприяє розвитку уяви, з іншого – дозволяє дитині повідомити оточуючим про свої проблеми. Краще не втручатися в те, про що та як вигадує дитина. Хоча на початковому етапі, щоб показати приклад, можна скласти казку разом з нею. Почута від дитини казка допоможе усвідомити її проблеми і труднощі.

Корекційні вправи та ігри для дітей з синдромом Дауна на заняттях в закладах позашкільної освіти

- Вправи для розвитку моторики та уваги: «Повтори за мною», «Який я сильний», «Допоможи», «З'єднай».
- Вправа на рівновагу: «Струнко», «Пройдися по лінієчці, по косій, по колу».
- Вправи для розвитку пам'яті та уваги: «Швидко назви», «Повтори за мною», «Покажи», «Не помились».
- Вправи для визначення кольору, форми, величини: «Велике-мале», «Різнобарви», «Подорож країною веселки», «Куб, коло, трикутник».

Корекційні вправи для досягнення відповідної швидкості рухів:

- Гра «Маленька господиня», ігри із будівельним матеріалом, конструктором, гра «Зла та добра мачуха», «Подорож трамваєм» тощо.

Вправи на смакові відчуття (вихованцям пропонується уявити, що у них у роті, які смаки вони відчувають та продемонструвати власні емоції):

- шоколад, гірчиця;
- перець, морозиво;
- лимон, яблуко ;
- апельсин, сир;
- полуниця, печена картопля тощо.

Вправи на розвиток тактильних відчуттів (вихованцям пропонується уявити собі, що він/вона:

- бере сніг до рук;
- грається з кішкою/собакою;
- п'є гарячий напій;
- їсть морозиво тощо.

Застосовуючи на заняттях запропоновані арт-вправи, техніки та прийоми для соціалізації дітей з синдромом Дауна вважаємо необхідним запропонувати рекомендації, які сприятимуть оптимізації освітнього процесу для адаптації та інтеграції вихованців з синдромом Дауна в закладах позашкільної освіти:

- дитина повинна сидіти напроти, щоб вона могла повторювати рухи, добре бачити і чути слова, а також щоб її можна було контролювати і направляти;
- завдання повинні бути максимально простими, лаконічними;
- займатися потрібно в комплексі, потрібно використовувати наочність: картинки, іграшки, ноутбук, ілюстрації, дидактичні матеріали тощо;
- завдання та ігри повинні бути логічно побудовані, з чітким початком та логічним кінцем;
- важлива частота і регулярність занять;
- якщо дитина не справляється із завданням, грою, не потрібно надмірно наполягати на виконанні певної вправи, потрібно запропонувати щось простіше;
- за успішну участь в ігровому процесі, за конкретно виконане завдання потрібно хвалити;
- відмову від певного виду заняття не слід сприймати як бажання займатися чимось іншим. Діти із синдромом Дауна повинні займатися більше, ніж звичайні діти, щоб досягти такого самого рівня розвитку;
- створення психологічного клімату довіри між усіма учасниками освітнього процесу;
- зосередження уваги педагога на становленні й зміцненні основних особистісних установок процесу соціалізації та адаптації вихованців з синдромом Дауна;
- формування різних зворотних зв'язків між педагогом та вихованцями з синдромом Дауна в процесі навчання.

Методичні рекомендації педагогам закладів освіти, щодо організації творчих занять в ігровій формі з дітьми з синдромом Дауна

Для того, щоб заняття проходили ефективно, слід дотримуватись рекомендацій:

1. Дитина повинна сидіти напроти, щоби вона могла повторювати рухи за педагогом, добре бачити і чути слова, а також щоб його можна було контролювати і направляти.
2. Завдання повинні бути максимально простими, лаконічними, вправи потрібно робити крок за кроком. Якомога більше показувати, та супроводжувати розмовами.

3. Якщо дитина не відповідає на питання, потрібно витримати паузу, щоб дитина могла зібратися з думками.
4. Займатися потрібно в комплексі-дитина на слух може сприймати інформацію повільніше, але в навчанні допомагає зорове сприйняття, відчуття на дотик. Тому потрібно використовувати наочність: картинки, іграшки, ноутбук тощо.
5. Ігри повинні бути логічно побудовані, з чітким початком та кінцем. В ігровому процесі повина бути рухливість, елементи веселощів.
6. Важлива частота і регулярність занять. Потрібна допомога порадою чи практичною допомогою у постановці рук, правильному напрямку рухів.
7. Якщо дитина не справляється із грою, не потрібно надмірно наполягати на виконанні певної справи, потрібно запропонувати щось більш просте.
8. За успішну участь в ігровому процесі, за конкретно виконане завдання потрібно хвалити. На помилки потрібно вказувати, але у формах, які не будуть сприяти невпевненості. Потрібно казати «ти обов'язково зможеш» навіть якщо не виходить щось зробити. Цьому принципу людина буде слідувати і у дорослому житті, пам'ятаючи, що докладені зусилля ніколи не будуть марними.
9. Відмову від певного заняття не слід сприймати як бажання займатися чимось іншим. Діти із синдромом Дауна повинні займатися більше, ніж звичайні діти, щоб досягти такого самого рівня розвитку.

Приклади гри

Чудо-мішечок

Гра для дітей із синдромом Дауна формує зв'язну мову, розвиває уяву, вчить розпізнавати предмети на дотик. Діти беруть предмет, який знаходиться у мішку і називають, що це. Починати краще з пласких фігурок, потім можна додавати об'ємні іграшки. Під час занять можна провести змагання, хто назве правильно більше фігурок за певну кількість спроб.

Башта

Робимо башту із кубиків. Можна змагатися, у кого башта буде вищою. А можна зіграти в гру-кожна дитина ставить по кубику, на якому кубику башта впаде. Кубики для гри потрібні великі, щоби башта вийшла якомога вищою.

Розминки

Дерево

Хоч я дерево маленьке (*діти присидають*),

Хочу вирости швиденько (*піднялися, стали рівно*)

Дотягнутись до гори (*вистягнули ручки над головою, стали на випиньки*)

Раз, два, три і раз, два, три (*стали рівненько*).

Кіт

Кіт зібрався на роботу та завадили турботи (*показують великого kota*)

Треба висушить хвоста (*крутять сідницями*)

Накрутити вуса (*крутять вуса біля личка*)

Почесати живота (*трутуть власний живіт*)

Та помити носик (*миють носик собі, долонькою по колу*)

Цілий день такі турботи (*вказівним пальцем показують*)

Що не встигнеш до роботи (*махають головою з ліва-на право*)

Пальчикова гра

Гра за допомогою пальчиків «День-ніч»

Гра полягає у стисканні і розтисканні кулачків. На слова «Пальці вночі сплять, а в будиночку храплять»-стискаємо пальчики у міцний кулак. На слова «Пальчики вдень прокинулися, випрямилися, потягнулися»-кулачки відкриваються і пальчики максимально випрямляються.

Ідеї

На заняттях діти із синдромом Дауна можуть займатися різними видами діяльності, які можна проводити в ігровій формі:

- ліплення з глини/пластиліну/тіста;
- малювання: малювання в альбомах, на тканині, на воді, на піску;
- співи;
- рухливі ігри, ігри з м'ячем тощо.

На основі кожного заняття можна зробити невеликий конкурс, змагання з призами. Призи можуть бути найпростішими (можна дарувати по одній цукерці), але ігри потрібно організувати так, щоб у різних конкурсах вигравали різні діти, бо одні з них краще малюють, інші-краще співають, треті-сильніше фізично. Таким чином вдало проведена серія конкурсів нікого не залишить без подарунків.

При індивідуальних заняттях достатньо обмежуватися усним заохоченням, за правильно зроблені завдання не потрібно стимулювати дитину матеріально, оскільки може з'явитися психологічна залежність-дитина після кожної своєї дії буде хотіти подарунок, при відсутності якого зникає бажання працювати. А це відхід від реального життя, потрібно пам'ятати, що ігри для дітей із синдромом Дауна (і для здорових дітей)-це передусім підготовка до дорослішання, незалежно від віку дитини.

Організм людини влаштований так, що якщо виникають у чомусь труднощі, їх можна усунути тренуваннями. Якщо виникають здавалось би непереборні труднощі, то вони насправді долаються розвитком інших якостей, які можуть не просто проявитися, але і перерости в унікальний талант, який може стати основою майбутньої професії, самостійності, а значить-можливості повноцінно радіти життю.

Методичні рекомендації батькам в навчанні дітей з синдромом Дауна вдома

Діти з синдромом Дауна зазвичай відчують значні затримки і труднощі при навчанні говорити, хоча зазвичай вони розуміють набагато більше, ніж можуть висловити.

Вік 3 – 5 роки

1. Зберіть багато речей одного кольору зі всього будинку – сорочку, іграшки, ковдри, чашки, будь що-і помістіть їх у сумку або кошик відповідного кольору. Так дитина швидше запам'ятає кольори. *(Необхідно щоденно повторювати дану вправу, для закріплення візуальної активності).*
2. Дітям з синдромом Дауна потрібно більше часу для побудови багатослівних фраз. Дослідження показують, що діти зазвичай мають словний запас в 100 слів, перш ніж починають складати слова разом. Спочатку повторіть слово, яке промовила дитина, а потім доповніть його ще одним словом. Наприклад, якщо ваша дитина говорить «човен» під час гри, скажіть «човен пливе». Якщо дитина скаже «собака», ви можете сказати «чорна собака». Повторення має велике значення для запам'ятовування нових слів, та поповнення словникового запасу.
3. Використовуйте картку, щоб побудувати з дитиною фрази з двох слів. У найпростішому випадку цей інструмент являє собою прямокутний шматок ламінованого картону з двома кольоровими зображеннями, розташованими на відстані кількох сантиметрів один від одного. Наприклад, при моделюванні фрази «Автомобіль їде», вкажіть на перший малюнок, коли вимовляєте слово «автомобіль», а потім на другий малюнок (дорогу), коли ви говорите «їде».

Вік 5 – 6 років

1. Додавайте в словниковий запас вашої дитини такі слова, як сидіти, пити, йти, прати, чистити зуби. Проведіть чаювання з ляльками і тваринами, а потім опишіть, що роблять ляльки-годуєте, мийте і одягайте ляльку, використовуючи фрази з багатьма словами.
2. Можна розробити власні дидактичні картки. Напишіть літери на звороті кольорових карток і покладіть літерами вниз. Попросіть дитину перевернути кожен картку і зробити звук. Почніть з декількох кіл і звуків, які ваша дитина вже знає, потім поступово додавайте нові.
3. Зробіть гру зі словами, на які дитина легко реагує, наприклад, імена або їжа. Роздрукуйте два пов'язаних слова, наприклад «Мама і тато», великим шрифтом на шматку білого паперу і заламинируйте його. Роздрукуйте ці ж слова окремо на маленьких картках і заламинируйте їх. Розмістіть великий лист лицьовою стороною перед дитиною і попросіть його дати вам, маленькі картки, які відповідають словам на великому аркуші. Збільште кількість слів на великих аркушах до трьох або чотирьох.
4. Використовуйте похвалу, щоб підвищити самооцінку дитини і її стимул до навчання.

ВИСНОВКИ

Теоретичне дослідження проблеми соціалізації та соціальної інтеграції вихованців з синдромом Дауна в закладах позашкільної освіти дозволило сформулювати наступні висновки: діти із синдромом Дауна успішно інтегруються в освітнє середовище закладів позашкільної освіти; однак їм зазвичай потрібні спеціальні модифікації в освітньому процесі. Успішність у навчанні в дітей із синдромом Дауна знижена, а опанувати окремі вміння їм може бути дуже складно. Труднощі в навчанні дуже різноманітні, а сам процес навчання має бути пристосований до окремих потреб учнів. Дієвою стратегією в розвитку достатніх комунікаційних здібностей у дитини із синдромом Дауна є раннє започаткування спеціальних втручань. Вихованцям із синдромом Дауна часто нелегко пристосовуватися до суспільства, адаптуватися в ньому. Вони можуть бути безініціативні й інколи безпорадні в навчанні, менш соціально підготовлені. Їм складно зосереджувати увагу, ініціювати розмову чи спільну діяльність, інколи вони незрілі й стримані у відносинах «педагог-учень».

Заклади позашкільної освіти повинні виконувати більш активну роль у вирішенні проблем соціалізації дітей з синдромом Дауна, реалізуючи відповідний напрям соціально-педагогічної діяльності в освітньому процесі.

Потрібно відзначити, що соціальна адаптація та інтеграція дітей з синдромом Дауна – це досить складний і тривалий процес, в якому задіяні всі члени сім'ї та педагоги. Правильна і безперервна робота з набуття дітьми з синдромом Дауна соціального досвіду в подальшому буде сприяти їх соціалізації та інтеграції в соціум.

Аналізуючи роботу, слід зазначити той факт, що поряд із використанням наявних програмних матеріалів для вивчення нових тем застосовуються презентації для подачі матеріалу, а також залученню вихованців до створення доступних проєктів, участі у творчих конкурсах та фестивалях. Це зацікавлює їх, розвиває їхні здібності та ініціативу, адже в процесі виконання завдання вони ознайомлюються з теоретичним матеріалом, виконують практичні завдання, обмірковують засоби оптимального оформлення та подачі. Таким чином, вихованці з синдромом Дауна досягають реалізації важливих навчальних ідей, зокрема, підвищують мотивацію до навчання, розвивають творчі здібності.

В ході апробації досвіду роботи арт-студії «Вектор», покликаною на вирішення вищезазначених проблем, протягом останніх п'яти років прослідковується позитивна динаміка змін освітнього процесу в межах гуртка. Завдяки використанню арт-терапевтичних, арт-педагогічних методів та прийомів, корекційних вправ, ігор, впровадженню інноваційних технологій навчання та виховання помітні значні зміни в соціальній адаптації вихованців гуртка з синдромом Дауна, а саме: вдалось значно розвинути навички соціальної поведінки, уважність і здатність до концентрації уваги, комунікаційну сферу, навички соціальної взаємодії та соціально-емоційної сфери. Вихованцям гуртка з синдромом Дауна вдалося не лише стати більш мобільними в соціумі, а й досягнути високих результатів у розвитку творчих здібностей, стати учасниками і навіть призерами Міжнародних, Всеукраїнських конкурсів з образотворчого та декоративно-вжиткового мистецтва:

- Міжнародний конкурс дитячого малюнку ім.М.К.Реріха» «Будіть у собі прекрасне»-2019, 2021;
- Всеукраїнський дистанційний конкурс образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва "Битва Жанрів ART"-2020-2023;
- Всеукраїнський дистанційний фестиваль-конкурс образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва "Битва Титанів"-2021, 2023;
- Всеукраїнський багатожанровий дистанційний фестиваль-конкурс «Grand Fest» 2020, 2021;
- Всеукраїнський конкурс дитячого малюнку «Noosphere Space Art Challenge», 2022, 2023.

Отже, для успішної соціалізації вихованців з синдромом Дауна в закладах позашкільної освіти необхідно запровадити систематичний психолого-педагогічний супровід дітей даної категорії, який включає у себе командну роботу фахівців з усіма учасниками освітнього процесу та комплексний підхід у формуванні життєвих компетентностей учнів, надає можливість кожному вихованцю розкрити свій творчий потенціал та досягти достатнього рівня у питаннях соціальної адаптації, який надасть змогу дітям почувати себе комфортно у суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Державна служба статистики України <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Теорія і практика олігофренопедагогіки та спеціальної психології / За ред. Т.В. Сак // Збірник наукових праць: Вип. 8. – Тематичний випуск «Концепція дошкільної освіти дітей з розумовою відсталістю». – Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013. – 138 с. Колосова Е.В. Винницький государственный педагогический университет имени Михаила Коцюбинского Йоланта Гурал-Пулроле Старопольская Школа Высшая в Кельцах (Польша)
3. Джерело: <https://uk.wikipedia.org/wiki>

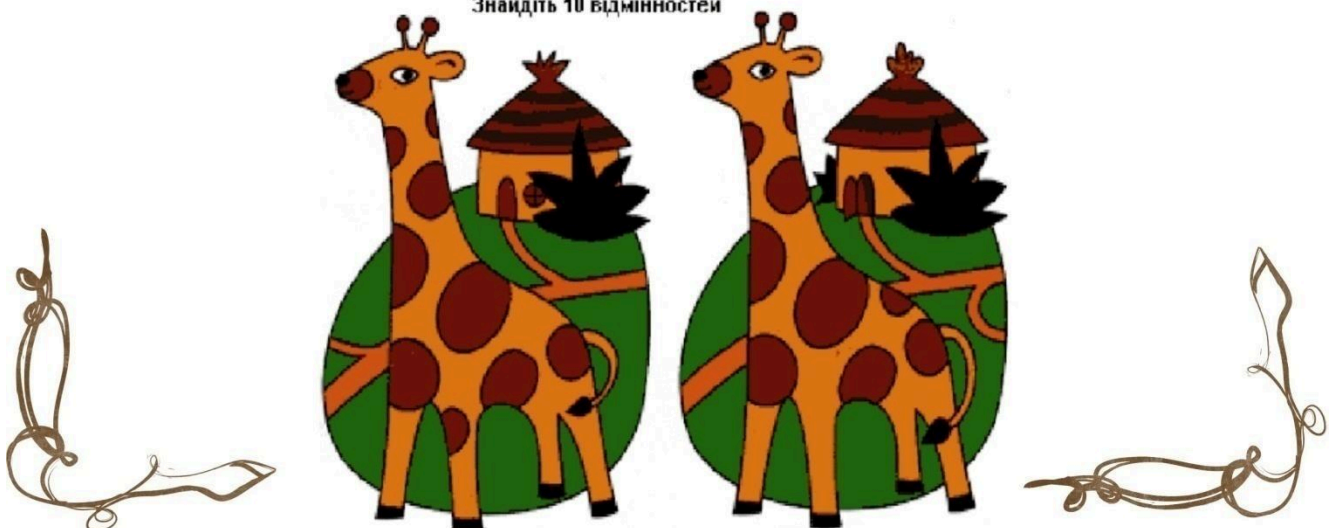
Дидактичні матеріали для розвитку
пізнавальних процесів
у дітей з синдромом Дауна
для розвитку уваги

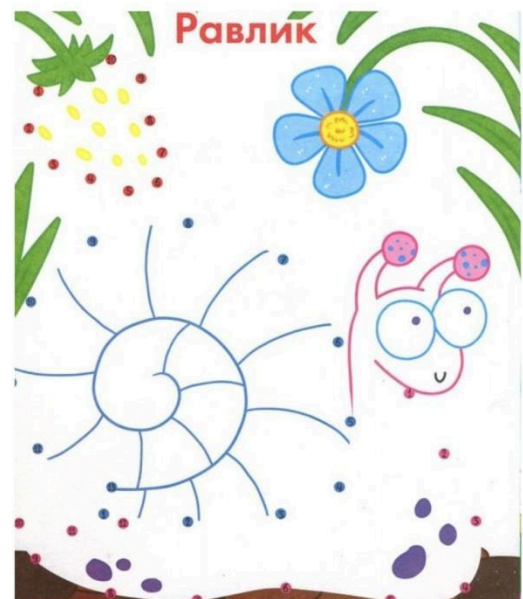
Як багато пташок! Знайди всіх!

Знайди 10 відмінностей

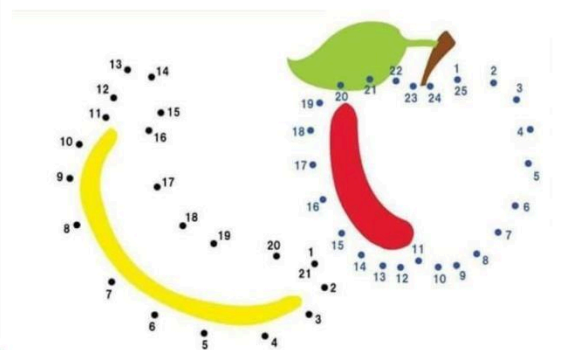
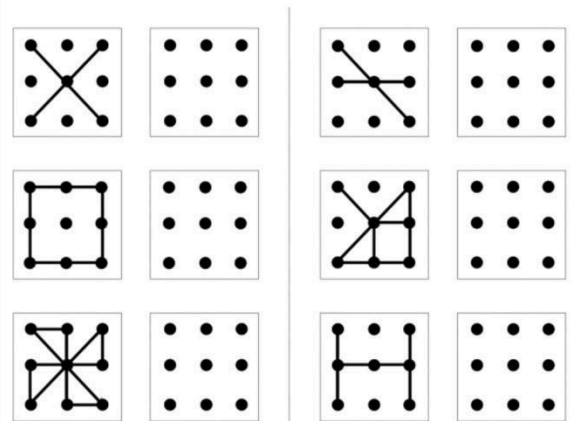
для розвитку дрібної моторики рук

Намалюй праворуч такі самі малюнки по крапках.

Усередині скількох кіл знаходиться кошеня? Познач правильну відповідь за зразком.

зразок

для розвитку мислення

Row 1:

Row 2:

Row 1:

Row 2:

Row 1:

Row 2:

Row 1:

Row 2:

Продовжи рядок

Row 1:

Row 2:

Row 3:

Row 4:

Row 5:

Row 6:

#SafonoValerika

Row 7:

Продовжи ряд

Row 1:

Row 2:

Row 3:

Row 4:

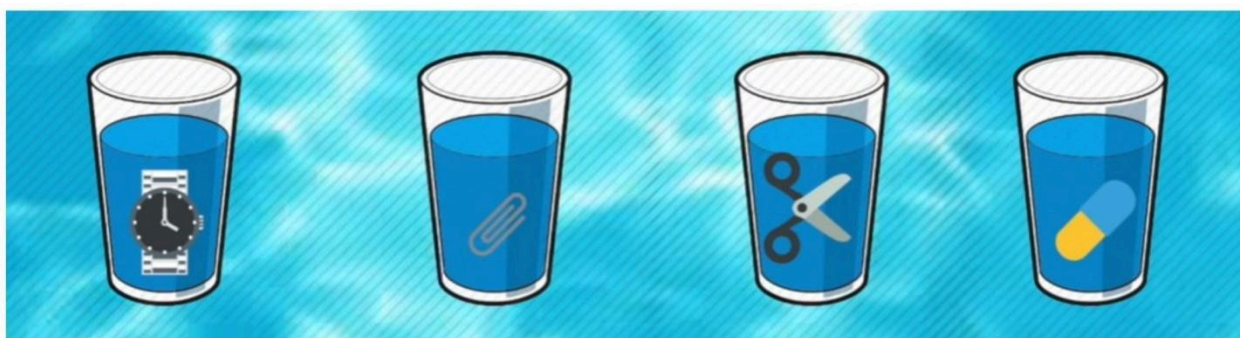
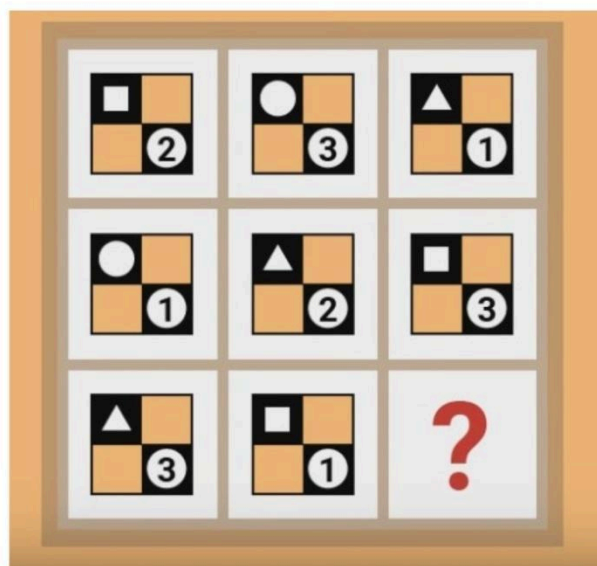
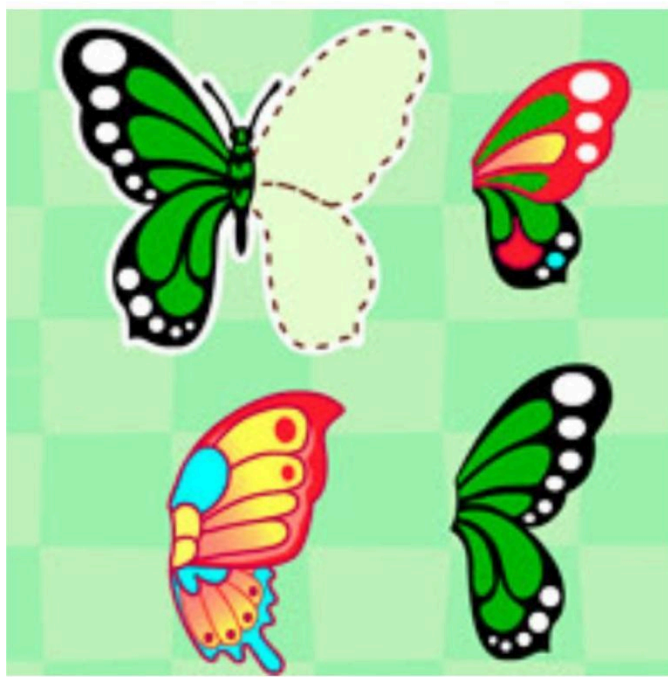
Row 5:

Row 6:

#SafonoValerika

Row 7:

для розвитку логічного мислення

Ex exclusio ad inclusion/від ексклюзії до інклюзії
вихованці гуртка з синдромом Дауна
на заняттях в Арт-студії “Вектор”
(керівник Анна Гончарова--Тисяцька)

Навчаючись разом, діти вчаться жити разом

Додаток

Творчий процес Арт-студія “Вектор”

Додаток

Творчі здобутки вихованців Арт-студія "Вектор"

ВИХОВАННЯ ВНУТРІШНЬОЇ СВОБОДИ ТА РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ ЗАСОБАМИ ТЕАТРАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА. ПАРТНЕРСЬКА ПЕДАГОГІКА

Анотація

Впродовж тривалої історичної еволюції українська освіта накопичила значний досвід виховання дітей та юнацтва засобами театрального мистецтва. У педагогічних пошуках сьогодення вчені та педагоги-практики можуть спиратися на навчально-виховні системи, однак сьогодні це не вирішує проблему обізнаності педагогів театральної діяльності в опануванні викладання театрального мистецтва.

Актуальність теми полягає в тому, що здобуття вмінь та навичок з розвитку акторських здібностей вихованців має велике значення для повсякденного життя, використання під час спілкування в різних ситуаціях, як з однолітками, так і з дорослими людьми, спілкування з батьками, налагодження комунікативних зв'язків.

Сутність проблеми, над якою я працюю, полягає, перш за все, у сукупності завдань, які стоять перед педагогом, вихованцями, батьками в контексті педагогіки партнерства, що ведуть до кінцевої мети, а саме до створення цікавих, творчих родинних проєктів.

Мета: працюючи у єдиному цільовому трикутнику - діти, педагоги, батьки - стати на шлях виховання внутрішньої свободи у колі однодумців, скасувати бар'єрну дистанцію в спілкуванні між учасниками виховного процесу засобами театрального мистецтва, досягти розуміння творчого процесу батьками не з зовні, а з середини, долучившись безпосередньо до творчого процесу, а відтак, довіряти один одному і бути партнерами у реалізації мистецьких проєктів.

Виходячи з цієї мети, я поставила перед собою наступні практичні завдання:

- створити умови для розвитку особистості і творчої самореалізації вихованців різних вікових категорій;
- вільний вибір форм і методів навчання, за умови дотримання правил безпеки життєдіяльності під час освітнього процесу;
- поєднати індивідуальні, групові, очні та дистанційні форми навчання;
- виховання внутрішньої свободи у трикутнику та за його межами, шляхом проведення різних видів акторських тренінгів;
- розвиток культури та техніки мовлення, шляхом дослідження можливостей свого мовно-дихального апарату, через низку вправ зі сценічного мовлення;
- опанувати з вихованцями необхідні знання та вміння зі сценічного мовлення для роботи на заняттях акторської майстерності;
- сприяти самостійному розвитку навичок самоаналізу та самокорекції у творчому трикутнику.

Очікувані результати:

Шляхом удосконалення творчого процесу, а саме на впровадження окремих та спільних занять з акторської майстерності, для дітей і батьків:

- створити умови для самовираження і реалізації творчого потенціалу партнерського трикутника, базуючи свою роботу на досвіді педагогів-науковців, психологів та педагогів-новаторів;
- виявити і розвинути обдарованість вихованців;
- досягти внутрішньої свободи у спілкуванні у родинному колі;
- впровадити в життя власну методику навчання, побудовану на узагальненні та адаптації вже відомих методик;
- спонукати вихованців до самостійної продуктивної творчої праці.

ВСТУП

Педагогічне мистецтво, за одностайним ствердженням науковців і митців, є найбільш подібним до театрального, то театр з повним правом можна назвати найбільш природним і органічним засобом розвитку творчої індивідуальності. Цьому сприяє цілий арсенал засобів театрального мистецтва (написання сценарію, режисура, оформлення, репетиція, входження в

образ і програвання ролі; пантоміма, імпровізація, критична оцінка спектаклю тощо) та театральної педагогіки (акторський і рольовий тренінги, етюди; навчальна, ритмічна, імпровізаційна драматизація; вправи на розвиток професійної уваги, творчої уяви і фантазії, формування психофізичної свободи та навичок взаємодії з аудиторією (захоплення і втримання уваги, ефективної комунікації, залучення до співпереживання й співтворення образу).

Синтетичне мистецтво театру базується на сценічній дії актора та акторського ансамблю (міміка, пантоміміка, жест, сценічне слово тощо). Усі ці складники сцени: біогенні (пов'язані з природною енергією акторів), мімогенні (залежні від моторики руху), логогенні (зумовлені вербальним впливом) – створюють театральну дію (дійство), в якій унаочнюється єдність фізичного і психічного стану актора-образу і найбільш повно, виявляється людська неповторність. Через почуття людини, її переживання, ця дія доходить до глибинних шарів підсвідомості й спричинює психологічні зрушення, катарсис.

Театральне мистецтво є найбільш соціальним і комунікативним з усіх видів мистецтва, оскільки, воно базується на людському досвіді і здатне об'єднати думки, почуття, устремління, волю багатьох людей", "заразити" їх єдиним переживанням. Театр реалізує соціальну сутність людини в її спонтанності та вільному прояві почуттів і творчої уяви.

Таким чином, залучаючи вихованців до театральної діяльності разом з батьками (від простих тренінгових занять з акторської майстерності, сценічного мовлення, сценічного руху, до створення спільних вистав), де діти і дорослі грають на одній сцені і є не просто акторами, а однодумцями й партнерами, ми розвиваємо їх внутрішню свободу, даємо можливість формувати власну думку і реалізовувати свої ідеї, сприяємо розвитку їх творчих здібностей, розвитку та формуванню ключових компетентностей.

РОЗДІЛ 1. Реалізація принципів педагогіки партнерства на заняттях з акторської майстерності

Прийнятий ЗУ «Про освіту» (05.09.2017 №2145-VIII) змінює саму парадигму навчання — ставить на перший план особистість, а не механізми освітнього процесу. Відповідно до Концепції «Нова українська школа», схваленої рішенням колегії МОН 27.10.2016 р. розкрито мету, шляхи та етапи реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти на період до 2029 р. Реалізація документа створює умови для реформування освіти, яка повинна ґрунтуватися на засадах педагогіки партнерства. Актуальність теми визначається умовами сучасної перебудови освітньої галузі та впровадженням Концепції «Нова українська школа», де одним із напрямів оптимізації освітнього процесу є його спрямування на демократизацію взаємовідносин педагога з учнями, колегами, батьками. Педагогіка партнерства — напрям педагогіки, що включає систему методів і прийомів виховання і навчання на засадах гуманізму та творчого підходу до розвитку особистості. Серед авторів: В. О. Сухомлинський, Ш. О. Амонашвілі, І. П. Волков, І. П. Іванов, А. С. Макаренко, В. А. Караковський, С. М. Лисенкова, В. Ф. Шаталов та інші. За педагогікою партнерства учень — добровільний і зацікавлений однодумець, рівноправний учасник освітнього процесу, турботливий і відповідальний за його результати. В основі педагогіки партнерства — демократичний спосіб співпраці між педагогом, учнем і батьками, які об'єднані спільними цілями та прагненнями, є добровільними й зацікавленими партнерами, рівноправними учасниками освітнього процесу, відповідальними за результат. Педагог має бути другом, а родина — залучена до побудови освітньої траєкторії дитини. Педагогіка партнерства передбачає безумовну рівність у праві на повагу, довіру, доброзичливе ставлення і взаємну вимогливість[7].

Педагогіка партнерства між учнями та педагогом може реалізуватися у наступних форматах взаємодії:

- інтерактивні та гейміфіковані формати;
- дослідна робота у групах;
- пропонування активностей з самоосвіти;
- проектні активності;
- діалогічні формати;
- стимулювання учнів до формування власної думки;
- використання методів самостійної оцінки та взаємної перевірки.

Головним орієнтиром в організації освітнього процесу у рамках педагогіки партнерства є орієнтація на дитину та розкриття її індивідуальних здібностей.

Особливе місце у педагогіці партнерства посідає тісна та плідна взаємодія між педагогами, учнями та батьками. В рамках педагогіки партнерства батьків долучають до процесу прийняття ключових, стратегічних рішень не тільки на зборах закладу (Рада закладу), а і активно включають їх в життя колективу (гуртка), а саме участь у спільних театральних виставах (виступати у ролі акторів та складати оргкомітет для створення театральних проєктів), у фотоквестах, театральних майстернях, творчих зустрічах у родинному колі (у триєдиному трикутнику «педагоги-батьки-діти»), театральних експрес-вікторинах, театральних вікендах (спільне відвідування театральних прем'єр) та, звичайно, активна робота на тренінгових заняттях.

Всі вправи, які наведені нижче, розроблені саме для вихованців театральної студії, але вони також активно використовуються на заняттях з батьками, занурюючи їх, на деякий час, у світ дитячих Всесвітів. І головним тут є досягти відчуття внутрішньої свободи.

РОЗДІЛ 2. Вправи на зняття психолого-фізичних затисків

Перш ніж говорити про значення і методи морального виховання за допомогою театального мистецтва, необхідно звернути увагу на дітей, з якими нам належить працювати. Які особливості їх зростання, чому вони прагнуть вчитися, які їх інтереси та здібності? Наприклад, ми набираємо дітей віком з 7-8 років. Діти в цьому віці залишають замкнений світ своєї сім'ї. Вони ходять до школи, мають друзів і ворогів, про яких батьки навіть не знають, вони самі приймають рішення і спілкуються з однолітками. Вони дотримуються правил і звичаїв великого світу: школи, сусідів, вулиці, літнього табору. Їм дають доручення, вони самі купують потрібні речі. Вони пізнають, що закон - не лише встановлені батьками правила, але і шкільний розпорядок, правила дорожнього руху, правила, встановлені іншими дітьми. По мірі того, як відбувається знайомство із законами і правилами, зростає спокуса порушити їх - щось вкрасти, вилаятися, позаздрити. Багатьом дітям важко налагоджувати дружні взаємовідносини. Вони не хочуть працювати і грати наодинці, але разом ще не навчилися. Ось такими вони приходять до будь-якого колективу. Щоб позбавити їх психолого-фізичних затисків, виховувати їх внутрішню свободу і розвивати творчий потенціал особистості ми звернулися до театального мистецтва, а саме до вправ акторського тренінгу. Тож, як ми розпочинаємо зустрічі?

А розпочинаємо ми зазвичай з розминки:

За сигналом ведучого учні швидко міняють зображуваний емоційний стан (сміх, страх, любов, гнів і так далі).

Основні вправи:

1. "Зоопарк". Діти отримують картки із зображеннями тварин (зайця, вовка, ведмедя) і по черзі показують з різним емоційним забарвленням: ледачий заєць, веселий вовк, захоплений ведмідь. Учні повинні подумати, що їм допомогло для зображення емоцій. Педагог розповідає про міміку, як засіб вираження почуттів.
2. "Збираємо добрі слова". Діти згадують добрі слова або хороші якості людини і називають їх, перекидаючи один одному м'ячик.
3. "Почуття можна виразити жестом". Діти відображають радість тільки очима, тільки однією рукою, двома руками. Педагог пояснює, що почуття можна виразити по-різному, в тому числі за допомогою рук. Вводиться поняття "жест".
4. "Поясни завдання". Діти розділяються на пари. У кожній парі одна дитина повинна за допомогою жестів пояснити завдання іншій (на виправдане мовчання).
5. "Муха". Ведучий доторкається "чарівною" паличкою до дітей, "заморожує" їх. Кожен повинен уявити, що йому на ніс сіла муха. Прогнати її можна тільки рухом носа. (Муха перелітає з місця на місце, ось вона сіла на ліве око, губи, щоки, лоб, підборіддя і так далі).
6. "Фотополювання". Одна дитина перетворюється на будь-яку тварину і рухається. Інша намагається повторити її рухи. Третя - фотомисливець - командує : "Один, два, три, фотографія – завмири!", завмирають обидва учні: і тварина, і його фотографія. Інші діти визначають, наскільки фотографія вийшла схожою на оригінал.

7. "Кошеня". Діти уявляють, що мама принесла додому котеня. Йому страшно і сумно. Кожен з дітей по черзі перетворюється на котеня, а інші голублять його і кажуть добрі слова.
8. "Радість можна передати дотиком". Ведучий торкається до дитини, заздалегідь загадавши будь-яку з людських якостей, яка йому подобатися в цій дитині, а той вгадує задумане(можна залучити до вгадування всю групу). Потім загадують самі діти і також "передають радість дотиком". Ця вправа для того щоб діти навчилися приймати підтримку. Тому абсолютно не важливо, чи відгадає дитина саме ту людську якість, яку задумав ведучий. Головне, щоб вона вголос вимовляла свої хороші якості, також щоб їх називали і інші діти. При цьому ведучий,на кожную неправильну відповідь дитини відповідає словами: "Так, мені подобається в тобі твоя доброта, сміливість, чесність і тому подібне, але я загадав іншу людську якість".
9. "Радість можна подарувати поглядом" Вправа робиться так само як і дотиком (п.8), але через погляд.
10. "Сумні ситуації". Діти пригадують і показують ситуації, коли їм було дуже сумно. Педагог намагається допомогти їм усвідомити, як вони діють в «сумній ситуації»: плачуть, ображаються, гніваються та інші подібні почуття.
11. "Уявна картинка" Діти повинні із закритими очима намалювати, а потім описати групі уявну картинку, яка відповідає пропонованим для прослуховування музичним уривкам або звукам природи (різка, гучна музика, звуки грози).
12. "Покажи страшилку". Дітям роздаються картинки із страшними казковими персонажами. Потрібно зображувати персонаж, намальований на картинці.
13. "Конкурс страшилок". По колу швидко передається м'ячик. Той, хто отримав його повинен назвати той або інший страх людини (повторюватися не можна). Хто не може швидко придумати страх, вибуває з гри. Визначаються, один - два переможці конкурсу.
14. "Закінчи речення". Діти повинні закінчити наступні фрази:
Діти зазвичай бояться...
Дорослі зазвичай бояться...
Мами зазвичай бояться...
Педагоги зазвичай бояться...
- В результаті обговорення цієї вправи робиться узагальнення: кожна людина може іноді чогось боятися, і страх - це не те, чого слід соромитися, потрібно вчитися його долати.
15. "Картинна галерея". Діти вибирають найстрашнішого персонажа і малюють його так, щоб він став кумедним. Портрети розвішують, і педагог стає екскурсоводом і проводить екскурсію по картинній галереї, намагаючись викликати у них сміх. Хто бажає може оживити персонаж.
16. "Чому побилися діти". Діти розділяються на пари. Вони вигадують причину, з якої можна побитися, а потім розігрують конфлікт до початку бійки. Розбір конфлікту.
17. "Художники". Для виконання цієї вправи знадобиться театральний грим та дві великі пластмасові ляльки. Діти розділяються на дві групи. Кожна з них загадує якість почуття і відповідно гримує свою ляльку. Потім діти однієї групи відгадують, яке почуття задумане і зображене на обличчі ляльки, яка загримована іншою групою.
18. "Папуга". Ведучий промовляє коротке речення, наприклад: Я йду гуляти. Один з учасників повторює це речення, намагаючись при цьому виразити заздалегідь задумане почуття. Інші діти відгадують, яке почуття задумав учасник.
19. "Чорна рука - біла рука". Діти повинні уявити собі і зобразити "чорну руку" - руку, яка готова до агресії, напружену з напруженими пальцями. Потім після сигналу ведучого перетворити її на "білу руку" - розслаблену, яка готова приголубити.
20. "Посварилися - помирилися". Після сигналу "Розізлись"! діти напружують тіло, стискають кулаки, після сигналу "Одумались"! - розслабляються і посміхаються.
21. "Масаж почуттями". Діти стають "ланцюжком" (у потилицю один одному), при цьому кладуть подушечки пальців на спину учаснику, що стоїть попереду. Після сигналу ведучого вони зображують подушечками пальців різні почуття: радість, злість, страх, любов.

22. "Весняний настрій". Діти по черзі вигадують та зображують руками фігуру, яка відповідає весняному настрою. Потім говорять, в який колір вони б її розфарбували, якою вона буде на дотик, який запах буде мати.

23. "Марна образа". Ведучий розповідає, що нерідко люди ображаються один на одного зовсім даремно, тому що скривдити можна і ненавмисно. Він просить дітей пригадати випадки, коли вони ображалися один на одного. Після кожної розповіді усі хором кричать: "Ох, даремно образився ти! Це все друзі твої!"

24. "Шурум-бурум". Той, хто водить загадує певне почуття, а потім за допомогою тільки інтонації, відвернувшись від кола та вимовляючи лише слова "шурум-бурум", показує дітям це почуття. Діти повинні відгадати.

25. "Море хвилюється". Той, хто водить починає так: "Море хвилюється раз, море хвилюється два, море хвилюється три: фігура радості (страху, сорому і так далі) на місці замри". Далі водити стає той, хто створив найбільш яскраву фігуру.

26. "Закінчи речення". Діти дають визначення шести різним почуттям: Радість - це коли...

Печаль - це коли...

Страх - це коли...

Гнів - це коли...

Образа - це коли...

Сором - це коли...

РОЗДІЛ 3. Казка, танок, пісня, як соціально-педагогічні засоби розвитку особистості

Багато часу на кожні й зустрічі приділяється казці. Казка є одним з найважливіших соціально-педагогічних засобів розвитку особистості. Будь-яка казка навчає, виховує, попереджає, спонукає до дій. Фантастичний світ казки, наявність в ній нереальних, варіативних елементів, здатність "запрошувати до співавторства" допомагають людині здолати стереотипи мислення, комплекси відчуженості, пробудити творчі (поетичні, музичні, хореографічні, акторські, художні і т. д.) здібності. В результаті діти знайомляться з почуттями, навчаються розпізнавати свої почуття та почуття інших людей, отримують інформацію про жести, намагаються засвоїти мову жестів. Працюють над розвитком уяви та фантазії, вчать користуватися метафорою, думати, висловлювати і вислуховувати думки інших дітей. Виконувати невеликі акторські завдання, а головне контактувати, взаємодіяти, співпрацювати один з одним.

Танок.

Педагог ставить наступні завдання: усвідомлення учасниками своїх хореографічних можливостей, розвиток міжособистісних стосунків в групі, реагування учасниками групи на негативні і позитивні почуття, стимулювання учасників до активності і ініціативи, виникнення загальних позитивних почуттів і взаємовідносин між учасниками групи. Розвиток здатності до емпатії та безумовному прийнятті іншої людини.

- Вправа танець "Хто я"? Група сідає в коло. Ведучий дає інструкцію: "Ми з вами - члени племені, де основний засіб спілкування - танець. При знайомстві люди запитують один одного: "Як ти танцюєш"? Ваше завдання - станцювати танець, який дозволив би іншим учасникам познайомитися з вами, танець - візитну картку".

- "Танок - хоровод". Учасники стають в коло і беруться за руки. Звучить музика, учасники починають спонтанно рухатися, наслідуючи ритм музики і свій власний ритм, додаючи до загального танцю свої індивідуальні рухи.

- "Танець окремих частин тіла". Учасники стають в коло. Звучить музика. Ведучий називає по черзі частини тіла, танець яких буде виконуватися, наприклад, танець голови, танець плечей, танець рук, танець живота і т. д.

- "Танок з самим собою". Дзеркальна стіна, повільна спокійна музика. Встаньте перед дзеркалом. Вдивляйтеся декілька секунд у своє відображення. Почніть здійснювати спонтанні рухи головою, руками, усім тілом. Йдіть за вашими почуттями, за вашим внутрішнім ритмом. Вдивляйтеся у своє відображення в дзеркалі. Уявіть собі, що ви бачите себе уперше. Яке ваше перше враження? Як би ви віднеслися до людини, яку ви бачите в дзеркалі? Що є у вашому танці, що характеризує саме вас, вашу індивідуальність, що відрізняє вас від інших. Танцюйте, пробуйте абсолютно нові рухи. Не бійтеся експериментувати!

- "Збільшувальне скло". Учасники групи розбиваються на пари. Завдання одного з партнерів - рухатися спонтанно і вільно, завдання іншого - відобразити його рухи в дещо перебільшеному, гіпертрофованому виді, тобто так, якби між ними знаходилося збільшувальне скло. Через деякий час партнери міняються ролями.

- "Індивідуальний танець". Учасники сідають в коло. Звучить музика.

- Один з членів групи виходить в центр кола і починає спонтанно танцювати, відображаючи в індивідуальному танці свої почуття. Якщо бажає, він може взаємодіяти з ким-небудь з членів групи. Учасники, що спостерігають за танцем, також можуть приєднатися до нього. Вправа триває до тих пір, поки кожен бажаючий не виконає свій індивідуальний танець.

Пісня.

Тільки через світлу, радісну творчість ми залучаємося до світу духовного, вищого. І оскільки радість є неодмінною умовою глибини пізнання світу і себе в ній, то вокал в цьому плані надає нам масу можливостей. Оскільки народна пісня, як універсальна структура, включає різнопланові простори, в яких може жити людина на фізичному, емоційному і духовному плані, ми поставили на перше місце наступні цілі:

- Залучення до історії і культури свого народу.
- Надбання і усвідомлення древніх коренів роду.
- Стимулювання зростання духовності через приклади високої народної творчості.
- Навчання дітей сердечній радості через пізнання відкритого звуку.

Виховною метою стає досягнення за допомогою народної пісні любові до себе, до світу, до людей. Якщо Любов є всюди, то наше завдання полягає саме в тому, щоб навчитися її бачити, чути, відчувати, осягати. Саме в цьому напрямку йде засвоєння будь-якої інформації у світі: спочатку ми бачимо, сприймаємо, освоюємо, потім - віддаємо. Досягти внутрішньої свободи допоможуть наступні вправи:

Вправи із звуком.

Дитина передає м'ячик і співом вимовляє звук певної висоти, при цьому дитина що стоїть поряд точно відображає цей звук та передає його по ланцюжку далі. Цей звук може виникати різними способами. Наприклад:

- Одна дитина, передає м'ячик при цьому співом вимовляє звук, а коли м'ячик перекочується на руку сусіда і той починає співати, перша дитина замовкає;
- Під час передачі м'ячика двоє партнерів деякий час звучать в унісон.
- Звучання триває увесь час, поки м'ячик йде по колу, і до тих пір, поки усі не заспівають.
- "Паровозик". Діти стають паровозиком, і кожен наступний повторює рухи того, що стоїть попереду. Окрім ритмічних рухів ногами і головою неодмінно підключається і робота з голосом: вимовляються уривисті або зв'язні звуки залежно від того, куди спрямовується паровозик і в якому він настрої або з ким розмовляє. Непомітно за 1-2 хвилини вигадується казка, що зачіпає не лише область ритмічних вправ, але і сферу особових стосунків, налаштувавши дітей на взаєморозуміння, навчаючи їх входити в образ.
- "Відгук - подарунок". Діти стають в коло, і хтось відбиває долоньками ритм, обернувшись обличчям до сусіда. Той повторює запропонований ритм, вигадує свій і передає його наступній дитині - так до кінця. Вправа розвиває фантазію, почуття ритму, вміння слухати іншого і робити йому приємне, оскільки і той хто прийняв ритм, і той хто в даний момент його передав, дуже тісно взаємодіють.

Це важливо як і для єдності колективу, так і для виховання чуттєвості не лише в музичному сенсі. Такі вправи розвивають у дітей багато цінних якостей: увагу, вміння розслабитися, зважати на інших, виховувати в собі терпіння і співзвуччя світу. Одними з перших плодів будуть результати роботи над ритмом, звуком, унісоном і диханням. У роботу з ритмом входить робота з усім тілом і окремими його частинами - губами, руками, ногами, корпусом, головою. Вправи спрямовані на формування культури рухів тіла і ритмічної самосвідомості.

Леонардо да Вінчі стверджував, що рухи людини відображають рухи його душі. Робота над звуком вчить відчувати характер і особливості кожного із звуків, знаходячи серед них близькі собі, засвоюється залежність між чистотою звуку і комфортним станом душі. Це

викликає в нас бажання уникати руйнівних поєднань звуків, берегти близьких людей, дбайливо відноситися до спілкування за допомогою звуків. Дітям важливо відчувати, що кожен з них - теж звучить, що йому від природи властивий якийсь тон. Знайти його і пізнати - завдання не з легких. Знаходження унісону орієнтує людину на розуміння великої істини: все у світі взаємозв'язане, єдине. І тим більше - люди. Який би я не був унікальний, але свою неповторність вдається відчувати яскравіше, тільки якщо злитися воедино із спільною метою, в загальному звучанні, не руйнуючи його дисонансом заради виділення своєї особистості з загального хору. Робота над унісоном вчить терпінню і самопожертвуванню, оскільки дає можливість, визнати існування тих, хто стоїть в колі разом з тобою і погодитися з їх місцем в звуковій єдності. Дихання - це дуже інтимний елемент взаємодії в групі і між окремими людьми. Під час співу ми обмінюємося своїм диханням. Ми буквально дихаємо, один одним, тому дуже важливо пояснити дітям, яка таємниця прихована в нашому диханні, як дбайливо слід відноситися до того, що є сполучною ланкою усього живого.

ВИСНОВКИ

Упроваджуючи принципи педагогіки партнерства у свою практичну діяльність, я створюю простір дитинства, який будується на засадах рівності, діалогізму, співрозвитку, прийняття. Звичайно, це вимагає оновлення професійного мислення і відповідних цілеспрямованих дій: постійного аналізу власної педагогічної діяльності; орієнтації на самоосвіту; відстеження результативності своєї роботи через систему моніторингу та самомоніторингу.

Педагогіка партнерства визначає істинно демократичний спосіб співпраці педагога, дитини і батьків, який не відкидає різниці в їхньому життєвому досвіді, знаннях, але передбачає безумовну рівність у праві на повагу, довіру, доброзичливе ставлення і взаємну вимогливість, а це і дає можливість сформуванню конкурентоспроможну особистість, здатну вибудовувати нові продуктивні відносини з оточенням, проявляти ініціативу, нести відповідальність за прийняті рішення, особистість, яка має внутрішню свободу. Дитина повинна на практиці зрозуміти, що це таке, коли тобі довіряють або ти довіряєш. Вона повинна відчувати, що відчують інші люди, повинна навчитися співчувати, дружити, пробачати.

І... Ось воно - навчання із захопленням, досягнення світу людських відносин і характерів через гру. В цьому величезному виховному потенціалі сила театру - в мистецтві перевтілення. Зайняття драмою – це вплив на пам'ять, волю, уяву, почуття, увагу, мислення. Вони допомагають розвинути логіку, оволодіти своїм тілом і не соромитися його, звільнитися від внутрішніх затисків, відчувати внутрішню свободу, втілити через гру нездійснені ідеї і мрії, повірити в себе і набутися РАЗОМ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Антракт: Театральний колаж – 08 / Упорядник Л. І. Жиліна. – К.: Молодь, 2008.
2. Бернацька Р. П. Н. М. Ужвій / Р. П. Бернацька. – К.: Держ. вид-во образотворчого мистецтва і муз.літ., 2008.

Іваненко Оксана Олександрівна, акомпаніатор

Ритміка, хореографія, музика – ефективна корекційна складова інклюзивного навчання в системі позашкільної освіти

ВСТУП

Ритміка – це система рухових вправ, побудованих на зв'язку рухів і музики. Вона є складовою частиною етичного, художнього виховання, сприяє гармонійному фізичному розвитку дітей, розвитку музичного слуху, музичної пам'яті, виразності рухів, ознайомлює дітей з музикою, танцями, піснями, вчить у рухах виражати характер музичного твору, танцювати, співати, грати на музичних, шумових інструментах.

Хореографія – (від грецького слова choreia – танець, grapho - пишу) – первісно, цей термін означав запис танцю. З кінця XIX століття став використовуватися для визначення танцювального мистецтва в цілому, у всіх його різновидах. Створення танців і танцювальних вистав – балетів. Запис рухів та малюнку танцю за допомогою системи умовних знаків.

Музика – мистецтво, що відображає дійсність у художньо-звукових образах, має велику силу емоціонального впливу, є важливим засобом формування ідейних переконань, моральних та естетичних ідеалів людей.

Танець та музика взаємопов'язані один з одним: музика є душею танцю, вона створює творчий настрій, емоційну сферу, координацію, музикальність та артистичність, впливає на руховий апарат, розвиває слухову, зорову, моторну (м'язову) пам'ять, розвиває естетичний смак.

Музика, ритміка, хореографія- психотерапевтичний метод корекції емоційних станів, який дозволяє зняти психічну напругу, заспокоїтися. Цей метод використовується з метою активізації емоційних процесів, подолання соціально-комунікативних порушень поведінки, регуляції психофізіологічних напружень, формування здатності до естетичних переживань, насолоди, тощо. Хореографія та рухи використовують як засіб корекції, лікування та реабілітації дітей з психофізичними порушеннями. Чим раніше дитина почне слухати музику та супроводжувати її ритмічними рухами, тим активніше почнеться розвиток усіх сенсорних каналів.

Вченими доведено, що заняття з хореографії та музики тренують розумові здібності та покращують динаміку нервових та фізичних здібностей.

В системі психокорекційної допомоги дітям з особливими освітніми потребами музика та танець посідає важливе місце. У особливій дитини заняття повинні викликати тільки позитивні емоції, які дають лікувальні дії, психосоматичні та емоційні процеси, вони мобілізують резервні сили дитини, акумулюють творчу діяльність в усіх напрямках мистецтва, життя в цілому.

Програма роботи гуртка з хореографії передбачає на кожному етапі розвиток техніки танцю, музично-ритмічне тренування, вивчення азбуки музичного руху, основ музичної грамоти, елементів класичного, народного, сучасного танців і т.д.

Головною метою в системі позашкільної освіти є корекційно-розвивальна програма для дітей з особливими освітніми процесами, яка передбачає розвинути інтерес до музично-ритмічної діяльності, навчити адекватно сприймати засоби музичної виразності (особливо ритм, темп, динаміку), навчити ритмічно рухатися у відповідності із загальним характером музики та художніми образами музичного твору.

Заняття з музики та хореографії допомагають дитині розвиватись у всіх сферах: фізичній, психічній, розумовій.

До навчального плану занять інтенсивної педагогічної корекції включено два уроки з хореографії на тиждень, якщо є така потреба на занятті можуть бути присутніми асистенти педагога, психологи, батьки (з метою підтримки дитини, особисто педагога). Заняття треба проводити в спеціально обладненому приміщенні, яке відповідає санітарно-гігієнічним вимогам, а вихованці повинні мати зручну форму, та спеціальне взуття.

Згідно з метою, програмою передбачені такі завдання: основні , корекційні і оздоровчі, освітні й виховні.

Основні завдання:

- формування рухових вмінь та навичок;
- формування пізнавальної активності;
- розвиток координації рухів, спритності, сили, витривалості;
- розвиток відчуття ритму;
- розвиток зорового аналізатора, слухового сприймання;
- удосконалення вмінь виконувати ритмічні образи в процесі сприймання та відтворення ритмічних малюнків;
- формування пізнавальної активності;
- розвиток емоційної та словесно-логічної пам'яті, довільної уваги, образної уяви, фантазії.

Корекційні і оздоровчі завдання:

- корекція правильної постави, ходи, грації, рухів;

- корекція порушень загальної та дрібної моторики;
- корекційний розвиток моторних функцій і дихання;
- корекційний розвиток особистості дитини з ООП.

Виховні завдання:

- виховання основних моральних якостей особистості, працелюбності, наполегливості у подоланні перешкод,
- охайності, вміння працювати самостійно і в колективі, вміння дотримуватися правил під час виконання ігор і вправ.

Спрямованість корекційно-розвивальної роботи та очікувані результати (напрямок корекційно-розвивальної роботи, який здійснюється під час вивчення певної теми і формування процесів рухової та пізнавальної діяльності (моторики) координаційних здібностей, сприймання, емоційної сфери, уваги, пам'яті, мислення.

Змістом роботи на занятті з хореографії є музично-ритмічна діяльність учнів. На заняттях ритміки та хореографії педагог дає ті елементи музичної діяльності, які найбільш природно і логічно виявляються в рухах. Щоб виховати у дітей здібності до емоційного і цілісного сприймання музики, необхідно ознайомити їх із засобами музичної виразності і навчити рухатися в характері і темпі музики; точно починати і закінчувати рухи разом з музикою; передавати рухами динамічні відтінки музики; виконувати ритмічні малюнки, розрізняти і виконувати в рухах музичні тривалості, знати музичний розмір.

В хореографічному колективі акомпаніатор повинен добирати цікавий, художній музичний матеріал, доступний дитячому розумінню та сприйманню. В кожному музичному прикладі повинен бути яскраво виявлений зміст музичного тексту, ознайомлення з яким входить у даний урок. До початку проведення ритмічних вправ, етюдів, комбінацій, ігор, танців діти повинні прослухати музику. Їхню увагу слід зосередити не тільки на загальній виразності даного твору, а й на тих елементах ритму, які мають бути; звернути увагу на енергійний характер маршу чи м'яке, плавне звучання вальсу, на поступове наростання або послаблення звучання.

Урок з хореографії від початку і до кінця будується на музичному матеріалі. Поклони, а також переходи від виконання одних вправ до інших оформлюються власною грою акомпаніатора, щоб учні звикли організовувати свої рухи відповідно до музики.

Музичне оформлення заняття має прищеплювати учням свідоме ставлення до музичного твору - вміння чути музичну фразу, орієнтуватися в характері музики, ритмічному малюнку, динаміці. Хореограф ставить дітей (колонами, лініями, у шаховому порядку) цілком залежить від досвідку керівника та від розміру приміщення, в якому проводиться заняття. Необхідно з перших уроків виховувати у дітей вміння швидко, без метушні знаходити свої місця, перевіряти інтервал, ставати в колону, швидко вирівнювати загальну лінію. правильно приймати вихідне положення. Заняття кожен раз доцільно починати з марширування. Потім можна переходити до ритмічних вправ, музичних ігор і танців.

На занятті з ритміки, хореографії педагог повинен враховувати стан фізичного розвитку дітей і відносно до нього робити навантаження і відпочинок, напруження і розслаблення. Поступово вихованці фізично й емоційно звикають до збільшення напруження, мобілізують себе на тривалу діяльність, що сприятливо потім позначається на інших заняттях. Ритміка та хореографія сприяє нормалізації в'язлості м'язового тону чи, навпаки, неприродному його напруженню поганій координації, незграбності рухів. Хореографія впливає не лише на розвиток рухів, а й на особистість дитини. Вона сприяє формуванню довольної уваги, умінню керувати своїми рухами, орієнтуватися у різних ситуаціях, розвиває творчу уяву, сприйняття музичного супроводу створюють благодійне підґрунтя для удосконалення таких психічних функцій, як мислення, мова, формуванню позитивних якостей особистості, виховує у дітей уміння узгоджувати свої дії з колективом, активізує й організовує дітей з ООП.

Керівник гуртка під час заняття повинен заохочувати найменші успіхи учнів, допомагати їм долати індивідуальні труднощі, терпляче, обережно ставитися до дітей. Неприпустима оцінка невдалих і помилкових рухів учнів, різкий чи підвищений тон звертання до дітей, зосередження уваги колективу на окремих учнях в разі їх невдач. Діти повинні

відчувати радість від наданої їм можливості показати себе в русі, передати рухом свої відчуття, переживання, своє розуміння музичного образу.

Заняття з ритміки та хореографії складається з таких розділів:

- ритміко-гімнастичні вправи;
- ритмічні вправи з шумовими, музичними інструментами;
- ігри під музику; імпровізація рухів на музичні теми;
- народні танці і сучасні танцювальні рухи, етюди, різноманітні танці.

Залежно від мети і завдань, кожне заняття здійснюється за всіма чотирма розділами, різна кількість часу виділяється на кожен розділ (за власним вибором педагога), в кінці заняття повинні бути вправи на зняття напруги, розслаблення та заспокоєння

Ритміко-гімнастичні вправи:

Зазвичай ці вправи використовують на початку уроку і вони є його організаційним моментом. До таких вправ відноситься ходьба, що є природним ритмічним рухом. Діти повинні навчитися координувати темп і характер своїх рухів з темпом і характером музичного супроводу, починати рух тільки після музичного вступу, якщо такий є, або за командою керівника гуртка. Також до них відносять біг, підскоки з оплесками в долоні й без них, перенесення предметів. Підготовчі вправи допомагають правильно приймати вихідне положення, укріплюючи окремі групи м'язів і розвиваючи рухливість суглобів.

У дітей молодшого шкільного віку недостатньо розвинуті м'язи ніг і спини, вони швидко втомлюються, їм довгий час зберігати правильну поставу, підтягнутість важко. Зайве фізичне навантаження негативно впливає на дисципліну вихованців, діти стають неухважними, у них зникає інтерес до занять. Тому рекомендовано урізноманітнювати ритміко-гімнастичні вправи, надавати їм ігровий характер, складніші поєднувати з легшими, намагатися, щоб на занятті була активна, дружня, весела атмосфера.

Найголовніше, щоб вправи, які вивчаються, сприяли правильному формуванню дитячого організму (зміцнення м'язів шиї, плечового поясу, рук і ніг, тулуба, спеціальні вправи для вироблення постави) та розвитку основних рухових навичок (вправи на розвиток рівноваги, динамічної і статичної координації). До них відносять стрибки, присідання, повороти на пальцях, різноманітний біг. В цій роботі доцільно використовувати м'ячі, кулі, скакалки, гумки та інші предмети. Також можуть бути використані гімнастичні лави, шведська стінка тощо. Дітей слід привчати до організованого й бережливого поводження з приладдям, запобігати втомі під час наростаючого навантаження, а також дисциплінованості під час виконання вправ.

Ритмічні вправи з шумовими, музичними інструментами.

Вправи з шумовими, музичними інструментами корисні для розвитку відчуття ритму, слухової уваги, підвищують швидкість реакції, розвивають здібність диференціювання на слух, дають широкі можливості для активного, творчого розвитку всіх учнів та інтелектуального потенціалу вихованців, що є важливим для дітей з ООП.

Використовуються такі музичні інструменти – барабани, бубни, ложки, маракаси, а також будь-які інші інструменти, що звучать - брязкальця, дудки, дзвіночки тощо. Ударні інструменти з певною висотою звука: (металофони, ксилофони) гра на яких сприяє розвитку координації, виробленню точності й ритмічності рухів рук.

Спочатку діти ознайомлюються з кожним інструментом окремо і його можливостями, вчать ся поводити ся з інструментом. Потім вони вчать ся спільно починати і закінчувати звучання, передавати динамічні відтінки, рахувати тривалості звучання і пауз, враховувати темп. Ці вправи багаторазово повторюються, їх складність поступово підвищується.

Навички гри на інструменті і відчуття ритму поступово розвиваються. У міру оволодіння інструментами стає можливим їх комбіноване використання, створення ансамблів і оркестрів. Гра в оркестрі вимагає від дітей певних вмінь. Діти, граючи на одній групі інструментів, виконують просту мелодію, яка складається з 2-3-х звуків, що увесь час повторюється. Діти, які грають на іншій групі інструментів, виконують нескладний ритм. Можна використовувати вправи, в яких діти повторюють на інструменті ритмічний малюнок, відтворений педагогом чи іншими вихованцями гуртка, самі створюють ритмічні малюнки. Спільне прослуховування і

передача ритму підвищує увагу учнів, почуття відповідальності за свою участь у спільному виконанні.

Вправи з шумовими музичними інструментами краще виконувати після ритміко-гімнастичних вправ, щоб дати можливість учням відпочити від фізичного навантаження. У вправах з інструментами, що звучать, діти активно залучаються до мистецтва, вчать виражати себе в ньому, беруть участь у спільному виконанні творів.

Ігри під музику.

Гра - невід'ємна частина діяльності дітей. Граючи, діти краще запам'ятовують, швидше розуміють, що від них вимагається. Гра допомагає добитися виконання багатьох педагогічних завдань. Мова йде про те, щоб зробити гру органічним компонентом заняття. Гра на занятті з хореографії не повинна бути нагородою чи відпочинком після нелегкої роботи, скоріше робота. Ігри бувають для розвитку образного мислення: «На поляні», «Танцювальна фігура замрі», «Жива скульптура», «Квіточки»; на розвиток артистизму та уяви «На лісовій галявині»; для розвитку орієнтації у просторі «Ми підемо всі праворуч»; для розвитку музикальності та відчуття ритму «Тік-так», «Дискотека», «Танцюй як я», «На що схожий настрій?», «Танець п'яти рухів?»; для розвитку уваги та пам'яті «Повторюємо рухи», «Танцювальна змійка», «Що робити покажи?» і т.д.

Правильно підібрані та організовані в процесі навчання танці-ігри сприяють вмінню працювати, викликають інтерес до уроку, до роботи, до навчання, допомагають розвивати увагу та пам'ять, артистизм та уяву, образне мислення та моторику, вміння орієнтуватися у просторі, імпровізувати, чути музику і відчувати ритм, відтворювати характер за допомогою рухів. Іграм можна вигадати яскраві образні назви: «На лісовій галявині», «Ластівки, горобці, півні», «Заєць та яструб», «Форте та піано», «Пісня, танець, марш», «Святковий поїзд» і т.д.

Пізнавальні ігри так само є методом засвоєння рухів і комбінацій, вони використовуються в роботі з дітьми молодшої та середньої категорії. Образне пояснення педагога і творча імпровізація дітей під час гри допоможе успішно засвоїти новий матеріал. Ігри служать прекрасним засобом створення атмосфери радості, бадьорості, задоволення. В іграх діти легко засвоюють і вдосконалюють життєво необхідні навички. Дітей приваблює емоційність ігрових вправ. Однак образи для наслідування повинні бути зрозумілі дітям, щоб їх можна було втілити у рухових діях.

В іграх діти, використовують характерні рухи, передають не тільки зовнішність і характер, а й ставлення до них. Так народжується творча уява, особливий підйом, життєрадісність.

Казка- улюблений для дітей літературний жанр. Залучення до казки допомагає розширити життєвий досвід молодших вихованців, які завдяки уяві переносяться в надхмурні височини, то в таємничий ліс, то у королівськіволодіння. Казкові сюжети можна використовувати на різних етапах занять з хореографії: у процесі слухання музики, ознайомлення дітей з музичною грамотою, танцювальних вправ тощо. Деякі казкові сюжети існують, наприклад: «Веселі гуси», «Ведмідь», «Лисичка-сестричка» і т.д. Багато улюблених дітьми творів мають казковий характер - балети П. Чайковського «Лебедине озеро», «Спляча красуня», «Лускунчик»; п'єси Є. Гріга «Танець Ельфів», «Хід гномів» і т.д.

Приклад заняття в ігровій формі: Сьогодні ми з вами вирушимо в веселу подорож до Королівства Хореографія, до Феї Танців. У дорозі нас чекають цікаві музичні зупинки, на них ми будемо слухати музику, гратися, танцювати. Давайте візьмемо з собою в дорогу чудовий настрій, гарну поведінку (діти стають струнко) і головне - увага! Спочатку ми поїдемо з вами на поїзді. Сідайте в вагончики, пора відправлятися в подорож.

Чу-чу-чу, чу-чу-чу!

Всіх на поїзді промчу.

Покатаю всіх діток.

Через ліс, через яр.

Всі за руки ви тримайтесь,

З друзями не сперечайтесь.

Машиніст, вперед дивись,

Всім ти діткам посміхнись.

Педагог-хореограф йде попереду «ланцюгом», по діагоналі; потім по вертикалі) - зупиняються. «Поїзд зупиняється».

Зупинка «Інформаційна». Як ви гадаєте, чому вона так називається (відповіді дітей: тут ми отримуємо знання, інформацію; ділимося нею...)? Правильно, всі ті, хто тут живе, спілкуються один з одним завдяки технічним засобам. І один з таких є копм' ютер або ноутбук. Що ви знаєте про нього, розкажіть? (відповіді дітей)

Діти, наша подорож - до Королівства Хореографія. А що це взагалі таке? (відповіді дітей - танець). Хочу вам сказати, що таночки можна класифікувати за трьома напрямками. Хто знає за якими? (відповіді дітей - сучасний, народний, класичний).

Зупинка «Ігрова» - (діти грають в рухливо-хореографічну гру: крок з притупом, марш, закидання ніг назад, галоп).

Вирушаймо далі. Вже трішечки залишилося. Тому пропоную цю відстань здолати пішки, адже така краса навкруги - такі квітучі поля, луки, сади, ліси; грайливі річки, озера бо це - наша мила, ненька-Україна! - (діти йдуть як зайчата, жабенята, равлики; кружляють метелики, птахи тощо).

Зупинка «Музична» - Діти, ми друзі Феї Танцю! Затанцюєм чудовий таночок (тенець «Вальс»).

Імпровізація рухів на музичні теми.

Сюди відносяться вправи, які містять рухи наслідувального характеру чи розкривають зміст музичної п'єси або пісні, а також вільні форми руху, самостійно обрані дітьми з метою передачі власного емоційного сприймання музичного образу. Діти правильно й виразно рухаються, якщо вони заздалегідь ознайомилися з музикою, педагог в короткій бесіді допомагає зрозуміти зміст пісні, характер твору в цілому і окремих його частин, сприяє уяві дітей, збуджує їх емоційну пам'ять, але рухів не підказує.

Наприклад « Ми йдемо до зоопарку», «На лісовій галявині», «Коник скаче галопом» - такі образи викликають у дітей зацікавленість, стають більш виразними. У цих вправах долається скутість учнів, підвищується здатність пристосувати свої дії до наявних умов, ситуацій, зростає усвідомлення відповідальності за свої дії перед іншими вихованцями.

Старанно дібраний музичний матеріал допоможе створити певний характер образу і знайти правильний ритм. Лише за такої умови діти зможуть виконувати такі наслідувальні рухи, як наприклад, «дерева під вітерцем», «шум дощу», «політ птахів» та ін., чи брати участь в іграх «Вітер колише дерева», «Ліс», та ін., чи вільно зображувати дії: «Стрибає зайчик», «Летить метелик», «Ходить пінгвін» тощо.

З роками діти набувають здатності до сценічної діяльності під музику. Спочатку педагог ділить дітей на групи, знайомить з твором дво-, три частинної форми, чи з твором, який вміщує в себе декілька різнохарактерних тем. Потім з'ясовує з дітьми, як вони зрозуміли характер кожної частини, теми. Після цього кожна група учнів може виконувати під музику різні дії, що розкривають ту чи іншу сценічну ситуацію, наприклад, «Ведмідь і діти», «Ластівки, горобці, півні», «Птахи у клітці» тощо.

На наступному етапі можливий розподіл ролей, що примушує дитину вживатися в той чи інший образ, керувати своєю поведінкою, підкоряти себе правилам гри. Це стосується інсценування пісень та казок.

Народні танці, сучасні танцювальні рухи, етюди, різноманітні танці.

Елементи танцю й танцювальні комбінації є вступом до вивчення комбінації танців. Учні розучують окремі елементи різних танців, виконують їх на місці, з просуванням у різних напрямках, шикуються парами, по колу тощо.

Танцювальні комбінації – це невипадковий набір танцювальних вправ. Вони мають бути частиною одного зважаючи від них не тільки точного знання танцювальних рухів і фігур, а й краси, виразності виконання. Учні повинні відчувати загальний характер і темп танцю, його зміст, досягати плавності і м'якості рухів, життєрадісності і легкості.

Дуже важливо роз'яснити дітям особливості характеру і стилю тих танців, які складено на народній хореографічній основі. Багато танцювальних рухів (наприклад, па польки, галопа, паде-баск) властиві танцям багатьох народів.

Вихованці повинні знати особливості манери виконання цих рухів у даному танці.

Вивчення танців можна починати тоді, коли діти добре ознайомлюються з усіма елементами розучування танцю, щоб їхня увага була звернена не тільки на техніку виконання, але й на передачу змісту і виразності. Танцювальні вправи необхідні для всіх вікових груп. Вони сприяють розвитку танцювальних здібностей, виробляють поставу, гнучкість, координацію рухів.

Робота з батьками. Вплив музики та хореографі на духовно- моральний розвиток вихованців з ООП.

Особливе місце в естетичному вихованні дітей займає спільна творчість батьків та дітей. Робота з батьками дуже важлива і особлива справа, так як батьки виступають основною моральною та фінансовою підтримкою. Проводимо відкриті заняття, звітні концерти для батьків, загальні батьківські збори, новорічні свята, відкриті заняття для батьків і т. д. Основна мета такої роботи - зблизити покоління, зміцнити дитячо-батьківські стосунки.

Поради батькам:

- Заняття з хореографії та музики стимулюють роботу мозку, розвивають пам'ять і логічне мислення. Займаючись музикою та хореографією дитина стимулює математичні здібності, вчиться просторово мислити.

- Хореографічні та музичні заняття виховують волю і дисципліну. Тут потрібні витривалість і завзятість. Навчаючись в двох учбових закладах: діти звикають до планування часу, вчать бути організованими та цілеспрямованими.

- Музика та танець виховує художній смак. Вони мають дивну властивість: впливають безпосередньо на душу людини. Класична музика завжди була елітарним мистецтвом. Залучивши дитину до відвідування концертів, ви допоможете їй відкрити для себе новий світ, таємніший та прекрасний.

- Виховання особистості: хочете, щоб ваша дитина навчилася легко спілкуватися, вміла висловлювати свою точку зору, не боялася публічних виступів. Сцена допомагає виховувати характер. Концертні виступи стануть невід'ємною частиною життя, подарують йому чудові якості- витримку, артистизм, впевненість в собі.

- Музика та хореографія об'днує, з'являється багато друзів. Поїздки на конкурси та фестивалі, пошиття сценічних костюмів і т.д.

Програма гуртка побудована таким чином, що забезпечує поступовий, динамічний розвиток особистості на всіх етапах навчання дітей з особливими освітніми потребами. В системі психокорекційної допомоги дітям з особливими потребами музика та танець посідає важливе місце. У особливої дитини викликають позитивні емоції, які дають лікувальні дії, психосоматичні та емоційні процеси, вони мобілізують резервні сили дитини акумулюють творчу діяльність в усіх напрямках мистецтва, життя в цілому.

Основні завдання програми -емоційне сприймання музики, інтерес до музично-хореографічної діяльності, знання та уявлення про музичне мистецтво, корекція недоліків пізнавальної та емоційно-вольової сфери, виправлення недоліків моторно-рухової сфери, емоційно-естетичне ставлення, формування музично- сенсорних здібностей, виховання моральних та комунікативних якостей, закладення національної свідомості.

Музика та хореографія встановлює контакт з навколишнім світом, закладає уяви про правила та життя суспільства, активізує важливі фізичні та психічні функції дитини, залучає дитину до процесів діяльності, творчості, до життя в суспільстві в цілому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Діти з особливими потребами у загальноосвітньому просторі: початкова ланка/за ред. В.І. Бондаря, В.В. Засенка. К., 2004
2. Вільчковський Е.С. Методика фізичного виховання в дитячому садку. – К., 1979.
3. Вільчковський Е.С. Рухливі ігри в дитячому садку. – К., 1989.
4. Єфименко М.М. Програма з фізичного виховання дітей раннього та дошкільного віку «Казкова фізкультура» / М.М. Єфименко. – Тернопіль: Мандрівець, 2014. – 52 с.
5. Єфименко М.М. Казкова гімнастика / М.М. Єфименко. – Харків:

Кузніцова Анастасія Андріївна, методист

Інформаційна безпека педагогічного працівника

Анотація

На сьогоднішній день педагоги та здобувачі освіти активно використовують в освітньому процесі мережу «Інтернет» як потужне джерело інформаційних ресурсів. Враховуючи, що динамічність розповсюдження інформації мережею «Інтернет» дуже висока, слід постійно контролювати загрози, які виникають повсякчас, а саме дезінформація, маніпуляція, фейкові новини, вірусні атаки, шахрайство, пропаганда терористичної та екстремістської діяльності. Особливо гостро це стало відчуватися в умовах карантину та воєнного стану.

Мета: визначити та ознайомитися з основними правилами інформаційної гігієни і цифрової безпеки, встановити важливість розуміння та дотримання правил безпеки в інтернеті.

Завдання:

- *звернути увагу на порядок дій при отриманні інформації педагогічними працівниками та встановити рівень небезпеки таких дій;*
- *ознайомитися з основними принципами інформаційної безпеки та кібербезпеки;*
- *пояснити важливість інформаційної гігієни для людини, суспільства та країни.*

Очікуваний педагогічний ефект: знання і розуміння механізмів споживання інформації; розуміння важливості інформаційної гігієни для людини, суспільства, держави; знання базових правил цифрової безпеки.

ВСТУП

У цифрову епоху, коли технології глибоко інтегровані в системи освіти, забезпечення інформаційної безпеки педагогічних працівників стало першочерговим. Оскільки педагоги все більше покладаються на цифрові платформи для надання освітніх послуг здобувачам освіти та спілкування зі своїми колегами та учнями, вони стикаються з безліччю загроз пов'язаних з інформаційною безпекою. Педагогічні працівники вразливі до різноманітних кіберзагроз, від витоку даних до фішингових атак, які можуть скомпрометувати конфіденційну інформацію учнів. У цій роботі ми дослідимо ключові загрози інформаційної безпеки, з якими стикаються педагогічні працівники та розглянемо стратегії ефективного захисту даних здобувачів усіх учасників освітнього процесу, а також важливість шифрування та безпечного зв'язку для захисту конфіденційності та цілісності інформації, якою обмінюються педагогічні працівники. Розуміючи ці заходи безпеки та впроваджуючи найкращі практики, педагогічні працівники можуть покращити загальну безпеку закладів освіти та забезпечити конфіденційність даних здобувачів освіти та педагогів.

Мета: визначити та ознайомитися з основними правилами інформаційної гігієни і цифрової безпеки, встановити важливість розуміння та дотримання правил безпеки в інтернеті.

Завдання: звернути увагу на порядок дій при отриманні інформації педагогічними працівниками та встановити рівень небезпеки таких дій; ознайомитися з основними принципами інформаційної безпеки та кібербезпеки; пояснити важливість інформаційної гігієни для людини, суспільства та країни.

Актуальність роботи полягає в тому, що в сучасному світі люди не мають інформаційного імунітету, адже під час переходу з аналогової ери дуже змінився формат інформації та її кількість. Наразі суспільство рідко може ідентифікувати, чи є інформація справді коректно-об'єктивною чи це маніпулятивний фейковий контент. Спираючись на власний життєвий досвід та вищу освіту, педагогічні працівники вважають що можуть розпізнати правду і брехню. Проте вони не завжди розуміють як функціонує нова цифрова реальність і як вона маніпулює нами.

РОЗДІЛ І. КЛЮЧОВІ ЗАГРОЗИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ З ЯКИМИ СТИКАЮТЬСЯ ПЕДАГОГІЧНІ ПРАЦІВНИКИ

У своїй професійній діяльності педагогічні працівники стикаються з різними загрозами інформаційної безпеки, що вимагає пильності та випереджувальних заходів. Однією з першочергових проблем є ризик викрадення або пошкодження даних, виникнення загроз для конфіденційної інформації, що зберігається в освітніх системах [3]. Крім того, педагогічні працівники стикаються з потенційними загрозами з боку здобувачів освіти, які можуть ненавмисно чи навмисно порушити роботу обладнання або ввести зловмисне програмне забезпечення в систему, що підкреслює важливість навчання користувачів і нагляду за дотриманням протоколів безпеки [5]. Крім того, захист від пропаганди, незаконної інформації та реклами має вирішальне значення для збереження цілісності даних і запобігання несанкціонованому доступу третіх осіб або маніпуляціям системою [7]. Критичний аспект цих загроз походить від людського фактора, де недоліки в практиці кібергігієни через незнання або недбалість можуть прокласти шлях для успішних кібератак в освітньому секторі [3].

Визначають такі види кіберзагроз:

- *загрози для особистісної безпеки:*
 - загроза ознайомлення з матеріалами небажаного змісту (порнографія, ненормативна лексика, публікації суїцидального характеру, сектантські, расистські та ненависницькі матеріали, щодо створення вибухових речовин, хакерські сайти);
 - загроза отримання недостовірної інформації;
 - інтернет-залежність;
 - загроза спілкування з небезпечними людьми (шахраями, збоченцями, гриферами тощо);
 - загрози вчинення протиправних дій (хакерство, порушення авторських прав тощо).
- *загрози витоку персональної інформації:*
 - загроза розголошення персональних і корпоративних даних (прізвища, імені, адреси, номери банківських карток, телефонів тощо).
- *загрози для персональних комп'ютерів (Додаток В):*
 - загроза комп'ютерних вірусів;
 - загроза завантаження шкідливого активного коду тощо [10].

Щоб ефективно боротися з цими загрозами, наголос на протоколах безпеки електронної пошти та гігієні соціальних медіа є обов'язковим для зміцнення цифрової стійкості педагогічних працівників і забезпечення захисту конфіденційних освітніх даних від потенційних порушень або несанкціонованого доступу [2]. Сучасні технології кібербезпеки освітнього процесу передбачають забезпечення захисту на 5-ти рівнях: нормативно-правовий; морально-етичний; адміністративно-організаційний; фізичний і технічний.

Дослідження ознак кіберзагроз у галузі освіти надав можливість розділити їх за дев'ятьма критеріями: загрози на пристрої IoT (система взаємопов'язаних комп'ютерних пристроїв, які наділені унікальними ідентифікаторами та здатні передавати дані через мережу без вимоги взаємодії між людьми та комп'ютерами), загрози через людський фактор, крадіжка персональних даних, програми-вимагачі або зловмисне програмне забезпечення, фінансова вигода, шпигунство, фішинг, DDoS-атаки (атаки на відмову в обслуговуванні та спрямовані на веб-сайти й сервери та здійснюються для того, щоб порушити роботу мережевих служб, загрози на CMS (кібератаки на веб-сайти) [10].

Останнім часом, особливо в період дії військового стану, значно збільшується кількість інформації, а водночас і дезінформації. Заплутаність людини призводить до того, що вона дуже швидко піддається впливу цих маніпуляцій та легко змінює своє мислення і поведінку.

Під час підготовки до занять і педагоги, і учні використовують ресурси мережі «Інтернет». Здається, що усю інформацію зараз знайти дуже просто, і що більшість її є цілком безкоштовною. Однак плата за інформацію стягується, але не грошами, а іншою цифровою валютою.

Для прикладу можемо розглянути такі популярні платформи як «Facebook», «Google», «YouTube». Перше, що роблять платформи – максимально намагаються затримати людей на сайті. Що більше люди проводять часу на певній платформі, то більше можна показати реклами та отримати коштів. Для того, аби реклама зацікавила, її персоналізують завдяки

збору емоційних гачків -даних про нас. Це і є нова цифрова валюта, яку ми щоразу платимо за інформацію.

Коли ці дані збирають платформи, їх дуже узагальнюють, аби захистити. Інша справа – коли ці дані збирають шахраї та маніпулятори, які застосовують схеми для збирання даних в обхід цих платформ. Це – одна з важливих загроз, що є наразі у цифровому світі.

Також для доступу до конфіденційної інформації використовуються й інші способи збору даних:

- флешмоби, де просять скопіювати та вставити якусь інформацію;
- тести у вигляді ігор;
- фейкові додатки «Хто заходив на вашу сторінку?», «Як ви записані у телефонах інших?» тощо.

Також для поширення дезінформації використовуються «боти», які працюють так, щоб ввімкнути «стадний інстинкт». Наприклад, коли людина бачить допис, в якому є велика кількість вподобань та коментарів, мозок підсвідомо розпізнає інформацію як правдиву. Популярні дописи частіше з'являються в результатах пошуку, у новинних стрічках та поширюються далі довірливими громадянами[11].

РОЗДІЛ II. ШЛЯХИ ЗАХИСТУ КОНФІДЕНЦІЙНОЇ ІНФОРМАЦІЇ УЧАСНИКАМИ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ТА ПРОТИДІЯ РИЗИКАМ КІБЕРНЕБЕЗПЕКИ

У сфері освіти захист конфіденційних даних учасників освітнього процесу став надзвичайно важливою проблемою, у вирішенні якої, велику роль відіграють особисто педагогічні працівники. Оскільки педагоги все більше інтегрують інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) в освітній процес, необхідність захисту конфіденційних даних набуває особливого значення [1]. Одним із способів пом'якшити ризики є навчання здобувачів освіти важливості захисту їх особистої інформації, тим самим зменшуючи ймовірність обміну конфіденційними даними з невідомими особами в інтернеті [3]. Крім того, педагогічні працівники можуть покращити захист даних, пильно ставлячись до проблем інформаційної безпеки в закладах освіти, таких як ризики, пов'язані з невиходом з облікових записів або збереженням облікових даних для входу на пристроях, які можуть скомпрометувати дані учнів [4]. Педагогам необхідно проявляти обережність під час доступу до облікових записів на потенційно скомпрометованих пристроях, оскільки зловмисне програмне забезпечення може збирати та передавати дані для входу неавторизованим особам, ставлячи під загрозу безпеку даних [4]. Утримання від авторизації особистих або робочих профілів на незнайомих або незахищених пристроях може запобігти несанкціонованому доступу до конфіденційної інформації [4]. Таким чином в учасників освітнього процесу повинна сформуватися культура захисту даних, для чого необхідно знати та виконувати фундаментальні правила безпечного користування гаджетами, сприяючи проактивному підходу до захисту конфіденційних даних в освітньому середовищі [2].

Для безпечної роботи в кіберпросторі педагогам можна надати наступні рекомендації (Додаток А):

1. Зберігання та передача даних - з метою уникнення негативних наслідків у випадку втрати або викрадення носіїв інформації необхідно:

- встановити паролі на усі пристрої, що перебувають у користуванні (РІМ-коди, паролі на вхід до всіх облікових записів, паролі на планшетах та ноутбуках тощо);
- систематично робити резервне копіювання важливих файлів;
- заблокувати пристрої щоразу після закінчення роботи з ними.

2. Соціальні мережі (Додаток Г) - з метою уникнення несанкціонованого доступу до персональних акаунтів, зареєстрованих у соціально орієнтованих ресурсах мережі «Інтернет», необхідно:

- встановити надійний пароль для входу в обліковий запис. При цьому рівень захищеності акаунту та інформації, що знаходиться у ньому, залежить від складності встановленого паролю:

- використовувати функцію подвійної авторизації. Щоб увійти до профілю з незнайомого пристрою, сервіс вимагатиме пройти додаткову ідентифікацію, як власника акаунту. При цьому

на вказаний номер телефону або на поштову скриньку буде надіслано повідомлення з кодом підтвердження, або необхідно буде ввести один із паролів, які попередньо були збережені через інший обраний спосіб підтвердження;

- здійснити додаткові налаштування профілю в соціальних мережах з метою отримання інформації щодо несанкціонованих входів до ресурсів з невідомого пристрою або інтернет-браузера;

- при створенні акаунтів у соціальних мережах використовувати у якості «логіна» поштову адресу надійного сервісу (наприклад, «Google», «Yahoo») або українських поштових сервісів. Не рекомендується користуватися російськими сервісами, доступ до яких заборонено в Україні, оскільки через персональну електронну скриньку можна отримати пароль, а відтак доступ до профілів, зареєстрованих у соціальних мережах;

- не здійснювати авторизацію особистих чи робочих, корпоративних профілів з незнайомих чи незахищених пристроїв. Існує ймовірність, що після завершення роботи не буде здійснено вихід із свого облікового запису або пристрій запам'ятає вказаний при вході логін та пароль. Крім того, існує ймовірність ураження такого пристрою шкідливим програмним забезпеченням, що може здійснювати збір та передачу відомостей щодо паролів та логінів зацікавленим особам;

- пам'ятайте, що саме фітінг (вид шахрайства, метою якого є виманювання у довірливих або неуважних користувачів мережі «Інтернет» персональних даних клієнтів, сервісів із переказу або обміну валюти, інтернет-магазинів) є найпоширенішим способом отримання зловмисниками паролів до поштових скриньок та сторінок у соціальних мережах.

- періодично переглядати список друзів у соціальній мережі. Якщо серед них є незнайомі або підозрілі люди (акаунти), необхідно їх видалити, оскільки статус «друга» відкриває доступ до більшого обсягу приватної інформації про особу. В подальшому необхідно бути уважними під час додавання до списку «друзів» нових користувачів.

- не використовувати російські соціальні мережі «вконтакте» та «однокласники», доступ до яких заборонено, оскільки останні на вимогу спецслужб РФ можуть передавати відомості щодо персональних даних власників акаунтів (e-mail, номер мобільного телефону, дата та IP-адреса реєстрації, дата та IP-адреса останнього відвідування тощо).

3. Використання додатків до смартфонів (Додаток Г) - з метою унеможливленого завантаження на особистий пристрій програм-шпигунів необхідно дотримуватись таких правил:

- встановлювати додатки лише з офіційних та перевірених сервісів (Chrome Store, Addons та Play Market для Android, App Store для OS);

- заборонити операційній системі смартфона (планшета) автоматично встановлювати додатки з невідомих джерел шляхом здійснення відповідних налаштувань пристрою;

- періодично здійснювати чистку усіх особистих пристроїв від додатків, які не використовуються.

4. Електронне листування(Додаток Б) - щоб уникнути зламу електронної поштової скриньки, необхідно:

- увімкнути двофакторну автентифікацію за допомогою мобільного пристрою. В такому випадку під час спроби отримання паролю до поштової скриньки сторонніми особами буде надходити попередження на мобільний телефон у вигляді SMS-повідомлення про спробу злому;

- встановити надійний пароль;

- не використовувати для відновлення паролю російські сервіси («yandex.ru», «mail.ru» тощо);

- не запускати на пристроях вкладення підозрілих листів, що містять виконуваний файл з такими розширеннями як «.exe», «.bat», «.cmd», «.vbs», «.docm», «.xlsm» тощо;

- службові електронні скриньки не слід використовувати для приватного листування.

5. Вихід до мережі Інтернет(Додаток А)- щоб уникнути перехоплення даних сторонніми особами, необхідно:

- під час здійснення входу до мережі використовувати лише ті точки доступу до WiFi, які мають протоколи безпеки для захисту бездротового з'єднання WPA чи WPA-2;

- у публічних місцях найкраще користуватись особистим Wi-Fi модемом або здійснювати вхід до мережі Інтернет з мобільного пристрою за передплаченим пакетом послуг мобільного оператора;

- на мобільних пристроях та планшетах необхідно вимкнути функцію «Автоматичне підключення до Wi-Fi» [12].

6. Залучати батьків до профілактичної роботи з дітьми, проводити бесіди із батьками щодо проблем кіберзагроз та засобів їх упередження.

7. Використовувати систему превентивних заходів для вирішення проблеми кіберзахисту в освітньому середовищі.

8. Використовувати активні та інтерактивні форми роботи, такі як: перегляд кінострічок, роликів на тему кібербезпеки, обговорення переглянутого, моделювання ситуацій, які схожі на реальні, та пошуки виходу з них.

9. Проводити діагностику стану психологічного клімату, виявляти дітей, які зазнавали віртуального цькування або можуть піддаватися кібербулінгу [10].

Крім того, спільні зусилля батьків та педагогів у постійному навчанні учнів щодо практики безпеки в інтернеті є важливими для зміцнення розуміння заходів захисту даних і сприяння відповідальному цифровому громадянству [1]. Дуже важливо навчати дітей основним правилам безпечного користування гаджетами. У своєму віці вони ще не знають, як безпечно користуватись мережею «Інтернет». Тому діти мають розуміти, як себе захистити. Особливу увагу слід звертати на дітей підліткового віку, саме вони є особливо уразливою категорією для кіберзлочинців. У цьому їм повинні постійно і систематично допомагати як батьки, так і педагоги.

Отже, слід зазначити, що постійно з'являються нові рішення у відповідь на кібератаки, весь час зростає поінформованість учасників освітнього процесу. Саме пильність і систематичне використання рекомендацій для педагогів, батьків і учнів може бути потужним ресурсом для виявлення та пом'якшення кіберзагроз, що виникають [10].

Концепція безпеки охоплює різні виміри, включаючи фізичні, психологічні та інформаційні аспекти, що підкреслює необхідність комплексних підходів до інформаційної безпеки в освітніх установах [6]. Крім того, заходи кібербезпеки в закладах освіти передбачають захист персональних даних та інформаційних просторів для запобігання несанкціонованому доступу та компрометації даних [1]. Встановлюючи безпечні канали зв'язку та впроваджуючи протоколи шифрування, педагогічні працівники можуть посилити захист конфіденційної інформації, таким чином сприяючи створенню безпечнішого цифрового середовища для всіх учасників освітнього процесу.

ВИСНОВКИ

В епоху, коли цифрова інформація є основою освітніх процесів, важливість інформаційної безпеки для педагогічних працівників важко переоцінити. Захист конфіденційних даних і забезпечення цілісності інформації має вирішальне значення для підтримки довіри та підтримки репутації закладів освіти.

Поінформованість про інформаційну безпеку для педагогічних працівників є першочерговою через зростаючу залежність від цифрових платформ для освітніх цілей. Педагогічні працівники обробляють безліч конфіденційної інформації, такої як записи учнів, дані оцінювання та інформація про родину. Сектор освіти стикається з різними ризиками та загрозами, включаючи витік даних, фішингові атаки та несанкціонований доступ до конфіденційної інформації. Для подолання цих викликів необхідні стратегії підвищення обізнаності педагогічних працівників щодо інформаційної безпеки. Навчальні заняття, семінари та інформаційні кампанії можуть допомогти навчити педагогів розпізнавати потенційні загрози безпеці, практикувати безпечні процедури обробки даних і розуміти важливість захисту інформації для захисту конфіденційності здобувачів освіти і підтримки інституційної довіри.

Роль технологій у підвищенні інформаційної безпеки педагогічних працівників не можна не помітити в епоху цифрових технологій. Інтеграція безпечних платформ для зберігання даних і зв'язку, таких як хмарні служби з можливостями шифрування, може захистити інформацію від витоку даних і кібератак. Реалізація багатофакторної автентифікації для

доступу до конфіденційної інформації додає додатковий рівень безпеки, вимагаючи кількох облікових даних для перевірки. Крім того, використання інструментів кібербезпеки, таких як системи виявлення вторгнень і програмне забезпечення для моніторингу безпеки, може допомогти педагогічним працівникам виявляти потенційні загрози та реагувати на них у реальному часі. Використовуючи технологію для покращення інформаційної безпеки, заклади освіти можуть створити надійний захист від нових кіберзагроз і забезпечити конфіденційність і цілісність даних.

В роботі були розглянуті потенційні загрози, створені учнями, які можуть ненавмисно чи навмисно порушити роботу обладнання або запровадити зловмисне програмне забезпечення, наголошуючи на важливості навчання користувачів і нагляду за дотриманням протоколів безпеки. У освітній сфері захист конфіденційних даних учасників освітнього процесу має першорядне значення, що вимагає комплексних підходів до інформаційної безпеки, які охоплюють фізичні, психологічні та інформаційні аспекти. Інформаційну безпеку розглядають через єдність таких ознак, як стан, властивість управління загрозами і небезпеками. Через ці ознаки забезпечується обрання оптимального шляху їх усунення та мінімізації впливу негативних наслідків, зокрема у сфері інформаційної діяльності держави.

Одним із шляхів розв'язання проблеми кібербезпеки освітнього середовища є проведення для педагогів та працівників закладів освіти вебінарів, тренінгів, лекцій, онлайн-конференцій, воркшопів, майстер-класів із цифрової компетентності. Підвищуючи обізнаність серед педагогічних працівників, впроваджуючи найкращі практики захисту даних і використовуючи технології для посилення заходів безпеки, навчальні заклади можуть захистити конфіденційну інформацію та зберегти довіру учнів, батьків і зацікавлених сторін. Застосування проактивного підходу до інформаційної безпеки не лише захищає дані, але й сприяє формуванню культури відповідальності та стійкості до потенційних кіберзагроз у освітньому секторі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безпека дітей в інтернеті. Матеріали Міністерства освіти і науки України. URL:<https://mon.gov.ua/ua/osvita/pozashkilna-osvita/vihovna-robota-ta-zahist-prav-ditini/bezpeka-ditej-v-interneti>.
2. Гаврілова Л., Топольник Я. Цифрова культура, цифрова грамотність, цифрова компетентність як сучасні освітні феномени. Інформаційні технології і засоби навчання, 2017, №61(5), с. 1-14.
3. Доценко С. О., Ворожбіт-Горбатюк, В. В. Собченко Т. М. Онлайн-безпека учасників освітнього процесу в умовах дистанційного і змішаного навчання : навч.-метод. посіб. Харків : Вид-во «Ранок», 2021. 192 с.
4. Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 45, ст.403.
5. Інформаційна безпека у закладі освіти. Центр аналітично-методичного та матеріально-технічного забезпечення розвитку освітніх закладів області. URL:<https://rozvytok-osvity.te.ua>
6. Кібергігієна: правила, які має знати кожен. Управління ДСЯО у Тернопільській області. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=X4F3flnn78o>
7. Кібергігієна та протидія кібербулінгу: посібник для проведення навчань молоддю для молоді, 2022 – вид. IREX. Ліцензовано згідно з СС BY-NC-ND 4.0. Посібник для молоді розроблений в межах програми «Мріємо та діємо». 235 с.

Трохим Бабич
викладач факультету
інформатики Національного
університету «Києво-
Могилянська Академія»

Базові правила поведінки в мережі від викладача:

- Бути максимально прискіпливим користувачем інтернету: у мережі будь-хто може бути будь-ким
- Пам'ятати, що стрес – це інструмент шахраїв: саме ним вони користуються і в інтернеті
- Завжди використовувати складні паролі та регулярно їх оновлювати
- Увімкнути двофакторну автентифікацію у всіх акаунтах
- Завантажувати програми та мобільні застосунки лише з офіційних джерел
- Бути обережними з правами для застосунків, не користуватися пристроями від адміністратора, не надавати без необхідності програмам доступ до камери чи мікрофона
- Регулярно оновлювати програмне забезпечення на всіх пристроях – від телефону до роутера
- Пам'ятати, що все, що потрапляє в мережу, залишається там назавжди
- Використовувати VPN під час роботи з відкритим Wi-Fi
- Залишати антивірус завжди ввімкненим та регулярно оновлювати його бази

Безпечний Інтернет

7 правил безпечного користування мережею Wi-Fi

- Встановіть антивірус
- Вимкніть автоматичне підключення до мереж
- Не робіть жодних грошових операцій у публічних мережах
- Не вимикайте брандмауер
- Використовуйте безпечний протокол з'єднання
- Вимкніть загальний доступ до файлів і папок
- Використовуйте сервіси VPN

Електронна пошта

Чому електронна пошта настільки приваблива для кіберзлочинців?

- Бази даних поштових скриньок легко знайти в мережі Інтернет.
- Функція додатків до листів дозволяє злочинцям надсилати файли зі шкідливим програмним кодом.
- Користувачі не очікують отримати листи зі шкідливим вмістом / часто несвідомо відкривають усі листи, які надходять.
- Злочинці користуються людською психологією, щоб збільшити шанси відкриття шкідливих файлів (наприклад, маскуючись під авторитетні ресурси).

Електронна пошта

Корисні поради для захисту поштової скриньки:

- Ніколи не відкривайте файли, не переконавшись у їхньому походженні.
- Не використовуйте службову пошту в особистих цілях.
- Якщо маєте сумніви щодо походження файлу, використовуйте <https://virustotal.com> для сканування файлу 50 антивірусними програмами.
Примітка: надсилаючи туди файл, Ви даєте доступ до файлу третім особам.
- Виходьте із сеансу облікового запису.
- Якщо в листі є скорочені посилання (<https://bit.ly/xxxxxx>), відкривайте їх за допомогою таких сервісів:
 - <http://checkshorturl.com/>
 - <http://www.expandurl.net/>

Додаток В. Як забезпечити комп'ютерну техніку від вірусів?

Програмне забезпечення

Які віруси можуть ховатися у програмах?

- Вірус-вимагач
- Викрадач інформації (інфостілер)
- Кілогер
- Програми віддаленого доступу (бекдори)

Програмне забезпечення

Як убезпечити комп'ютер від зараження

- Використовуйте ліцензійне ПЗ останніх версій
- Увімкніть автоматичне оновлення
- Завантажуйте ПЗ тільки з офіційних джерел
- Раціонально оцінюйте підозрілі файли / пристрої
- Створюйте резервні копії, захищайте складним паролем і зберігайте у трьох місцях:
 - на самому комп'ютері;
 - в онлайн-хмарі;
 - на окремому пристрої в іншому приміщенні або сейфі.

Додаток Г. Правила безпеки мобільних пристроїв, рекомендації при користуванні соціальними мережами

Безпека мобільних пристроїв

Базові правила безпеки мобільних пристроїв:

- Не розголошуйте інформацію про номери, яким Ви часто телефонуєте.
- Заблокуйте пристрій складним паролем і увімкніть біометричну автентифікацію.
- Перевіряйте, які додатки встановлюєте.
- Використовуйте двофакторну автентифікацію всюди, де це можливо.

Соціальні мережі

Рекомендації

- Обмежте доступ до особистої інформації у соцмережах
- Використовуйте надійний пароль та не діліться ним з іншими
- Ніколи не публікуйте та не поширюйте конфіденційні фотографії себе чи інших, які можуть бути використані для шкоди Вам у майбутньому
- Не додавайте в друзі у соцмережах нікого, кого не знаєте у реальному житті
- Не переходьте за жодними посиланнями, якщо Ви не впевнені в їх безпечності
- Увімкніть двофакторну автентифікацію Вашого облікового запису
- Виходьте з Вашого облікового запису кожного разу, коли користуєтесь чужим пристроєм

**Результат взаємодії в рамках творчого трикутника педагог-хореограф — здобувачі освіти
— батьки на основі дослідження творчих здібностей дітей молодшого віку в НХК ТСХ
«Алегро»**

ВСТУП

Актуальність роботи. Соціально-економічні зміни у всіх сферах життя суспільства призвели до зміни ціннісних орієнтацій в освіті. Провідною метою освіти стає обсяг засвоєних знань, умінь та гармонійний різнобічний розвиток особистості, що дає можливість реалізації унікальних можливостей людини, підготовка дитини до життя, його психологічна і соціальна адаптація.

Однак саме поняття гармонійно розвиненої особистості в різних філософських навчаннях трактувалося в залежності від панівних поглядів на особистість, ідеологічних установок конкретного суспільства.

Отже, освіта повинна створити такі умови навчання і виховання кожного індивіда, при яких зникла б сама можливість диспропорції між інтелектуально-теоретичним, художньо-естетичним, моральним, фізичним і емоційним розвитком особистості.

Хореографія - засіб естетичного виховання широкого профілю, її специфіка визначається різнобічним впливом на людину. Вирішуючи ті ж завдання естетичного і духовного розвитку та виховання дітей, що і музика, танець дає можливість фізичного розвитку, що стає особливо важливим при існуючому стані зі здоров'ям підростаючого покоління.

З розвитком педагогіки професійної хореографії, в науковій літературі піднімаються питання, пов'язані з навчанням і вихованням професійного танцівника. Питання хореографічної освіти школярів піднімалися на Міжнародному конгресі ЮНЕСКО «Нові технології науки і освіти на порозі третього тисячоліття». У заключному документі «Круглого столу» (2014 р.) були поставлені питання про необхідність введення танцю в загальноосвітній школі, визначення змісту хореографічної освіти, вимоги до професійної підготовки вчителів, матеріального забезпечення предмету.

Навчальний процес будується в рамках творчого трикутника педагог-хореограф — здобувачі освіти — батьки, які взаємодіють між собою. Таку партнерську співпрацю розглянемо на основі дослідження творчих здібностей дітей молодшого віку в народному художньому колективі театру сучасної хореографії «Алегро».

Мета роботи - виявлення можливостей і принципів хореографії, як предмета освітньої галузі.

Предмет дослідження - вплив хореографічного мистецтва на естетичне виховання дітей молодшого віку.

Об'єкт дослідження - естетичне виховання дітей молодшого віку.

Методи дослідження:

1. Теоретичний аналіз літератури;
2. Спостереження;
3. Педагогічний експеримент.

РОЗДІЛ 1 Обґрунтування процесів розвитку хореографічних здібностей дітей

Організуючи експериментальну роботу, були поставлені завдання підібрати такі методики, які б у комплексі забезпечили можливість виявлення у дітей рівнів розвитку хореографічних здібностей. Для даного експерименту використано такі методи: психологічний, педагогічний, а також теоретичний (аналіз, синтез, порівняння, узагальнення теоретичних та дослідних даних). Всього було досліджено 36 здобувачів освіти, віком від 8 до 10 років.

Планування та організація констатуючого етапу експерименту ґрунтується на теоретичних засадах щодо творчості, творчих здібностей, зокрема хореографічних. Разом з тим, залучення

системного підходу до вивчення досліджуваних здібностей передбачало побудову відповідного теоретичного конструкту, який дозволив би розглядати їх як цілісну систему та розробити експериментальні процедури релевантні завданням, поставленим у дослідженні. “Визначити об’єкт як систему, означає виділити необхідні зв’язки між його суттєвими властивостями чи компонентами (можливо, не всі), що визначають його специфіку як особливого цілого”, – пише Лагутіна Н.Г. [44, 35].

Оцінити рівень розвитку означених здібностей, як ми вважаємо, можна на основі рівнів розвитку їх основних базисних складових, таких як: інтелектуальний та творчий потенціал; аналіз музичних та рухових можливостей; психологічних особливостей мотиваційно-особистісної сфери. Однак зазначимо, що особлива роль в цій моделі належить мотиваційному компоненту, основу якого складають розвинені пізнавальні потреби і стійкий пізнавальний інтерес саме до хореографічної діяльності, який стимулює в учнів ініціативність і самостійність та спрямований на пошук творчого розв’язання рухових задач.

Разом з тим, верифікація залученого до базисних блоків методичного матеріалу, є на засадах структурного підходу із одночасним урахуванням динаміки окремих компонентів та їх місця в цілісній структурі. На основі виділення базових компонентів хореографічних здібностей сформовані основні напрямки експериментальної роботи: добір методик, діагностуючих розвиток вербального інтелекту та вербальної творчості; добір методик, діагностуючих музичні та рухові можливості дітей; методики на визначення інтересів і схильностей дітей та виявлення їх темпераментних ресурсів.

Стосовно добору методик застосованих відносно дослідження вербального інтелекту та вербальної творчості, зупинимось докладніше. Тестування дітей не дозволяє поки що відрізнити хореографічні здібності від професійних. Пілотажне дослідження, проведене серед викладачів хореографії дозволяє зробити припущення, що лише в процесі хореографічного навчання у дітей з хорошими музично-руховими даними виявляється, в якій мірі вони мають схильність до певної хореографічної діяльності.

Музично-художній образ у своєму емоційному багатстві та естетичній досконалості може розкритися лише завдяки пізнанню звукової конструкції, хореографічний образ теж розкривається завдяки проникненню в логіку розвитку хореографічно-музичної думки й пластичної інтонації і суб’єктивно переживається як хореографічно-естетичне почуття. Водночас, щоб зрозуміти саму суть хореографічної обдарованості, треба проаналізувати ті операції, завдяки яким відбувається сприйняття усєї художньої форми хореографії у сукупності всіх складових її структурних відношень.

Проведене анкетування серед викладачів хореографії дозволило сформулювати наступне визначення хореографічної обдарованості: хореографічна обдарованість – це здатність в пластиці узагальнити і відтворити характерні зовнішні прояви, внутрішній стан персонажа або реальної людини, при цьому, базується ця обдарованість на розвиненій психомоториці, складних і тонких зорово-моторних координаціях, що пов’язані з функціонуванням відповідних мозкових структур. Таким чином, щоб наблизитися до майстерності виконання хореографічних творів, треба вільно володіти хореографічною мовою, яка несе в собі функції комунікації та передачі інформації, а отже, необхідно розвивати загальну рухову активність, що є основою емоційної виразності рухів.

Записи життєвих вражень можуть дати багато інформації, особливо в процесі раннього виявлення здібностей дітей. Відомості, отримані від батьків, викладачів та інших дорослих, що беруть участь у вихованні дітей, можуть посилити ефективність процесу становлення здібностей, дізнатись про наявність у них інтелектуально-творчих проявів у будь-якій діяльності, допоможуть дослідити умови розвитку пластично-рухового апарату та музичності дітей, дадуть можливість вчасно визначити їх інтереси та схильності, виявити особливості спілкування з дорослими й однолітками, вміння переборювати труднощі та переносити психологічні навантаження. Все це набуває особливої важливості, якщо врахувати, що умови традиційного тестування не дають дослідникам достатньо часових можливостей для спостереження за дитиною.

РОЗДІЛ 2 Заняття хореографією як спосіб розвитку креативності у дітей молодшого віку

Для того, щоб творчий потенціал дітей міг активізуватися, потрібно створити певні умови: перш за все, ввести дитину в справжню творчу діяльність, виховання в закладах освіти має йти тільки через спільну діяльність творчого трикутника педагог-хореограф — здобувачі освіти — батьки, в якій єдино можливе присвоєння дітьми цінностей. При цьому виховання принципово не може бути зведене до якогось одного виду освітньої діяльності, але має охоплювати і пронизувати собою всі види активності: навчальну (в межах різних освітніх дисциплін) і позашкільну (художню, комунікативну, спортивну, дозвільної, трудову та ін.) діяльність.

В нашій спільній роботі ми хочемо розглянути роль рухової активності, а зокрема занять хореографією в розвитку творчих здібностей дітей. Багато досліджень доводять вплив рухів на розвиток пізнавальних здібностей. Так, чим вище рухова активність дитини, тим краще розвивається її мова. Формування складних рухів відбувається за участю мови. І навпаки, точне, динамічне виконання вправ для ніг, тулуба, рук, голови готує вдосконалення рухів артикуляторних органів - губ, язика, нижньої щелепи. Особливо тісно пов'язаний із становленням мови розвиток тонких рухів пальців рук. Розвиток рухів тісно пов'язаний з формуванням інтелектуальної, вольової та емоційної сфер дитини: уваги, спостережливості, винахідливості і швидкості міркування.

Встановлено зв'язок між руховою і інтелектуальною обдарованістю. Діти з активним руховим режимом мають, як правило, більш високу і стійку академічну успішність. Діти з порушенням інтелекту погано координовані і з великими труднощами опановують рухові навички.

Проведено важливі дослідження, що дають знання про зв'язки і залежність загальної і мовної моторики.

Природні рухові можливості зростаючого організму визначаються процесом дозрівання і вдосконалення функцій рухових структур центральної нервової системи. Формування всіх відділів мозку, що відповідають за рух, і які проводять їх до нервових шляхів закінчується до 2-річного віку. Далі вже починається тривала робота з удосконалення їх функцій, по прикладанню один до одного всіх рівнів побудови рухів, найбільш суттєві риси яких відбуваються між 2 і 14 роками - віком остаточного дозрівання.

Хореографія - це особливий вид творчості, який передбачає по своїй суті фізичне і психологічне напруження. В процесі освітньої діяльності учасники багаторазово зіштовхуються з навчальними завданнями різного ступеня складності. І важливо, щоб діти були готові сприймати ці навантаження як невід'ємну частину творчої діяльності.

Як вважає Богута В.М., необхідними умовами ефективного реалізації методики формування хореографічних творчих здібностей у дітей молодшого віку в самодіяльних танцювальних об'єднаннях є:

1. Співтворчість балетмейстера і вихованця на всіх етапах хореографічного творчого процесу.
2. Стимулювання творчої інтерпретаційної та імпровізаційної активності дітей в процесі хореографічної діяльності.
3. Використання інноваційних форм і методів навчання.
4. Формування у дітей молодшого віку досвіду оволодіння загальнопізнавальними вміннями і навичками (аналіз, синтез, порівняння і т.д.).
5. Інтеграція хореографічної діяльності з іншими видами мистецтва (музичним, театральним, образотворчим).

Результати дослідження творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку в НХК ТСХ «Алегро».

Використовувані тести і методики проводилися з дітьми у вигляді веселих занять. В процесі діагностики панувала невимушена атмосфера. Діти були попереджені заздалегідь, що всі їхні відповіді будуть правильними, чим більше вони придумают відповідей, тим краще, навіть якщо це незвичайні відповіді. Учасникам пропонувалося пофантазувати, всі відповіді заохочувалися. Більшість дітей відповідали з великою охотою і з бажанням продовжувати заняття далі.

Результати дослідження тестів «Прихована форма»

Таблиця 1 - Результати аналізу по субтесту «Прихована форма» (n = 36)

	Кількість	Відсоток	Мінімум балів	Максимум балів
Кмітливість < 10 відповідей	21	58,3%	5	16
Кмітливість > 10 відповідей	15	41,6%		
Оригінальність 0 балів	15	41,6%	0	10
Оригінальність 5 балів	16	44,4%		
Оригінальність 10 балів	5	13,9%		
Сумарний показник до 10 балів	13	36,1%	5	25
Сумарний показник до 20 балів	20	55,5%		
Сумарний показник >20	3	8,33%		

З таблиці 1 видно, що за показником швидкість з 36-ти досліджуваних: у 21 (58,3%) обстеженого загальне число відповідей менше 10; а у 15 (41,6%) - число відповідей перевищує 10.

За показником оригінальність: 15 (41,6%) осіб отримали 0 балів, вони так і не змогли придумати незвичайні назви намальованим предметам; 16 (44,4%) отримали по 5 балів, ці діти придумали по одній оригінальній відповіді (відповіді не повторювалися); 5 (13,9%) осіб отримали по 10 балів, вони придумали більше двох оригінальних відповідей.

Сумарний показник: у 13 (36,1%) вихованців НХК ТСХ «Алегро» даний показник менше 10 балів; 20 (55,5%) осіб набрали до 20 балів; 3 (8,33%) людини набрали 20 балів і вище. Часто зустрічаються відповіді з даного тесту: «парасолька, риба, глечик, відро, птиця, капелюх, сонце, лампа, човен, хмара, корона, бант, лист». Рідкісні, оригінальні відповіді: «баскетбольний кошик, кактус, банан, явір, тарган, каштан, коло для плавання, паркан». Таким чином, за результатами психодіагностичного дослідження розвитку творчих здібностей у дітей молодшого віку на експериментальному дослідженні було визначено:

- за підсумками тесту «Прихована форма» сумарний показник рівня розвитку творчого мислення тільки у 8,33% випробовуваних означає добре розвинену уяву, у більшості дітей число оригінальних відповідей, які свідчать про своєрідність творчого мислення, незвичайність підходу до проблеми, не більше 5.

- за результатами спостереження за дітьми експериментальної групи виявлено середній та високий рівень розвитку навичок хореографічної діяльності, що включає в себе вміння імпровізувати, емоційно-образний розвиток, навички колективної творчої діяльності та ін.

ВИСНОВОК

Дитинство і юнацтво - періоди становлення людини, коли вона в повній мірі знаходиться під впливом школи і сім'ї. Саме в цей період, коли зароджуються і міцніють витoki його творчих сил і здібностей, можуть бути створені всі умови для розвитку його духовних і морально-естетичних потреб, розвинені почуття і розум, закладені основи всієї майбутньої діяльності.

Заняття хореографією роблять значний вплив на розвиток таких специфічних видів пам'яті, як моторна, слухова і образна. Позитивно впливають на формування таких якостей, які недостатньо розвиваються на інших уроках: уява, активне творче мислення, естетичний смак,

фізичний і моральний розвиток. Танець гармонізує розвиток дитини, надаючи можливість для взаємовпливу і взаємозбагачення різних якостей особистості підростаючої людини.

Тому у трикутнику педагог-хореограф — здобувачі освіти — батьки, не можна покладатися на якусь одну складову цього трикутника, адже кожна ланка цього процесу дуже важлива для формування та розвитку дитини. Будь-яка співпраця починається зі знайомства. Комунікація та взаємодія в цьому трикутнику — сприяє підвищенню ефективності перш за все у розвитку дітей.

Список використаних джерел

1. Богута В.М. Методичний аспект формування хореографічних творчих здібностей // Мистецтво та освіта. - 2014. - № 3. - С. 39-42.
2. Лагутіна Н.Г. Виявлення художньо-мистецьких здібностей у дітей молодшого шкільного віку // Обдарована дитина. - 2007. - № 6. – С. 35-4.
3. Юхимчак Н. Розвиток творчих здібностей молодших школярів // Науково-методичний журнал «Початкова школа». - 2005. - №6.

Сидорук Наталя Миколаївна, зав. відділом організаційно-масового

Інформаційне протиборство, боротьба з фейками

Анотація

Дослідження теми інформаційного протиборства набуває все більшої актуальності в сучасному світі, де інформаційні технології швидко розвиваються. Інформаційне протиборство включає в себе вплив різних суб'єктів на громадську думку через розповсюдження дезінформації, фейків, маніпуляцій і т.д. Дослідження цієї теми дозволить краще зрозуміти механізми інформаційного впливу та розробити стратегії боротьби з ними. В сучасному світі важливо вміти сприймати інформацію з різних джерел, аналізувати її, розуміти контекст та можливі мотиви, що стоять за інформаційними повідомленнями. Ця тема дуже важлива тим, що підходи та методи інформаційного протиборства в російсько-українській війні впливають на сучасне суспільство. Ця форма війни, розповсюджує фейки і маніпулює думками людей, впливає на соціальний, культурний та політичний контекст між Україною та Росією.

Сприйняття інформації вимагає здатності розрізнити правдиву інформацію від спотвореної, розуміти де тобою маніпулюють і впливають на твою думку. Розвиток медіаграмотності сприйняття інформації має першочергове значення для захисту інформаційного простору від негативного впливу.

До найбільш уразливої категорії, яка легко піддається негативному впливу пропаганди, відносяться діти та підлітки, адже у них тільки формуються ціннісні переконання, власна світоглядна позиція. Нестійка емоційно-вольова сфера дає можливість маніпуляторам негативно впливати на поведінку та вчинки дітей і підлітків.

За допомогою дезінформації та фейків, зловмисники можуть змінювати громадську думку та впливати на громадські процеси.

Мета випускної роботи полягає в розкритті основних характеристик інформаційної війни, визначення її ролі та вплив на суспільство та громадську думку.

Завданням випускної роботи полягають в аналізі використання соціальних медіа та інтернету в інформаційному протиборстві, поширенню і боротьбі з фейками.

ВСТУП

Актуальність дослідження, тема дуже актуальна, понад два роки триває повномасштабна війна в Україні, весь світ дивиться на боротьбу між Росією і Україною, атаки проводяться не тільки на території країн, а і на інформаційну полі, створюючи різноманітні фейки, дезінформуючи громадян, водячи їх в оману. Інформаційна війна наносить велику шкоду країнам, маніпулюючи та впливаючи на політичну, історичну, культурну і соціальну сферу як Україні так і росії.

Соціальні мережі в Інтернеті стали ефективною зброєю впливаючи на громадську думку. Створюючи нові загрози для національної та міжнародної безпеки. Виникає необхідність у розробці ефективних стратегій інформаційного протиборства.

Необхідно дослідити методи і форми цієї інформаційної війни, щоб зробити висновки і вміти протидіяти цим атакам. Це дозволить не тільки зрозуміти специфіку даного конфлікту, але й виявити загальні тенденції та принципи інформаційного протиборства.

Інформованість і медіаграмотність допоможуть аналізувати, робити оцінку інформації. Громадяни зможуть розпізнавати маніпулятивні методи, розвивати вміння перевіряти достовірність інформації та вміло виявляти фейки. Той, хто оволодів медіаграмотністю стане більш самосвідомим і критичним споживачем інформації. Ми не маємо права зневажати інформаційною безпекою ніколи, а особливо зараз - у часи відкритого збройного конфлікту. Згідно зі статтею 17 Конституції України інформаційна безпека поставлена в один ряд з суверенітетом, територіальною цілісністю України та економічною безпекою, захист яких є найважливішою функцією держави та справою всього Українського народу.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні проблеми підходів та методів інформаційного протиборства в контексті російсько-української війни.

Об'єктом дослідження є інформаційна війна між Росією і Україною. Її методи і види. Види поширення неправдивої інформації і боротьба з фейками.

Предмет дослідження – методи які допомагають протидіяти в інформаційному протиборстві.

Завдання дослідження:

- вивчити проблему, як можна запобігти поширенню фейкової інформації;
- охарактеризувати особливості інформаційного протистояння у війні між Росією та Україною;
- теоретично обґрунтувати ефективні методи і стратегію, інструменти впливу які використовують воюючі країни;
- дослідити вплив інформаційного протиборства на суспільство та громадську думку;
- проаналізувати роль ЗМІ та інших комунікаційних каналів в інформаційній війні.

Для розв'язання поставленої мети і завдань застосовується комплекс **методів дослідження:** вивчення та аналіз науково-методичної літератури, що забезпечило розгляд загальних теоретичних питань; експертні дослідження, аналітичні звіти та журналістські матеріали, що забезпечують різноманітні погляди та аналіз даної теми; вивчення, аналіз і узагальнення власного педагогічного досвіду; порівняння, систематизація інформації; зіставлення та узагальнення отриманих результатів дослідження з метою обґрунтування сутності досліджуваного явища; дослідження та публікації вітчизняних дослідників, що стосуються інформаційного протиборства в російсько-українській війні; огляд історії розвитку проблеми інформаційної війни, включаючи роботи, що досліджують її етапи та основні характеристики; вивчення ролі ЗМІ в контексті російсько-української інформаційної війни.

Теоретичне значення дослідження. Полягає в розкритті та аналізі стратегій та методів, які використовуються у сучасному світі для маніпулювання інформацією з метою досягнення певних цілей. Дослідження цієї теми допомагає розкрити сутність та механізми інформаційної війни, виявити загрози для громадської безпеки та демократії, а також розвивати стратегії протидії дезінформації та фейків. Таке дослідження сприяє покращенню інформаційної грамотності населення та забезпеченню доступу громадян до об'єктивної та достовірної інформації.

Практичне значення дослідження може бути використане у підвищенні медіаграмотності серед користувачів мережі, а також покращення алгоритмів пошукових систем на запобігання розповсюдження шкідливої інформації. Можуть слугувати для подальшої наукової розробки або методичної розробки для проведення виховної роботи в закладі для покращення медіаграмотності працівників і вихованців закладу (старшого віку). Матеріали дослідження можуть бути реалізовані під час організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти і позашкільля.

РОЗДІЛ 1 ІНФОРМАЦІЙНА ВІЙНА ТА ЇЇ ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Визначення поняття «інформаційна війна»

Інформаційна війна – це форма ведення конфлікту, яка передбачає використання різних засобів і технологій для маніпулювання інформацією та впливу на думки, переконання та поведінку цільової аудиторії. Інформаційна війна може бути введена як міжнародними акторами, так і державними чи недержавними суб'єктами внутрішньої політики [1, с. 34].

Інформаційна війна - протиборство сторін за допомогою поширення спеціально підготовленої інформації та протидії аналогічному зовнішньому впливу на себе [2, с. 15].

Інформаційна війна може включати в себе різноманітні засоби та методи впливу на інформаційне середовище, зокрема: Дезінформацію та фейки - поширення неправдивої інформації з метою впливу на думки та переконання цільової аудиторії [4].

Інформаційна війна - це використання і управління інформацією з метою набуття конкурентоздатної переваги над супротивником.

Мета інформаційної війни - послабити моральні і матеріальні сили супротивника або конкурента та посилити власні. Інформаційна війна передбачає заходи пропагандистського впливу на свідомість людини в ідеологічній та емоційній галузях.

Головне завдання інформаційної війни - маніпулювання масами.

Основні методи інформаційної війни - спотворення інформаційних потоків та процесів прийняття рішень супротивника.

Основні загрози, з якими стикаються при реалізації завдань національно-патріотичного виховання, пов'язані з маніпуляціями та пропагандою. Тому організаторам виховної роботи у своїй роботі потрібно вміти розрізняти їх і вміти зводити нанівець їх негативний вплив.

Маніпулювання - це спосіб психологічного впливу, націлений на зміну напрямки активності інших людей, здійснюваний таким чином, що залишається непоміченим ними.

Маніпуляція свідомістю - це своєрідне панування над духовним станом людей, управління шляхом нав'язування людям ідей, установок, мотивів, стереотипів поведінки, вигідних суб'єкту впливу.

Пропаганда - це форма комунікації, спрямована на поширення фактів, аргументів, чуток та інших відомостей для впливу на суспільну думку на користь певної спільної справи чи громадської позиції.

Таким чином, маніпулювання - це більш прихований механізм, а пропаганда має яскраві зовнішні прояви.

Маніпулювання та пропаганда виявляють себе у різних формах, найпоширенішими з яких є:

- міфи;
- стереотипи;
- фейки.

Якщо міфи та стереотипи використовувались і раніше, то використання фейків - ознака сучасних реалій. Фейк - у перекладі з англійської мови означає «підробка», «фальшивка».

Сьогодні «фейками» називають:

- фотографії, підроблені у фотошопі, та відеоролики, змонтовані у відеоредакторі, або відзняті зовсім в інший час та іншому місці;
- фальшиві новини, що неможна відрізнити від правди (раніше називалось «газетними качками»);

- сторінки в соціальних мережах, створені від імені інших людей.

Останнім часом в Україні створено низку Інтернет-ресурсів, на яких можна знайти корисну інформацію щодо протидії фейкам. Серед них:

- Міністерство інформаційної політики України;
- Інформаційні війська України, та інші.

Найпоширенішими технологіями маніпулювання свідомістю є:

- хаотизація потоку повідомлень (виокремлення з сукупності нового невеликої кількості тих фактів, які мають відповідати відомим чітко сформульованим критеріям);
- конструювання повідомлення з неповних висловлювань або уривків відео (однією з умов успішної фрагментації проблеми є її сенсаційність);

- спотворення реальності (мовчання про багато важливих деталей та подання недостовірної інформації);
- перебільшення певних образів (за відсутності аналітики та неможливості порівняти з правдою сприймається як реальність);
- мовні маніпуляції (використання спеціальних слів, фраз, мовних оборотів, які створюють потрібний емоційний фон, методи побудови великих мовних конструкцій із чітко визначеними ефектами впливу на свідомість)
- примітивізація аудиторії (спрощення висвітлення проблем призводить до примітивізму мислення);
- часте повторення, що є основною умовою пропаганди (якщо зловживати цим прийомом - стереотипи підсилюються до стійких забобонів; повторення надає твердженням ваги додаткового переконання й перетворює їх на нав'язливі ідеї).

Основні види інформаційної війни

Інформаційна війна включає різні види діяльності, які мають на меті маніпулювання або контроль інформацією. Основні види інформаційної війни включають:

1. Дезінформація: Розповсюдження неправдивої чи маніпульованої інформації з метою введення в оману аудиторії.
2. Кібератаки: Атаки на комп'ютерні системи з метою завдання шкоди, зокрема викрадення конфіденційної інформації або паралізації працездатності.
3. Маніпуляція соціальними мережами: Використання соціальних мереж для поширення фейкових новин, маніпуляції громадською думкою та інше.
4. Вплив на засоби масової інформації: Контроль або вплив на засоби масової інформації для формування певного образу подій.
5. Психологічна війна: Використання психологічних методів для впливу на мислення та поведінку ворога чи цільової аудиторії.

Дезінформацію та фейки - поширення неправдивої інформації з метою впливу на думки та переконання цільової аудиторії [4]. Дезінформація та фейки - це способи поширення неправдивої інформації з метою впливу на думки та переконання цільової аудиторії.

Дезінформація - це навмисне поширення неправдивої або маніпульованої інформації з метою впливу на думки та поведінку цільової аудиторії.

Фейки - це фальшиві новини, що містять неправдиву інформацію або намагаються змінити загальний контекст події, щоб викликати певну реакцію. За допомогою дезінформації та фейків, зловмисники можуть змінювати громадську думку та впливати на громадські процеси. Таким чином, вони можуть змінювати результати виборів, створювати напруження між різними групами людей, підштовхувати до насильства та конфліктів, а також викликати хаос і незгоду в суспільстві.

Дезінформація та фейки можуть походити від різних джерел, таких як державні органи, приватні особи, політичні організації, соціальні мережі та інші. Одним з основних засобів поширення дезінформації та фейків є соціальні мережі та інтернетресурси, оскільки вони забезпечують швидкий та легкий доступ до інформації. Одним з наслідків дезінформації та фейків є загроза національній безпеці та стабільності. Якщо дезінформація та фейки були розповсюджені широко, вони можуть викликати хвилю незгоди в суспільстві та призвести до конфлікту, повстань або навіть війни. того, дезінформація та фейки можуть створювати загрозу здоров'ю та безпеці людей, наприклад, коли неправдива інформація про ліки або вакцини змушує людей відмовлятися від лікування або профілактики [5].

Зараз дуже важливо зробити все, щоб забезпечити доступність правдивої та достовірної інформації для всіх громадян та сприяти їхньому розвитку як свідомих та відповідальних членів суспільства

Фейки - це фальшиві новини, що містять неправдиву інформацію або намагаються змінити загальний контекст події, щоб викликати певну реакцію. За допомогою дезінформації та фейків, зловмисники можуть змінювати громадську думку та впливати на громадські процеси. Дезінформація та фейки можуть походити від різних джерел, таких як державні органи, приватні особи, політичні організації, соціальні мережі та інші. Одним з основних засобів поширення дезінформації та фейків є соціальні мережі та інтернетресурси, оскільки

вони забезпечують швидкий та легкий доступ до інформації. Одним з наслідків дезінформації та фейків є загроза національній безпеці та стабільності. Якщо дезінформація та фейки були розповсюджені широко, вони можуть викликати хвилю незгоди в суспільстві та призвести до конфлікту, повстань або навіть війни того, дезінформація та фейки можуть створювати загрозу здоров'ю та безпеці людей. Одним зі способів боротьби з дезінформацією та фейками є збір та аналіз інформації, перевірка її достовірності та поширення правдивої інформації серед громадськості. Важливо сприяти розвитку медіа-грамотності та критичного мислення серед громадян, щоб вони могли розпізнати правдиву інформацію від дезінформації та фейків. Захистом від дезінформації та фейків є освічені та свідомі люди, які здатні дійсно оцінювати інформацію, що до них доходить, та робити розумні висновки.

Кібератаки - спроби зламати та пошкодити інформаційні системи та мережі противника [6].

Кібератака - це спроба зламати та пошкодити інформаційні системи та мережі противника, що може створити різноманітні дослідження, включаючи внутрішні дані, виток конфіденційної інформації, порушення функціонування критичної інфраструктури та інше.

Кібератаки можуть мати різні форми та мету, включаючи наступні: Віруси та інші зловмисні програми: це можуть бути програми, що працюють на комп'ютері або в мережі, які можуть пошкодити або видалити дані, перехопити конфіденційну інформацію або заражити інші комп'ютери.

Хакерські атаки: це можуть бути спроби здійснити несанкціонований доступ до комп'ютерної системи або мережі з використанням викрадення конфіденційної інформації або завдання іншої шкоди. Кібершпіджаж: це можуть бути спроби отримати конфіденційну інформацію шляхом нелегального доступу до систем та мереж, що належать іншим країнам або 11 організаціям. Це може бути здійснено за допомогою зламування паролів, використання шкідливих програм або соціально-інженерних методів. Кібератаки можуть бути здійснені з різних мотивів, таких як політичні, економічні, кримінальні або терористичні. В результаті таких атак можуть бути завдані значні збитки, включаючи фінансові, репутаційні та безпекові.

Для запобігання хакерським атакам потрібно вдосконалювати кібербезпеку, використовувати сучасні методи шифрування та моніторингу, а також навчати громадян усвідомленню ризиків і виявленню підозрілих дій.

Важливо збалансувати необхідність захисту від потенційних загроз та забезпечення свободи інформації та доступу до неї. Для цього держави повинні розвивати механізми контролю та регулювання інформаційного простору, які дозволяють забезпечити безпеку держави, не порушуючи прав громадян.

Важливо зробити все можливе, щоб забезпечити доступність правдивої та достовірної інформації для всіх громадян та сприяти їхньому розвитку як свідомих та відповідальних членів суспільства.

Маніпуляції в інформаційній війні використовуються для спотворення або фальсифікації інформації з метою впливати на суспільну думку, створювати сприятливий образ або впливати на прийняття рішень. Це може включати дезінформацію, пропаганду, маніпулювання фактами або подавання однобокої інформації. Інформаційна війна стала актуальною у цифрову епоху через широке поширення соціальних мереж та інтернет-порталів, де інформація може швидко розповсюджуватися. Маніпуляції в цьому контексті можуть мати серйозні наслідки для суспільства, тому важливо бути критичним до інформації, яку ми відкриваємо в інтернеті.

Вплив на засоби масової інформації для формування певного образу подій. Цей процес відображає важливість контролю за засобами масової інформації для формування образу подій у суспільстві. Вплив на масові засоби залежить від багатьох чинників, таких як власник медіаконгломератів, політична ситуація в країні тощо. Цей вплив може мати значення у формуванні громадської думки і перекручуванні фактів в користь певних інтересів. Тому важливо мати доступ до об'єктивної та різноманітної інформації з різних джерел для розуміння справжньої картини подій.

Психологічна війна - це стратегічна діяльність, спрямована на використання різноманітних методів для впливу на мислення та поведінку ворога чи цільової аудиторії. Ці

методи можуть включати поширення дезінформації, проведення психологічних операцій, використання пропаганди та інших психологічних технік. Метою такої війни є досягнення політичних, економічних або військових цілей шляхом маніпулювання свідомістю та емоціями людей.

Інформаційна війна може мати значний вплив на політичну ситуацію та рівень соціальної стабільності в країні чи регіоні. Вона може знижувати рівень довіри до державних інституцій та ослаблювати державу, створюючи настрої недовіри та хаосу. Інформаційна війна може мати різні мети. Наприклад, інформаційна війна може бути спрямована на дискредитацію політичних опонентів, підірвання авторитету держави, створення соціальної напруги, зміну внутрішньої та зовнішньої політики країни, забезпечення власної безпеки або зниження безпеки противника а однією з найбільш небезпечних форм є хактивізм, який передбачає використання кіберзлочинів з метою досягнення політичних цілей. Це може бути викрадення та розповсюдження конфіденційної інформації, блокування роботи важливих інформаційних систем, а також вплив на дії громадських та політичних організацій. Інформаційна війна є складною проблемою, яка вимагає комплексного підходу та використання різних засобів та технологій для захисту від її негативного впливу. Для боротьби з інформаційною війною необхідно забезпечити ефективний захист інформаційних систем, вдосконалювати антивірусне програмне забезпечення та інші технічні засоби захисту. Також необхідно підвищувати інформаційну грамотність населення, щоб люди могли розпізнати правдиву інформацію від фейкової, та збільшувати рівень кібербезпеки в організаціях .

Інформаційна війна є серйозною загрозою для сучасного світу, оскільки вона може мати широкий спектр наслідків, включаючи загрозу національній безпеці та стабільності, суперечливу інформацію, психологічний тиск та інші негативні наслідки.

Основні характеристики інформаційної війни

Основні характеристики інформаційної війни включають в себе засоби та методи впливу, мету та об'єкт впливу, а також акторів, що беруть участь у процесі. Засоби та методи впливу можуть включати в себе масову медіа, соціальні мережі, бот акаунти та інші інструменти. Мета та об'єкт впливу можуть бути різними - від підірвання стабільності держави до впливу на поведінку окремих осіб.

Основні характеристики інформаційної війни включають наступні елементи [6]:

1. Маніпуляція громадською думкою: інформаційна війна може включати маніпулювання громадською думкою, включаючи використання психологічних технік, щоб впливати на емоції та переконання людей.

2. Спроби впливати на дії противника: інформаційна війна може бути використана для впливу на дії противника, такі як зниження бойової готовності, зміну позицій або зменшення підтримки.

3. Використання соціальних мереж: соціальні мережі є потужним інструментом для поширення інформації та впливу на громадську думку, тому вони є важливим компонентом інформаційної війни.

4. Широкомасштабність: інформаційна війна може бути проведена на широкому масштабі, охоплюючи значну кількість людей та територій. Вона може включати багато різних елементів, включаючи політичну пропаганду, маніпулювання соціальними медіа, кібератаки та інші методи впливу на громадську думку.

5. Неформальний характер: інформаційна війна може мати неформальний характер, що робить її важко визначити та відслідковувати. Вона може бути проведена без наявності відкритої військової агресії, що робить її складнішою для реагування.

6. Суперечливість: інформаційна війна може включати суперечливу інформацію, яка намагається змішати людей та спричинити хаос. Це може створити певну незрозумілість та змішаність серед громадськості, що робить важчим розуміння та оцінку того, що відбувається.

7. Психологічна бойова дія: інформаційна війна може включати психологічну бойову дію, що включає в себе застосування психологічного тиску та психологічного насильства для досягнення цілей.

8.Відкритість: інформаційна війна може бути відкритою, коли сторони відкрито взаємодіють та співпрацюють одна з одною, або вона може бути проведена приховано, коли сторони роблять це таємно, без розголошення своїх дій.

9.Висока швидкість: інформаційна війна може включати високу швидкість поширення інформації та впливу на громадську думку. Вона може бути проведена в реальному часі, що дозволяє швидко реагувати на події та впливати на них.

10.Залежність від технологій: інформаційна війна є дуже залежною від технологій, таких як соціальні медіа, інтернет, кіберпростір та інші. Вона може використовувати різноманітні техніки та інструменти для досягнення своїх цілей.

11.Неспроможність розпізнати правду та брехню: у сучасному світі інформаційна війна може бути дуже складною, оскільки дуже важко розрізнити правду та брехню. Інформаційна війна може включати в себе дезінформацію, фейки, пропаганду та інші методи, що можуть приховувати справжню картину подій.

12.Загроза національній безпеці: інформаційна війна може становити серйозну загрозу національній безпеці та стабільності держави. Вона може спричинити розкол у суспільстві, збільшення конфліктів та загострення міжнародних відносин.

Основні характеристики інформаційної війни включають в себе засоби та методи впливу, мету та об'єкт впливу, а також акторів, що беруть участь у процесі. Засоби та методи впливу можуть включати в себе масову медіа, соціальні мережі, ботаккаунти та інші інструменти. Мета та об'єкт впливу можуть бути різними - від підірвання стабільності держави до впливу на поведінку окремих осіб. Акторами, що беруть участь у процесі інформаційної війни, можуть бути різні держави, терористичні організації, корпорації та інші суб'єкти. Розуміння основних характеристик інформаційної війни дозволяє розробляти ефективні стратегії протидії таким діям. Важливо виявляти та аналізувати різноманітні форми дезінформації та пропаганди, розвивати медіаграмотність та критичне мислення у населення, а також вдосконалювати технології захисту інформації та контрдії противників.

У підсумку, інформаційна війна є серйозною загрозою для сучасного світу, оскільки вона може мати широкий спектр наслідків, включаючи загрозу національній безпеці та стабільності, суперечливу інформацію, психологічний тиск та інші негативні наслідки. Щоб захиститися від інформаційної війни, необхідно бути обережним та критичним до отриманої інформації, розвивати критичне мислення та критичний погляд на світ, та зберігати національну єдність та стабільність.

РОЗДІЛ 2. ВИКОРИСТОВУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ МЕТОДІВ І ТЕХНОЛОГІЙ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ ВІЙНІ МІЖ РОСІЄЮ І УКРАЇНОЮ

У російсько-українській війні росія використовує різноманітні інформаційні технології та методи для досягнення своїх цілей [7]. Ось декілька основних з них:

Дезінформація та пропаганда грають важливу роль у війні. Це стратегічні інструменти, які використовуються для впливу на громадську думку, маніпулювання інформацією та формування певного світогляду. Наприклад, розповсюдження неправдивої інформації може спричинити втрати довіри до опонента або змінити уявлення про події на полі бою. Також пропаганда може використовуватися для мобілізації громадськості та підтримки військових операцій.

Дезінформація та пропаганда грають важливу роль у війні. Це стратегічні інструменти, які використовуються для впливу на громадську думку, маніпулювання інформацією та формування певного світогляду. Наприклад, розповсюдження неправдивої інформації може спричинити втрати довіри до опонента або змінити уявлення про події на полі бою. Також пропаганда може використовуватися для мобілізації громадськості та підтримки військових операцій.

Значущу роль у російсько-українській війні грають кібератаки. російські хакери використовують кібератаки для втручання в українські комунікаційні системи, військові об'єкти та електронні мережі. Групи, які пов'язані з російським урядом, часто відомі своїми спробами зламати українські веб-сайти та поширювати дезінформацію через Інтернет. Українські владні органи та кібербезпекові експерти активно працюють над захистом від цих атак та забезпеченням кібербезпеки в країні.

Кібератаки можуть спричиняти перебої в роботі критичних інфраструктурних об'єктів, таких як енергетичні системи або транспортні мережі, та перешкоджання роботі служб та агентств. Соціальні мережі та інтернет-форуми: Росія активно використовує соціальні мережі та інтернет-форуми для поширення своїх пропагандистських наративів та маніпулювання громадською думкою. Це може включати створення фейкових акаунтів, ботів та роботизованих систем, які поширюють дезінформацію та створюють штучний образ підтримки своїх позицій. Долучають «тролів» та псевдо журналістів: Росія використовує спеціально найманих осіб, відомих як «тролі», які активно коментують, поширюють дезінформацію та атакують противників у соціальних мережах та інтернетфорумах. того, псевдожурналісти можуть створювати фейкові новини та матеріали, що виглядають як відомості з відповідальних джерел, але насправді є частиною пропагандистської кампанії. Ці інформаційні технології та методи дозволяють росії контролювати інформаційний простір, маніпулювати громадською думкою, створювати негативний образ України та досягати своїх політичних та військових цілей.

росія активно поширює дезінформацію та пропаганду, щоб впливати на громадську думку. Це включає поширення фейкових новин, спотворення фактів, створення негативного образу України та підміну реальності. Російські медіа ресурси, такі як телеканали, радіостанції, веб-сайти та соціальні мережі, використовуються саме для цього. В Росії дуже популярні ток шоу, де створюють ілюзію дискусії, у який, звісно ж, провладна позиція виглядає більш переконливою і правильною.

Оскільки кожна сторона використовує інформаційні засоби для досягнення своїх військових цілей, взаємодія між інформаційною війною та військовими діями була тісно пов'язана. Інформаційна війна змінила внутрішню та зовнішню політику країн, громадську думку та міжнародну підтримку.

Інформаційна війна в війні впливає на суспільство, воєнні операції та міжнародні відносини. Використання різноманітних інформаційних технологій і методів маніпулювання громадською думкою та створення образів ворога вимагає відповідної уваги та дій, щоб протидіяти цим загрозам. Розуміння ролі ЗМІ, взаємодії з військовими діями та використання інформаційних технологій є важливими для розробки ефективних планів і заходів забезпечення інформаційної безпеки в умовах конфлікту.

Розглянемо деякі основні характеристики використання пропаганди та дезінформації росією [8]:

1. Створення фейкових новин: росія активно створює фейкові новини, які схожі на правдиві, але містять спотворені або вигадані факти. За допомогою контрольованих медіа-ресурсів та соціальних мережі, вони розповсюджують неправдиву інформацію що впливає на переконання громадськості.

2. Маніпулювання фактами та контекстом: Росія використовує вибірккову інформацію та спотворені факти, щоб перекрутити події відповідно до своїх інтересів. Це створює спотворене уявлення про ситуацію та може призвести до неправильних висновків серед аудиторії.

3. Використання контрольованих медіа-ресурсів: росія контролює певні медіа-ресурси, які намагаються створити негативний образ України та підірвати довіру до українських владних структур.

4. Зловживання соціальними мережами та інтернетом: росія використовує соціальні мережі та інтернет-платформи для поширення дезінформації. Вони можуть використовувати ботів, фейкові акаунти та роботизовані системи, щоб швидко поширювати неправдиву інформацію та створювати штучний образ підтримки своїх пропагандистських наративів.

5. Емоційне впливання на аудиторію: росія активно використовує емоційні методи для впливу на аудиторію. Це включає використання гострих заголовків, емоційних зображень та історій, які стимулюють негативні емоції серед громадськості. Це сприяє поширенню дезінформації та підсилює реакцію аудиторії.

6. Важливо розуміти, що використання пропаганди та дезінформації є складними і стратегічними засобами впливу на громадськість. Ці методи мають на меті формування певних уявлень та переконань серед аудиторії з метою досягнення політичних або геополітичних цілей.

Росія намагається маніпулювати любимими шляхами, використовує фейкові акаунти в соціальних мережах, які прикидаються звичайними користувачами, але насправді є керованими російськими операторами. Ці акаунти використовуються для поширення пропаганди. Вони ставлять лайки та коментують щоб збільшити вплив та розповсюдження певної інформації. Боти також використовуються для автоматичного поширення пропаганди та маніпулювання громадською думкою. Росія намагається маніпулювати алгоритмами соціальних мереж та інтернет-форумів, щоб контролювати видимість та розповсюдження певних повідомлень. Росія використовує соціальні мережі та інтернет-форуми для дискредитації опонентів. Вони можуть створювати фейкові облікові записи, які критикують українську владу, активістів чи журналістів, та сприяють поширенню дезінформації.

Використання «тролів» та псевдо журналістів є одним із ефективних методів інформаційної війни, які використовуються Росією в контексті російсько-української війни.

«Тролі» - це особи, які спеціально створюють або поширюють дезінформацію, провокують конфлікти та розпалюють ненависть у мережі з метою впливу на громадську думку або політичну ситуацію. У контексті російсько-української війни тролі можуть бути використані для пропаганди, дезінформації та маніпулювання громадською думкою в обох країнах.

Вони також можуть вести агресивну антиукраїнську кампанію, атакувати критиків російської політики та поширювати конспірологічні теорії.

Використання «тролів» та псевдо журналістів дозволяє Росії контролювати інформаційне середовище, створювати вигляд широкої підтримки своїх позицій, а також спотворювати образ України та її дій у міжнародному співтоваристві. Дуже важливо бути критичним до отриманої інформації, перевіряти її джерела та робити власний дослідницький аналіз, щоб уникнути попадання під вплив пропаганди та дезінформації.

РОЗДІЛ 3. РОЗВИТОК МЕДІАГРАМОТНОСТІ ТА СПРИЙНЯТТЯ ІНФОРМАЦІЇ

Розвиток медіаграмотності та здатність критично сприймати інформацію є дуже важливими навичками в сучасному цифровому світі. Медіаграмотність означає здатність аналізувати, оцінювати та розуміти різноманітні медійні контенти, включаючи новини, соціальні мережі, відео та аудіоматеріали. Здатність розрізняти факти від дезінформації та маніпуляцій є ключовим аспектом медіаграмотності. Зокрема, важливо вміти перевіряти джерела інформації, розуміти їхню об'єктивність та достовірність. Також важливо розвивати критичне мислення та вміння аналізувати аргументи, що пропонуються у медійних матеріалах. Інші важливі аспекти медіаграмотності включають правильне використання цифрових технологій, захист від онлайн шахрайства та вміння відрізнити правдиву інформацію від шкідливої дезінформації. Розвиток медіаграмотності є важливим завданням суспільства в умовах поширення штучного інтелекту та цифрових технологій. Це допомагає людям краще розуміти світ навколо себе та приймати обґрунтовані рішення на основі достовірної інформації.

Особи з високим рівнем медіаграмотності мають навички критичного мислення, вміння аналізувати та оцінювати інформацію, розрізняти факти від дезінформації та маніпуляцій. Ось деякі аспекти розвитку медіаграмотності та сприйняття інформації: Критичне мислення: Важливо навчити людей аналізувати та оцінювати інформацію з різних джерел. Це включає перевірку достовірності джерел, перевірку інформації, розпізнавання маніпуляційних та психологічних технік. Розвиток критичного мислення є життєво важливим для здатності розрізняти правдиву, перекохану чи неправдиву інформацію в сучасному інформаційному просторі, де маніпуляція та дезінформація стають все поширенішими.

Критичне мислення - це здатність ретельно аналізувати, оцінювати і робити власні висновки щодо інформації, з якою ми стикаємось. Це включає усвідомлення можливих переваг та недоліків джерел інформації, аналіз доказів, виявлення аргументів та контраргументів, і в цілому, спроможність критично мислити допомагає нам ухвалювати обґрунтовані рішення.

Критичне мислення вимагає розуміння різних медійних форматів і їх впливу. Зокрема, розуміння засобів виразності, які використовуються для підкреслення певних точок зору або зміни нашого сприйняття, є важливим, щоб відрізнити факти від оцінок або коментарів. Наприклад, зображення, відеоматеріали чи заголовки можуть містити методи, які впливають

на нашу емоційну реакцію та сприйняття інформації. Таким чином, підвищення обізнаності про такі методи та здатність їх розпізнавати є життєво важливими. Крім того, це передбачає здатність аналізувати контекст інформаційних повідомлень і розуміти потенційні причини їх створення. Інформація може бути використана для досягнення певних цілей або впливу на громадську думку. Це означає, що ми повинні розуміти контекст, у якому поширюється інформація, і знати, які можуть бути мотивації для конкретного повідомлення.

В епоху інформаційної війни надзвичайно важливо мати здатність перевіряти інформацію. Інформаційний простір переповнений різноманітними джерелами, тому дуже важливо мати здатність відрізнити правдиву інформацію від фейкової, аналізувати її достовірність і джерела, а також розуміти потенційні маніпуляції та приховані мотиви. Перевірте, чи мають джерела відповідну освіту та досвід у цій галузі. Ретельно досліджуйте репутацію автора або видавця інформації, шукайте незалежні відгуки та коментарі. Спирайтеся на різні джерела, щоб отримати підтвердження.

Зверніть увагу на перекручення фактів або відсутність об'єктивності в повідомленнях. Будьте уважні до сенсаційних заголовків і заяв, які можуть приховувати недостовірну інформацію або недостатню аргументацію. Зверніть увагу на власний критичний підхід. Завжди запитуйте та досліджуйте інформацію з різних точок зору. Пам'ятайте, що навіть найавторитетніші джерела можуть помилитися. Застосовуйте здоровий глузд і логічне мислення, щоб критично ставитися до інформації.

Пам'ятайте, розвиток медіаграмотності є постійним процесом тому свідомому споживачу інформації необхідно постійно поглиблювати свої знання, практикувати свої навички та отримувати нові навички. Будьте відкритими до нових джерел інформації, навчайтеся відрізнити правду від брехні та практикуйте критичне мислення в повсякденному житті. Будьте уважним споживачем інформації, перевіряти достовірність інформації та переконатися, що вона об'єктивна, перш ніж робити висновки або поширювати її.

Так, розвиток медіаграмотності - це дуже важлива складова в сучасному цифровому світі. Медіаграмотність допомагає людям критично оцінювати інформацію, яку вони зустрічають в інтернеті та на інших медіа-платформах. Це дозволяє уникати поширення міфів, фейків та дезінформації, а також зберігати свою кібербезпеку. Розвивати медіаграмотність необхідно не лише для власної безпеки, а й для створення свідомого та інформованого суспільства.

Розвиток медіаграмотності справді залежить від поєднання теоретичного навчання і практичних навичок. Це означає не лише знання теорій та концепцій в галузі медіа, але й здатність застосовувати ці знання на практиці, критично мислити про медійні вміст, розуміти його вплив і реагувати на нього свідомо. Такий поєднаний підхід допомагає людям розвивати свою медіаграмотність ефективніше.

Навчання в інформаційній війні дійсно повинно виходити за межі навчальних закладів. Це потрібно зробити тому, що інформаційна війна стала надзвичайно актуальною у світі сьогодні, і кожен громадянин повинен бути обізнаним з цим питанням. Не лише дорослі громадяни, але й громадські діячі, журналісти, політики та інші люди мають мати можливість навчатися методам інформаційної війни. Таке навчання може допомогти у боротьбі з дезінформацією та підвищити інформаційну грамотність суспільства.

Це можна досягти шляхом участі в симуляційних іграх або проектах, у яких вони можуть моделювати умови інформаційної війни та розробляти тактики боротьби. Такі практичні завдання допоможуть учням розвивати навички критичного мислення та прийняття рішень у ситуаціях інформаційного протистояння. Тим не менш, освіта та навчання в інформаційній війні повинні виходити за межі навчальних закладів. Різноманітні освітні ініціативи та підходи можуть досягти мети поширення інформаційної грамотності серед населення. Наприклад, проведення публічних семінарів і тренінгів, створення навчальних матеріалів і посібників з медіаграмотності, а також співпраця з медіа організаціями для поширення правди та виявлення дезінформації.

Оскільки методи та стратегії протистояння постійно змінюються, навчання в інформаційній війні має бути постійним процесом. Важливо впроваджувати нові методи та ресурси для виявлення та боротьби з новими формами дезінформації та маніпуляцій. Це

процес, який вимагає постійного вдосконалення та адаптації до змін, які відбуваються в середовищі медіа та інформації. Освіта та навчання є життєво важливими для побудови стійкого та здорового інформаційного простору.

Сторони конфлікту активно використовують такі інформаційні технології та методи, як кібератаки, дезінформація, пропаганда та соціальні мережі. Ці інструменти розпалюють конфлікти в людських стосунках, змінюють уявлення громадськості та знижують довіру до ЗМІ (Засоби масової інформації).

ЗМІ (Засоби масової інформації) дійсно відіграють важливу роль в російсько-українській війні як засіб впливу та маніпуляцій громадською думкою. Інформаційна війна ведеться через різноманітні ЗМІ, де кожна сторона намагається представити ситуацію в свою користь і вплинути на суспільну думку. Важливо здійснювати критичний аналіз інформації, яку ми отримуємо через ЗМІ, і перевіряти її достовірність, оскільки в цьому конфлікті дедалі більше використовуються фейки та пропаганда.

РОЗДІЛ 4. БОРОТЬБА З ФЕЙКАМИ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ ВІЙНІ

Як створюються фейки? Фейки створюються шляхом створення фальшивої інформації або вигаданих подій з метою обману або введення в оману громадськості. Зазвичай фейки поширюються через соціальні мережі, сайти з маловідомим джерелом або електронну пошту. Дуже важливо перевіряти джерело інформації та добре досліджувати перед сприйняттям або поділенням будь-якої інформації в Інтернеті.

Працівники Центру протидії дезінформації при РНБО України знайшли в соцмережах окупантів навчальні матеріали щодо створення фейків проти України. В цій статті даються чіткі рекомендації, як дезінформувати людей, з певними прийомами, посиляючись на знання «української психології». [9]

Там виділяються 4 пункти у створенні фейків [9]:

- Фейк повинен бути банальним. Щоб впливати на широкі шари суспільства, не потрібно придумувати нічого надприродного. Краще додати навіть трохи абсурду («Націоналісти в Україні розпинають російських дітей»).
- Фейк повинен мати в собі потужний меседж і залишати простір для власних фантазій («Мер – російський шпигун»).
- Фейк має враховувати місцеві особливості. Достовірності йому додає прив'язка до місцевості («В селі Іванівка російські танки»).
- Багаторазове повторення. Написане трьома людьми в чаті уже стає істиною. А якщо додати сакральне «Влада всім бреше!», то цей фейк не спростує жоден аргумент.

Соцмережі – це не медіа Костянтин Квурт, голова правління «Інтерньюз-Україна», протягом дискусії в Медіацентрі Україна підкреслив: «Соціальні мережі – це не медіа». Марія Сагайдак додала, що російські інформаційні фейки у соціальних медіа зараз поширюються зі «швидкістю світла», їх дуже важко відслідковувати, вони анонімні та дуже легко проникають в інформаційний простір. [9]

«Люди, особливо зараз, в умовах війни, шукають інформацію, шукають відповіді на запитання, і вони реагують набагато швидше на ці короткі повідомлення, які ми бачимо в соціальних медіа, ніж на довгі тексти-спростування», – сказала вона.

Тому до повідомлень у соцмережах важливо ставитися критично, перевіряти їх, шукати підтвердження на офіційних джерелах.

Спеціалісти проєкту «МедіаДрайвер», створеного ГО «Детектор медіа», дають декілька порад із перевірки фейків. [9]:

1. Емоції – найбільший ворог об'єктивної інформації. Тому часто поширюють дезінформацію про дітей, згвалтування, небезпеку для здоров'я і т.ін. Зверніть увагу на свої відчуття, коли отримуєте інформацію. Якщо ви відчуваєте злість, роздратування або розчулюєтеся – це знак того, що вами намагаються маніпулювати і хочуть щоб ви реагували емоційно. Зробіть паузу, а потім поверніться до інформації з «холодною головою».
2. Довіряйте лише перевіреним джерелам. Слідкуйте за гігієною споживання інформації. Ставтеся до повідомлень так само, як до продуктів, які їсте. Обережно споживайте з невідомих джерел – соцмереж, блогів, чуток.

3. Об'єктивність інформації може залежати від власника ЗМІ. Дізнайтеся, хто володіє певним медіа. Це допоможе критично аналізувати відомості про події.
4. Критичне ставлення до інформації допоможе захиститись від фейку. Треба сумніватися у правдивості відомостей, бо маніпулятор хоче, щоб ви просто вірили без сумнівів.

Щоб не потрапити під дію фейків поставте самому собі питання [9]:

- «Інформація має зрозуміле джерело походження, або це якийсь анонім, чи невідомий профіль у соцмережах?»
- «Журналіст чи його співбесідник самі були свідками чи учасниками подій, або дізнались про це від когось?»
- «Чи отримали вони офіційне незалежне підтвердження того, що сталося, або це їх погляд на події?»
- «Чи могла інформація про події бути спотворена? Чи були зацікавлені в цьому джерела інформації або журналісти через гроші, або іншу мотивацію?»

Для перевірки достовірності інформації варто використовувати декілька джерел і перевіряти факти за допомогою надійних джерел інформації, таких як визнані новинні джерела, документи офіційних установ або експертні думки. Також можна використовувати інтернет-ресурси для перевірки фактів, такі як Snopes, FactCheck.org або Політфак. Важливо також враховувати авторитет джерела інформації та здійснювати критичний аналіз і перевірку даних перед тим, як вважати їх правдивими. Наприклад, однією з таких програм є "СтопФейк", яка спеціалізується на виявленні та спростуванні дезінформації в медіа. Такі програми допомагають користувачам перевіряти достовірність інформації та уникати поширення фейкових новин. Також Центр стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки при Міністерстві культури та інформаційної політики запустив Телеграм-бот, який допоможе знешкоджувати ворожі фейки.

Також, ще в перші дні вторгнення команда харківського онлайн медіа **Gwara Media** створила телеграм-бот **ПЕРЕВІРКА**. Надіславши йому будь-яку новину українською чи англійською мовами, протягом 24 годин користувач дізнається, чи варто довіряти цьому допису. Також бот пропонує добірку актуальних фейків зі спростуваннями, яка постійно оновлюється.

Є програми для перевірки зображень. Наприклад, для браузера Google Chrome можна встановити **RevEye plugin**. Ця програма шукає зображення в інтернеті, і якщо воно вже десь публікувалося – сповіщає про це користувача, указуючи де і коли це було. Можна перевірити зображення і просто в **Google Images** – завантаживши на сторінці картинку, бачимо, чи використовувалася вона вже десь.

Практичні рекомендації для боротьби з фейками

Є чимало порад щодо того, як вберегтися від дезінформації та протидіяти їй. Комунікатор, дипломат, міністр закордонних справ України Дмитро Кулеба у своїй книжці «**Війна за реальність. Як перемагати у світі фейків, правд і спільнот**» рекомендує дотримуватися чотирьох «НЕ»: «не дивуватися нічому, не вірити в інформацію з першого погляду, не брати все близько до серця й не поспішати з оцінками».

Ось кілька універсальних лайфхаків, які допоможуть вберегтися від фейків у мережі й не тільки:

1. Якщо пост або стаття викликають надто бурхливі емоції, відкладіть читання та спокійно оцініть ситуацію

З метою підсилення ефекту маніпулятори часто грають на людських емоціях – страх, гнів, сенсаційність. Гадаю, багатьом в інтернеті траплялися заголовки: ШОК! СЕНСАЦІЯ! ПІСЛЯ ЦЬОГО ВАШ СВІТ ЗМІНИТЬСЯ НАЗАВЖДИ! Погодьтеся, після таких слів важко встояти і не перейти за посиланням.

А ще спрацьовує елементарна людська цікавість: про що ж ідеться в матеріалі, який здатен змінити життя? Найгірше те, що такі повідомлення не лише хочеться прочитати, але й поділитися ними з іншими. Цього від вас і очікують ті, хто створює фейки. Та пам'ятайте, що навіть якщо ви усвідомлюєте абсурдність неправдивої інформації, але поширюєте її з метою висміяти чи показати, що в ній не так, у такий спосіб ви теж долучаєтесь до поширення фейків.

2. Мисліть критично та перевіряйте джерела

Якщо ви думаєте, що це робота лише журналістів, то помиляєтесь. Трапляються випадки, коли працівники ЗМІ свідомо чи несвідомо поширюють фейки. Журналісти теж люди і «ведуться» на ті ж тригери, що й решта (приголомшливий характер новини, інформація, що стосується життя і здоров'я, або та, що їм загрожує, повідомлення, що викликають сміх, захват тощо). Ці та інші фактори сприяють тому, що медіа може поширити фейк.

Щоб не загубитися в інформаційному смітті, якого в мережі достатньо, складіть список ЗМІ та публічних осіб, яким довіряєте, і споживайте інформацію з цих ресурсів.

3. Звертайте увагу на те, хто є джерелом повідомлення – якісні ЗМІ не дозволяють собі писати статті на основі анонімних джерел, посилаються на сумнівні дослідження або послуговуватися фразами на кшталт «експерти вважають». Якщо вони беруть коментар у фахівців, то обов'язково вказують ім'я та прізвище людини. Хто? Що? Де? Коли?

4. Якщо читаєте будь-який пост у соціальних мережах, будьте уважні до деталей. З якого акаунту його зроблено (наявність фото на аватарці й у стрічці новин, спільні друзі, попередні пости), коли і де було зроблено публікацію.

Нерідко трапляються випадки, що застарілі пости чи статті «оживляють» у стрічці новин із маніпулятивною метою. Звертайте увагу також на те, чи містить матеріал конкретні факти й дані. Якісний журналістський текст на них і будується (за деякими винятками суб'єктивність допустима, наприклад, в авторській колонці).

5. Аналізуйте, перш ніж поширити

Дві поради, які допоможуть зберегти інформаційну гігієну:

1. не лайкайте пост, якщо не дочитали його до кінця. Нерідко початок публікації, так само як і заголовок новини, може відрізнитися від її основного змісту. Це також один із прийомів, який часто використовують з метою маніпулювання думкою користувача;
2. не поширюйте інформацію, яка вам здається сумнівною, сенсаційною, неправдоподібною. Бо це і є фейк.

Цінують свій час та увагу

Засновниця ініціативи «Як не стати овочем», авторка книжки **«Нація овочів? Як інформація змінює мислення та поведінку українців»** Оксана Мороз радить, як вберегтися від інформаційних вірусів.

Зокрема, вона наголошує, що перш ніж витратити годину чи й більше на читання або перегляд якогось ЗМІ, ролика тощо, поставте собі три запитання: «Чи поліпшує це моє реальне життя та робить мене розумнішим? Чи вирішує якісь мої проблеми? Чи дає поштовх до розвитку/мотивацію?»

Найневинніший на перший погляд контент має на меті вкрасти ваш час та увагу і принести прибуток платформі, де його розмістили.

Вийдіть зі своєї інформаційної бульбашки.

Інтернет-простір – саме те місце, де людина може створити максимально комфортне для себе оточення. Якщо ми лайкаємо якісь пости або взаємодіємо з певними друзями, розумні соцмережі підкидають ще більше схожих статей та публікацій від конкретних людей. У результаті користувач опиняється замкнутим у своєрідній інформаційній бульбашці (filter bubble) – обмеженому інформаційному середовищі, де світ сприймається крізь призму наших симпатій. А якщо простір максимально комфортний, то користувач знаходитиметься в тій чи іншій соціальній мережі якомога довше.

Небезпека в тому, що реальне життя відрізняється від віртуального, і в ньому чимало людей з відмінними переконаннями. Часто вони – близькі нам або ті, від яких залежимо (роботодавці, колеги, батьки та інші родичі).

Втрапивши у полон зручної інформаційної бульбашки, ми сприйматимемо всі повідомлення однобоко й не матимемо терпимості до іншої думки.

Обмежуйте час, який ви проводите в мережі.

У сучасному суспільстві люди нерідко відчують надлишок інформації, яка ллється на них із усіх можливих каналів: телебачення, радіо, соціальних мереж, білбордів, вивісок на вулицях і в приміщеннях... До цього не слід додавати ще й постійне «зависання» в мережі.

Якщо за будь-якої вільної хвилини рука сама тягнеться до гаджета, спробуйте краще відволікатися на інші заняття (прогулянка на свіжому повітрі, спорт, читання книжок, готування, візит до друзів, гра з домашніми улюбленцями). Це може бути будь-яка справа, що здатна відволікти вас від екрану.

Також практикуйте дні/тижні, вільні від інтернету. Це легко втілити, якщо зміните обстановку і на певний час поїдете у відпустку, гори тощо.

В умовах війни, громадяни особливо вразливі, фальшиві новини й фейки ворог поширює з максимальною швидкістю. Єдина умова протистояння цьому – формування основ критичного мислення й навчання медіаграмотності. Якщо ми отримуємо новину у соціальних групах потрібно перевірити, чи є подібна інформація на сторінках офіційних джерел: Офісу Президента, Міністерства оборони, військової адміністрації тощо. Якщо там ця інформація відсутня, очевидно, що повідомлення фейкове. Неправдиві інформаційні маніпуляції – потужний інструмент ворожої пропаганди, тому ми не повинні давати їм шансу на існування в нашому медіапросторі. Перспективними в цьому напрямі можуть бути дослідження, пов'язані з медіаграмотністю й навчанням критичного мислення в умовах війни в Україні.

На жаль, часто за поширення неправдивої інформації неможливо притягнути до відповідальності. При цьому контролювати інформаційний потік в інтернеті нереально, тож відсіювати дезінформацію – завдання кожної свідомої людини.

ВИСНОВКИ

Інформаційна війна стала невід'ємною складовою сучасного світу, де інформація є одним з найцінніших ресурсів.

Інформаційна війна спрямована, на зміну мислення та перекручення дійсності, що може мати серйозні наслідки для наступних поколінь. Тому важливо досліджувати ефективність інформаційно-просвітницьких заходів і розробляти стратегії боротьби з інформаційними інтервенціями.

Щоб захиститися від інформаційної війни, важливо бути критичним до отримуваної інформації та перевіряти її достовірність. Крім того, потрібно розвивати критичне мислення та критичний підхід до інформації, яку ми отримуємо, а також виховувати громадян, які мають здатність аналізувати та оцінювати інформацію. Важливо також розробляти та впроваджувати ефективні механізми захисту від дезінформації та інших форм інформаційної агресії. Дослідження показало, що сторони конфлікту активно використовують різні інформаційні технології та методи, такі як кібератаки, дезінформація, пропаганда та соціальні мережі. Ці інструменти створюють напруженість у відносинах між людьми, змінюють світогляд громадськості та знижують довіру до ЗМІ.

Інформаційна війна впливала на внутрішню та зовнішню політику країн, формувала громадську думку, впливала на міжнародну підтримку та мобілізацію суспільства.

Це свідчить про те, що інформаційне протиборство впливає не лише на громадську думку, але й на стратегію та тактику війни. Інформаційна війна в російсько-українській війні впливає на суспільство, військові операції та міжнародні відносини. Використання різноманітних інформаційних технологій і стратегій маніпулювання громадською думкою та створення образів ворога вимагає відповідної уваги та дій, щоб протидіяти цим загрозам. Розробка ефективних стратегій і заходів забезпечення інформаційної безпеки в умовах конфлікту залежить від розуміння ролі ЗМІ, взаємодії з військовими діями та використання інформаційних технологій.

Інформаційна війна та військові дії взаємопов'язані, що свідчить про те, що інформаційне протиборство впливає не лише на громадську думку, але й на стратегію та тактику війни. Дезінформація та маніпуляції можуть негативно вплинути на військові операції, надаючи перевагу одній стороні конфлікту.

У сучасному світі, де інформація відіграє важливу роль у формуванні думок, інформаційна війна стає потужним інструментом впливу на політичні, соціальні та військові процеси. Розуміння підходів та методів інформаційного протиборства є критично важливим для розробки ефективних стратегій інформаційної безпеки, захисту суверенітету та національних інтересів. Продовження дослідження в цій галузі та розробка нових методик та

підходів до протидії інформаційному протиборству є актуальними завданнями для подальшого розвитку наукової спільноти та практичного застосування в реальних умовах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Петрик В. М., Бедь В. В., Присяжнюк М. М. та ін. Інформаційнопсихологічне протиборство: підручник. Видання друге перекладене, доповнене та перероблене. Київ: ПАТ «ВІПОЛ», 2018. 386 с.
2. Богдан А. І., Болтянська О. В., Гаврилова О. Г. та ін. Інформаційна війна: поняття, методи, інструменти. Смолій В. О. (ред.). Київ: НАДУ, 2015.
3. Головка О. В., Дмитрієва О. Г., Засаднюк А. М. та ін. Інформаційна війна: методи та пр. ийоми. Київ: Видавничий дім «Ін Юре», 2018.
4. Богдан А. І., Болтянська О. В., Гаврилова О. Г. та ін. Інформаційна війна: поняття, методи, інструменти. Смолій В. О. (ред.). Київ: НАДУ, 2015.

НЕІЗВЕСТНИЙ ІГОР МИКОЛАЙОВИЧ, керівник гуртка

Скелелазіння – як засіб педагогіки партнерства для формування гармонійно розвиненої особистості в системі діяльності гуртка спортивно-туристичного спрямування

Скелелазіння – що це?

Вільний підйом по скелі? Проходження конкретного, підготовленого маршруту на, скелі без додаткового спорядження? Спорт, фітнес, релігія або спосіб відчувати себе впевненим у своїх силах? Вірити своїм рухам та відчуттям?...

Що робить малеча після того як навчиться сидіти? Так! Вона лізе. Скелелазіння часто сприймають як альпінізм. Але на відміну від альпінізму це безпечний і теплолюбивий вид спорту. Під час заняття скелелазінням ви не наражаєтесь на небезпеку бути засипаним лавиною або каменепадом, чи замерзнути в снігах. Виїзди на скелі відбуваються лише у теплу пору року. До того ж не потрібно носити на собі величезний рюкзак, все спорядження поміститься у маленькому рюкзачку. Для занять скелелазінням на скелях облаштовуються спеціальні маршрути висотою до 30 м із стаціонарними, надійними точками страхування, які чистять від живого каміння, і лазіння по ним абсолютно безпечне. Сучасне скелелазіння менш травматичне ніж, наприклад, футбол чи гімнастика. Крім того скельні райони завжди знаходяться в живописних місцевостях, де кожен може відчувати себе частинкою природи. Це не тільки свіже повітря, гарна природа але і нові місця, країни, які можна відвідати, цікаві люди, нових знайомств, звичайно, незабутні пригоди та враження, що згадуються все життя. Заняття скелелазінням допомагають удосконалитись розумово і фізично. Крім сили, це захоплення, розвиває координацію і пластику рухів, вольові якості, наполегливість, цілеспрямованість, рішучість, сміливість, самостійність, витривалість. Для дитини скелелазіння є чудовим способом застосувати свою невичерпну енергію і в той же час здобути здоров'я і силу духу. Скелелазіння розвиває почуття взаємодопомоги і згуртовує групу в єдине ціле.

Краса і незвичайність природи, скельних маршрутів – це такі важливі фактори, що впливають на становлення характеру дитини. Заняття скелелазінням естетично впливають на вихованців спортивно-туристичних гуртків, допомагають їм розуміти і пізнавати природу. А постійні нові знайомства та зустрічі позитивно впливають на комунікабельність дітей та вміння поводити себе у суспільстві, тому тема мого досвіду набуває своєї актуальності.

Опрацювавши значну кількість інформаційних джерел щодо практики застосування та використання досвіду, я можу зробити висновок, що ця тема не розкрита у повному обсязі у діяльності багатoproфільних позашкільних закладів. В провідних країнах західної Європи, таких як: Італія, Франція, Австрія, Німеччина скелелазіння

внесено до шкільної програми. Майже у кожній школі та навіть і у дитячих садочках, розважальних центрах, парках для відпочинку і дитячих майданчиках всі умови для занять скелелазінням у приміщенні та на вулиці. Чому так?

Скелелазіння є демократичним видом спорту, який не потребує спеціальної фізичної підготовки, тому ним може займатись людина віком від 5 до 75 років! І це не жарт. У Кривому Розі такий досвід є. На заняттях зі скелелазіння неможливо фізично перенавантажитись. Все залежить від траси проходження маршруту. І що цікаво: не вихованець гуртка обирає трасу, а вона його. Якщо доліз - це твій рівень фізичної підготовки, якщо ні - ти зриваєшся та повисаєш на мотузці і переходиш до менш складного маршруту.

Нажаль, скелелазіння, як засіб формування гармонійно розвиненої особистості в системі діяльності спортивно-туристичних гуртків, у практиці діяльності багатопрофільних позашкільних навчальних закладів застосовується недостатньо. Отже представляю на розсуд власні думки та практичні нароби з цього питання!

Актуальність досвіду

Сучасне життя демонструє нескінченний ряд ідей, поглядів, концепцій, теорій, в яких є видимими спроби осмислити кардинальні зміни, що відбуваються в суспільстві. Людина опинилася в нових умовах, коли перед нею виникають несподівані, з позиції традиційного гуманізму, випробування, в яких добро і зло, віра і зрада, свобода і свавілля, гідність і підлота начебто помінялися місцями, а подекуди взагалі втратили своє суттєве значення в параметрах системи цінностей. Суспільство у своїх освітніх, культурних програмах докладає величезні зусилля для подолання невідомих раніше проблем. «Концепція національного виховання» декларує, що стратегічним орієнтиром в освіті повинна стати ідея формування людей нової генерації з інноваційним творчим типом мислення, з розвиненою світоглядною культурою, з етично відповідальним відношенням до світу. У зв'язку з цим перед сучасною освітою ставиться завдання виховання відповідального громадянина, здатного самостійно оцінювати дійсність і будувати свою діяльність відповідно до інтересів навколишніх його людей. Для того, щоб дитина отримала відповідні знання, досягла успіху в житті і відбулася як особистість, в навчально-виховному процесі необхідно заохочувати учнів до здорового суперництва, що можливо лише за умови відвідування нею спортивної секції чи гуртка спортивного спрямування. На мою думку, основним завданням педагога на заняттях гуртка скелелазіння є ініціювання процесів самовизначення, самоорганізації в різноманітних життєвих ситуаціях. Протягом всієї своєї педагогічної діяльності неодноразово доводилось спостерігати, як жваво повторюючи прописні істини діти, тут же поступають з точністю навпаки - це означає, що моральна істина ще не стала внутрішнім законом, ще не освоєна до кінця. Тому, на мою думку, для задоволення потреби у формуванні всебічно розвиненої, креативної особистості необхідно сформувати систему фізичного та духовного виховання, яка б розкривала нахили та здібності кожної дитини з урахування потреб дитячого співтовариства.

Мета досвіду його завдання та реалізація

У своєму досвіді я відштовхувався від розуміння можливості поєднання фізичного та духовного розвитку дитини. Звідси і витікало бажання удосконалити навчально-виховний процес в гуртку спортивного спрямування.

Взявши за мету досвіду розробку та апробацію методів креативного підходу до методик навчання та формування гармонійно розвиненої особистості в системі діяльності гуртка спортивно-туристичного спрямування, поставив завдання:

- формуванню в учнів умінь і навичок потрібних у повсякденному житті
- поваги та дбайливого ставлення до природи
- орієнтацію гуртківців на здоровий спосіб життя, формуванню в них почуття взаємодопомоги та комунікабельності.

Об'єкт досвіду – це навчально-виховна робота з вихованцями основного рівня, першого року навчання в гуртку спортивно – туристичного спрямування «Гірський туризм та скелелазіння» при багатопрофільному позашкільному навчальному закладі.

Практичне значення полягає в створенні гнучких моделей організації навчально-виховного процесу, гуртка спортивно – туристичного спрямування «Гірський

туризм та скелелазіння» комунального позашкільного навчального закладу «Центр дитячої та юнацької творчості Металургійного району». Матеріали та результати досвіду можуть бути використані для керівників гуртків навчальних закладів спортивно – туристичного спрямування.

Методи та прийоми

Гурток «Скелелазіння» має, перш за все, спортивне спрямування тому значна роль у системі навчання та виховання відводиться тренувальній роботі .

Спортивне тренування - це спеціалізований процес, який ґрунтується на використанні фізичних вправ з метою розвитку та удосконалення здібностей, що зумовлюють готовність спортсмена до здобуття найвищих показників у обраному виді спорту. Спортивне тренування має за мету не тільки досягнення максимально можливого для кожної дитини рівня фізичної; техніко-тактичної та психічної підготовленості, який зумовлений специфікою скелелазіння та вимогами щодо здобуття високих результатів у змагальній діяльності, але й орієнтацію вихованців на здоровий спосіб життя. « В здоровому тілі - здоровий дух» - цей вислів завжди буде актуальним для розвитку гармонійної особистості. Але для непосидючих, жвавих і нетерплячих дітей тренування - найскладніший етап занять. Зробити ці тренувальні вправи, повторення і закріплення матеріалу не набридливими, а дійсно ефективними найбільш серйозне випробування для педагога. Навіть захоплені новою роботою учні можуть стомитися, якщо цей розділ заняття затягнеться і перетвориться в нудний обов'язок. Тут на допомогу приходить арсенал педагогічних прийомів: «Роби, як я», «Змагання», бліц-конкурс на краще виконання вправи, руху, елементу роботи.

Власні спостереження за тренувальними заняттями приводять до висновку, що відпрацьований матеріал перестає цікавити дитину, коли повторення його буде механічним. Тому при повторенні матеріалу я обираю форми роботи, привабливі для дитини. Це може бути заняття-конкурс; прийом «Дитяче журі» - це надає повторенню нового змісту. Пожвавить процес повторення і прийом «Злови помилку», коли керівник (або учень) показує вправу, або елемент вправи з навмисною помилкою; прийом «Ідеальна оцінка» теж дещо жартівливий – учні самі оцінюють свою роботу і повідомляють про це керівника (добра нагода для педагога з'ясувати рівень самооцінки учня, його творчі і особисті амбіції). Слід відзначити великий інтерес гуртківців до проведення різних змагань, конкурсів, вікторин. Це конкурс в'язання вузлів, «спецзавдання», краєзнавців, спортивного та екскурсійного орієнтування, з техніки пішохідного туризму, Вже третій рік поспіль, до Нового Року ми проводимо власний фестиваль скелелазіння «Бім-Бом», на який запрошуємо гостей із інших міст Дніпропетровської області: Нікополя, Марганця, Верхньодніпровська та ін. Великим стимулом являються і спортивно- тренувальні збори, які проводиться влітку як підсумок навчального року. Проводились збори до 2014 року в АР Крим м. Червонокам'янка, а з 2014 року на туристичній базі Карпати Львівська область м. Сколе. До участі у зборах допускаються лише ті гуртківці, які протягом року активно відвідували заняття гуртка і виконували всі вимоги. Адже тренуватись на справжніх скелях зможе лише по справжньому підготований спортсмен.

Такі збори мають також неабиякий вплив на формування екологічної культури вихованців. Адже перебування в таборі потребує певного ставлення до оточуючої природи, красоти якої необхідно зберегти уже для того, щоб повернутись сюди наступного літа. Не менш важливим в роботі гуртка є «Створення ситуації успіху». Ситуація успіху на заняттях гуртка – це суб'єктивний психічний стан задоволення наслідком фізичної або моральної напруги учня. Дана ситуація досягається тоді, коли сама дитина визначає цей результат як успіх. Об'єктивна успішність діяльності дитини – це успіх зовнішній, тому що якість результату оцінюється свідками дійства. Усвідомлення ситуації успіху самим же учнем, розуміння її значимості виникає у вихованця після здолання своєї боязкості, невміння, незнання, психологічного ураження та інших видів труднощів.

За приклад «Створення системи успіху» у гуртку було взято слова В. О. Сухомлинського: «Дати дітям радість праці, радість успіху у навчанні, збудити в їхніх серцях почуття гордості, власної гідності – це перша заповідь виховання. У наших школах не повинно бути нещасливих дітей, душу яких гнітить думка, що вони ні на що не здібні. Успіх у навчанні

– єдине джерело внутрішніх сил дитини, які породжують енергію для переборення труднощів, бажання вчитися».

Головне - допомогти особистості дитини зрости в успіху, дати відчути радість від здолання труднощів, дати зрозуміти, що задарма в житті нічого не дається, скрізь необхідно прикласти зусилля. І успіх буде еквівалентним витраченим зусиллям. У житті відбувається постійне чергування успіхів та невдач. Однак існує й певний баланс між ними, який при активній пошуковій поведінці учня повинен бути зрушений в напрямку успіху. Увесь попередній досвід подолання труднощів, раніше сформовані та виправдані очікування радості ніби вступають у протиборство з оцінкою нової ситуації. Учень уже намагається її подолати, переломити. Використання на заняттях гуртка методики «Створення ситуації успіху» виробляє найціннішу людську якість – стійкість у боротьбі з труднощами. А невдачі, які сталися, його не здолають, не зупинять.

Ситуація успіху у гуртку – це результат продуманої та підготовленої стратегії і тактики керівника гуртка, який піклується про те, щоб навчально-виховний процес містив у собі ситуацію успіху. І це стосується діяльності як індивідуальної, так і групової. На заняттях гуртка часто застосовуються сила сугестивного впливу за допомогою елементів педагогічної техніки. Наприклад: «Починай!» – каже керівник. І в цьому короткому зверненні збирається вся енергія впливу на учня. Однак керівник не зловживає здібністю до навіювання, розуміючи внутрішній світ свого вихованця, поважає його переживання. У педагогічній технології «Створення ситуації успіху» гуртка особливе значення приділяється вербальній інструментовці. Вона може мати такий вигляд: «Я гадаю, що зручніше за все було б зробити...», «Мені здається, тут у центрі уваги перебуває...», «Я знаю, що люди звичайно починають з...», «Досить виконати цю частину — і...». У складних ситуаціях педагогічний інструментарій більш тонкий: «Мені б дуже хотілося, щоб ти не забув про це...», «Я сподіваюсь, саме це нам неодмінно вдасться...», «Я просто не можу дочекатися, коли виявиться ось ця деталь...», «Звичайно, всім подобається, коли виконано саме цей бік роботи...».

Не менше значення для реалізації описаної технології має і «педагогічна доброта». Педагогічна доброта – це здатність керівника гуртка усвідомлено будувати свої стосунки з вихованцями, спираючись на оптимістичну перспективу їх розвитку, на їх найкращі якості, переслідуючи благодійну мету і домагаючись її досягнення тільки благодійними засобами.

І головне, на заняттях гуртка «Гірський туризм і скеледазіння» створюється оптимістична установка дитині, забуваються на деякий час її «недоліки», керівник бачить тільки перспективні лінії її розвитку. Про що свідчать спортивні і творчі досягнення вихованців гуртка.

Спортивні та творчі досягнення

Вихованці гуртка брали участь майже у всіх запланованих заходах з туристичного напрямку в місті, а також брали участь та становились переможцями та призерами Всеукраїнських змагань зі скелелазіння таких як: «Золота ящірка» м. Дніпро, «Козацькі сходи» м. Нікополь, Чемпіонат України серед юнаків та дівчат у м. Одеса. Також брали участь у Всесвітніх іграх зі скелелазіння серед дітей віком до 14 років, які проходили в місті Арко (Італія) та вибороли 9-е місце. Вихованці гуртка є неодноразовими переможцями та призерами міських та обласних змагань зі скелелазіння.

Так, вихованці гуртка брали активну участь у навчально-тренувальних зборах до 2014 року в селищі Червонокам'янка біля м. Гурзуф АР Крим, який проходив щорічно. Гуртківці мешкали в наметах, готували їжу на вогнищі та на мальовничих скелях Кримського півострову проводили свої тренування. В теперішній час на туристичній базі Карпати Львівська область м. Сколе. Участь та проведення щорічного дитячого фестивалю зі скелелазіння «Бім-Бом» з 2010 року у м. Кривий Ріг, де змагаються діти з таких міст як: Кривий Ріг, Дніпро, Нікополь, Одеса, Херсон, Краматорськ та Кропивницький. В 2023 році

стали переможцями у деяких видах змагань в рамках Чемпіонату України серед учнів – скелелазіння, швидкість. Змагання відбулися в рамках ініціативи «ПЛІЧ-О-ПЛІЧ» за підтримки Президента України Володимира Зеленського. Організаторами виступили – Комітет з фізичного виховання та спорту МОН України (КФВС МОН України) та Федерація альпінізму і скелелазіння України. Загалом брали участь 105 спортсменів з десяти регіонів України. А також гуртківці є призерами дитячо-юнацького конкурсу аматорського фільму, комп'ютерної графіки та анімації «Рідне Криворіжжя». Кожного року, починаючи з травня місяця, щосуботи, вихованці гуртка «опрацьовують техніку пересування на «Скелях МОДРу» м. Кривий Ріг, що є геологічною пам'яткою природи загальнодержавного значення. Тут багато мальовничих куточків, де можна відпочити зі своєю родиною, що вже стало традицією для членів гуртка і батьківської громадськості

ВИСНОВКИ

У педагогічному досвіді кожного педагога знайдеться цікавий прийом, оригінальна форма проведення окремого розділу занять, всього заняття в цілому. А педагогічні прийоми, форми роботи це лише цеглинки великої споруди педагогічного досвіду, який будується все життя і тільки від педагога залежить, що будувати: казковий палац чи блаженку хатинку. Наведені в досвіді форми роботи і педагогічні прийоми напрацьовані завдяки врахуванню вікових особливостей фізичного та психічного розвитку, індивідуальному підходу до кожного вихованця гуртка, для того щоб зацікавити дитину і далі займатись в гуртку. Адже заняття в гуртку дає можливість кожній дитині:

- розвиватись фізично, що сприяє збереженню власного здоров'я та формування звичок здорового способу життя;
- сформувати певні риси характеру, які дають можливість не тільки для успіхів в спортивних змаганнях, а й для успіхів у майбутньому, дорослому житті;
- навчитись бачити красу навколишньої природи, цінити і оберігати її.

І якщо ми будемо шкільний спортивний майданчик, чому б не додати тренажер для занять зі скелелазіння, як це роблять не тільки у країнах західної Європи, Канади, США, а і в Україні - у ЗЗСО №81 м. Одеса.

Це надасть новий поштовх захопити дітей та юнацтво займатись не тільки скелелазінням, а й гармонійно розвиватись в гуртках спортивно-туристичного напрямку у тісному контакті з природою, і хоч на мить забути про мобільний зв'язок, телебачення та комп'ютер.

Список використаної літератури

1. Правила проведення змагань зі скелелазіння: (Міністерство освіти і науки України. Федерація альпінізму і скелелазіння України)[Електронний ресурс]. – 2013.
2. Про затвердження Порядку присвоєння кваліфікаційних категорій спортивним суддям: (Наказ Міністерства молоді та спорту України № 31 від 16.07.2013р.) [Електронний ресурс].
3. Про методичні рекомендації щодо змісту та оформлення навчальних програм з позашкільної освіти: (Лист ДНУ «Інститут інноваційних технологій і змісту освіти» МОН України № 14.1/10-1685 від 05.06.2013 р.) [Електронний ресурс]. –2010.
4. Скелелазіння. Навчальна програма для спортивних шкіл та секцій: (Міністерство України у справах сім'ї, молоді та спорту. Федерація альпінізму і скелелазіння України) [Електронний ресурс] /О.С. Шульга, О.В. Лось, М.В. Шалагін, Г.І. Чуб, А.В. Уварова. – 2010.
5. Скелелазіння спортивне. Навчальна програма для організації гурткової роботи з учнівською молоддю в позашкільних навчальних закладах / [уклад. Тяпкін І.О.]. – Дніпропетровськ : КПНЗ«ДЮЦ» ДМР, 2009. – 24 с.
6. Волков Л. В. Теорія і методика дитячого і юнацького спорту. Київ, 2005. 296 с.
7. Денисенко Н. Ф. Формування здорової особистості в умовах розвивального середовища. Запоріжжя. ЛТД, 2010. 115 с.
8. Денисенко Н. Ф., Аксьонова О. П., «Через рух до здоров'я». Тернопіль. «Мандрівець», 2010. 156 с.

Посилання

http://alpin.km.ua/files/PR_2013_VET.doc

<http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z1312-13>

<http://iitzo.gov.ua/wp-content/uploads/2013/06/Вимоги-по-програм-зпозашкільної-освіти.doc>

http://alpin.km.ua/files/PROG_SKE_1_2010.doc

Вороніна Ганна, акомпаніатор НХК ТТ «Імідж»

Розвиток та впровадження технологій дистанційного навчання в систему позашкільної освіти. Шляхи створення якісного звітнього відео-контенту

Анотація

При написанні цієї роботи я ставила на меті систематизувати власний досвід, набутий в результаті дистанційної роботи нашим творчим колективом під час організації відео-концертів, а також в роботі над кількома медіа-проєктами. Систематизація цього досить цікавого досвіду дала мені змогу визначити основні труднощі, з якими мені довелося стикнутися під час роботи над такими проєктами, а також знайти шляхи вирішення таких труднощів.

Завдання моєї роботи та її практична цінність полягає у можливості надати керівникам гуртків, що працюють в системі позашкільної освітничерпний інструктивний механізм створення якісного звітнього відео-контенту, своєрідну карту, користуючись якою можна уникнути найбільш типових помилок в створенні відео-звітів.

Актуальність проблеми

Починаючи з 2019 року, спочатку карантинні обмеження, потім воєнний стан, змінили життя суспільства. Ці зміни торкнулися також і праціпедагогівзакладів позашкільної освіти, які були вимушені пристосовуватися до нових умов. Наш колектив намагався знаходити шляхи для повноцінного проведення в дистанційному режимі занять, концертів, конкурсів, академічних виступів. Центр дитячої та юнацької творчисті за цей час зміг по-новому

організуватися, та навчився ефективно працювати онлайн. Але слід сказати, що незважаючи на успіхи, принаймні одиниць нашої дистанційної діяльності потребує удосконалення. Мова йде про вирішення ряду проблем які супроводжують проведення відео-концертів.

Так склалося, що мені довелося приймати участь в роботі творчого колективу по створенню звітних відео-концертів нашого закладу. Слід сказати що в концертах представлені виступи вихованців гуртків різного напрямку: театрального, хореографічного, музично-інструментального та вокального. Після створення ці відео публікуються на Ютуб-каналі закладу, та поширюються у соцмережах в інтернеті. Цей відео-продукт - свого роду звіт роботи всього закладу, нашого педагогічного колективу. Звісно, наші відео-концерти представляють для багатьох певний інтерес і тому їх дивляться сотні людей. Це, звичайно, поперше, самі вихованці, їх батьки та близькі. Але це також і керівництво з відділу освіти нашого міста, це також і митці, педагоги з інших позашкільних навчальних закладів України.

Хочу описати процес створення такого відео-концерту. Після того, як народилася **ідея** концерту та визначена його **тематична спрямованість**, створюється **текст** (вступне слово), приблизно формується **список** бажаючих прийняти участь у концерті. Оголошується дистанційний збір відеоматеріалів для всіх хто бажає прийняти участь у концерті. Відбираються найкращі виступи. У відео-редакторі створюється **проект**, де визначається послідовність номерів, відбувається **редагування** "картинки" кожного виступу, додаються титри, звук приводиться до єдиного рівня гучності. Нарешті, проект зберігається у відео-**файл**.

Бажаючих прийняти участь у наших концертах завжди багато, але не всі виступи вихованців нашого закладу до них потрапляють. Причиною тому може стати не поганий виступ, навпаки - іноді до концерту не включаються чудові, емоційні виступи. Причина часто полягає у **технічній** або **естетичній** невідповідності таких записів вимогам відео-концерту, коли гарне виконання неможливо дивитися із-за багатьох відволікаючих факторів – поганий звук, сторонні об'єкти які заважають сприйняттю, невідповідний зовнішній вигляд виконавця і таке інше.

Концерт сам по собі це значна подія, яка виникає як результат, як логічне завершення багатоденної кропіткої праці вихованця, педагога, акомпаніатора та усього колективу цілому. В цьому аспекті відео-концерт нічим не відрізняється від традиційного концерту. У відео-концерті, так само як і в живому, різні виконавці демонструють свої досягнення, майстерність виконання. Процес підготовки номерів від самого початку розучування і до моменту їх виконання на концерті неймовірно складний, але якщо спростити його до примітивної схеми та спробувати відслідкувати яким шляхом проходить сценічний (музичний) твір від моменту свого виникнення до моменту його «споживання» слухачем (глядачем), то ми побачимо, що твір народжується через творця (**автора**), потім він оживає через майстерність **виконавця** і прямо впливає на почуття і думки **глядача (слухача)**. Якщо мова йде про концерт у закладі дитячої творчості то тут поруч із виконавцем з'являється педагог, який відіграє в цій схемі ключову роль наставника та провідника для юного виконавця). Це класична формула шляху, який проходить твір від автора до глядача:

⇒ **Авторвиконавець** ⇒ **глядач (слухач)**.

Але якщо ми маємо справу з **дистанційним** відео-концертом, в цій схемі відбувається зміна. Замість глядача (слухача) виникає особливий етап запису концерту на апаратуру відео та аудіо фіксації:

⇒ **Авторвиконавець** ⇒ **запис** ⇒ **відтворення** ⇒ **глядач (слухач)**.

Слід зазначити що глядач (слухач) нікуди не зникає – в зручній для себе час він може стати глядачем (слухачем) за допомогою звуко- та відео- відтворювальної апаратури: відео монітору та аудіо колонок.

І схематепер виглядає так:

«**Автор** ⇒ **виконавець** ⇒ **запис** ⇒ **відтворення** ⇒ **глядач (слухач)**»

Зрозуміло, що чим ближча до ідеалу кожна зі складових цієї схеми тим більший буде вплив на глядача:

Геніальний автор (Шекспір) ⇒ **неперевершений виконавець** (Джоні Деп) ⇒ **професійний запис** **Hi-Fi апаратура відтворення** **глядач**.

Геніальних авторів ми знаємо, неперевершені виконавці в нас ростуть свої, ми працюємо над цим. Нас цікавить саме етап відео-запису, який я пропоную розглянути більш детально. На етапі запису для створення якісного відео та аудіо матеріалу знадобиться професійна робота оператора, звукорежисера, освітлювача. Така кінобригада, використовуючи апаратуру запису та освітлення, зробить якісний відео-концерт, який буде не поступатися живому концерту по силі впливу на слухача. Але уявімо собі що в цій нашій ідеальній схемі, записом займається лише одна людина зі смартфоном, причому вона не має ні спеціальних знань, ні практичних навичок роботи з відеокамерою та звукозапису... В нашій ситуації записом для участі в концерті вимушено займаються в кращому випадку педагоги, іноді батьки вихованців, але в більшості випадків вихованці знімають свої виступи самостійно. Звичайно, це призводить до великої кількості помилок, і тому наші відеоконцерти в цілому мають доволі низький рівень якості відеоматеріалу, і виглядають дуже непрофесійно.

Проаналізувавши відеоматеріал з яким довелося працювати під час дистанційної роботи я можу сказати що за весь дистанційний період якість відео-виступів не змінилась, і як була на дуже низькому рівні на початку дистанційного навчання, на такому ж рівні і залишається і на сьогодні. Тому, виходячи з власного досвіду, можу зробити висновок, що для підвищення якості відеоконцертів, перш за все, необхідно навчитися знімати правильно. Навчитися не робити помилки на рівному місці. Всім відома думка про те що педагог мусить не лише вчити, але й навчатися сам під час своєї професійної діяльності в даному випадку набуває надзвичайної актуальності. Так, навчатися це складно і потребує від педагога додаткових зусиль, так це щось нове та незнайоме і потребує часу для опанування, але це цікаво і перспективно! І якщо кожному з вас вдасться зробити якісні відеозаписи своїх вихованців, ви побачите наскільки КРУТО можуть виглядати наші відео-концерти!!! Зробивши висновок про необхідність змінити нашу роботу на краще я пропоную розглянути 8 складових вдалого відео-запису.

Технічні вимоги до відеозапису.

Більше знань – менше помилок, більше досвіду – кращий результат.

1. Підготовка телефону до запису. У налаштуваннях відео вибирайте найвищу роздільну здатність. Від кількості пікселів залежить чіткість та якість кадрів. Камери більшості сучасних гаджетів пропонують кілька варіантів автоматичного налаштування. Просто поекспериментуйте і виберіть оптимальний варіант.

2. Підготовка освітлення. Якщо відео знімається на вулиці, то в більшості випадків достатня кількість світла вам забезпечена. Але майже всі записи виступів відбуваються в закритих приміщеннях. Тому зробіть все можливе, щоб досягти оптимального рівня освітлення. Пам'ятайте – чим більше світла – тим більше чіткості і менше відеошуму. Світло має падати на виконавця з сторони оператора (з-за спини чи збоку). Джерело світла ні в якому разі не повинно знаходитись в кадрі, чи позаду об'єкта зйомки. Якщо пряме світло потрапить в об'єкт, зображення атриста в кадрі автоматично стане занадто темним та нечітким.

3. Композиція кадру. Намагайтесь розташовувати об'єкти в кадрі так, щоб загальна композиція була гармонійною. Якщо виконавець один – вам підійде симетрична композиція, яку ви можете підкреслити, розташувавши його по центру кімнати. Якщо ви знімаєте дует – використовуйте правило третин. Один виконавець в лівому перехресті третин, другий в правому. Головне тут – лаконічність та відсутність зайвих деталей у кадрі. Слідкуйте щоб горизонт не був завалений.

4. Ракурс. Важливо визначити правильну позицію для зйомки – ракурс. Не знімайте дітей з висоти свого зросту. Ракурс буде вкрай невдалим. Якщо ситуація дозволяє, не стійте, а сядьте. Слідкуйте, щоб камера знаходилась приблизно на висоті плечей дитини. Спробуйте розташувати камеру так, щоб обличчя виконавця було добре видно. Так ви значно виграєте у виразності кадру.

5. Тільки горизонтальний кадр. Найгрубіша та найбільш поширена помилка під час запису відео – зйомка вертикальним кадром. Запам'ятайте: ніколи і нізащо не знімайте відео для концертів вертикально. Так ви назавжди втратите дорогоцінні кадри. Чому так? Тому що відео-концерт створюється лише в горизонтальному положенні. Спробую пояснити. Для розуміння проблеми вертикального чи горизонтального кадру слід дати відповідь на просте

питання: з якою метою ви робите цю відео-зйомку? Якщо ви знімаєте відео для reels, або shorts, або tik-tok чи facebook то звісно, краще знімати відео вертикально, тому що ці соціальні мережі підтримують лише вертикальне розташування кадру. Головна проблема в тому, що відео на цих платформах мають обмеження по тривалості і мають не перевищувати одну хвилину. І справа тут в тому, що ваш відео-запис стане частиною великого відео-концерту, який буде тривати від 30 до 60 хвилин, і тому він буде публікуватися на Youtube каналі закладу. І виглядатиме цей відео-концерт як повноцінний фільм. Якщо ви проігноруєте це просте правило і будете робити зйомку у вертикальному розташуванні кадру то ваше відео в концерті перетвориться на вузьку вертикальну полосу посередині кадру з мілким зображенням, (буде займати менше ніж третину кадру) вся інша частина кадру залишиться чорною. Скажіть, чи ви бачили хоч одну кінострічку у вертикальному розташуванні? В кінці кінців горизонтальне розташування кадру максимально фізіологічне просто тому що у людей очі розташовані одне око справа а інше око зліва. І той жахливий факт, що вертикально знімаються 80% всіх наших концертних відео, особисто мене наводить на певні роздуми.

6. Зйомка зі штативу. Штатив - ідеальний варіант для вирішення питання стабілізації кадру. Використовуйте штатив і ви гарантовано уникнете проблеми тремтіння кадру. Якщо ж штатива для телефону немає, то скористайтеся такими правилами: Не тримайте смартфон у витягнутій руці. Так вона втомиться набагато швидше. Тримайте гаджет одночасно двома руками. Однією рукою ви можете спиратись на нерухому опору для кращої стабілізації. Це може бути все що завгодно – стілець, двері, стіна, стіл, шафата ін.

7. Крупність плану. (Додаток 1) Знімайте першим середнім планом (людина в кадрі по пояс) або другим середнім планом (людина в кадрі по коліна). Іноді, коли це необхідно, загальний план (людина в повний зріст). Середній план дозволяє передати деталі виразу обличчя, рухи пальців при грі на музичному інструменті і т.д. Перший середній план має більший вплив на глядача, концентрує його увагу на виконавці.

8. Маєш два смартфони – знімай одночасно!!! Перший смартфон знімає стаціонарно зі штатива середнім планом. Другий смартфон у ваших руках. Ним ви можете керувати, плавно змінювати ракурс, вести зйомку крупним планом (обличчя на весь екран), брати крупним планом руки, деталі костюмів, елементи реkvізиту та ін. Така зйомка на етапі монтажу надасть можливість змінювати ракурс, крупність планів. Цей нехитрий прийом додасть динаміки у відеоряд, якої нам завжди не вистачає при записі на одну камеру.

Технічні вимоги до звукозапису

Тепер про проблеми, які пов'язані зі звукозаписом. Музиканти добре знають що таке звук.))) Але що таке звукозапис знають не всі. Мікрофону переважної більшості смартфонів знаходиться внизу корпусу біля гнізда для зарядки. Важливо знайти мікрофонний отвір у вашому смартфоні та запам'ятати це для того щоб раптово не закрити його під час відеозйомки пальцями.

1. Тиша. Записувати треба в повній тиші. Закрити всі двері, вікна, усунути всі можливі зовнішні звуки: шум з вулиці, телевізор у сусідній кімнаті та інші. Позбавитися внутрішніх звуків – холодильник, кондиціонер, комп'ютер, настінний годинник, домашні тварини, та інше. Іноді педагоги чи батьки, які тримають смартфон у руці так співпереживають що починають сопіти, шепотіти, наспівувати. Внаслідок того, що мікрофон знаходиться близько до обличчя оператора, на запис потрапляє його шепіт, плямкання, сопіння, шерхіт одягу об корпус смартфона. В кадрі цього не видно, але все це обов'язково буде дуже добре чути зверху запису виступу і виправити такі помилки практично неможливо. Майте це на увазі.

2. Віброізоляція. Досить часто акомпаніатору необхідно зробити звукозапис акомпанементу для відпрацювання номерів, для екзерсису, або для виступу. Що робить нормальний акомпаніатор? Правильно, включає у смартфоні диктофон на запис, кладе смартфон збоку клавіатури прямо на фортепіано і спокіно собі грає свою партію. Після цього з чистою совістю відправляє той запис вихованцю, який записує свій виступ під цей акомпанемент. І ніхто до певного часу не помічає що разом зі звуками фортепіано мікрофон записав кожний удар пальця по клавішах, зафіксував кожне натискання педалі та її скрип, звідкись взялось якесь дзижчання, гуркіт та торохтіння. Фортепіано в цьому записі звучить так, немов би на клавішах забивають цвяхи. Звідки воно все взялось?

Все просто. Корпус смартфона під час запису знаходився в контакті з корпусом музичного інструменту. Фортепіано під час гри сильно вібрує, передаючи через корпус смартфона на мікрофон всі удари, шум педалі. Входячи в резонанс зі звучанням струн певної висоти корпус смартфона починає вібрувати, підстрибуючі на поверхні фортепіано, так з'являється дзижчання та гуркіт. Мікрофон – надзвичайно чутливий пристрій, і він здатен вловити найменші звукові коливання. Тому дуже важливо ізолювати смартфон так щоб уникнути контакту з вібруючими поверхнями. Найкращий вихід – покласти його не на фортепіано, а поруч на стільчик, додатково підклавши під нього відрізок поролону.

3. Запис під фонограму. Наступна проблема виникає, коли вихованець виконує твір під запис акомпанементу. Звук фонограми, як правило відтворюють на іншому смартфоні, не на тому на який записують. При цьому з уваги випадає той факт, що через маленькі динаміки смартфона фонограма звучить м'яко кажучи жахливо. І такий «фон» потрапляє на відеозапис і змішується зі звучанням соліста, який без такого акомпанементу мав всі шанси бути чудово записаним. Єдва шляхи вирішення цієї проблеми.

1. Простий шлях. Відтворювати звук фонограми на якісній акустичній системі, тоді під час запису відео цього буде достатньо. Але слід звернути увагу, що під час запису необхідно контролювати баланс між гучністю фонограми та соліста (про це в наступному пункті).

2. Теж простий шлях, але набагато кращий ніж попередні. Задача в тому, щоб отримати окремо запис соліста без звуків фонограми. Це дуже просто зробити використовуючи навушники. Якщо соліст буде записуватись під фонограму в навушниках, то при записі в повній тиші ви запишите тільки звучання соліста, окремо від фонограми. При цьому темп запису буде однаковий і для фонограми і для соліста, тобто запис буде повністю співпадати по швидкості із фонограмою (якщо їх поєднати в звуковому редакторі). Таким чином ви отримуєте повноцінний професійний аудіо матеріал як на студії звукозапису. Для чого це варто спробувати зробити? Такий спосіб запису дозволить під час роботи над відео проектом використовувати оригінал фонограми у високій якості (яку тепер можна буде поєднати зі звучанням соліста), змінювати баланс гучностей між соло та акомпанементом. Цей результат буде найкращим за якістю з усіх можливих при вашій апаратурі. Сучасні смартфони мають досить високу якість мікрофона, на який пишеться звук, тому при умілому використанні можна досягти чудових результатів.

4. Динамічний баланс. Питання балансу виникає тоді коли під час звукозапису є два виконавці (соло та акомпанемент). У попередньому пункті мова торкалась балансу між гучністю фонограми та соліста.

Наприклад, як зробити звук акомпанементу тихішим? Тут діє таке правило: чим ближче мікрофон до джерела звуку тим звук голосніший і навпаки. Таким чином можна встановити правильний баланс між гучностями підбираючи відстань одночасно до двох джерел звуку (соло та акомпанемент). І якщо баланс неправильний, то виправити це в потім записі буде неможливо.

5. Додатковий мікрофон. Якість звукозапису можна значно покращити, якщо використовувати для цього окремий смартфон, який буде розташований безпосередньо перед виконавцем і на нього буде записуватись лише звук. Відео в цьому випадку ви маєте записувати **ОКРЕМО** на інший смартфон.

Ще кращим буде варіант запису на окремий смартфон з використанням петличного мікрофону. Він кріпиться безпосередньо зверху одягу артиста, непримітний, має досить довгий шнур і ним зручно користуватись.

Ми розглянули **технічні** вимоги до відео та аудіозапису, тепер прийшов час розібратися з вимогами **естетичними**.

Сценічна культура

Відеоконцерт – це теж сцена. І у Сцени є свої закони, свої правила, свої вимоги. Люди, глядачі, сприймають не лише виконання, не лише дію яка відбувається на сцені. Вони сприймають також і сценічний образ виконавця – його зовнішній вигляд: одяг, манери, уміння триматися, і від цього образу, від його гармонійності також буде залежати якість та сила впливу на глядача. Сценічні правила існують століттями, вони можуть відрізнитися для різних часів, країн, музичних напрямів. Вони спрямовані на підсилення емоційно-естетичного впливу на слухача та є потужним мотиваційним фактором для юного артиста. Ми в свою чергу повинні привчати дітей до сценічної культури тому що це складова частина естетичного виховання.

Всі вимоги які існують для живої сцени так само будуть працювати і у нашому відеоконцерті.

Всі ми не ідеальні, у декого з нас можуть бути свої недоліки і фізичні вади. Сцена завжди випинає, підсилює такі наявні недоліки виконавця, це нормально тому що виконавець на сцені завжди в центрі уваги величезної кількості поглядів. Тому при створенні відео-концерту доцільно та правильно буде приховувати такі недоліки, пом'якшувати їх, коли вони є в наявності. Наприклад, якщо, умовно, дитина горбата – не знімайте її в профіль. Якщо в неї криві ноги – перенесіть увагу глядача на корпус, обличчя. Знімайте артистку першим середнім планом (вище пояса).

Коли мені присилають відео-запис чудового виконання, але виконавець сидить на дивані в тапочках і піжамі, скажіть, чи я можу такий запис включити до концерту?

Буває, що керівнику важко одночасно слідкувати і за виконанням і за тим як виглядає виконавець в кадрі. В такому випадку найбільш простий та найдієвіший спосіб – просто зняти фрагмент виступу на камеру смартфона, зробити паузу і переглянути цей фрагмент критичним поглядом прискіпливого глядача з метою побачити недоліки та поміркувати над тим як зробити так, щоб артист виглядав в концерті максимально естетично та вигідно.

1. Зовнішній вигляд та поведінка на сцені.

В культурних та цивілізованих країнах існує поняття **дрес-код**. (Якщо ти бажаєш мати справу з людьми певного кола то повинен дотримуватись певних правил зовнішнього вигляду. Інакше, якщо ти вдягнеш кросівки та піджак там, де це неприйнятно – тебе проігнорують і просто не стануть вести з тобою розмову).

Не на пустому місці з давніх давен повелося що для виступу на академічному концерті вимагається білий верх та чорний низ. Це еталон перевірений багаторічною практикою – безпрограшний варіант.

Недоречно виглядатимуть у концертному виступі шорти, майки, короткі плаття, міні спідниці, будь-який спортивний одяг та спортивне взуття. Недоречний светр з високою горловиною – у виконавця пропадає шия. З під одягу не повинно бути видно білизни (майка, бретельки і т.д.) Занадто довгі рукава (руки має бути видно) – тому зап'ястя відкриті. Одягнений у декілька речей як капуста виконавець має неестетичний вигляд. Неоднотонний одяг (полоска, клітинка, візерунок) зі сцени чи на відео має вигляд піжами. Сапоги категорично заборонені !!!

Зверніть увагу, що ці правила діють лише в тому випадку, коли мова йде не про сценічний костюм. Якщо з одягом для хлопчиків все зрозуміло то з одягом для дівчинки є нюанси. Тому я поділюся з вами вимогами які є **загальноприйнятними** у практиці великих збірних концертів.

У дівчинки руки та ноги мають бути в одному тоні - якщо оголені руки, то мають бути і оголені ноги (або колготи тілесного кольору). Уникайте вдягати для концертного виступу чорні колготки. Якщо ж у вас немає іншого варіанту і ви все ж таки одягли чорні колготки, тоді весь одяг, з руками включно, має бути чорним (темним).

Ноги у дівчинки завжди повинні бути світлішими ніж спідниця. (інакше виникає ефект відрізаних ніг). Невдалий одяг для ніг на концертній сцені може звести до нуля всю увагу слухача і повністю перекреслити навіть самий вдалий виступ. Прибране волосся (зачіска яка не закриває обличчя). Будь-які речі в карманах також неприпустимі.

2. Сценічний образ.

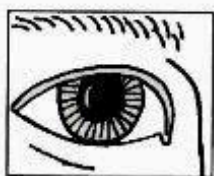
В залежності від стилю твору є доцільним використання тих чи інших елементів(деталей) сценічного костюму. Народний твір – віночок, класичний твір – академічний стиль одягу, джаз – бабочка,шляпка.

Можна використовувати у виступі один невеличкий аксесуар, який додасть стилю, настрою.Для вокалістів тут благодатна почва для експериментів – у них руки завжди залишаються вільними. Часто на записі буває видно що виконавиця не знає що робити з руками, куди їх подіти, і це їй заважає. Коли дитина зажата в руках і ніяково відчуває себе на сцені, іноді достатньо дати їй в руки легкий шифоновий шарф. Дитині не будуть заважати руки, які зайняті ділом – тримають шарф. Такі руки будуть виглядати естетично та гармонійно. Це надасть впевненості, розкутості.Можна в залежності від репертуару взяти в руки квітку, платок, книгу, іграшку. Можливо є сенс обіграти дитячу пісеньку в залежності від її змісту – дитина в пісні звертається до іграшки.

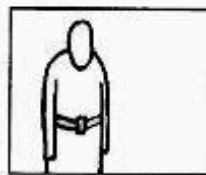
Продумуйте зовнішній вигляд виконавця та знаходьте оригінальні рішення для створення гармонійного сценічного образу.Якщо у дитині на сцені все ідеально з точки зору сценічної культури – вона відчуває себе артистом, відчуває відповідальність і починає усвідомлювати важливість оцінки своєї поведінки оточуючими і сама стає мотивована в тому, щоб розвиватися, ставати краще.

Додаток 1

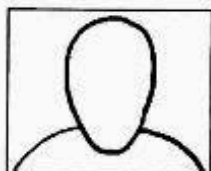
Крупність планів по Л. Кулешову

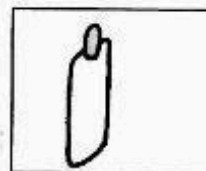
1. Деталь

4. 2-й середній

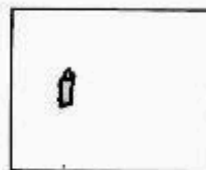
2. Крупний

5. Загальний

3. 1-й середній

6. Дальній

Інноваційний менеджмент та педагогіка партнерства в дитячому танцювальному колективі

Анотація

В даній роботі розглядається досвід роботи дитячого народного художнього танцювального колективу "Імідж" на засадах інноваційного менеджменту та педагогіки партнерства.

Автор описує сучасні методи викладання та навчання, які використовуються в колективі, а також підкреслює важливість активної участі дітей у навчальному процесі та співпраці з батьками.

В роботі також наводяться приклади успішних досягнень колективу "Імідж", які стали можливими завдяки використанню інноваційних підходів до менеджменту та педагогіки.

Ця робота може бути корисною для педагогів, хореографів, а також для керівників інших дитячих творчих колективів.

Ключові слова: інноваційний менеджмент, педагогіка партнерства, дитячий танцювальний колектив, "Імідж", методи викладання, навчання, участь дітей, співпраця з батьками, досягнення.

ВСТУП

Вибір теми «Інноваційний менеджмент та педагогіка партнерства в дитячому танцювальному колективі «Імідж» обумовлений наступними факторами:

В сучасних умовах розвитку суспільства зростає потреба в оновленні методів роботи з дітьми, зокрема в сфері освіти та виховання. Інноваційний менеджмент та педагогіка партнерства пропонують нові підходи до роботи з танцювальними колективами, які дозволяють підвищити ефективність навчання та виховання дітей, а також сприяють їхньому особистому розвитку.

Практична значущість: результати дослідження можуть бути використані педагогами, хореографами, а також керівниками інших дитячих творчих колективів для покращення їхньої роботи.

Наукова новизна: дана тема не була раніше досліджена в комплексі на прикладі дитячого танцювального колективу "Імідж".

Актуальність даної теми полягає в зростанні популярності танців серед дітей та молоді, необхідності оновлення методів роботи з танцювальними колективами, пошуку нових підходів до навчання та виховання дітей, які б сприяли їхньому особистому розвитку, зростанні ролі батьків у виховному процесі.

Мета: дослідити досвід роботи дитячого народного художнього танцювального колективу "Імідж" на засадах інноваційного менеджменту та педагогіки партнерства.

Завдання:

1. Вивчити теоретичні основи інноваційного менеджменту та педагогіки партнерства.
2. Проаналізувати досвід роботи колективу "Імідж" на засадах інноваційного менеджменту та педагогіки партнерства.
3. Визначити ефективні методи та форми роботи з дітьми в танцювальному колективі на основі інноваційного менеджменту та педагогіки партнерства.
4. Розробити рекомендації щодо вдосконалення роботи танцювальних колективів на основі інноваційного менеджменту та педагогіки партнерства.

В результаті дослідження очікується отримати теоретичні знання про інноваційний менеджмент та педагогіку партнерства, проаналізувати досвід роботи колективу "Імідж" та виявити його сильні та слабкі сторони, розробити рекомендації щодо вдосконалення роботи танцювальних колективів на основі інноваційного менеджменту та педагогіки партнерства.

Для дослідження теми були використані наступні методи:

- Аналіз наукової та методичної літератури з питань інноваційного менеджменту, педагогіки партнерства, а також роботи з танцювальними колективами.

- Висвітлення досвіду роботи колективу "Імідж", шляхом аналізу документів, спостережень, бесід з педагогами, хореографами та батьками дітей.

- Узагальнення передового досвіду інших танцювальних колективів, які використовують інноваційні методи менеджменту та педагогіки.

I. Теоретичні основи інноваційного менеджменту та педагогіки партнерства **Інноваційний менеджмент та педагогіка партнерства**

У сучасному світі, де конкуренція та вимоги до якості постійно зростають, дитячі танцювальні колективи стикаються з необхідністю постійного оновлення та вдосконалення своїх методів роботи. Інноваційний менеджмент та педагогіка партнерства стають ключовими напрямками розвитку, які дозволяють колективам не лише зберігати свої позиції, але й досягати нових вершин.

Педагогіка партнерства - це підхід до викладання, який ґрунтується на співпраці та взаємоповазі між педагогом, учнями та їхніми батьками.

У контексті дитячого танцювального колективу педагогіка партнерства може бути використана для створення сприятливого та підтримувального середовища навчання: педагог має створювати атмосферу, в якій діти відчують себе комфортно, щоб ризикувати, робити помилки та вчитися на них.

Важливо, щоб діти відчували себе почутими та шанованими, незалежно від їхнього рівня танцювальної майстерності.

Заохочення активної участі дітей у навчальному процесі:

Діти повинні мати можливість брати участь у плануванні занять, виборі репертуару та постановці танців.

Це дозволить їм відчути відповідальність за своє навчання та підвищити їхню мотивацію.

Сприяння розвитку особистих та соціальних навичок дітей

Танці - це чудовий спосіб для дітей розвивати свою координацію, гнучкість, силу та витривалість.

Танцювальні заняття також можуть допомогти дітям розвинути такі навички, як співпраця, спілкування та творче мислення.

Важливо, щоб педагог підтримував відкритий діалог з батьками дітей.

Це допоможе їм краще розуміти цілі та методи викладання педагога, а також забезпечити підтримку своїм дітям вдома.

Інноваційний менеджмент - це система управління, спрямована на впровадження нових продуктів, технологій та методів роботи. Він ґрунтується на наступних принципах:

- творчий підхід; заохочення нових ідей та нестандартних рішень.
- гнучкість; здатність швидко адаптуватися до мінливих умов середовища.
- ризикованість; готовність йти на ризик заради досягнення нових цілей.
- відкритість; спілкування та співпраця з усіма зацікавленими сторонами.

II. Досвід роботи художнього народного колективу театру танців "Імідж"

Інновації в роботі колективу "Імідж"

Педагогіка партнерства є важливою складовою роботи колективу "Імідж".

Педагогіка партнерства - це підхід до виховання та навчання, який ґрунтується на співпраці та взаємоповазі між педагогом, учнями та їхніми батьками [2]. Її основні принципи:

- співпраця; усі учасники навчального процесу працюють разом над досягненням спільної мети;
- взаємоповага; педагог, учні та батьки поважають одне одного та їхні думки;
- діалог; відкрите та чесне спілкування між усіма учасниками навчального процесу;
- відповідальність; усі учасники навчального процесу беруть на себе відповідальність за свої дії та результати.

Ось декілька ключових принципів педагогіки партнерства, які використовуються в колективі:

Повага до особистості дитини. Педагоги колективу поважають особистість кожної дитини та її право на вільний вибір.

Створення сприятливої атмосфери. В колективі створена сприятлива атмосфера, де діти відчують себе комфортно, щоб ризикувати, робити помилки та вчитися на них.

Індивідуальний підхід до кожної дитини. Використовується індивідуальний підхід до кожної дитини, враховуючи її здібності, можливості та інтереси.

Діти заохочуються до спілкування та співпраці один з одним, що сприяє їхньому особистому розвитку.

Співпраця з психологом. Колектив співпрацює з психологом, який допомагає дітям адаптуватися до колективу та вирішувати їхні психологічні проблеми.

Сучасні методи викладання та навчання.

Інноваційний менеджмент та педагогіка партнерства - це сучасні підходи до роботи з танцювальними колективами, які дозволяють підвищити ефективність навчання та виховання дітей, а також сприяють їхньому особистому розвитку [1].

Досвід роботи дитячого народного художнього танцювального колективу "Імідж" на засадах інноваційного менеджменту та педагогіки партнерства показує, що ці підходи є дієвими та дають позитивні результати.

Використання інноваційних методів роботи, таких як відео-заняття, відео-уроки, участь у фестивалях та конкурсах, дозволяє дітям краще засвоювати матеріал, вдосконалювати свої навички та отримувати цінний досвід.

Співпраця з батьками також є важливим фактором успіху колективу. Батьки, які беруть участь у житті колективу, підтримують своїх дітей, допомагають з організацією заходів та створюють сприятливу атмосферу в колективі.

Завдяки використанню інноваційного менеджменту та педагогіки партнерства колектив "Імідж" має ряд досягнень, таких як перемога в міських та всеукраїнських фестивалях та конкурсах, участь у міжнародних фестивалях та конкурсах, високий рівень майстерності танцюристів, сприятлива атмосфера в колективі та активна участь батьків у житті колективу.

Крім того, важливо зазначити, що інноваційний менеджмент та педагогіка партнерства - це не просто набір методів та прийомів, а й філософія роботи з дітьми. Ця філософія ґрунтується на повазі до особистості дитини, вірі в її можливості та прагненні створити умови для її всебічного розвитку.

Впровадження інноваційного менеджменту та педагогіки партнерства в роботу танцювальних колективів - це шлях до нових досягнень та нових можливостей для дітей.

Інноваційний менеджмент стає ключовим фактором розвитку дитячих танцювальних колективів у сучасному світі. Він дозволяє колективам йти в ногу з часом, адаптуватися до нових умов та досягати нових вершин.

Ось деякі методи інноваційного менеджменту, які можна використовувати в дитячому танцювальному колективі:

1. Використання онлайн-платформ:

Реєстрація та спілкування з учасниками. Використання онлайн-платформ, таких як веб-сайт, соціальні мережі або мобільний додаток, для реєстрації нових учасників, спілкування з ними, поширення інформації про колектив, розкладу занять, майбутніх заходів, новин тощо.

2. Ведення календаря подій. Використання онлайн-календарів для планування та координації занять, репетицій, виступів, майстер-класів, інших заходів.

3. Обмін інформацією та матеріалами. Використання онлайн-платформ для обміну відеозаписами занять, хореографією, музикою, фотографіями з виступів, методичними матеріалами, новинами тощо.

Впровадження нових методик навчання:

1. Інтерактивні форми роботи. Використання інтерактивних методів навчання, таких як ігри, вікторини, дискусії, групові проекти, щоб зробити заняття більш цікавими та динамічними.

2. Гейміфікація. Застосування принципів гейміфікації, таких як наративи, змагання, нагородження, щоб мотивувати учасників та стимулювати їх досягнення кращих результатів.

3. Проектне навчання. Використання проектного навчання, де учасники працюють над спільними проектами, що дозволяє їм розвивати командні навички, творче мислення та відповідальність.

Співпраця з хореографами: Залучення до роботи хореографів з різними стилями та досвідом, щоб розширити репертуар колективу та запропонувати учасникам нові можливості для розвитку.

Розширення партнерських зв'язків:

1. Співпраця з іншими танцювальними колективами для обміну досвідом, організації спільних заходів, майстер-класів, фестивалів.
2. Співпраця з культурними центрами для організації виступів, участі в культурних проектах, фестивалях.
3. Співпраця з освітніми закладами для проведення майстер-класів, лекцій, творчих зустрічей, організації спільних проектів.
4. Співпраця з благодійними організаціями для участі в благодійних заходах, збору коштів на підтримку танцювального мистецтва.

Колектив "Імідж" використовує сучасні методи викладання та навчання.

Використання відео-занять дозволяє дітям візуально сприймати інформацію та повторювати вправи вдома.

Наприклад, на сайті Всеосвіта розміщена методична розробка "Відео-заняття для вихованців початкового рівня хореографічного гуртка «Музичний етюд».

Відео-уроки дають можливість дітям вивчати нові елементи танцю та вдосконалювати свою техніку.

На сайті Всеосвіта розміщена методична розробка «Відео-урок за темою «Екзерсис класичного танцю на середині залу».

Активна участь дітей та батьків у навчальному процесі

Діти колективу "Імідж" беруть активну участь у навчальному процесі. Мають право на власну думку щодо вибору репертуару для танців. Брати участь у постановці танців, пропонуючи свої ідеї та втілюючи їх у життя. Можуть вільно висловлювати свої думки та ідеї на заняттях.

Колектив "Імідж" активно співпрацює з батьками дітей.

Регулярно проводяться батьківські збори, на яких педагоги інформують батьків про результати навчання дітей та план роботи на майбутнє. Батьки можуть брати участь у заходах, які організує колектив, підтримують своїх дітей у їхньому танцювальному хобі.

Колектив «Імідж» досяг значних успіхів.

«Імідж» регулярно бере участь у конкурсах та фестивалях, де здобуває призові місця.

Наприклад, у травні 2023 року колектив став переможцем V міського фестивалю дитячої художньої творчості "Наші таланти тобі, Криворіжжя!".

Бере участь у міських, всеукраїнських та міжнародних заходах.

Наприклад, у грудні 2023 року колектив приймав участь у новорічній програмі НХК ТС «Революційна», «Повірити в дива».

Танцюристи колективу мають високий рівень майстерності.

У колективі панує сприятлива атмосфера, де діти відчують себе комфортно.

Практичні приклади впровадження інноваційного менеджменту та педагогіки партнерства в успішних дитячих танцювальних колективах

1. Використання онлайн-платформ:

Дитячий танцювальний колектив "Веселка" (Київ, Україна) створив власний веб-сайт, де публікує розклад занять, фотографії та відео з виступів, новини про колектив, а також пропонує онлайн-реєстрацію для нових учасників.

Танцювальна студія "StepUp" (Чикаго, США) розробила мобільний додаток, який дозволяє учасникам переглядати розклад занять, отримувати push-повідомлення про важливі події, оплачувати заняття та реєструватися на заходи.

2. Впровадження нових методик навчання:

Танцювальний центр "BroadwayDanceStudio" (Нью-Йорк, США) співпрацює з хореографами з різними стилями та досвідом, щоб розширити репертуар колективу та запропонувати учасникам нові можливості для розвитку.

3. Розширення партнерських зв'язків:

Танцювальний ансамбль "Сузір'я" (Дніпро, Україна) співпрацює з культурними центрами для організації виступів, участі в культурних проектах, фестивалях.

Танцювальний колектив "Мрія" (Львів, Україна) створив батьківський комітет, який допомагає в організації заходів, підготовці костюмів, декорацій, реквізиту.

Танцювальний центр "DanceTime" (Київ, Україна) залучає батьків до процесу прийняття рішень щодо життя колективу, вибору репертуару, організації заходів, фінансування.

III. Рекомендації щодо впровадження інноваційного менеджменту та педагогіки партнерства:

Створіть атмосферу довіри та поваги:

Спілкуйтеся з учасниками щиро та відкрито, цінуйте їхні думки та ідеї.

Заохочуйте учасників до активного спілкування та висловлення своєї точки зору.

Створюйте ситуації, де учасники можуть відчути свою відповідальність за процес навчання та виховання.

Використовуйте інтерактивні форми роботи:

Замість традиційних лекцій та монологів використовуйте ігри, вікторини, дискусії, мозковий штурм, інші інтерактивні методи.

Заохочуйте учасників до самостійного пошуку інформації, дослідження, проектної діяльності.

Створіть умови для того, щоб учасники могли співпрацювати один з одним, ділитися своїми знаннями та навичками.

Використовуйте онлайн-платформи та інструменти:

Створіть веб-сайт або сторінку в соціальних мережах для вашого колективу.

Використовуйте онлайн-платформи для навчання, спілкування, спільного доступу до матеріалів.

Застосовуйте мобільні додатки для зручного доступу до інформації, спілкування з учасниками та їхніми батьками.

Розширюйте партнерські зв'язки:

Співпрацюйте з іншими танцювальними колективами, культурними центрами, освітніми закладами, благодійними організаціями.

Участь у фестивалях, конкурсах, майстер-класах, інших заходах.

Залучайте до співпраці хореографів, педагогів, психологів, інших фахівців.

Залучайте батьків до участі:

Створіть батьківський комітет для допомоги в організаційних питаннях.

Проводьте спільні заходи для батьків та дітей.

Залучайте батьків до процесу прийняття рішень щодо життя колективу.

Постійно вдосконалюйтеся:

Вивчайте нові методики навчання та менеджменту.

Відвідуйте семінари, тренінги, майстер-класи.

Слідкуйте за новинками в галузі танцювального мистецтва.

Пам'ятайте, що впровадження інноваційного менеджменту та педагогіки партнерства - це процес, який потребує часу та зусиль.

Не бійтеся експериментувати, пробувати нове, шукати нові шляхи розвитку.

Ваша щирість, відкритість та прагнення до вдосконалення обов'язково приведуть до успіху!

Використання цих підходів може допомогти дитячому танцювальному колективу досягти нових вершин, реалізувати свій творчий потенціал та стати справжньою школою танцю та життя для своїх учасників.

Важливо зазначити, що не існує універсального рецепту інноваційного менеджменту. Кожен колектив має свої особливості та потреби, тому важливо обирати та адаптувати

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Афанасьєва Т.В. Інноваційний менеджмент як фактор розвитку освітнього простору. - Вісник Національної академії наук України, 2010, № 11.
2. Бондаренко Н.В. Педагогіка партнерства як основа розвитку творчої особистості дитини. - Науковий вісник Херсонського державного університету, 2012, № 6.
3. Горбач А.В. Педагогіка партнерства як сучасна модель виховання особистості. - Науковий вісник Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, 2014, № 22.
4. Відео-заняття для вихованців початкового рівня хореографічного гуртка. Музичний етюд. - <https://vseosvita.ua/>
5. Відео-урок за темою: Екзерсис класичного танцю на середині залу. - <https://vseosvita.ua/>

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДОМ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ

ВСТУП

Позашкільна освіта є складовою системи неперервної освіти, яка забезпечує розвиток здібностей і обдарувань дітей шкільного віку, задоволення їхніх інтересів, духовних запитів і потреб у професійному самовизначенні та творчій самореалізації. Це цілеспрямований, цілісний процес, зміст якого засновується на ідеї розвитку особистості, цільового вибору, що загалом доповнює загальну середню освіту.

У нинішній ситуації, в період реформування всіх ланок суспільного життя, нарощуються виклики системи освіти взагалі і позашкільної зокрема. Все гостріше стає питання суспільного розуміння необхідності позашкільної освіти, визначення її ролі і місця в системній архітектурі освіти, яке зафіксоване новою редакцією Закону України «Про освіту».

Науковці наголошують на необхідності донесення до всіх і кожного інформації про *місію позашкільної освіти*, яка полягає у більш повному забезпеченні права дитини на розвиток і вільний вибір різних видів діяльності у вільний час. Саме у цьому секторі освіти, на думку Олени Биковської, пришвидшується особистісне і професійне самовизначення дітей та підлітків. «Позашкільна освіта є потужним каталізатором процесу розвитку особистості, засобом включення її в соціокультурну практику» - зазначає науковець.

Провідні фахівці позашкільної освіти наголошують, що позашкільна освіта має конкурентні переваги в порівнянні з іншими видами формальної освіти:

- *перше* - це «територія свободи», яка не має жорстких вимог, має необхідну гнучкість, забезпечує свободу вибору виду діяльності;
- *друге* - це сектор де створюються умови для реалізації дитиною власної освітньої траєкторії;
- *третє* - забезпечується широка варіативність змісту і форм організації освітнього процесу;
- *четверте* - доступність позашкільної освіти, яка є важливим фактором забезпечення соціальної стабільності і справедливості в суспільстві шляхом створення умов для успішності кожної дитини незалежно від місця проживання і соціально-економічного статусу родини.

СУТНІСТЬ ТА ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДОМ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Основною проблемою закладу позашкільної освіти, на думку керівників закладів позашкільної освіти, є наступне:

- *організаційно-управлінські* форми діяльності як стратегічне управління, публічне управління та адміністрування закладів позашкільної освіти недостатньо ефективні;
- *організаційно-управлінські* форми діяльності як основа координації освітнього процесу недостатньо відповідають принципам індивідуальності, професійної мобільності, потребам соціалізації юного покоління;
- не визначені орієнтації на перспективні напрямки розвитку та стратегії маркетингу на перспективу.
- не визначені чітко реальні напрями діяльності в середньостроковій і довгостроковій перспективі в умовах життєздатності стратегічному плані розвитку.

Тому дуже гостро стоїть питання як правильно вдосконалити систему стратегічного управління і підвищити ефективність управління розвитком закладу позашкільної освіти на довгострокову перспективу.

Стратегічна мета – створити діючу полісистемну модель стратегічного управління інноваційного закладу позашкільної освіти, яка ефективно реалізує систему позашкільної освіти, відповідно до європейських стандартів якості освіти, потреб особистості, суспільства і держави.

Об'єкт – полісистемна модель стратегічного управління інноваційним закладом позашкільної освіти, яка ефективно реалізує діяльність різних напрямів освітнього процесу в системі позашкільної освіти.

Предмет – адаптована система стратегічного управління організацією, веденням і розвитком освітньо-виховного процесу в комунальному позашкільному навчальному закладі «Центр дитячої та юнацької творчості Металургійного району» Криворізької міської ради.

Стратегічні напрями діяльності:

- створення інноваційного освітнього простору шляхом модернізації змісту позашкільної освіти, забезпечення організаційного та науково-методичного розвитку закладу (*удосконалення нормативно-правової бази у сфері позашкільної освіти; удосконалення науково-методичного супроводу; реалізація завдань комплексних цільових державних, обласних, міських програм розвитку позашкільної освіти; забезпечення закладу поліваріантними навчальними програмами практичного спрямування; робота над науково-методичною проблемою закладу «Розвиток самоефективності вихованців ЦДЮТ на засадах компетентнісного підходу» у межах обласного науково-методичного проєкту «Педагогічні стратегії розвитку само ефективної особистості в освітньому просторі Нової української школи»; запровадження комплексу інноваційних соціально-педагогічних проєктів і програм);*
- створення ефективною гнучкоюю адаптованою системи надання якісних освітніх послуг вихованцям закладу з урахуванням соціально-економічного та культурного потенціалу, суспільних викликів і потреб учасників освітнього процесу щодо якості освіти (*запровадження освітнього менеджменту управлінської діяльності, маркетингова діяльність закладу; оптимізація мережі гуртків; інноваційна діяльність педагогів ЦДЮТ);*
- створення системи соціальної адаптації особистості дитини шляхом забезпечення доступності позашкільної освіти (*відкриття гуртків на базі закладів освіти району; створення інформаційного освітнього простору; організація змістовного дозвілля; участь вихованців у фестивалях-конкурсах різного рівня; проведення заходів на реалізацію програм розвитку позашкільної освіти; удосконалення форм учнівського самоврядування; взаємодія з батьками вихованців через здійснення заходів психолого-педагогічної просвіти та науково-обґрунтованої допомоги у вихованні дітей; соціальне партнерство з батьками через створення спільно значущих проєктів; організація роботи з дітьми з особливими освітніми потребами; профорієнтаційне спрямування гурткової роботи; запровадження комплексу інноваційних цільових проєктів);*
- створення умов для роботи з обдарованими дітьми й талановитою учнівською молоддю (*залучення вихованців до гурткової роботи за різними напрямками позашкільної освіти; робота педагогічної майстерні «Майстер-клас»; робота професійної спільноти педагогів, що відповідають за художньо-естетичний напрям виховної роботи «Творча майстерня» ЦДЮТ; науково-дослідницька діяльність; проведення та участь у заходах на реалізацію завдань програм розвитку позашкільної освіти; участь вихованців у фестивалях-конкурсах різного рівня; запровадження комплексу інноваційних цільових проєктів);*
- створення функціональної внутрішньої організації системи організаційно-управлінської діяльності закладу шляхом впровадження демократичної моделі управління (*структуризація системи управління ЦДЮТ різних напрямів освітнього процесу);*
- удосконалення науково-методичної роботи шляхом оновлення системи методичної діяльності закладу (*адаптована система науково-методичного супроводу, запровадження інноваційних освітніх проєктів і програм у діяльність ЦДЮТ та району; інноваційна діяльність методичної служби закладу);*
- створення умов для професійного зростання та розкриття творчого потенціалу кожного педагогічного працівника закладу (*атестація, курси підвищення кваліфікації, обмін ефективним досвідом педагогічної діяльності, самоосвітня діяльність педагогів, конкурси професійної майстерності).*

Стратегічні завдання:

1. Забезпечити ефективність управління стратегічним розвитком КПНЗ «Центр дитячої та юнацької творчості Металургійного району» Криворізької міської ради (*моделювання організаційної структури системи управління закладом в умовах викликів сьогодення).*

2. Здійснити заходи для реалізації комплексних цільових державних, обласних, міських програм розвитку позашкільної освіти (*розробка і впровадження освітньо-виховних проєктів в умовах реалізації концепції «Нова українська школа»*).

3. Брати безпосередню участь в громадських обговореннях освітніх проєктів нормативних актів в галузі освіти (*створення внутрішніх документів закладу та внутрішнє погодження, які конкретизують статут, врегульовують організацію і ведення освітнього процесу щодо окремих питань діяльності закладу*).

4. Створити гнучку адаптовану систему надання якісних освітніх послуг дітям та учнівській молоді (*моделювання процесу маркетингової діяльності ЦДЮТ*).

5. Створити систему соціальної адаптації особистості дитини (*моделювання процесу соціалізаційної адаптації особистості дитини в умовах закладу позашкільної освіти*).

6. Забезпечити умови розкриття, розвитку та реалізації творчого потенціалу здобувачів освіти закладу (*моделювання процесу розвитку творчого потенціалу вихованців на заняттях гуртковою роботою*).

7. Підвищити рівень навчально-виховного, навчально-методичного, науково-методичного забезпечення діяльності закладу (*моделювання процесу науково-методичної роботи ЦДЮТ*).

8. Забезпечити розвиток системи підготовки педагогічних кадрів (*моделювання процесу професійного зростання педагогів ЦДЮТ*).

9. Поглибити міжнародну співпрацю з питань позашкільної освіти (*брати участь у міжнародних конференціях, семінарах, конкурсах, фестивалях, програмах, проєктах тощо*).

10. Забезпечити умови для виховання громадян нового еволюційного ступеня розвитку і трансформації його завдань у контексті національно-патріотичного виховання учасників освітнього процесу (*створення і запровадження в практику роботи закладу моделі управління системою освітньо-виховного процесу*).

Провідними аспектами засобів реалізації стратегічних завдань в управлінні закладом позашкільної освіти є:

- ✓ розроблення Стратегії розвитку закладу;
- ✓ створення внутрішніх нормативно-правових документів у закладі;
- ✓ підвищення статусу та соціальної захищеності;
- ✓ наявність об'єктивних даних стосовно закладу;
- ✓ багатоаспектний аналіз діяльності закладу;
- ✓ узгодження стратегій та стратегічного плану на різних рівнях державно – громадського управління;
- ✓ визначення та облік ресурсів закладу;
- ✓ роз'яснення основних напрямів стратегії;
- ✓ запровадження сучасних інформаційно-комунікативні технологій
- ✓ прийняття пріоритету якості освіти;
- ✓ інноваційна дієва організація науково-методичної, організаційно-технологічної, організаційно-масової, навчально-виховної діяльності учасників освітнього процесу;
- ✓ використання потенціалу сучасних засобів комунікації для розвитку партнерства з родинами, бізнес-структурами, неурядовими організаціями;
- ✓ підвищення рівня поінформованості про свої досягнення і проблеми;
- ✓ узагальнення практичного ефективного педагогічного досвіду.

ОПИС МОДЕЛІ ВИХОВНОЇ СИСТЕМИ

Враховуючи сучасні внутрішні складні обставини та причини недостатнього рівня впровадження у навчально-методичну практику теоретичних засад управління якістю позашкільної освіти у системі національно-патріотичного виховання дітей та учнівської молоді, створена графічна «*Методична модель з національно-патріотичного учасників освітнього процесу КПНЗ «ЦДЮТ Металургійного району» КМР*», в основу якої покладена Українська національна система виховання. Дана модель впроваджена в практичну діяльність закладу, що дало змогу пришвидшити розв'язання численної низки педагогічних завдань для формування національного світогляду підростаючого покоління.

Чинним механізмом зміни підходів до змісту виховної діяльності з питань національно-патріотичного виховання є створення в моделі - «*Організаційної структури національно-патріотичного виховання в рамках району*», яка складається із блоків:

1. Рамки трансформації (виклики, ідеї, підходи, проблеми, цілі, інтереси, зміст).
2. Поле діяльності (нормативна, навчальна, просвітницька, науково-дослідна, практична, організаційно-масова, інформаційна, освітньо-виховні програми, проєкти).
3. Інструменти змін (форми організації виховного процесу; організація роботи з національно-патріотичного виховання; способи організації змісту національно-патріотичного виховання).

Модель є організаційно-моделююча, тому має два пріоритети: організація і моделювання.

Організаційна структура складається з наступних *компонентів*: «Інформаційний», «Методичного супроводу», «Координаційний», «Виховна діяльність», «Проектний», «Науковий», «Практичний», «Моніторинговий».

Компонент «Інформаційний» включає наступні складові: збір інформації, обробка отриманої інформації (оперативної, практичної, консультативної); систематизація інформації, висновки, розробка рекомендацій, обговорення рекомендацій, усвідомлення проблеми, мотивація діяльності, усвідомлення мети, завдань, визначення провідної ідеї.

В *компонент «Методичного супроводу»* входить система роботи районного методично-координаційного центру як об'єкта координації та управління виховною роботою в районі: психолого-педагогічна служба, районні і на рівні закладу методичні групи, професійні педагогічні спільноти за напрямами позашкільної освіти та виховної роботи, районний консультпункт ЦДЮТ у співпраці з опорними закладами освіти за пріоритетними напрямами виховної роботи (здійснення методичних виїздів у заклади освіти району), забезпечення обміну досвідом серед освітянської спільноти та розповсюдження ефективного педагогічного досвіду роботи.

Компонент «Координаційний» це структурний підрозділ внутрірайонної системи керування виховним процесом, який координує роботу районних методичних груп, професійних педагогічних спільнот за напрямами позашкільної освіти та виховної роботи, відповідальних педагогів закладу освіти за напрям виховної роботи в системі роботи освітнього закладу, керівників творчих об'єднань, дитячих спілок, клубів, гуртків.

Компонент «Виховна діяльність» включає позашкільну роботу через різні форми діяльності (індивідуальна, групова, масова; видавнича, теле-, радіо-інформаційна, інформаційна; разова, постійно діюча, довгострокова; ігрова, ділова).

Компонент «Проектний» висвітлює педагогічне і учнівське проєктування з використанням інформаційно-комунікаційних технологій (наприклад: проєктування зовнішнього та внутрішнього озеленення закладу, розробка і запровадження власних освітньо-виховних проєктів). Педагогічний проєкт поділяється на види: дослідницький (дослідження явищ, процесу); інформаційний (збирання та аналіз інформації про певні явища, процеси, яку висвітлюють на конференціях, в публікаціях); продуктивний (тиждень, ярмарок, олімпіади, марафони, виставки). Учнівський проєкт розглядається як творчий (журнал, колаж, відеороботи, вечір, свято) та практичний – безпосереднє впровадження в практику (документ, програма, положення, рекомендації, наприклад: лідерські, волонтерські, благодійні проєкти, дизайнерські проєкти, проєкт саду, навчально-дослідної ділянки).

Компонент «Науковий» розглядає співпрацю з науковими установами, товариствами, клубами, лабораторіями, профільними закладами позашкільної освіти; організацію науково-дослідницької, науково-пошукової роботи при музеї історії та етнографії ЦДЮТ; організацію роботи літніх Шкіл, експедицій, виїзних практикумів, походів.

Компонент «Практичний» включає практичну діяльність (акції, місячники, флешмоби, операції, патрулі, конкурси, змагання, зльоти, колоквиуми, практикуми, майстер-класи, екскурсії, наукова і експериментальна діяльність).

Компонент «Моніторинговий», який передбачає збирання й обробку конкретного набору даних, інформації, системне відстеження динаміки розвитку освітньо-виховного процесу, його аналіз, планування, прогнозування та визначення результативності, оцінювання освітньо-виховної діяльності з використанням діагностичних технологій.

Для прийняття оптимальних управлінських рішень необхідно володіти різноманітними даними. Схема моделі відображає де і яку інформацію можна отримати, яку важливу роль відіграє інформація при здійсненні моніторингу в процесі управління об'єктом.

Важливою передумовою цієї діяльності є моделювання координаційно-методичної роботи в системі «творчого трикутника». Центр дитячої та юнацької творчості є районним методично-координаційним центром для успішної діяльності професійних педагогічних спільнот (далі – ППС) за напрямками позашкільної освіти та виховної роботи. Наступні елементи системи «творчого трикутника» є педагогічна комунікація взаємодія. На рівні професійних спільнот, методичних груп: володіння технологіями, проведення активних форм роботи та ін. На особистісному рівні: усвідомлення пріоритетів національно-патріотичного виховання, розробка авторських, індивідуальних програм, проєктів.

ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС: СУТНІСТЬ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ

Проблема управління виховним процесом є однією з найактуальніших педагогічній теорії та практичній діяльності закладів позашкільної освіти. Для її успішного вирішення потрібно ґрунтовне переосмислення сутності управління виховним процесом, його структури та функцій. Саме зараз спостерігаємо велику активність педагогічних спільнот для створення найрізноманітніших засад, концепцій, програм, моделей, що стосуються переважно таких напрямів виховання як громадянське, патріотичне, духовне, моральне. В основі патріотичного виховного процесу постає особистість дитини, якій необхідно визначитися у сучасному світі з його щоденними важкими викликами. Війна пришвидшила процес свідомого формування у молодого покоління української ідентичності. Крок за кроком, поетапно педагогічний колектив вибудовував свою діяльність на основі власної моделі, спрямованої на якомога повнішу реалізацію сучасних основних державних вимог. Виконуючи завдання і реалізуючи принципи освітньо-виховного процесу, виховна робота в закладі базується на комплексному підході до конструювання організаційної структури. Вищезазначена модель впроваджена в практичну діяльність закладу, що дало можливість ефективного розв'язання численної низки педагогічних завдань для формування національного світогляду підростаючого покоління. Отже, реалізуючи основні завдання Стратегії розвитку закладу щодо національно-патріотичного виховання учасників освітнього процесу, педагогічний колектив запровадив проєктну діяльність в освітній процес як механізм, що забезпечує універсальне функціонування і інноваційний розвиток системи виховної роботи. Визначення сутності поняття «управління виховним процесом у закладі позашкільної освіти» неможливе без оволодіння поняттям «виховання». Отже, керівництвом закладу проведена попередня робота для об'єднання і згуртування колективу з метою мотивації для створення авторських виховних проєктів і запровадження їх у освітньо-виховний процес, що забезпечує переведення його на новий якісно вищий рівень з досягненням цілей за допомогою необхідних педагогічних умов, засобів і впливів. В процесі проєктної діяльності розкриваються особливості взаємин учасників освітнього процесу: планування, керівництво, організація, координація, контроль, прийняття рішень, об'єднання і згуртування колективу, мотивація, оцінка, комунікація, представництво, ведення переговорів, укладення угод в процесі спільної роботи. Співробітництво у межах проєктної діяльності керівництва закладу із педагогічним колективом, батьківською громадськістю і здобувачами освіти складається із послідовних етапів, які забезпечують стабільний універсальний управлінський цикл і спрямовують планування виховної діяльності на довгостроковість. В закладі впроваджуються наступні авторські проєкти:

Соціально-виховний проєкт «AUXILIA: Підтримати. Допомогти. Виховати», мета: інтеграція засобів громадського та сімейного виховання дітей; підтримання тісної взаємодії закладу, сім'ї, громадськості; формування у батьків педагогічної позиції щодо виховання власної дитини; організація групових форм обміну досвідом між батьками з питань родинного виховання.

Освітньо-виховний проєкт «Барвіста спадщина», мета: поглибити знання здобувачів освіти з декоративно-прикладного мистецтва на прикладах кращих зразків творчості народних майстрів.

Освітньо-виховний проєкт з національно-патріотичного виховання «Культурне відродження України. Маловідомі сторінки історії України», мета: дослідити етапи становлення української нації; сприяти формуванню та розвитку інформаційної компетентності учасників освітнього процесу.

Освітньо-виховний районний проєкт з національно-патріотичного виховання «Зберегти пам'ять», мета: формування патріотизму юних громадян, їх національної самосвідомості, самовідданості, активної громадянської позиції, особистої відповідальності і дієвості за долю та єдність країни.

Проєкт «Янголи не мовчать» в рамках Всеукраїнської акції «Діти України проти війни», мета: вшанування пам'яті усіх загиблих дітей під час військової агресії росії проти України, і заклик допомогти Україні зупинити агресора. Педагогами знято відеомеседж «Янголи не мовчать» (перекладений 5 мовами), прем'єра якого відбулася в соціальній мережі Facebook на офіційній сторінці закладу та висвітлений в репортажі ТРК «Рудана». Протягом деякого часу відеомеседж отримав зворотній зв'язок. До проєкту долучились учасники з міста Мартіг Франція, «Колискова України» у виконанні арт студії «Дитячий світ», відеозвернення тимчасово переміщених громадян України в Ізраїлі (співають Юлія Бецун, Ксенія Челак, учасники Юлія Петрова, сестри Ліза, Ангелина, Даня, Яна Єлісеєви), з Німеччини доєдналася киянка, артистка театру ім. Франка Веремійчук Марина з відеороботою «Колискова», колектив КЗ «Саксагань», місто Кривий Ріг.

Проєкт з національно-патріотичного виховання «Полотняне диво» в системі виховної роботи музею історії та етнографії ЦДЮТ, мета: висвітлення історичних і сучасних подій громадського та культурного життя суспільства, сприяння вивченню народних звичаїв та обрядів, народних українських свят, формування інтересу, до дослідницько-пошукової діяльності у здобувачів освіти.

Соціально-психологічний проєкт «Лідер time», мета: створення дитячого об'єднання за інтересом: вивчення історії та культури рідного краю, оволодіння інтерактивними технологіями, значним колом знань, умінь і навичок, необхідних сучасному молодому поколінню для проведення активних форм роботи, формування у дітей та молоді суспільних інтересів і лідерських здібностей.

Освітній проєкт «Медіаосвіторія» мета: інтеграція формальної і неформальної освіти, пріоритетність у забезпеченні безперервного навчання впродовж життя, реалізація державної програми комп'ютеризації освіти, впровадження інформаційно-комунікаційних технологій, використання програмного забезпечення в освітньому процесі та освоєння інтерактивних програм.

Таким чином, забезпечення продуктивного зв'язку теорії і практики в управлінні виховним процесом та функціонуванні дієвої системи виховної роботи створює умови для творчого саморозвитку та самореалізації всіх учасників освітнього процесу.

РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРОВАДЖЕННЯ МОДЕЛІ ВИХОВНОЇ СИСТЕМИ

Поширення педагогічного досвіду з реалізації проєктної діяльності закладу узагальнено в методичних збірниках «Національно-патріотичне виховання учнів в освітньому процесі ЦДЮТ» та «Навчально-методичний комплект з національно-патріотичного виховання для дітей молодшої вікової групи». В закладі організовано проведення циклу семінарів, зорієнтованих на пріоритет впровадження новітніх технологій та методик, використання методу проєктів, а саме: «Національно-патріотичне виховання - пріоритет виховної системи ЦДЮТ»; «Формування національно-культурної ідентичності здобувачів освіти в умовах навчання в ЗПО». В тому числі висвітлюється через друковані видання пресцентру закладу: газета «Творчість», «Ажур», «Батьківський вісник», літературний альманах «Барви рідної землі», тематичні спецвипуски газет «Літературне Криворіжжя»

За підсумками міської науково-практичної конференції КДПУ «Формування професійних компетентностей здобувачами освіти з предметної спеціальності 014.12 середня освіта (ОТМ та декоративне мистецтво) 022 дизайн у процесі опанування дисципліни фахового циклу» (КДПУ) виданий збірник наукових праць, в який увійшли матеріали з досвіду роботи

педагогів: Гончарової-Тисляцької А.Ю., Коломоєць Т.В., Хрієнко Н.Г., Рибкіної Л.В., Костенко Т.М.

Виховний проєкт з досвіду роботи заступника директора Степанюк Н.Б. «Методична модель з національно-патріотичного виховання учасників освітнього процесу КПНЗ «ЦДЮТ Металургійного району» КМР» став переможцем (II місце) у Всеукраїнському конкурсі методичних моделей закладів загальної середньої та позашкільної освіти з національно-патріотичного виховання дітей та молоді «Виховати особистість» у 2023 році (заочно).

На XIV Міжнародній виставці «Сучасні заклади освіти – 2023» був відзначений срібною медаллю досвід роботи закладу «Система виявлення та розвитку лідерської обдарованості, як запорука виховання національної еліти в закладі позашкільної освіти» (автори: Кружко Т., Малюженок О., Гончарова-Тисляцька А.) у номінації «Виховання національної еліти – запорука майбутнього розвитку українського суспільства».

ВИСНОВКИ

У курсовій роботі презентовано аспекти аналізу факторів успішної реалізації комплексного підходу до організації виховної системи. Виклики сьогодення потребують, насамперед, нового ступеня розвитку і трансформації завдань виховного процесу у контексті форс мажорних обставин. На сьогоднішній день склалася комплексна система організації і управління виховним процесом. Таким чином, створена модель є важливою складовою єдиного освітнього простору.

Надано зразок створення цілісної моделі виховної системи на основі національно-патріотичного виховання як орієнтовної для проектування моделі виховної системи закладу позашкільної освіти. Модель може бути використана як практичний досвід у процесі підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників, методистів, менеджерів освіти.

Підсумком діяльності педагогічного колективу протягом трьох останніх (2021-2023) років є сформований досвід закладу, який узагальнює роботу системи з національно-патріотичного виховання. У досвіді розкривається сутність організації виховного процесу, інноваційні підходи до управління ним та забезпечення функціонування дієвої системи національно-патріотичного виховання в сучасних умовах з урахуванням розбудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бех І.Д. Система патріотичного виховання дітей та учнівської молоді в умовах модернізаційних суспільних змін: навчально – методичний посібник / І.Д. Бех, К.О. Журба, В.А. Киричок та ін. – К.: Пед. Думка. – 2011. – 240 с.
2. Бойко А.М. Оновлена парадигма виховання: шлях реалізації. - К., 2006.
3. Бондар В.І. Теоретичні основи і технологія педагогічного аналізу: управлінський аспект. – К., 2006, - 67с.
4. Завалевський Ю.І. Інноваційні педагогічні технології в практиці роботи сучасного загальноосвітнього навчального закладу/Педагогічний пошук. Науково-методичний вісник. – 2008. - №1 (57). С. 16-18.
5. Книга методиста: Довідково-методичне видання/ Упоряд. Г.М. Литвиненко, О.М. Вернидуб. – Харків: Торсінг-плюс, 2006. – 672с.
6. Пуцов В.І., Старченко К.М., Литвиненко Г.М. Зміни формальні – зміни реальні. – К.: Шкільний світ, № 23, серпень, 2008, - С. 20-23.
7. Расевич Р.П. Нові виклики нові завдання/ Відкритий урок. Плянди, вид-во «Відкрита педагогічна школа», №3-4, 2009, - 4-6.
8. Розвиток україномовної компетентності педагогічних працівників у системі післядипломної освіти: теорія і практика. Наук.-метод. Посіб./ За ред. В.І. Пуцова, М.П. Скрипник. – Харків: Основи, 2004 – 240с.

ПОСИЛАННЯ

Facebook

<https://www.facebook.com/groups/4791638760930348/?ref=share>

Інноваційні маркетингові комунікації в освіті

ВСТУП

Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що в умовах зростання конкуренції та необхідності освітньої галузі адаптувати свою діяльність до швидкозмінних умов одним із ключових факторів ефективної діяльності сучасних освітніх закладів стає здатність стратегічно правильно організувати комплекс маркетингових комунікацій.

Майбутнє України багато в чому зумовлюється її системою освіти, а освіченість, компетентність та професіоналізм сучасних педагогів виступають ключовими чинниками суспільного розвитку. Тому становлення ринкових відносин у сфері освітніх послуг є сучасною тенденцією у розвитку системи освіти. Зважаючи на те, що пропозиція вищих навчальних закладів вже в декілька разів перевищує попит, а кількість випускників загальноосвітніх шкіл з кожним роком зменшується, значного поширення набуває маркетинг освіти. Не дослідженим залишається питання розвитку маркетингу в професійній освіті та його впливу як на діяльність закладів освіти, так і на якість підготовки фахівців різних спеціальностей.

Метою дослідження є встановлення значення маркетингу в галузі освіти, визначення впливу маркетингових комунікацій на ефективність діяльності освітньої галузі.

Досягнення поставленої мети зумовлює вирішення наступних завдань:

- визначити зміст поняття маркетинг та його призначення;
- визначити особливості, специфіку маркетингу в галузі освіти;
- розглянути вплив ринкового середовища на маркетинг освітніх послуг;
- оцінити стан формування маркетингового комплексу для навчальних закладів.

Об'єктом дослідження є процес забезпечення ефективної діяльності закладів галузі освіти за допомогою інноваційних комунікацій.

Предметом дослідження є маркетингові комунікації, значення, специфіка.

РОЗДІЛ I Маркетинг і його призначення

Освіта як галузь соціальної сфери являє собою розгалужену інфраструктуру освітніх установ, що реалізують державну освітню політику в процесі підготовки дітей та молоді до трудової діяльності.

Освітні установи не тільки формують системні знання з основ наук, а й сприяють соціалізації індивіда, вводять його в культуру сучасного співтовариства.

Аналіз статистичних даних вказує на тенденцію скорочення загальноосвітніх шкіл, кількість яких у 2012/13 навчальному році склала 19,7 тис., що на 2,5 тис. менше порівняно з 2000/01 роком. Це в першу чергу зумовлено зменшенням кількості учнів – на 2542 тис. осіб. Відповідно скорочується чисельність випускників та вчителів загальноосвітніх навчальних закладів III ступеня. Така ситуація є основою формування сучасного стану вищої освіти в Україні. Тенденція збільшення кількості вузів, що розпочалася у 2000 році, змінилася їх скороченням уже в 2009 році, що також супроводжується зменшенням чисельності студентів. Це також можливо помітити через співвідношення прийнятих абітурієнтів та випущених фахівців.

Такі умови розвитку ринку освітніх послуг призвели до серйозних змін у сфері освіти: з'явилася і продовжує посилюватися конкурентна боротьба між вищими навчальними закладами, істотно змінилися вимоги і цінності споживачів. Всі ці фактори диктують необхідність організації та ведення маркетингової і рекламної діяльності вузів різних ступенів акредитації. Тому сьогодні вузам варто займатися роботою з формування стратегії і тактики маркетингової та комунікаційної діяльності. Професійний і продуманий підхід до засобів просування освітніх послуг до споживача, формування планів маркетингової та комунікаційної діяльності, проведення маркетингових досліджень, ефективна організація рекламної діяльності – є факторами і ресурсами успішного розвитку навчального закладу.

Де кілька років тому маркетинг в Україні як концепція, філософія управління підприємством являв собою необхідність і формальний пріоритет, функцію менеджменту незалежно від спеціалізації, форми власності і позиціонування суб'єктів бізнес-середовища. У відповідь зростав попит на менеджерів з маркетингу, зростали зарплати маркетологів, бренд-менеджерів, рекламистів, відповідно зростала кількість кафедр маркетингу вузів, що випускають фахівців за спеціальністю "маркетинг та реклама".

Оболенська Т.Є. відмічає, що "співвідношення сучасного ринку освітніх послуг і ринку праці потребує як узгодження й оптимізації пропонування молодих фахівців, так і підвищення кваліфікації присутніх на ринку праці працівників, які мають достатній досвід і конкурентоспроможні на власному сегменті ринку праці". Саме тому важливо відмітити, що вивчення маркетингу при підготовці фахівців різних спеціальностей може мати вагомий вплив на підвищення якості надання освітніх послуг, розширення кругозору та можливостей випускників вищих навчальних закладів.

Телегова С.Г. відмічає, що освітня послуга – це комплекс навчальної і наукової інформації, що створюється у процесі діяльності педагогічного колективу навчального закладу і передається учню, студенту чи слухачу у вигляді суми знань загальноосвітнього та спеціального характеру, а також практичних навичок для подальшого застосування у професійній роботі з метою задоволення різноманітних потреб особистості, суспільства, держави. Відповідно поняття "освітній маркетинг" вона трактує як один із напрямів діяльності з управління навчальним закладом в умовах ринкової економіки, який забезпечує дослідження попиту на освітні послуги та певні знання понад встановлені державою стандарти, впливає на розвиток освітніх потреб громадян шляхом розроблення й впровадження концепції надання їм якісного освітнього продукту. Від освітнього відрізняє, педагогічний маркетинг і трактують його як вид діяльності, спрямований на вивчення освітнього середовища, створення та розвиток ринку освітніх послуг й стимулювання попиту на них.

Сьогодні маркетинг освіти розвивається дуже інтенсивно і відіграє двояку роль в сучасній економіці. Де пов'язано, насамперед, з особливою значущістю освіти в економічному розвитку. Сучасні технології забезпечують високий рівень і якість життя в розвинених країнах та задають верхню межу економічного зростання, темпи якого, з досвіду нових індустріальних країн, можуть бути надто великі. Нові технології доступні всім, проте поширення їх залежить від системи і рівня освіти населення.

Таким чином, маркетинг освіти пов'язаний з поширенням ідеї освіти та потребує розробки відповідної стратегії. Говорячи про стратегію маркетингової діяльності вищого навчального закладу, відзначимо, що вона включає аналіз можливостей і загроз ринку, конкурентів, сильних і слабких сторін і на основі такого аналізу формує власні конкурентні переваги. Стратегія маркетингу освітніх послуг повинна включати: конкретні цілі та завдання навчального закладу, опис його цільових аудиторій і споживачів, опис процедур, конкурентних переваг освітніх програм вузу, з якими він виходить на ринок. Дані положення стратегії маркетингу вищої освіти мають розроблятися на достатньому рівні і бути готовими до практичного їх використання в поточній діяльності закладу освіти.

Для ефективного його просування необхідно використовувати різні комунікаційні технології, об'єднуючи їх у систему продуманих стратегічно вибудованих дій. Кожна комунікаційна технологія, будь-то реклама або зв'язки з громадськістю, прямий маркетинг або ярмаркова і виставкова діяльність, має свої особливості впливу на споживачів. Об'єднання різних комунікаційних технологій у систему інтегрованих маркетингових комунікацій дозволяє посилити ефективність кожної з них і, звичайно ж, загальну результативність. Ці дії в першу чергу повинні бути спрямовані на створення позитивного іміджу вузу і таким чином вивести його на новий рівень на ринку освітніх послуг. Для цього необхідно визначити шляхи ведення ним маркетингової політики, головним з яких має стати налагодження зв'язків з громадськістю. Це, насамперед, потрібно для виховання громадської думки: освітній заклад має всилити споживачеві дійсність його локальної ідеї та зробити все можливе для того, щоб існування освітнього закладу стало цікавим споживачеві.

Основна мета формування громадської думки – створити міцну позицію освітнього закладу в суспільстві і на потенційних ринках. Технологічна схема дії механізму формування громадської думки – це ланцюжок послідовних дій:

- заявити про себе;
- залучити і утримувати увагу;
- викликати інтерес;
- зняти напруженість і недовіру;
- сформуванати позитивний імідж;
- ініціювати бажання;
- спонукати суспільство до бажаної для освітнього закладу дії;
- удосконалювати імідж установи (підвищувати рейтинг).

Вибір напряму просування освітніх послуг формується споживачем, адже саме довкола нього відбувається організація маркетингової пропозиції у сфері освіти. Враховуючи той факт, що в сучасному суспільстві наростають тенденції глобалізації суспільного життя, які стосуються і освіти, намітилась інтеграція освітніх структур і просторів на всіх рівнях. У вітчизняних вищих навчальних закладах отримала своє поширення Болонська система, яка являє собою застосування дворівневої системи вищої освіти: бакалаврату та магістратури. Проте існують перешкоди, що заважають навчатися при традиційній системі освіти, основними з яких є:

- необхідність поєднувати навчання з основною діяльністю;
- обмежена пропускна здатність традиційної системи освіти та пов'язані з нею необхідність проходження конкурсного відбору, корупція зловживання в освітніх установах, невпевненість у своїй здатності подолати конкурсний бар'єр тощо;
- неможливість регулярно відвідувати навчальний заклад за рахунок його віддаленості, великі витрати на переїзд та проживання або обмежено можливості через стан здоров'я;
- недоступно висока плата за навчання тощо.

Бурхливий розвиток інформаційних технологій вивів на ринок програм дистанційного навчання, які поєднують самостійність заочної освіти можливостями індивідуальних (у разі дистанційного навчання за допомоги комп'ютера) консультацій з викладачами. Система дистанційної освіти принципі дозволяє усунути всі наведені перешкоди отримання вищої освіти забезпечуючи можливість вчитися на будь-якій відстані від навчального закладу, відсутність формальних обмежень при прийнятті, пропонуючи навчання у зручний час і в зручному темпі (гнучкість) і за більш низьку плату ніж при традиційній системі. Незважаючи на представлені переваги, нові технології навчання потребують детального вивчення та апробації, проте необхідною умовою їх розвитку також залишається поширення інформації про них у суспільстві. У такому випадку очікуваним буде посилення маркетингової системи управління освітніми послугами та їх якість включаючи рекламу, канали розподілу, забезпечення конкуренції – дослідження ринку. Це дає можливість стверджувати, що для успішної управління освітою та отримання доходів від зростання освітніх послуг необхідно створити певну модель, яка буде описувати процеси взаємодії викладачів і студентів у навчальній діяльності. Вона має визначати взаємозалежність і взаємозв'язок між зростанням доходів освітньої установ задоволеністю викладачів і співробітників роботою у вищому навчальному закладі, цінністю освітніх послуг, які пропонуються студентам, і зростання матеріальних й нематеріальних активів. Для створення окремого освітнього продукту і забезпечення його конкурентоспроможності необхідний не тільки маркетинговий підхід, а й організаційний, економічний і управлінський підходи.

Проведення конкурентного аналізу слід розглядати як початкові дії при освоєнні ринкового підходу вищим навчальним закладом. Крім того необхідна робота з планування та прогнозування запитів різних цільових аудиторій, позиціонування вищого навчального закладу і послуг, з яким він виходить на ринок, управління їх конкурентоспроможністю, розробки маркетингових стратегій, дослідження поведінки на різних ринкових сегментах, зміцненню іміджу вищого навчального закладу, формування його бренду, розробки його цілей, моніторингу персоналу тощо.

У рамках вищого навчального закладу доцільним було б створення спеціальної служби, що зможе вирішувати наступні завдання: стратегічне планування з метою постійного

підвищення якості існуючих освітніх послуг; аналіз економічної діяльності освітньої установи; менеджмент якості; розвиток рекламної політики закладу освіти; проведення маркетингових досліджень у освітній сфері та ін. Таким чином, маркетинг вищого навчального закладу – необхідна і важлива частина його діяльності.

Сьогодні можна з упевненістю стверджувати, що вищі навчальні заклади, які не приділяють належної уваги маркетинговій діяльності, вже найближчим часом можуть опинитися в невігідному та неконкурентоспроможному становищі на ринку освітніх послуг і врешті припинити своє існування.

Розвиток цивілізованих ринкових відносин у нашій країні нерозривно пов'язано з процесом становлення маркетингу освітніх послуг і інших товарів. Поява цього маркетингу, без сумніву, буде сприяти покращенню якості і поширенню асортименту освітніх послуг, забезпечить різносторонність у задоволенні потреб споживача в послугах шкіл, технікумів, вузів і інших навчальних закладів і в підсумку сприятиме піднесенню освіти в суспільстві на більш високу ступінь.

Маркетинг, як відомо, є сучасним видом трудової діяльності, яка спрямована на задоволення потреб людей шляхом ринкового обміну. Під маркетингом розуміється наука, яка вивчає запити споживачів, і побудована на ній система управління виробництвом і збутом товарів.

На практиці маркетинг зводиться до комплексу взаємопов'язаних заходів підприємств і установ за аналізом стану ринку і активного впливу на споживчий попит з метою розширення збуту вироблених товарів. Він попереджує існуючу непередбаченість ринку в знанні про те, що відбувається на ринку, який товар потрібно виробити і можна вигідно продати, як вплинути на ринок, як управляти ним.

Метою маркетингу є оптимальне поєднання економічних інтересів, досягнення згоди між виробниками – з однієї сторони, і споживачами – покупцями цих продуктів, з іншої сторони. Маркетинг відрізняється від простого збуту продукції. З допомогою збуту покупець примушують купувати те, що йому пропонує підприємство або установа, а з допомогою маркетингу виробник робить те, чого прагне покупець. Продавцям потрібно шукати покупців, виявляти їх запити і потреби, розробляти необхідні товари, доставляти їх на ринок, домовлятися за вартість.

Значення маркетингу в галузі освіти

Під маркетингом у сфері освіти потрібно розуміти особливий вид ринкової діяльності, який спрямований на задоволення потреб і запитів населення перш за все в освітніх послугах. Тут розвиток маркетингу в наші дні особливо важливий, оскільки інтелектуальний потенціал стає вирішальним фактором збільшення національного багатства суспільства. Так, економічно розвинуті країни світу в наш час, дякуючи функціонуванню сучасної системи освіти, отримують до 40% приросту валового національного продукту.

Однак система маркетингу в освітньому комплексі України, на жаль, не отримала достатнього поширення.

Чітко виділяються три рівні застосування маркетингу в навчально-виховних установах країни. До вищого рівня належить порівняно невелика група установ освіти, діяльність яких організовується на комерційних засадах і орієнтована на маркетингову концепцію ринкового управління.

Другий рівень включає в себе ті освітні установи, які використовують окремі складові частини маркетингової діяльності: вивчення попиту і кон'юнктури ринку освітніх послуг, організацію підготовки професіоналів за новими спеціальностями, визначення рівня оплати за навчання.

Найнижчий рівень характерний для більшості навчально-виховних установ, які застосовують тільки окремі елементи маркетингу: рекламу, вивчення попиту на додаткові освітні послуги.

Чому ж система маркетингу в нашій освіті не отримала погрібного поширення? Це пов'язано із історичними і загальноекономічними витоками: з 70-річним пануванням у країні командно-адміністративної економіки і відсутністю справжніх ринкових відносин. В таких умовах більшість нинішнього покоління господарників не змогли оволодіти теоретичними і практичними знаннями і навичками управління на ринковій основі.

Більшість навчально-виховних установ була і запишається державними. Держава виступає головним й по суті монополієм покупцем освітніх послуг. Природно, що це стримує становлення нормальних ринкових відносин у галузі освіти і гальмує розвиток явного ринку освітніх послуг. Становлення ринку освітніх послуг – процес складний, і носить він в нашій країні стихійний характер. В країні поки що відсутня система інформування і вивчення тенденцій цього ринку. Тому необхідно створювати ефективний комплекс маркетингових досліджень на різних рівнях: освітньої установи регіону, держави з урахуванням місцевих і галузевих особливостей. Взаємодія створених маркетингових служб на всіх рівнях управлінської діяльності дозволить направляти і своєчасно враховувати коливання ринку. Важливо при цьому, щоб єдина маркетингова служба в державі координувала діяльність всіх інших служб щодо вивчення попиту і пропозиції на освітні послуги і давала відповідно рекомендації установам освіти, проводила експертизи за заявками замовника.

Специфіка маркетингу в сфері освіти

Маркетинг в сфері освіти відрізняється різноманітністю і своєрідністю одночасно. Визначається це специфікою диверсифікованого, тобто все більш різноманітного виробництва широкого асортименту послуг: виховних, освітніх, наукових.

Маркетологу в навчальних закладах доводиться мати справу з товарами не матеріального виду, а із певними послугами, які не відокремлені від самої педагогічної діяльності. Інакше в освіті проявляються і такі складові частини комплексу маркетингу: вивчення попиту, вартість на послуги, методи формування фінансових ресурсів, розподілу й стимулювання.

Разом з тим своєрідність маркетингу в освітній сфері надають і інші реальні обставини: переважна більшість некомерційних установ і безкоштовність навчання, введення на основі Закону України "Про освіту" плати за додаткові послуги, а також надання навчальному закладу права суміщати свою основну діяльність із будь-якою підприємницькою діяльністю.

Потрібно мати на увазі, що право на надання платних освітніх послуг має загальноосвітня школа або інша установа, яка стає юридичною особою. Це означає, що вона має статут, який затверджений місцевим органом влади, має самостійний розрахунковий рахунок в банку, має самостійний бюджет і має відокремлений баланс.

Крім того, установа повинна: зареєструватися в податковій інспекції; утримати ліцензію на ті види діяльності, які планує організувати; оформити належним чином трудові відносини з тією групою і окремими педагогічними працівниками, які будуть надавати освітні платні послуги, погодити із засновником рівень рентабельності і відсоток відрахувань триманого прибутку в його користь.

Відповідно вирішується проблема приміщення, обладнання. Конкретизується кадровий склад. Вся ця організаційна робота може бути характерною для людей, які мають необхідні знання, навички в галузі освіти і менеджменту.

РОЗДІЛ II Аналіз впливу ринкового середовища на маркетинг освітніх послуг

У функції навчальних закладів входить формування пропозицій, виробництво, розподіл та комунікації освітніх послуг на ринку. Це визначає їх найбільший інтерес до маркетингу освітніх послуг.

Посередницькі структури на ринку освітніх послуг (служби зайнятості, біржі праці, освітні фонди, асоціації навчальних закладів, науково-методичні центри, засоби масової інформації та ін.) допомагають активному розподілу освітніх послуг на ринку та виконують такі функції як: інформування, надання консультацій, участь в акредитації, організація збуту освітніх послуг та ресурсної підтримки сфери освіти.

Роль держави та її органів управління має особливе значення в маркетингу освітніх послуг порівняно з маркетингом інших товарів і послуг. До традиційних для ринкових країн маркетингову функцію держави, як правило, відносять правовий захист суб'єктів маркетингу (насамперед і споживачів) від монополізму, несумлінності в бізнесі та рекламі, забезпечення якості освітніх послуг, ведення статистики, сприяння проведенню масштабних ринкових досліджень та т. ін. Разом з тим у сфері освіти держава покликана розробляти нормативну базу, забезпечити бюджетне фінансування, проводити ліцензування, акредитацію, що гарантує якість освітніх послуг.

Об'єктами маркетингу є освітні послуги, що надаються споживачам для задоволення їхніх потреб на певних умовах і користуються попитом. Об'єкти маркетингу в сфері освіти: навчальні програми, плани, педагогічні ідеї, технології навчання та ін.

Щоб переконати споживача, виробники намагаються формалізувати найбільш суттєві для покупця параметри послуги і представити їх по можливості наочно. В освіті цим цілям служать: сертифікати, ліцензії, дипломи; інформація про методи, форми й умови надання послуг, освітні стандарти, навчальні плани та програми.

Виходячи з того, то в задачі маркетингу входить далеко не тільки просування наявних освітніх послуг, але і їхнє проектування з метою ефективного задоволення і розвитку попиту виявлених цільових груп споживачів, розглянуто ряд стратегічних проблем освіти і проаналізовано варіанти вирішення, які можна використовувати надалі при побудові стратегії навчальних закладів.

З урахуванням ролі і функцій суб'єктів, а також специфіки освітніх послуг як провідної категорії об'єктів маркетингу в сфері освіти визначаються його сутність і основні принципи. Сутність полягає в тому, що спочатку навчальний заклад визначає потреби й інтереси цільових споживачів, а потім забезпечує вищу цінність освітніх послуг засобами, що поліпшують добробут клієнтів та задовольняють інтереси держави в цілому.

Основоположний принцип маркетингового підходу до надання освітніх послуг конкретизується і доповнюється принципами, що визначають технологію діяльності навчального закладу та управління ним і можуть бути об'єднані у три групи, перша з яких розкриває технологію реалізації маркетингу стосовно потреб споживачів; друга характеризує підхід до вибору і формування стратегії маркетингу; третя показує, чим необхідно керуватися при реалізації стратегії, тобто накреслює тактику дій.

У функції маркетингу входять дослідження і прогнозування кон'юнктури ринку, виявлення нових і необхідність відновлення призабутих, але перспективних освітніх послуг, визначення оптимальних показників їх обсягу, якості, асортименту і сервісу, ціноутворення, комунікаційної діяльності, просування і продажу, а також їхній супровід у процесі споживання. Маркетинг освітніх послуг має забезпечувати і класне освіту, і розвиток навчального закладу водночас, вирішуючи проблеми персоналу для здійснення маркетингової діяльності в освіті.

Мікросередовище освіти представлене силами (конкретними організаціями та особами), що стосуються безпосередньо даного суб'єкта маркетингу та його можливостей. Суб'єкт маркетингу здатний частково контролювати і навіть регулювати мікросередовище. Принаймні, він спроможний вибрати на ринку тих, з ким йому належить налагоджувати відносини (якщо, звичайно, це дійсно ринок і можливість вибору на ньому існує). Тому аналізувати мікросередовище можна або стосовно конкретного суб'єкта ринку (вищого навчального закладу, іншої освітньої установи), або у більш узагальненому плані на рівні моделювання.

Настав час переусвідомити цілі й цінності середньої і вищої школи. Традиційно вони реалізовували доктрину соціального замовлення. Сучасна роль середньої і вищої школи бачиться в іншому – у формуванні нових гуманістичних потреб, усвідомлення яких забезпечуватиме зростання масштабів попиту на знання, на освітні послуги як товар, а отже, і нової стратегії маркетингу.

Сегментація ринку освітніх послуг дає можливість його комплексного дослідження, яким охоплюються всі основні суб'єкти маркетингових досліджень: цільові групи споживачів, можливі конкуренти, асортимент і якість самих освітніх послуг, ціноутворення, розподіл і комунікацій освітніх послуг на ринку, а також власні можливості і ресурси навчальних закладів. Необхідна для сегментації ринку інформаційно-аналітична робота об'ємна і багатопланова, але зрештою дозволяє вийти на розробку і здійснення оптимальної маркетингової стратегії і тактики поведінки на ринку.

Сегментація за параметрами освітніх послуг, до яких відносяться напрями підготовки, рівень фундаментальності і глибини спеціалізації, форми навчання, його терміни, методи, прийоми, що використовуються, дає споживачу-особистості можливість вибору навчального закладу.

Сегментація ринку за навчальними закладами-конкурентами націлена на порівняння власне ринкових якостей, властивостей і характеристик освітніх установ і пропонувані ними освітніх послуг.

Розробка стратегії маркетингу для закладів освіти

Визначаючи місце стратегії маркетингу в системі управління вищого навчального закладу, необхідно зазначити, що він розглядається як компонент системи його функціональних стратегій.

Основне призначення стратегії маркетингу полягає в тому, щоб взаємо узгодити маркетингові цілі ВНЗ з його можливостями, вимогами споживачів (абітурієнтів, студентів, слухачів), використати слабкі позиції конкурентів та свої конкурентні переваги.

Однакова ціль може бути досягнута реалізацією різних стратегій маркетингу. Різноманітність стратегій маркетингу пояснюється різницею в складових елементах, а саме: конкурентних позиціях ВНЗ, маркетингових цілях, фінансових, технологічних, комп'ютерних можливостях та кадровому забезпеченні (професорсько-викладацький склад).

Під поняттям "стратегія маркетингу" розуміється як всебічний план досягнення маркетингових цілей. Обрана стратегія маркетингу є відповіддю на запитання: які освітні послуги потрібно пропонувати на ринку, у якому асортименті та за якими цінами; на якого споживача (тобто на який сегмент ринку) вони розраховані: які умови необхідно створити для продажу освітніх послуг на запланованому рівні: яких економічних результатів очікують учасники ринку та які витрати для цього потрібні. У найбільш широкому значенні це – сформований за допомогою низки домінуючих принципів комплекс конкретних цілей маркетингу на певний період і відповідних рішень щодо вибору і агрегування засобів (інструментів) навчального закладу і здійснення на ринку орієнтованої на ці цілі ділової активності. Вибір стратегії маркетингу визначається положенням, потенціалом і традиціями діяльності навчального закладу на ринку освітніх послуг, специфікою товару, кон'юнктурою ринку. Багато чого, природна залежить від структури і методів управління навчальним закладом, від особистостей керівника та інших осіб, причетних до управління.

Стратегія конкретизується в планах маркетингових дій, підкріплюється відповідним бюджетом, втілюється через організацію маркетингу і подальше управління ним. Результатом стратегічного маркетингового планування є план маркетингу, який включає в себе наступні складові: аналіз ситуації на ринку ОП; визначення цільових ринків; формування маркетингових цілей; визначення стратегії маркетингу; вибір змісту маркетингового комплексу; організація та реалізація маркетингу; моніторинг.

Саме формування конкретних завдань для оперативного управління ВНЗ, які впливають зі стратегічного маркетингового плану, є одним із найважливіших компонентів системи управління. Стратеги маркетингу повинні перетворювати маркетингові можливості на високу результативність роботи навчальних закладів.

Стратегії маркетингу навчальних закладів можна класифікувати за критеріями:

- логіка походження і розвитку, традиції навчального закладу;
- сформовані і потенційні особливості попиту;
- розміри НЗ, його абсолютна і виносна частка на ринку, пов'язані з ними сподівання на прибуток чи обсяги фінансування, а також ступінь ринкової активності.

Для порівняльної оцінки ефективності альтернативних ланцюжків рішень, розроблених за допомогою матриці, експерти оцінюють і співвідносять два параметри: результативність і витрати, необхідні для реалізації стратегії.

Як основний інструмент оцінки, добору й оптимізації варіантів стратегії маркетингу ОП можуть бути використані процедури експертної оцінки з побудовою матриці, що задає простір і варіанти (альтернативи) маркетингових рішень, а також механізм їхнього поєднання й експертної оцінки отриманих стратегічних "ланцюжків".

Результативність стратегії визначається як ступінь досягнення поставлених фірмою цілей за допомогою даної стратегії. Іншими словами, це прогнозована величина наближення до цілей, намічених на визначений період часу. Витрати на реалізацію стратегії трактуються при цьому як величина зусиль, необхідних для здійснення стратегії. Тут діють і мають бути враховані такі фактори, як обмеженість ресурсів та ймовірний опір -ринку.

Важливу роль (у порівнянні з іншими послугами) в освіті відіграє рівень викладачів, провідних учених, випускників, потенціал абітурієнтів. Маркетинг ідей – мало опрацьована, але безумовно перспективна «зона росту» в освіті. Дуже вагомим є і такий показник, як суспільний престиж, статус самого навчального закладу (маркетинг організацій).

Аналіз і прогноз ринку надання освітніх послуг

На основі стратегії можна розкрити процедури оцінки стану та прогноз ринку освітніх послуг. Проблема професійно-трудового становлення молодого покоління, його фахової підготовки набуває важливого значення у період становлення в Україні ринкових відносин. Свідомий вибір професії, високий рівень спеціальної підготовки молоді є певною гарантією підвищення її конкурентоспроможності на ринку праці.

Аналіз основних мотивів молоді щодо отримання вищої освіти, проведений шляхом опитування в Київському національному економічному університеті, засвідчив, що найбільш важливими виявилися мотиви, пов'язані з отриманням статусу високоосвіченої людини, досягненням успіху в житті, отриманням професії та забезпеченням матеріального благополуччя.

Оцінки поточного попиту сприяють вирішенню проблеми прогнозування попиту. Останній здійснюється кількома способами: опитуванням споживачів про їхні наміри; оцінкою посередників, ринковими тестами, методом екстраполяції. Проведення статистичного аналізу попиту дозволяє отримати кількісні оцінки, що впливають на число споживачів освітніх послуг.

Визначено проблемами щодо забезпечення соціальної зайнятості випускників вищих навчальних закладів.

Перша: суспільство з розвитком інтеграційних світових процесів і ринкових відносин, різких форм власності потребує підготовки фахівців з вищою освітою. Ці фахівці повинні будуть запроваджувати інноваційну діяльність, працювати в умовах розвитку великого, середнього і малого підприємництва та виробництва, володіти ініціативою та навичками стратегічного та ситуаційного управління, їх підготовка мала розпочинатися 4-5 років тому, тобто в умовах найважчого періоду економічного стану держави: гіперінфляції, падіння та зупинення виробництва тощо.

Друга причина полягає у відсутності маркетингової стратегії сегментації ринку праці в системі "доступ – навчання – розподіл (для державного замовлення) – соціальна зайнятість" з урахуванням джерел фінансування.

Третя причина: потрібні фахівці з широким спектром підготовки.

Четверта причина: відсутність зацікавленості підприємств, установ і організацій різних форм власності у підтримці підготовки молодих спеціалістів і створенні та резервуванні для них робочих місць.

П'ята причина: незважаючи на необхідність підготовки фахівців широкого профілю, їх підготовка у закладах освіти, особливо державної форми власності та за державним замовленням, ведеться ще й досі з вузьких спеціальностей, що значно ускладнює працевлаштування молоді.

Подолання зазначених причин незадовільної соціальної зайнятості випускників вищих навчальних закладів потребує таких стратегічних заходів:

- прогнозування та планування структури, обсягів підготовки фахівців за освітньо-кваліфікаційними рівнями, напрямками і спеціальностями підготовки на основі стратегічного та поточного прогнозування економічного та соціального розвитку держави;
- формування державного замовлення випуску фахівців з метою підтримання необхідного інтелектуального рівня забезпечення розвитку суспільства відповідно до світових тенденцій розвитку цивілізації, а також для фахового супроводження національних, державних, регіональних і галузевих програм;
- диверсифікація структури та обсягів державного замовлення з орієнтацією на перспективний розвиток суспільства, галузей економіки та сфер діяльності, інфраструктури виробничої та невиробничої сфер, потреби ринку праці на державному рівні з урахуванням програм регіонального розвитку;

- забезпечення доступності підготовки фахівців через систему державної підтримки і, тим самим, вирішення соціальних проблеми навчання обдарованої молоді;
- збільшення питомої ваги коштів місцевих бюджетів, галузей і підприємств, установ і організацій усіх форм власності, а також фізичних осіб у структурі фінансування вищої освіти через запровадження механізмів цільової підготовки фахівців.

Зазначені заходи потребують конкретизації та доповнення в інтегрованій стратегії розвитку взаємодії системи вищої освіти з ринком освітніх послуг і ринком праці, її метою є досягнення та підтримання адекватності між потребами ринку праці та пропозиціями ринку освітніх послуг. Реалізація цієї стратегії можлива за умов розробки та реалізації маркетингових стратегій на відповідних ринках їх сегментації з метою встановлення ефективної взаємодії між виробниками та споживачами освітніх послуг.

Реалізація цієї стратегії шляхом запровадження інноваційних технологій та механізмів взаємодії цих компонентів забезпечуватимуть вищому навчальному закладу можливість здобути та утримувати позицію лідера, конкурентоспроможність на ринку освітніх послуг і на ринку праці. Тим самим забезпечуватиметься соціальна зайнятість випускників цього навчального закладу.

Ефективність маркетингу в сфері освітніх послуг

Виникає проблема розумної стандартизації освіти, яка проникає в нетрадиційну для себе сферу, надання їй властивостей діагностичності і контрольованості. Ступінь діагностованості залежить від змісту того чи іншого компонента цілей. Знання, уміння, навички діагностуються і стандартизуються значно легше, ніж моральні, світоглядні і поведінкові якості особистості.

Нова парадигма освіти, заснована на індивідуалізації і диференціації, варіативності й альтернативності освітніх систем і вищих навчальних закладів, гнучкості і динамічності навчально-програмової документації, її прогностичності й адаптованості до умов, що змінюються, до індивідуальних інтересів і здібностей студентів та слухачів вимагає нових оцінок можливості стандартизації цілісної системи освіти і компонентів, що входять до неї.

Принципи маркетингу реалізуються в його планах, програмах і підпрограмах (по окремих функціях маркетингу), що у свою чергу бувають довгостроковими (на п'ять і більш років), середньо – і короткостроковими (на рік, з розбивкою по кварталах).

Навчальними закладами така робота поки що не проводиться. У результаті основні принципи маркетингу практично не впливають на поведінку суб'єктів ринку освітніх послуг, а їхні вчинки виявляються несистемними, суперечливими і в результаті неефективними.

ВИСНОВКИ

Маркетингова орієнтація навчального закладу означає, що виробляються в основному ті освітні послуги, які користуються і будуть користуватися попитом на ринку. Асортимент навчальних програм досить широкий і інтенсивно оновлюється з урахуванням вимог суспільства. Відповідно процеси і технологи надання освітніх послуг гнучкі, легко переналагоджувані за принципом широти і відновлення асортименту.

ВНЗ є виробником навчальних програм, які пропонуються на ринку освітніх послуг і товарів і з якими він виходить на ринок праці, але вже опосередковано через своїх випускників (молодих спеціалістів, котрі є товаром). Вони як споживачі освітніх товарів ВНЗ набули знання, вміння і навички, що характеризують їх якість як товару у вигляді робочої сили, яка продається підприємствам, організаціям, фірмам та іншим роботодавцям.

Комунікаційна діяльність спрямовується навчальними закладами на конкретні цільові групи споживачів, можливих посередників. Проблеми комунікацій в маркетингу далеко виходять за рамки питань реклами. Саме в освіті на перший план виходять комунікації в формі особистих контактів: адже сам освітній процес – це завжди спілкування особистостей.

Цілеспрямоване використання технології, прямого продажу особливо ефективно, якщо на ринок просуваються максимально індивідуалізовані освітні послуги. Автором досліджено, що саме технологія прямого продажу, базуючись на безпосередньому і живому взаємному стажуванні, дозволяє виявити і скоректувати індивідуальну придатність освітніх послуг, сприяє становленню різноманітних доброзичливих відносин між навчальним закладом і можливим споживачем, найбільш відчутно спонукає останнього до позитивної реакції у відповідь. І, нарешті, найголовніше: особистий продаж, що дозволяє перейти від стратегії

агресивного «діроштовхування» готових освітніх послуг на ринок до стратегії залучення споживачів до них, формування попиту. На жаль, саме прямиї продаж освітніх послуг – досить слабка, невідпрацьована ланка в системі комунікацій на українському ринку.

Досліджено, що маркетинг освітніх послуг вимагає ще трьох додаткових елементів. Значення першого елемента – викладачів і обслуговуючого персоналу НЗ – не обмежується їхньою кваліфікацією і професіоналізмом. З точки зору маркетингу не менш важлива їхня поведінка поза навчальним закладом: доброзичливий стиль спілкування з учнями, студентами, чемність з їх батьками та іншими групами споживачів.

Другий елемент – матеріально-технічне забезпечення (МТЗ). Коли учні, студенти, батьки оцінюють корпуси, чистоту приміщень, інтер'єр, наявність аудиторій та обладнання їх комп'ютерами, технічними засобами навчання та меблями, забезпеченість студентів гуртожитком. Тобто МТЗ є невід'ємною частиною послуг, що надаються і допомагають у залученні цільової аудиторії.

Третій елемент – інноваційний, творчий процес, який ми розглядаємо як спосіб та технологію надання освітніх послуг. ВНЗ можуть розробити найвдосконаленіший технологічний процес опанування навчальних програм.

Маркетинговий комплекс ВНЗ становить безперечний інтерес для дослідження. Він є необхідною та важливою частиною діяльності навчального закладу для зміцнення своїх позицій на ринку освітніх послуг.

Список використаної літератури

1. Конституція України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
2. Закон України «Про освіту» // База даних «Законодавство України» / ВР України. – <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
3. Про рекламу: Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/270/96-%D0%B2%D1%80>
4. Записки маркетолога. Екстендер URL: http://www.marketch.ru/marketing_dictionary/je/extender/
5. Краузе О. І. Маркетингові комунікації підприємства: інтегрований підхід /О. І. Краузе, В. А. Фалович //Інноваційна економіка. – 2011. – № 1 (11).
6. Краузе О. І. Інтегровані маркетингові комунікації /О. І. Краузе // Соціально-економічні проблеми і держава. – 2008. – Вип. 1 (1).
7. Кузів О. Я. Поняття та особливості івент-маркетингу /О. Я. Кузів URL: <http://intkonf.org/kuziv-o-ya-ponyattya-ta-osoblivosti-ivent-marketengu/>

Мирна Зоя Олексіївна, керівник гуртка

Я-концепція педагогічних працівників як чинник психологічного благополуччя учасників освітнього процесу

Анотація

Представлена на рецензію кваліфікаційна робота виконана в повному обсязі, у встановлений термін та відповідно до завдання. Теоретична частина складається з таких основних розділів: вступ, розділ 1-Теоретико-методологічні основи, тенденції розвитку я концепції, розділ 2-Аналіз та систематизація власного досвіду, висновки, список використаних джерел, додатки.

У вступі обґрунтована актуальність обраної теми, теоретично вивчені проблеми «Я концепції»стародавніх науковців, та розглянуті і у наш час.

У першому розділі, автор здійснив аналіз термінологічної бази прийнятої в використаних джерелах по темі кваліфікаційної роботи. Цей аналіз свідчить про глибоке розуміння предметної області добре підготовленого дослідника. Була повністю розкрита тема

із різних сторін. Деякі особливості теми автор дуже глибинно розкрив, що дає можливість зрозуміти широкий контекст досліджуваної проблематики.

У другому розділі, автор зосередився на понятті «Образу» що робить проблему більш багатогранною, та зрозумілою, близькою до слухача. Дослідник повністю розкрив тему естетичних категорій які пов'язані з поняттям «Образ». Це дозволяє відзначити творчий підхід автора, та його здатність до самостійного аналізу. Крім того, виконання теоретичної частини демонструє комплексний підхід автора до теми. Вміння виокремлювати головне, та використовувати у подальшому досліді, що як найкраще підходить для педагога який працює з вихованцями. Можна сказати що автор ретельно підходив до досліді обраної теми.

В розділах 1 і 2 містяться зрозумілі та конкретні висновки, які базуються на зібраній дослідницькій інформації та аналізі отриманих результатів. Це підкреслює обґрунтованість та впевненість автора в його дослідженні. Загальні висновки, лаконічні та зрозумілі, та відображають сутність дослідження та досягнуті результати. Список використаної літератури включає джерела, які добре доповнюють дослідження та підтверджують авторитетність використаних даних. Додатки до роботи є яскравою ілюстрацією до проведених досліджень.

Кваліфікаційна робота Мирної Зої Олексіївни містить завершене теоретичне дослідження та відповідає всім державним стандартам. Робота заслуговує на оцінку «відмінно», а її автор – присвоєнню відповідної кваліфікації.

ВСТУП

Значущість цієї роботи полягає у детальному розгляді якостей, та детермінантів «Я концепції» особистості, нагадування про ціннісний потенціал який закладений у людині як безцінний дар Творцем, определити напрямом на подальший розвиток особистісних якостей, визначити завдяки чому підвищується рівень розвитку особистості, детально розглянути труди науковців, та ознайомитись з новими поглядами сучасних науковців що до цієї проблеми, звернути увагу на те що може вплинути на позитивний розвиток особистості, та як цьому може сприяти мистецтво.

Ця тема є **актуальною** для сьогодення, у наш час коли йде війна, суспільство особливо потребує у самоосвідомленні яко можна більше зрілих особистостей, у хвилини зневіри та тривалої боротьби за волю, свободу та незалежність нашої країни суспільству потрібно акумулюватись, та зробити надзвичайні кроки до саморозвитку де визначаються такі якості як самосвідомість, відповідальність, мужність, та прагнення змін, ці якості дуже тісно пов'язані з особистістю.

Мета дослідження – вивчити особливості якостей Я-концепції та визначити її зв'язок з психологічним благополуччям освітян.

Для досягнення поставленої мети були окреслені наступні **завдання**:

Скласти уявлення про ступінь актуальності обраної теми на основі аналізу та узагальнення даних наукової, методичної та мистецтвознавчої літератури з проблем скульптури.

З'ясувати та уточнити понятійно-термінологічний апарат дослідження.

3) визначити поняття «Я концепції» ;

4) виявити маркери психологічного благополуччя учасників освітнього процесу;

5) дослідити взаємозв'язок якостей Я-концепції педагогів у закладах освіти декоративно прикладного мистецтва, з психологічним благополуччям;

6) окреслити напрями розвитку якості Я-концепції як надважливих факторів психологічного благополуччя учасників освітнього процесу.

Об'єкт дослідження – я концепція особистості .

Предмет дослідження – вплив я концепції на благополуччя учасників освітнього процесу. Та завдяки чому відбувається позитивний вплив на освітнє середовище.

Методами дослідження стали:

Теоретичні – аналіз мистецтвознавчої та методичної літератури з проблеми дослідження; систематизація, класифікація історичних фактів і процесів; узагальнення та систематизація отриманих практичних результатів.

Практичне дослідження - аналіз і систематизацію наявного досвіду

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ, ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ Я КОНЦЕПЦІЇ

Поняття «Я»

В умовах воєнного стану виникає особлива потреба у прояву особистісних якостей що до створення благополуччя не тільки учасників освітнього процесу, а і навколишнього середовища, також вплив на суспільство в цілому, як що ти особистість ти можеш впливати на оточуюче середовище. З точки зору психології ми вивчали різні рівні розвитку людини, а саме індивід, особистість, індивідуальність, відомий психолог Б.Ананьєв писав «Індивідом народжуються, особистістю стають, але індивідуальність відстоюють!» Кожна людина яка народжується стає індивідом, отже розвиток особистості потребує більш детального розгляду тому що це складна система розвитку психологічних характеристик, принципів, можливостей, властивостей, нахилів.

Для глибокого розуміння теми розберемо поняття «Я» у філософському напрямку та психології, а також пропонуємо розглянути думки різних вчених що до цього поняття. Наукове дослідження свідомості має давню історію. Ранні філософські дебати про природу свідомості можна простежити до давньогрецьких філософів, таких як Платон і Арістотель, вони були попередниками сучасних дуалістів, оскільки вважали, що розум існує окрема від матерії. Також розглянемо думки окремих філософів що до природи «Я», а саме:

- На думку Рене Декарта, «Я мислю» є вихідним принципом філософії, що супроводжує кожен свідомий акт. Декарта справедливо називають батьком раціоналізму, у нього сфера свідомості і «Я» зливаються.
- Імануїл Кант розрізняв «емпірично - індивідуальне» і «чисте Я», що виступають як «трансцендентальна єдність апперцепції», та як носій «категоричного імперативу».
- За Фіхте, «Я» — абсолютне творче начало, яке покладає основу всього суцього і самого себе як «не Я».
- Гегель, розглядав «Я» залежно, від ступеня розвитку моральної самосвідомості, та духовної зрілості епохи.
- Німецька класична філософія ототожнює «сферу Я» зі «сферою свідомості», усвідомлених дій, що характерно для раціоналізму.
- Сучасній філософії властива біологізація (фрейдизм) та ірраціоналістична інтерпретація «Я» (екзистенціалізм).
- Екзистенціалісти, приміром Едмунд Гуссерль, виходять з інтенційної структури свідомості, де «Я», виступає як активний творчий полюс свідомості протилежний усвідомленому предмету. На їхню думку, «Я» ніколи не може бути пізнаним, у своїй активності, бо воно як своєрідне вістря свідомості, що раціоналізує її потік, але залишаючись при цьому ірраціональним. Звідси випливає твердження екзистенціалістів, про непізнаваність особи — «свого Я».
- Лейбніц стверджував, що «Я» усвідомлює лише небагато з того, що переживає душа[23].

Для того щоб заринутись у більш глибоке розуміння нашої субстанції «Я» пропонуємо детально роздивитися праці Лейбніца "Монадологія" розумні душі, складаючи особливе Царство Духу, знаходяться на особливому положенні. Нескінченний прогрес усієї сукупності монад як би представлений в двох аспектах. Перший - цей розвиток царства природи, де очолює механічна необхідність. Другий - цей розвиток царства духу, де основним законом є свобода. Під останньою Лейбніц розуміє, у дусі новоєвропейського раціоналізму, пізнання вічних істин. Душі в системі Лейбніца представляють, за його власним виразом, "живі дзеркала Всесвіту". Проте розумні душі є в той же час відображеннями самого Божества, або самим Творцем природи. У кожній монаді в потенціалі згорнутий цілий Всесвіт. Лейбніц химерно комбінує атомізм Демокрита з відмінністю актуального і потенційного у Арістотеля. Життя з'являється тоді, коли атоми пробуджуються. Ці ж монади можуть досягати рівня самосвідомості (апперцепції). Розум людини - це теж монада, а звичні атоми - це сплячі монади. Як що брати до уваги цю працю Лейбніца, і не тільки, ми можемо уявити собі що людина перш за все має духовне походження, та це визначає поняття «Я» та дає напрямок подальшого дослідження до конструктивних та складових «Я концепції»[23].

Звертаючись до назви обраної теми ми бачимо як вона тісно пов'язана со свідомістю людини, з її внутрішньою особистістю та індивідуальністю, де аналізуються основні підходи та

розуміння різних концептів у сфері психології "Я". Розглядаються як загальнопсихологічні погляди на розв'язання проблеми самосвідомості (Б.Г.Ананьєв, Л.С.Виготський, О.М. Леонтьєв, С.Л. Рубінштейн, О.Г. Спіркін, В.В. Столін, П.Р. Чамата, О.В. Шорохова та ін.), так і окремі теоретичні і прикладні питання: генезис самосвідомості в різні вікові періоди (Л.І. Божович, М.Й. Боришевський, Д.Б. Ельконін, І.С. Кон, А.І. Ліпкіна, В.І. Лісовський, Л.Г. Подоляк та ін.), залежність самосвідомості від усвідомлення інших (О.О. Бодальов, Я.Л. Коломинський, О.І. Савонько та ін.), закономірності розвитку професійної самосвідомості (В.Н. Козієв, Ю.Н. Кулюткін, Г.І. Метельський та Ін.) і в тому числі самосвідомості вчителя (О.М. Боброва, І.Я. Лернер, Л.М. Мітіна, Д.Ф. Ніколенко, П.О. Шавір та ін.). Водночас необхідність вивчення усвідомлення педагогом самого себе і ставлення до себе ї важливою передумовою реалізації особистісного підходу у формуванні особистості вчителя [25].

Звертаючись до філософського словника розглянемо поняття «Свідомість»-

1) вищий рівень психічного відображення і саморегуляції; звичайно вважається властивим тільки людині як суспільно-історичній істоті;

2) думки і почуття, що індивід усвідомлює в будь-який даний момент.

Емпірично виступає як безупинно змінювана сукупність почуттєвих і розумових образів, що безпосередньо з'являються перед суб'єктом у його «внутрішньому досвіді» і передують його практичній діяльності, — мозаїка станів, що відіграє більш-менш значну роль як у зовнішній, так і у внутрішній рівновазі індивіда.

Свідомість характеризується: 1) активністю; 2) інтенційністю — спрямованістю на предмет: свідомість завжди — усвідомлення чого-небудь; 3) здатністю до рефлексії, до самоспостереження — усвідомлення самої свідомості; 4) мотиваційно-ціннісним характером; 5) різними ступенями (рівнями) ясності. Свідомість будь-якого індивіда унікальна, але не довільна — вона обумовлена зовнішніми, відносно свідомості, факторами, насамперед структурами соціальної системи, в якій існує індивід, і завжди має суспільно-історичний характер[23].

Філософія свідомості має не тільки теоретичне значення, тобто має важливе значення для прикладних питань, як - от етика та моральність, технології штучного інтелекту та психотерапії:

- По-перше, від відповіді на питання про те, що таке свідомість, залежить те, якою має бути наукова психологія і чи можлива вона.
- По-друге, теорії свідомості пов'язані з етичними і навіть правовими питаннями, як-от питання про свободу волі і відповідальності людини за свої вчинки.

Нарешті, сучасні теорії свідомості впливають на розвиток концепції штучного інтелекту «**Я концепція**» з точки зору науковців

Взаємопов'язані поняття "самосвідомість", "Я-концепція", "самооцінка", які входять в поле нашого дослідження, слід диференціювати. Найбільш широке поняття "самосвідомість" розкриває процес усвідомлення людиною себе як особистості, продуктом якого ї динамічна система уявлень людини про саму себе, яка визначається поняттям "Я-концепція". Складовою "Я-концепції" є самооцінка як вираження емоційно-оцінного ставлення людини до самої себе, до власного "Я"[25].

Також звертаючись до енциклопедичного словника ми бачимо що поняття «концепція»- це система поглядів,розуміння явищ чи процесів

В психології існують різні підходи до розуміння структури "Я-концепції", її компонентів (Р. Бернс, І.С. Кон, А.В. Петровський, С.П. Тищенко та ін.), виділення її модальностей та аспектів (Л.П. Грімак, М. Розенберг та ін.), особливостей структури професійної самосвідомості вчителя (Л.М. Мітіна, В.П. Саврасов, І.М. Юсупов та ін.). За характером змісту розрізняється позитивна та негативна "Я-концепція", а також невизначена з певними тенденціями (позитивною чи негативною).

Проблемі розвитку "Я-концепції" присвячено дослідження багатьох зарубіжних психологів: А. Маслоу, К.Роджерса, У. Джемса, Кулі, Міда, А.Комбса, Е.Еріксона та ін. Своє бачення розвитку „Я-концепції" відобразили у своїх дослідженнях учені Ф.Є. Василюк, І.С. Кон, Є.Т. Соколова, В.В. Столін, І.Н. Міхеєва та ін. У. Джемса, символічному інтераціоналізмі та Міда, уявленнях про Его-Ідентичність Е. Еріксона, феноменалістичній психології К. Роджерса.

„Я-концепція обговорювалася і в інших теоретичних працях. Проте система понять, розроблених в рамках перелічених вище концептуальних підходів, є поки найбільш продуктивною[25].

На думку У. Джемса, „Я” — як об’єкт — це все те, що людина може назвати своїм. У цій царині Джемс виділяє чотири складові та розташовує їх у порядку значущості: духовне „Я”, „матеріальне Я”, „соціальне Я” і „фізичне Я”

К. Роджерс стверджував, що Я-концепція складається з уявлень про власні характеристики і здібності індивіда, уявлень про можливості його взаємодії з іншими людьми і з навколишнім світом, ціннісних уявлень, пов’язаних з об’єктами і діями, і уявлень про цілі або ідеї, які можуть мати позитивну або негативну спрямованість. Таким чином, це - складна структурована картина, яка існує в свідомості індивіда як самостійна я фігура або фон і включає як власне «Я», так і відносини, в які воно може вступати, а також позитивні і негативні цінності, пов’язані з сприймаються якостями і відносинами «Я» - в минулому, сьогоденні і майбутньому.

Дж. Стейне (1954) вважав, що Я-концепція формується як існуюча в свідомості індивіда система уявлень, образів і оцінок, що відносяться до самого індивіду. Вона включає оціночні уявлення, що виникають в результаті реакцій індивіда на самого себе, а також уявлення про те, як він виглядає в очах інших людей; на основі останніх формуються й уявлення про те, яким він хотів би бути і як він повинен себе вести[25].

Свій підхід до проблеми «Я» розкривають чеські вчені К. Блага та М. Шебек в книзі «Я - твій учень, Ти - мій учитель». На їхню думку, структура «Я» виглядає наступним чином. Я-глобальне - центр особистості, він представляє душевні процеси, стану, почуття, бажання, цілі і т.д. Це «Я» - включає всі пізнавальні, емоційні, вольові функції і одночасно має свій образ світу, а також образ себе і саморозуміння. Образ себе, саморозуміння, образ світу і його розуміння - результат пізнавальної, практичної і творчої діяльності людини. Процесуальне, структурний «Я», образ світу і розуміння його - складові глобального «Я», функціонально взаємопов’язані елементи. Не вдаючись в критичний аналіз такого розуміння «Я», слід все-таки сказати про те, що воно видається дещо розширювальним і в такому трактуванні наближається до поняття «особистість», що не вносить ясності і чіткості в проблему «Я». Вітчизняний дослідник В. А. Ядов розробляє проблему особистості в контексті теорії соціальної установки. На його думку, окремі установки не існують самі по собі, а складаються в певну ієрархічну систему диспозицій[10].

Перший рівень - елементарні установки, які формуються на основі вітальних потреб і в найпростіших ситуаціях. Вони позбавлені модальності (переживання «за» або «проти») і неусвідомлювані.

Другий рівень - соціальні установки, які володіють усіма основними компонентами (когнітивним, емоційним і поведінковим) і формуються у людини на базі оцінки окремих соціальних об’єктів і ситуацій (або їх властивостей).

Третій рівень - базові соціальні установки, що визначають загальну спрямованість активності особистості.

Четвертий рівень - система ціннісних орієнтацій на цілі життєдіяльності та засоби досягнення цих цілей, детерміновані загальними соціальними умовами життя даного індивіда.

В. А. Ядов, а за ним і І. С. Кон вважають, що розуміння «образу Я» як соціальної установки, настановної системи дозволяє уявити його структуру як деяку систему когнітивних, емоційних і поведінкових ознак[10].

У психологічній літературі часто пов’язують виникнення самосвідомості з першим довільним рухом немовляти. Особливо важливе значення в формуванні самосвідомості Б. Г. Ананьєв надавав переходу немовляти від випадкових, спонтанних дій до цілеспрямованих вчинків. В. С. Мерлін виділив у структурі самосвідомості чотири головні компоненти, які він пропонує розглядати так само, як і фази його розвитку:

- *свідомість тотожності*, зачатки якого виникають вже в II-місячному віці, коли дитина починає відрізняти відчуття, що виходять від його власного тіла, від відчуттів, що викликаються зовнішніми предметами;

- *свідомість «Я»* як активного початку, як суб'єкта діяльності, яке проявляється в 2-3 роки, коли дитина опановує особистими займенниками і виникає перша фраза дитячого негативізму, що виражається формулою «Я сам»;
- *усвідомлення своїх психічних властивостей*, яке відбувається в результаті узагальнення даних самоспостереження і тому передбачає досить розвинене абстрактне мислення; *соціально-моральна самооцінка*, здатність до якої формується в підлітковому і юнацькому віці на основі накопиченого досвіду спілкування і діяльності[10].

Висновки до розділу 1

Звертаючи увагу до попереднього матеріалу можна зробити такі висновки – поняття «Я» нерозривно пов'язано з самосвідомістю, свідомість формується впродовж всього життя, це підсумок духовного та психічного розвитку особистості.

Завдяки працям Джордано Бруно, Лейбніца «Монадологія» «Я» це монада-розумна душа, яка складається особе Царство Духа, має дві характеристики — стремлінням і восприятієм. У працях Гуссерля «Я» як монада — «его, взятое в полной конкретности», це «фактичне его», яке охоплює все реальне та потенційне життя свідомості», емпіричне Я. Завдяки свідомості, особистість встановлює гармонію у стосунках, та рівновагу у розвитку між зовнішніми впливами та внутрішнім станом особистості. Свідомість виступає як регулятор прояву різних форм самовираження, та самовдосконалення. Також ми дослідили що свідомість розвивається у зв'язку з соціальним впливом на особистість, спочатку у родині, при спілкуванні з знайомими, при виконанні професійних обов'язків

"Я-концепція" — це сукупність всіх уявлень індивіда про себе, що виявляється в самооцінці, почутті поваги до себе, рівні домагань. У багатьох психологічних теоріях "Я-концепція" є одним із центральних понять. Але не існує ні її універсального визначення, ні єдності в термінології

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТА ІСТЕМАТИЗАЦІЯ ВЛАСНОГО ДОСВІДУ

Вплив «Образу» на особистість у контексті естетики на заняттях зображувального мистецтва

Звернемо нашу увагу на те що у темі йдеться не про педагогічну концепцію, а про «Я концепцію» педагогічного працівника, а саме про розкриття особистісних якостей які можуть впливати на стан учасників виховного процесу а саме учнів. Під "Я-концепцією" майбутнього вчителя ми розуміємо складну динамічну систему уявлень педагога про себе як особистість і суб'єкта навчально-професійної діяльності, вияв ставлення до себе через переживання професійно-педагогічної самооцінки. Позитивна "Я-концепція" педагогічного працівника навчального закладу відіграє важливу роль у його професійному становленні. Та як що людина не планує розвиток духовних якостей, але має тільки професійні навички, чи можна чекати від такої людини благополуччя у спілкуванні з учасниками освітнього процесу? Не секрет як тяжко спілкуватися з педагогами які наприклад не доброзичливі, невірні, чи невідповідальні, та не сучасні. У першому розділі ми простежували працю філософів – Лейбніца, Джордано Бруно, та Гуссерля де ключовими словами були –« монада», «его», та головна якість цієї субстанції це - стремління. Отже куди направлене наше стремління? У наш неспокійний час коли йде війна, коли людина багато часу віддає свої сили для відновлення свого становища , та оточуючого середовища, їй особливо важко акцентувати увагу на позитивному моменті, та долає всі труднощі завдяки вірі у найкраще майбутнє - тобто « Найкраще майбутнє» - це позитивний образ до якого людина прагне. З цього ми робимо висновки як важливо мати позитивний образ який змашує нас не опускати руки. Окремо треба зауважити що «Я-концепція» це система уявлень про себе, але «Я-образ» це картинка, чи репрезентація значущого образу який – хвилює тебе, захоплює тебе, а також вдохновляє тебе, ти майже почуваш себе їм!

Що до позитивної Я концепції треба окремо розглянути категоріальний апарат естетичних категорій та як «Образ» пов'язан з ними. Для того що б глибше зрозуміти як «Образ» впливає на людину , на мою думку треба розглянути що таке образ взагалі, від чого вони народжуються, та які вони бувають. З моєї точки зору художній образ це узагальнена картина внутрішнього світу, чи зовнішніх подій що відчуває митець. Перш за все образ

наштовхує нас на естетичне сприйняття, що означає чуттєве сприйняття як писав німецький філософ О. Баумгартен естетика це наука про чуттєве сприйняття. Також всі оточуючі нас речі викликають в нашій свідомості різні образи, вони пов'язані з враженням, уявою. Почуття які ми відчували теж народжують в нас образи. Образи володіють нашою свідомістю, та взагалі як що людина творча їй притаманне образне мислення.

При дослідженні звертаючись до строк Гегеля о "Образе" можна погодитися з його думками про художній образ – це акт і результат творчого втілення, перетворення дійсності, коли чуттєве у художньому творі зводиться спогляданням у чисту видимість, отже воно виявляється хіба що «посередині між безпосередньою чуттєвістю і належної області ідеального думкою» [6]. Досліджуючи різноманіття художніх образів можна побачити як вони поділяються в нашій свідомості за рівнями, видами, типами, за виконанням, характером матеріалу. Образи нерозривно пов'язані з естетикою, вони естетично впливають на нас, та завдяки цьому сприйняттю образів народилися на мою думку естетичні категорії. Як що звернутися до біблійного писання та наших предків які скуштували плід пізнання добра і зла, то ми живемо у такому світі та наша свідомість має такі естетичні уявлення які існують в нашому розумі як пари протилежних категорій, боротьба протилежних сил: «прекрасне — потворне», «піднесене — низьке», «комічне — трагічне». Китайська мудрість гласить : «відкиньте прекрасне, і не буде потворного, облиште високе, і не буде низького». Естетичні категорії — це духовні моделі естетичної практики, де закріплено досвід опанування людиною світу. У свідомості людства, ці духовні моделі зберігаються незмінними, та їх глибинний зміст. Естетичні ж вподобання змінюються, як у часі, так і у просторі. Існують і між категоріями зв'язки, та дуже значущими є переходи між категоріями та їхні модифікації (героїчне, чарівне, елегантне) [11].

Звертаючись до історичного минулого з нашого погляду давньогрецькі філософи мали прагнення розвивати такі естетичні категорії як гармонія, прекрасне, міра, калокогатія. Ще в Античні часи. Категорія гармонії простежується у різних типах усвідомлення нашого буття, а саме : математичне, естетичне, художнє, етичне, онтологічне розуміння гармонії. Ще в стародавні часи ця категорія являлася предметом роздуму. «Гармонія є співзвучність, співзвучність є згода, а згода між непогодженими початками, поки вони розділені, неможлива. Розділене і непогоджене не можна зробити гармонійним». Першими вчення про гармонію розробили піфагорейці, вона було пов'язано з числами "Вчення про гармонію небесних сфер" У давньогрецькій міфології гармонією була донька Афродіти та Ареса сутність якої була в об'єднанні ворожих між собою елементів, та структур. Платон розробив своє вчення про гармонію, він вважав що гармонію можна назвати мірою у різних сферах нашого буття, наприклад міра внутрішнього і зовнішнього, Аристотель дав гармонії ім'я порядку. Весь період античності був охоплен значущістю цієї категорії. Поняття гармонії стало значущім в багатьох сферах людського буття, а саме у зображувальному, музичному мистецтві, та архітектурі. Фома Аквінський стверджував що світ є Божественним творінням, але таємниця цілісності Божого задуму прихована в глибині тілесних речей; ми здатні лише спробувати досягнути її через віру та розум.

Категорія прекрасного — центральна категорія естетики, в якій знаходять оцінку явища дійсності, це така естетична цінність яка збігається з уявленими вимогами людини що до гармонійного, позитивного та досконалого, а саме найулюбленішого у виміру свідомості. У цієї категорії працював І.Кант, а також Е. Берк [11].

Категорія піднесеного дала свій розвиток ще з часів давньоримського правління. А також Г.В.Ф. Гегель в своїх трудах висвітлював свідомість, дух, сутність, буття в собі, буття для себе, та взаємозв'язок між цим, вважав що при розвитку мистецтва дух виходить за межу матерії та домінує над нею.

Категорію катарсису також виділяв Аристотель, він пов'язував його із драмою та трагедією, де людина має очищення завдяки стражданням та співчуттю. З медичної точки зору катарсис є очищення від невротичних розладів, та шкідливих звичок.

Сократ і Платон були розробниками категорії калокогатія. Головні виміри цієї категорії становили такі поняття як "душа" та "тіло". Вважалось що доброта та прекрасне - одне. У зовнішньому світі калокогатія виявлялась як світ, та все що відтворює його, у внутрішньому

світі це мудрість та доброта. У післяантичні часи калокогатія не була затребувана ,аж до сучасних часів.

У епоху Відродження виникла категорія грації проїв якої був у витончених формах , позах, нарядах, граціозних рухах. Також у цю епоху виникла така категорія як гротеск.Така категорія виникає в часи занепаду, коли треба висміювати, чи підкреслити неправдоподібне, гротеск являє собою один із засобів сатири, в собі він може поєднувати серйозне та комічне, фантастичне та реальне. Цю категорія полягає у викривленні зображувального для підкреслювання того що треба змінювати[11].

Досліджуючи цей матеріал ми можемо уявити собі як образ естетично впливає на людину через естетичні категорії такі як : категорія піднесеного, категорія прекрасного, категорія гармонії, категорія калокогатії, категорія гротеск,категорія катарсису,категорія міри. Завдяки цьому людина може почувати себе позитивно, та розвиватися у духовному сенсі - вірою у світле.

Трансформація в самосвідомості у професійної діяльності розглядається як необхідна особистісно-психологічна умова професійного розвитку . Найбільш ефективними щодо формування позитивної "[Я-концепції](#)" педагога будуть, на наш погляд, особистісні взаємини, які передбачають цілеспрямовану психопрофілактичну і психокорекційну роботу викладачів з учасниками виховного процесу. Формування особистості вихованців цілком залежить від провідних спеціалістів у педагогіці, психології, працівників мистецтвознавства та виховані у родині. Тому, для особистісного розвитку та розвитку творчих здібностей вихованців потрібно бути уважними, поважно ставитись до прояву, та втілення думок ідей у практику, мусимо допомогати у створенні мотивів, розвитку цінностей які в подальшому призведуть до зросту індивіда у креативну особистість. Творчі здібності - розвиток завдяки дослідницької діяльності у різних ланках діяльнос[19].ті На розвиток мають вплив різні фактори це перш за все моральні та естетичні ідеали, ціннісні орієнтири, при розвитку творчості йде пізнання дійсності , завдяки переходу від абстрактного у конкретне. Усі типи творчого процесу (предметно - практичний, духовно - практична, духовно - теоретичний) завжди пов'язані із формоутворенням, трансцендентністю, зі спрямованністю на реалізацію у бутті, соціумі.

ВИСНОВКИ

Під час виконання кваліфікаційної роботи був проведений ґрунтовний аналіз, мистецтвознавчої, психологічної, педагогічної та професійної літератури, було визначено основні терміни в контексті розкриття досліджуваної теми. Таким чином у ході дослідження кваліфікаційної роботи було отриманні результати, які дозволять зробити такі **висновки**:

Було розглянуто працю науковців по темі «Я-Концепція» за змістом та особливостями.

З'ясовано, як Образ впливає на людину, проаналізовано вплив «Образу» на розвиток особистості учня та його творчі здібності, які припускають під собою, мотив - досліджувати, а саме розвиватись завдяки дослідницької діяльності у різних сферах буття. Доки буття не усвідомлено, індивід знаходиться під керівництвом особистостей у близькому середовищі, які мають вплив на волю індивіда.

Досліджуючи різноманіття художніх образів можна побачити як вони поділяються в нашій свідомості за рівнями, видами, типами, за виконанням, характером матеріалу. Образи нерозривно пов'язані з естетикою, вони естетично впливають на нас, та завдяки цьому сприйняттю образів народилися на мою думку естетичні категорії. Як і згадувалося раніше, ми живемо у світі дуальності де поняття приоброетают форму двоїстості, а саме позитивне-негативне; добра і зла, з цього ми можемо виокремити що наша свідомість має такі естетичні уявлення які існують в нашому розумі як пари протилежних категорій, боротьба протилежних сил: «прекрасне — потворне», «піднесене — низьке», «комічне — трагічне». Естетичні категорії — це духовні моделі естетичної практики, де закріплено досвід опанування людиною світу. У свідомості людства , ці духовні моделі зберігаються незмінними , та їх глибинний зміст. Естетичні ж вподобання змінюються, як у часі, так і у просторі.

Формування позитивної особистості, та благополуччя у учасників освітнього процесу цілком залежить від провідних спеціалістів у педагогіці, психології, працівників мистецтвознавства та виховані у родині. Тому, для розвитку творчих здібностей вихованців потрібно бути уважними, поважно ставитись до прояву, та втілення думок ідей у практику,

мусимо допомогати у створенні мотивів, розвитку цінностей які в подальшому призведуть до зросту індивіда у креативну особистість. Творчі здібності завдяки втілення позитивних образів у дійсність – мають вплив на розвиток моральних та естетичних ідеалів, ціннісні орієнтири. При розвитку творчості йде пізнання внутрішньої дійсності, завдяки переходу від абстрактного у конкретне. Усі типи творчого процесу (предметно - практичний, духовно - практична, духовно - теоретичний) завжди пов'язані із формоутворенням, трансцендентністю, зі спрямованістю на реалізацію у бутті, соціумі що впливає на особистість, та оточуюче середовище. Творчість — це синтез різних форм діяльності з метою створення нових форм, та оновлення матеріального і духовного буття завдяки чому ми вносимо у життя благополуччя.

Одже завдяки нашому дослідженню треба творчо підійти до вирішення питань розвитку творчих здібностей, й шукати шляхи їх досягнення. Тому було розроблено вибіркочу навчальну дисципліну «Ліплення із пластичних матеріалів» для гурткової роботи, адже скульптурне мистецтво як раз той напрямок образотворчого мистецтва де цього можна досягти, на заняттях діти емоційно сприймають різні казкові образи, розширюють кругозір що до мистецтва ліплення, знайомляться із витворами мистецтва майстрів. Треба орієнтувати дитину не на досягнення результатів, а насамперед до любові самого процесу творчості, що призведе до зміщення акценту свідомості з матеріальних цінностей (коли цінується більш результат!) на духовні цінності, а це у свою чергу зробить щасливішою не тільки у досягненні життєвих цілей, а й взагалі у придбанні зовсім другого, якісного, базово світобачення. Творчі здібності грають важливу роль у формуванні характеру, розвитку уваги, а також волі. Завдяки досвіду науковців був доведений вплив зображувального мистецтва на свідомість дитини, у процесі сприйняття образів формується естетичний смак, сприйняття прекрасного та затрагування глибинних почуттів які були закладені свихше. Зображувальне мистецтво змушує людину замислитися, розвинути схильність до співчуття, смак та повагу до мистецтва, зберігати творче поле любові, що в нашому корисливому світі стає все важче і важче. Користь заважає відновленню сил душі. То, що нам дають творчі заняття -відчиняє джерело живлення для тих хто відчуває творчу спрагу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авраменко О. Дотик до невимовного. Сучасність. 1998. № 1. С. 148–150.
2. Адорно Т. Теорія естетики. Пер. з нім. П. Тарашука. Київ: Основи, 2002. с.518
3. Алексеева М. І. Психологія ранньої юності. – К.: Т-во "Знання" УРСР, - 1971. –с. 48

*САВЧЕНКО ТАМАРА ВАСИЛІВНА,
КЕРІВНИК ЗХК ШГ «ДАНС-ЕКЗОТИК», керівник гуртка-методист*

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Анотація

ТЕМА РОБОТИ: «ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ» обрана не випадково. ЗХКШГ «Данс-екзотик» пропагує здоровий спосіб життя та культуру руху – як розділ інклюзивної освіти.

АКТУАЛЬНІСТЬ РОБОТИ є наслідком виконання Наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження плану дій по використанні інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах на 2009-2012рр.»(№855 від 11.09.2009р.) і Концепції інклюзивної освіти (затв. Наказом МОН України №912 від 01.10.2010р.) і є однією з функцій «Прав людини».

Основою навчально-виховного процесу є особистість дитини. Керівник гуртка не має права допускати домінування професійних стереотипів (зріст, вага, фізичні професійні дані, розумовий розвиток і т.п.) при розробці навчально-виховної програми, але зобов'язаний складати умови для самовизначення, самореалізації і розвитку дітей без винятку.

Аналіз педагогічних творів (В.І.Слободчиков « Проблема наукового забезпечення інноваційної діяльності в освіті»), хореографічно-педагогічних по класичному танцю (Г. Березова « Класичний танець » та А. Я.Ваганова«Основи класичного танцю»), по народному танцю (Т.Ткаченко «Народний танець»), по східному танцю (Т.Г. Ханум «Танець Сходу»), наукових праць з психології (В.В. Давидова « Проблеми загальної, вікової та педагогічної психології»), валеології (В.Сохань «Мистецтво життя і творчості особистості»), філософії (О.В. Клименюк «Методологія та методи наукового дослідження»), медицини (С.А. Черняєва «Психотерапевтичні казки та ігри») переконає, що проблема інклюзивного навчання – профілактика захворювань психомоторних систем, корекція викривлення хребта (сколіоз, кіфоз), реабілітація органів кровообігу, дихання, шлунково-кишкового тракту, зору, чутки, плоско-стопості засобами хореографії багатогранна і потребує системного підходу у її вирішенні. Щоб мрія про загальне здоров'я нації стала реальністю, мета моєї методичної розробки направлена на:

Затвердження принципів загальнолюдської моралі по відношенню до дітей з обмеженими можливостями;

Сприяння інтелектуальному і духовному розвитку особистості;

Формування волі, цілеспрямованості в подоланні різних труднощів, вмінню керувати своїм емоційним станом в різних ситуаціях;

Вести пропаганду здорового способу життя серед дітей та молоді. Вивчаючи праці вчених педагогів-хореографів, знаючи проблеми екологічного стану в місті, ми, у співпраці з В.М.Савченко, вирішили:

Провести експеримент щодо впливу хореографії на організм дитини, можливості профілактики захворювань і реабілітації хворих дітей засобами хореографії;

Розробити спеціалізовані вправи, направлені на профілактику захворювань опорно-рухової системи і корекцію викривлення хребта;

Виявлення і розвиток творчих здібностей дітей з обмеженими можливостями, розвиток хореографічних умінь і навичок, направлених на гармонійний розвиток кожного учасника і колективу в цілому;

Забезпечення умов для повноцінного фізичного розвитку дітей і укріплення їх здоров'я через долучення до танцювальної техніки;

ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕННЯ - колектив ЗХК ШГ « Данс-екзотик » ЦДЮТ Металургійного району м. Кривого Рогу в позашкільній роботі по вивченню танців народів світу та танцювальної техніки східного танцю белліденс.

ПРЕДМЕТ ДОСЛІДЖЕННЯ – нетрадиційний підхід до організації навчально-виховного та творчого процесів на заняттях «Данс-екзотик», впровадження нетрадиційних форм і методів у хореографічній педагогіці (термін «хореографічна педагогіка» для багатьох незвичний, але як керівник гуртка, зробила схему, в якій докажую, що хореографічна педагогіка базується на педагогічній науці, хореографічній історії та психології і має право використовуватись.)

ІДЕЯ ДОСЛІДЖЕННЯ - впевнена, що відповідальний керівник танцювального колективу або якогось іншого жанру – це не тільки людина, що володіє високою майстерністю, а перш за все це педагог, лідер, який може передати свої знання вихованцям, людина високої моральної і освіченої, з широким світоглядом і навичками в сумісних видах мистецтва. Недарма в народі кажуть: «Талановита людина – талановита в усьому!» Тому ми, педагоги, перш ніж навчати дітей, прагнемо удосконалити свої знання.

ОСНОВНА ІДЕЯ методичної розробки, виходячи з вищесказаного, – це пошук універсальних форм і методів у роботі з дітьми, що потребують особливих підходів у навчанні, надання можливості кожній дитині доторкнутись до прекрасного і спираючись на Концепцію «Основи законодавства про культуру», долучити їх до цінностей української національної і світової культури.

НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНА НОВИЗНА методичної роботи в тому, що спираючись на відому методику викладання валеології в навчальних закладах, оздоровчу систему йоги, викладену в посібниках по фітнесу, танцювальну терапію, спираючись на авторські твори керівників «Данс-екзотик» Т.В. Савченко і В.М. Савченко «Танець зцілення. Мистецтво педагога» (в якому

надруковано авторський комплекс вправ і опис початку експерименту під наглядом лікарів) татвору «Танець. Краса.Здоров'я»(висновки лікарів про експеримент і розроблена схема «Хореографічне оздоровлення»), ВПЕРШЕ ХОРЕОГРАФІЯ РОЗГЛЯДАЄТЬСЯ НЕ ЯК ЗАСІБ ПРОВЕДЕННЯ ДОЗВІЛЛЯ, А З МЕДИЧНОЇ ТОЧКИ ЗОРУ В ТІСНОМУ КОНТАКТІ З ЛІКАРЯМИ (хірург, терапевт, дитячий невролог). Хочу підкреслити, що мова йде не про групу здоров'я в загальновідомому розумінні, а про об'єднані заняття здорових дітей з дітьми, що мають обмежені можливості (викривлення хребта, порушення серцево-дихальних шляхів, дискоординація мови, ослаблений слух, зір, порушення опорно-рухового апарату, плоскостопість, порушення розумового стану і т.п.)

ПРАКТИЧНЕ значення методичної розробки полягає в тому, що методику танцю зцілення і шлях до мистецтва всіх дітей без винятку ми використовуємо в освітньому процесі ЗХК ШГ «Данс-екзотик» ЦДЮТ Металур- гійногорайонум.Кривий Ріг більш 20 років (коли поняття «інклюзивна освіта» лише зароджувалася). Матеріали роботи можуть бути використані керівниками хореографічних гуртків шкіл та гуртках позашкільних закладів і стати поштовхом у розвитку новогонапрямку в життєдіяльності людини і хореографічної науки, яка базується на історії розвитку хореографії та історії педагогіки, на нових формах і методах навчання та виховання, які яперерахую пізніше.

ВСТУП

« Все тече – все змінюється!» Інклюзивна освіта теж не стоїть на місці – з'явилися нові укази, умови розвитку, технічні засоби...

Вперше в Україні про інклюзивну освіту заговорили в 1998р коли Всеукраїнським фондом «Крок за кроком» створена перша програма «Залучення загально дітей зособливими потребами в освітнє середовище», яка спрямовувалася на розробку ефективної моделі забезпечення успішного навчання дітей з особливими освітніми потребами в умовах ЗСО. 05 вересня 2017р. прийнято новий Закон України про інклюзивну освіту, якому прописані права дітей – кожна дитина має право безкоштовно навчатися у будь – якому освітньому закладі, незалежно від наявності групи інвалідності. Активне впровадження терміну «інклюзивне навчання» належить Марині Порошенко, яка у 2019 році зазначила Дніпропетровську область як лідера в інклюзивному навчанні. З 2021р. існує конкурс «Кращі інклюзивні практики України – 2021» та перехід на дистанційне навчання. Пропонується обговорити проект Національної стратегії розвитку інклюзивного навчання на 2023 – 2030 роки Кабінету міністрів України № 372 від 25.04.23 для покращення роботи та усунення недоліків. У танцювальному колективі свої вимоги та підходи до виконання поставлених завдань, тому й потрібна цятворча робота зі створення багатогранної науки «Хореографічна педагогіка» в інклюзивній освіті танцювального колективу, яка поєднує історію хореографії історію педагогіки, культурологію, мистецтвознавство, знання з медицини. Головна мета якої – виховання особистості, яка не тільки засвоїла танцювальні навички, але і принципи загальнолюдської моралі, та морально-етичних якостей, виховання духовної культури особистості, високої художньо-естетичної освіченості, розвитку творчих здібностей, забезпечення повноцінного фізичного розвитку дітей та зміцнення їхнього здоров'я шляхом впровадження технік танцю, а головне адаптація в соціумі.

Щоб мрія стала реальністю я уособлюю в собі і виконавця, і балетмейстера, і викладача мистецтвознавця, і вихователя, і художника-гримера, і дизайнера сценічних костюмів. Ці знання керівнику потрібні для отримання як найвагомішого результату. Однак, це може статися лише коли змодельюється естетично-впливовий образ для об'єднання всіх вихованців – учасників цього процесу позитивним естетичним, медичним почуттям в морально - етичному вихованні. Вважаю, що в освітньому процесі виховання і навчання тісно переплітаються, забезпечуючи розвиток адаптованого у соціумі громадянина України, виховання та навчання моєї методиці означає – **СТВОРЕННЯ СЕБЕ!**

В період розквіту національної самосвідомості під час воєнного стану ми, педагоги, забов'язані на себе відповідальність за впровадження нових дій, форм, методів роботи з інклюзивної освіти по вихованню гармонійно розвиненої, духовно багатой і фізично здорової особистості. Тому я в своїй педагогічній діяльності обрадає віз: «Учитель, який передає дітям

лише знання - це ремісник; той же хто виховує характер - дійсний мастер своєї справи» (Софія Русова).

I ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ:

Постановою КМУ від 26.04.22р. № 483 проведені зміни організації інклюзивного навчання – прийом в групу 12 дітей, при тому дитині з ООП в навчанні заборонено відмовляти в прийомі до групи, якій дитині можуть запропонувати заняття онлайн. Але під час онлайн-навчання діти з ООП випадають з контактного спілкування з однолітками – порушено принцип інклюзивного навчання – взаємодію здорових дітей з дітьми ООП.

1.1.ЩО ТАКЕ ІНКЛЮЗИЯ-Інклюзія(від англ.- inclusion-включення, залучення) процес збільшення ступеню участі всієї соціумі. Термін «інклюзія» закріпився у Конвенції ООН в правах людей з інвалідністю головне-це поважати гідність людини. Мета інклюзії в освіті полягає у ліквідації соціальної ізоляції (виключення), що є наслідком негативного ставлення до поняття різноманітності. Відправною точкою цього поняття є переконання, що освіта є одним із основоположних прав людини і основою для більш справедливого суспільства. Головна завдання – підвищення ролі сім'ї у вихованні і розвитку дитини.

1.2.ПРОБЛЕМИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ – введення інклюзивної освіти в Україні має певні труднощі: 1) Недостатня розробленість нормативно-правової бази та існуючих нормативних актів. 2) Непідготовленість вчителів загальноосвітніх шкіл до роботи з учнями, які мають інвалідність. 3) Непідготовленість приміщень для навчання. 4) Відсутність відповідального транспорту. 5) Найчастіше нерозуміння батьків здорових дітей мети та завдань інклюзивного навчання. 6) Недовіра батьків дітей з ООП до процесу інклюзивного навчання. Так навіщо потрібна інклюзивна освіта коли від цієї затії стільки проблем?

II ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ: Інклюзивна освіта – перший крок до визначення ціннісної значимості і поваги до особистості кожної дитини, прийняття її індивідуальності й неповторності, забезпечення її подальшого повноцінного та гідного життя в суспільстві тому у толерантному суспільстві необхідно, незважаючи на труднощі, вирішувати перспективи розвитку інклюзивної освіти. МОН розробило проект Національної стратегії розвитку інклюзивної освіти на 2020 - 2030 роки: 1) забезпечення дітей з ООП спеціальним методичним обладнанням, 2) залучення міждисциплінарних фахівців, 3) кожна дитина з ООП, яка навчається в інклюзивному класі. Отримує додатково 15% фінансування на освіту. Можна довго описувати позитивні перспективи інклюзивної освіти у школах: і спеціально обладнані класи, і помічник педагога на уроці, і допомога психолога, але зовсім інакше виглядає все на заняттях танцювального гуртка. Тому хочу розповісти як вирішуємо перспективи розвитку інклюзивної освіти ми в ЗХК ШГ «Данс-екзотик»

2.1 ФОРМИ ТА МЕТОДИ РОБОТИ В «ДАНС-ЕКЗОТИК» В ЗХК ШГ «Данс-екзотик» використовується три органічно поєднаних видів навчання: а) Фронтально-колективний – вивчення з усіма вихованцями матеріалів по програмі (всі рівні навчання); б) Груповий – в роботі з групами використовується диференційований підхід. Колектив ділиться на групи: обдаровані діти та діти з ООП (в групову роботу включається постановочна робота над створенням танцювального образу); в) Індивідуальний – використовується до більш успішних або менш успішних вихованців для засвоєння програмного матеріалу (створення сольних партій з обдарованими дітьми, робота над помилками в техніці виконання масових танців дітьми ООП, або створення сольних партій з набором полегшених рухів, щоби кожна дитина відчувала свою потрібність). При вивченні хореографії взагалі, а від танцю зцілення в окремих випадках використовуються важливі педагогічні прийоми:

I ІНФОРМАЦІЙНО-ТВОРЧА РОБОТА: 1) Вивчення звичаїв і традицій народів світу та Сходу; 2) Використання наочних засобів; 3) Робота зі спеціальною літературою; 4) Знайомство з мистецтвом Сходу;

II ВИВЧЕННЯ ТАНЦЮ В ПРОЦЕСІ ПОШУКОВО – ДОСЛІДНИЦЬКОЇ РОБОТИ (це домашні завдання): 1) Дизайн національних костюмів Сходу (оздоблення вихованцями танцювальних костюмів згідно традицій декоративно-вжиткового мистецтва східних країн та країн світу); 2) Складання хореографічного етюдю за темою; 3) Робота над мімікою та жестами по

фото-відео матеріалам; 4) Творчий пошук в процесі створення вихованцями ескізів костюмів;

III ПЕДАГОГІЧНА ПІДТРИМКА: 1) Створення позитивного педагогічного мікро- клімату в колективі; 2) позитивне відношення батьків до творчого процесу; 3) Зацікавленість вихованців і батьків у творчій єдності колективу; 4) Зв'язок з навчальними закладами, в яких навчаються вихованці та з їх класними керівниками; 5) Участь в заходах, концертах, конкурсах, фестивалях різного рівня;

IV НАВЧАЛЬНО-РОЗВИВАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ: 1) Групові і індивідуальні заняття;

2) Диференціація навчання; 3) Вивчення танцювальних технік різних країн Сходу та світу; 4) Вивчення національного українського танцю; 5) Вивчення спеціальної літератури та написання рефератів; 6) Допрофесійна підготовка;

V РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ВИХОВАНЦІВ: 1) Репертуар-показник творчого шляху колективу; 2) Навчання прийомам самоаналізу і самонавчання результатам діяльності на заняттях; 3) Виконання теоретичних творчих завдань; 4) Виконання практичних творчих завдань для розвитку здібностей; 5) Планування об'єму і типів занять;

VI ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС: 1) Традиційні заходи по календарним датам; 2) Підсумкові заходи (відкриті заняття, звітні концерти, батьківські збори); 3) Ювілеї колективу; 4) Профорієнтаційні заходи; 5) Зв'язок з громадськими організаціями та діями мистецтва; 6) Творчі зв'язки з КНУКІМ та КДПУ.

2.2 СТВОРЕННЯ ПРОЕКТУ «КРАЇНА ЗДІЙСНЕНИХ МРІЙ» Створення і розвиток соціально-громадського проекту «Країна здійснених мрій» в Металургійно-му районі відбувалося на моїх очах і я з захопленням зустріла ідею проекту. В ньому беруть участь діти та молодь з обмеженими фізичними можливостями віком від 6 до 20 років. Мета проекту – залучення діячів культури і мистецтва, педагогів, медичних працівників різних напрямків для надання творчої та медичної допомоги дітям з ООП, зміцнення родинних зв'язків, розвиток волонтерського руху, толерантного ставлення людства до духовних потреб осіб з обмеженими фізичними можливостями. Засновники проекту виконком Металургійної у місті ради. До проекту алучилися студенти - волонтери та викладачі вищих навчальних закладів, керівники поза-шкільних навчальних закладів району. а) «ПІДГОТОВЧИЙ» етап-складення банку даних учасників, визначення напрямків роботи та організація шкіл майстерності. Презентація проекту, знайомство з наставниками «Шкіл майстерності» відбулося в грудні 2013 р. і було приурочене до Міжнародного дня інвалідів. б) «НАВЧАЛЬНИЙ» етап - (січень - грудень 2014 р.) визначений відкриттям «Шкіл майстерності» різних напрямків, волонтерської роботи, налагодження співпраці з партнерами проекту. в) «ЧВЕРТЬ ФІНАЛУ» - в квітні 2014 р. відбувся міні фестиваль «Сонячне коло» під девізом «Для дітей та разом з дітьми». г) «Півфінал» - у грудні 2014 р., присвячений Міжнародному дню інвалідів, був звітом про діяльність «Шкіл майстерності». д) «ФІНАЛЬНИЙ» етап проекту включав проведення гала-концерту, виставок, фотоколлажів, аматорських відеороликів. Відзначення учасників відбулося у лютому 2015 р. – це було свято, порадував сертифікат для розвитку «Шкіл майстерності». е) «РЕЗУЛЬТАТ» проекту - 14 «Шкіл майстерності», 20 викладачів, 68 волонтерів, 170 вихованців, настільки сподобався людям, що було прийнято рішення зробити його безстроковим та долучити до цього проекту інші райони міста та громадські організації. Так в вересні 2015 р. відбувся «Перший дзвоник» нового навчального сезону. На базі ЦДЮТ працювали 4 школи, які вже відвідували 480 осіб.

2.3 СТВОРЕННЯ ШКОЛИ ХОРЕОГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА: про школу «Хореографічного мистецтва» мені хочеться розповісти більш докладніше, так як вона працювала на базі ЗХК ШГ «Данс-екзотик», творцем якого я є. Спільно з чоловіком, теж керівником цього колективу, роботу з інклюзивної освіти розпочали задовго до створення проекту «Країна здійснених мрій» Не буду рахувати що ми зробили для успішної роботи з дітьми ООП (все це вказано в анотації та описано у графі «Форми та методи роботи»), підкреслю лише, що модель «Хореографічна система оздоровлення» та авторський комплекс вправ чудово спрацював у «Школі хореографічного мистецтва», так і в « Данс-екзотик». Головне, на мою думку, є гуманність і ексклюзивність у профілактиці деяких захворювань та корекції осанки засобами хореографії, створення добропорядних відносин між членами колективу, формування волі,

цілеспрямованості, вміння відстоювати свої думки та право на творчість. Працювала школа «Хореографічного мистецтва» на базі ЗХК ШГ «Данс-екзотик» до першого локдауну та виховала багато дітей з ООП. Різниця між навчально-виховною роботою в «Данс-екзотик» і школою «Хореографічного мистецтва» лише в тому, що діти школи не брали участь у фестивалях та не виїжджали на платні конкурси.

2.4 «ХОРЕОГРАФІЧНА СИСТЕМА ОЗДОРОВЛЕННЯ» - чому мивіддаємо перевагу хореографії в інклюзивній освіті і вважаємо її чи не панацеєю всіх недугів та головною рисою у вихованні, а не спорту, адже в основі видів діяльності лежить рух – одна з віх шляху до здоров'я? ВІДПОВІДАЮ: 1) на уроках фізичної культури в школі, і тим більш, в спортивних секціях (крім акробатики, де проводяться заняття хореографії), відсутня, традиційна для занять танцем, постановка корпусу і стопи біля станка, направлена на укріпленням/язів опорно-рухового апарату; 2) Заняття хореографії в більшості випадків комбіновані зі зміною дії та ритму, діти мають можливість відпочити під час викладання теоретичного матеріалу, на відміну від спортивних тренувань, де робиться наголос на безперервності фізичного навантаження. 3) В спорті відсутнє естетичне виховання, пов'язане з іншими видами мистецтва (музика, живопис, література, декоративно-вжиткове мистецтво); 4) В спорті, на відміну від хореографії, відсутній розвиток уявлення, естетичного смаку і творчої ініціативи; 5) В спорті розвивають цілеспрямованість, спритність, силу, інколи на межі з грубістю, а в хореографії крім спритності, цілеспрямованості, витривалості, прищеплюється краса жестів, міміки, грація, елегантність, толерантність, інтелігентність – все те, що входить до іміджу культурної особистості. Хореографія взагалі, белліденс в окремих випадках, мають позитивний терапевтичний вплив на м'язи і суглоби, підвищують тонус всіх м'язових груп – тазу, тулубу, ікр, сідниць, спини, пресу живота, підвищують метаболізм, сприяють спалюванню жирів і корегують фігуру. Белліденс (танець живота) виник з ритуалу поклоніння Богині Матері, його ще називають «танком життя», так як головне призначення цього танку – підготувати жіноче тіло до можливості дарувати нове життя! І кращої мети в житті немає. «Хореографічна система оздоровлення» базується: 1) акробатика допомагає розвитку фізичних даних, 2) аеробіка включає дихальну гімнастику, арт-терапія поєднують жанри мистецтва, спецкомплекси вправ корегують захворювання, а психо-педагогіка допомагає у життєствердженні на шляху до здорової дитини.

2.5 ТАНЕЦЬ ЗЦІЛЕННЯ – раніше нема науки, світил медицини, а був танок, який супроводжував людину у всіх видах життєдіяльності. У всіх стародавніх народів, в тому числі у наших пращурів – трипільців, основа танцю була релігійною. Древні люди вірили в магічну силу танцю. Яка давала великий заряд енергії єднання один з одним, яка може зцілити будь-яку недугу. У деяких народів Сходу, Африки, Крайньої Півночі, Південної Америки, Австралії танці зцілення збереглися до наших днів. З розповіді мандрівника, який спостерігав в Африці обряд танцю зцілення, зрозуміло, що хворий невдовзі підвівся та приєднався до кола танцівників. Що це – містика чи пояснюване з наукової точки зору явище? Аналізуючи вищесказане, враховуючи досягнення в сфері психології і неврології. Можна стверджувати, що емоційно – психічний стан людини впливає на весь організм: а) гнучкості хребта, б) укріпленню роботи органів дихання, в) кровообігу, г) вестибулярного апарату, д) позитивно впливає на роботу кори головного мозку, е) вчить орієнтуванню в просторі, ж) покращує стан шкіри. З розповіді про танець зцілення та оздоровчої системи керівники «Данс-екзотик» починається кожний новий навчальний рік. 2.4 «ДОБРО ПОЧИНАЄТЬСЯ З ТЕБЕ» - керівники «Данс-екзотик» не тільки навчають вихованців мистецтву танцю, а виховують порядних, добрих людей, здатних творити добро не за подяку, а від щирого серця: участь в благодійних концертах для людей-інвалідів у центрі творчості інвалідів «Разом», тісні зв'язки зі спецшколами «Натхнення» для дітей з розумовою затримкою та школою для дітей з порушенням слуху, участь у фестивалях для дітей з ООП «Повір у себе», плідна дружба з громадськими організаціями для дітей з ООП «Веселка», «Сонячні діти Криворіжжя», волонтерська допомога пенсіонерам у єврейської організації «Хесед Хана» та «Рада ветеранів Металургійного району». У 2019р. створення міського фестивалю для дітей з ООП «Країна мрій», який існував до першого локдауну. Я, як режисер цього фестивалю, маю мрію що, після війни, він буде працювати.

III РЕЗУЛЬТАТИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В ЗХК ШГ «ДАНС-ЕКЗОТИК»

3.1 **ВИСНОВОК** напрошується сам: «Заняття хореографією приносять велику моральну, естетичну насолоду дітям і позитивно впливають на їх фізичний стан здоров'я»- говорить заступник головного лікаря, дитячої поліклініки № 9 м. Кривого Рогу, Т. В. Леонтєва. Головний лікар міської поліклініки № 9 м. Кривого Рогу Пашківська Л.О.: «Отримані результати дозволяють рекомєндувати їх при розробці реабілітаційних заходів для хворих на сколіоз». Хірург поліклініки № 9 Ковальов О.С.: «Формування правильної осанки при лікуванні сколіозу нормалізує роботу внутрішніх органів. Одним із таких лікувальних заходів можна порекомєндувати хореографію». Завдяки нетрадиційній, але такій гуманній і плідній діяльності педагогів, змогли відновити віру в себе і свої творчі можливості. Це – Поліна Кісельова (8 років), яка, виконуючи індійські вправи для очей, виправила косоокість. Сироткіна (9 років) – в результаті занять на укріплення м'язів живота, позбавилась енурезу. Катерина Сніжицька (11 р) – займаючись класичним танцем, виправила плоскостопість. Позитивний вплив на корекцію хребта надав комплекс вправ, розроблений В.М. Савченко під керівництвом медичних працівників поліклініки № 9, Даши Сулименко, Дениса Литвиненко (7р.). Яні Слободської (19 р.), яка мала сколіоз та комплекс з маленького зросту (1м. 30 см.). Бесараб Юлія (11р.) прийшла в ЗХК ШГ «Данс-екзотик» з 3-мступе -ним сколіозу, в даний час хребтини усіх прийняли правильне положення. Тузова Даша, Головка Вероніка, Берідзе Оксана, Радзівська Ельвіра, займаючись хореографією, позбавились зайвої ваги. Позбавилась комплексу високого зросту (1м. 89 см.), займаючись хореографією, Світлана Федяніна. Самої більшої уваги педагогічного впливу потребувала Вікторія Самохіна - дівчина, яка за 6 років занять звершила неймовірний стрибок у розвитку психомоторних і розумових здібностей.

3.2 **РЕЗУЛЬТАТИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В « ДАНС-ЕКЗОТИК»** - діти з ООП беруть участь на всіх конкурсах і фестивалях на рівних з іншими учасниками та одержують призові місця. Неодноразово виїжджали на Міжнародні фестивалі за кордон, а на першому Міжнародному фестивалі єврейської культури у м. Трієст (Італія) «Данс-екзотик» okazали довіру провести майстер-клас з єврейського танцю для всіх учасників фестивалю. Багато вихованців « Данс-екзотик » обрали собі мистецтво танцю за професію та, після закінчення ВУЗів, працюють керівниками гуртків або артистами балету в межах країни та за кордоном. Ми гордімся своєю вихованкою Дашою Ольховською, якій лікарі не дозволяли заняття танцями, а вона, всупереч усім заборонам, стала фіналісткою телевізійного проекту «Танцюють усі - 3», а після закінчення КНУКІМ працює артисткою балету «Студія 95 квартал». По закінченню Харківської академії мистецтв наша вихованка Яна Слободська, яка мала проблеми зі сколіозом, та маленьким зростом, працює керівником в своєму рідному «Данс-екзотик», присвятив свій труд на радість дітям – аутистам. Віка Самохіна, дівчина яка стояла на обліку в ПНД, яка зовсім не вмiла координувати рухи, мала погану пам'ять, слаборозвинену мову, слабку увагу і фантазію, з відсутністю комунікативних якостей, теж обрала творчу спеціальність дизайнера. У 18 років Віку зняли з обліку в ПНД. Денис Криваківський - гіперактивна дитина, закінчив кафедру сучасної хореографії КНУКІМ, працює артистом балету у криворізькому музичному театрі ім. Т.Г.Шевченка. Проко- лектив надруковано багато статей, як про колектив який працює в області інклюзивної освіти, знято декілька телепередач на ТВ «Рудана», ТРК «Криворіжжя», ЦТРК «Говорить Україна» та « Нехай говорять» зняли програми « Танець за життя » і « Кришталева Саша» про вихованку ЗХК ШГ « Данс-екзотик» Олійник Олександрю, яка пересувається у житті та по сцені на колясці за допомогою бабусі та дідуся. Розповіли про «Данс-екзотик» і в книзі « Летопис майбутнього України. Творчість та мистецтво», присвяченій 30 – річчю Незалежній України. Ще багато можна розповісти про патріотичне та інтернаціональне виховання у колективі але це інша тема.

ВИСНОВКИ

Слід відмітити, що без підтримки батьків, виховання не можливо. За роки праці неодноразово спостерігала, що працювати з дітьми ООП тяжко і морально і фізично, але ще важче працювати з батьками, причому обох категорій: батьки дітей з ООП ставляться з недовірою до процесу навчання, а батьки здорових дітей вважають, що їх діти обділені

увагою педагога на заняттях і отримують не достатньо знань. Але, завдяки терпінню та знанням з психології, мені вдалося створити мікроклімат довіри і залучити всіх до творчої справи, підтримки одне одного та дисципліни у колективі. Дякую всім небайдужим батькам і дітям за підтримку в інклюзивної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

- 1 Бондар В.І. Теоретичні основи і технологія педагогічного аналізу. К., 1996
- 2 Бондарчук Л. Методика хореографічної роботи в школі і позашкільних закладах. К., Музична Україна, 1985.
- 3 Березова Г. Класичний танець у дитячих колективах. К., Музична Україна, 1990.
- 4 Давидова В.В. Проблеми загальної вікової і педагогічної психології. М., Педагогіка, 1978.

Слободська Яна Геннадіївна, керівник гуртка

Соціально-педагогічний супровід осіб з особливими потребами в умовах інклюзивної освіти

Анотація

У роботі обґрунтовується необхідність організації соціально-педагогічного супроводу дитини з особливими потребами в системі закладів позашкільної освіти. Конкретизуються поняття «соціально-педагогічний супровід». Процес соціально-педагогічного супроводу представлений як взаємозв'язок у роботі соціального педагога, психолога, педагогів, дітей та їх батьків. Визначено основні завдання кожного напрямку соціально-педагогічного супроводу. У роботі з батьками соціальний педагог, психолог акцентує увагу на характері ставленні батьків до дітей, аналізується конструктивний і деструктивний види ставлень. Підкреслюється, що особливе значення під час роботи з батьками має сформованість системи соціально значущих знань, приблизний перелік яких представлено за такими компонентами: соціально-психологічним, соціально-інтеграційним, соціально-правовим. У реалізації другого напрямку соціально-педагогічного супроводу дитини з особливими потребами передбачено створення індивідуального реабілітаційного середовища, що розуміється нами, як сукупність суспільних, матеріальних та духовних умов, що забезпечують досягнення гармонії з навколишнім світом, становлення особистості як суб'єкта своєї життєдіяльності, переорієнтацію соціальних установок у результаті включення в нові позитивно орієнтовані відносини та види діяльності. Особливою умовою успішності соціалізації дитини нами виділено застосування методу опори на сильні сторони особистості (мрії, цілі, інтереси, уподобання тощо). Соціальний педагог, психолог має віднайти у кожній дитини такі сильні сторони і створити індивідуальну програму соціалізації, яка містить систему заходів, що спрямовані на розвиток соціальних можливостей дитини та включає окремі види, форми, об'єми, терміни і порядок заходів, спрямованих на відновлення або включення особистості до соціального середовища. Третій напрям соціально-педагогічного супроводу передбачає орієнтацію педагогів на атракційне спілкування, на сприйняття кожної дитини у позитивному ореолі.

ВСТУП

Практика європейських країн, показує, що діти з особливими потребами можуть одержувати освіту в звичайному навчальному закладі за моделлю інтегрованого та інклюзивного навчання, яка дає можливість не відокремлювати таких учнів від інших. Запровадження таких сучасних моделей організації навчання й виховання в українських закладах освіти потребує особливої підготовки педагогів та організації соціально – психологічної служби закладів освіти, оскільки ефективність інтегрованого та інклюзивного навчання залежить від правильного соціально – педагогічного та психолого – педагогічного супроводу цих дітей. І тому актуальним питанням виступає в першу чергу, особливість соціально – педагогічної роботи з учнями з особливими освітніми потребами в навчальному закладі, яка сприяє соціальній адаптації дитини в загальній ситуації її соціальних відносин. У

результаті цього діти долучаються до всіх соціальних систем, структур, соціальних зв'язків та беруть активну участь в основних сферах життя і діяльності закладу освіти та суспільства, готуючи себе до повноцінного майбутнього життя. Усі на прями роботи з учнями з особливими освітніми потребами та батьками в умовах освітніх закладів потребують розвитку знань та практичних навиків.

Для кращого розуміння процесу соціального-педагогічного супроводу дитини з «дитина з особливими освітніми потребами» та «дитина з інвалідністю». За Законом України «Про освіту», особа з особливими освітніми потребами визначається як «особа, яка потребує додаткової постійної чи тимчасової підтримки в освітньому процесі з метою забезпечення її права на освіту». У Законі України «Про охорону дитинства» поняття «дитина з інвалідністю» визначається як «дитина зі стійким розладом функцій організму, спричиненим захворюванням, травмою або вродженими вадами розумового чи фізичного розвитку, що зумовлюють обмеження її нормальної життєдіяльності та необхідність додаткової соціальної допомоги і захисту». Розглянемо супровід саме дітей з інвалідністю, до яких належать діти з такими порушеннями розвитку: глухота, сліпота, порушення опорно-рухового апарату (ДЦП), синдром Дауна, розлади аутистичного спектру, психічні розлади.

Право залучення до інклюзивного навчання дітей з інвалідністю зазначено в державних правових документах. Так, у ст. 21 Закону України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» підкреслюється, що держава гарантує дітям з інвалідністю реалізацію права на отримання освіти (дошкільної, загальної середньої, позашкільної), професійної підготовки в закладах загальної або спеціальної освіти.

При цьому наголошується на змозі дітей з інвалідністю долучатись до альтернативних форм навчання, мається на увазі інклюзивне навчання. За Законом України «Про освіту», одним з основних принципів освіти в Україні є доступність для осіб з особливими освітніми потребами освітніх послуг, зокрема інклюзивного навчання, за місцем проживання. Зазначені документи наголошують на важливості включення особливої дитини в суспільство з метою забезпечення їй соціокультурного та духовного розвитку через реалізацію її прав. Фактично, ми говоримо про соціалізацію дитини з інвалідністю, яка передбачає для цього створення сприятливих умов у процесі навчання в закладі освіти. Фахівцями, які допомагають вирішити проблеми соціалізації особистості, є соціальні педагоги.

Варто звернутися до сутності поняття «інклюзивне навчання». За визначенням ЮНЕСКО, інклюзивне навчання – «процес звернення та від-повіді на різноманітні потреби учнів через забезпечення їхньої участі в навчанні, культурних заходах і житті громади, та зменшення виключення в освіті та навчальному процесі». Цей термін вказує на те, що важливим акцентом у реалізації навчання дітей з інвалідністю є урахування їхніх потреб та створення умов для реалізації їхнього права на освіту. За Законом України «Про освіту», інклюзивне навчання розуміється як «система освітніх послуг, гарантованих державою, що базується на принципах недискримінації, врахування багатоманітності людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників».

Важливість проведення соціально-педагогічного супроводу дитини з інвалідністю в інклюзивному закладі освіти зумовлена ускладненнями, з якими така дитина стикається під час інклюзивного навчання.

З метою створення комфортного освітнього середовища, попередження проблеми взаємодії нормотипових дітей та дітей з інвалідністю нам важливо зрозуміти сутність соціально-педагогічного супроводу особливої дитини в процесі інклюзивного навчання.

Модель соціально-педагогічної діяльності закладів освіти перебуває поки що у стадії формування. Вона складається із двох взаємообумовлених частин: внутрішньої і зовнішньої. До основних напрямів першої відносять: діагностування, здійснення соціального виховання, загальне керівництво соціально-виховною діяльністю, захист та охорона прав дитини. Зовнішня соціально-педагогічна діяльність створює можливості для застосування набутих у школі знань, умінь і навичок, досвіду емоційно-чуттєвого ставлення до світу та творчої діяльності у реальному житті в активній просоціальній діяльності.

Крім цього, вона спрямована на педагогізацію соціального середовища, яке оточує школярів, що покликане гармонізувати вплив різноманітних чинників соціалізації на процес становлення особистості дитини.

Соціальний супровід розглядається як необхідна та ефективна соціальна технологія роботи із сім'ями, що опинились у складних життєвих обставинах (неповні сім'ї, конфліктні, сім'ї, що виховують дитину з особливими потребами тощо). У наукових дослідженнях ми зустрічаємо кілька визначень цього поняття: соціальний супровід як комплексна соціальна послуга, спрямована на подолання складних життєвих обставин особистості (Ж. Петрович, З. Кияниця), як вид соціально-педагогічної діяльності, що є формою соціальної підтримки та передбачає впродовж певного терміну надання конкретній особі (сім'ї) комплексу правових, психологічних, соціально-педагогічних, соціально-економічних, соціально-медичних, інформаційних послуг соціальним працівником, а також у разі потреби спільно з іншими фахівцями (психологами, педагогами, юристами, лікарями тощо) з різних установ та організацій.

Спираючись на представленні визначення, ми розуміємо, що супровід – це підтримка або послуги особистості (сім'ї) щодо вирішення соціальних проблем. Для визначення соціально-педагогічної специфіки супроводу дітей з інвалідністю в інклюзивному освітньому закладі слід звернутись до поняття «соціально-педагогічна діяльність» – це «різновид професійної діяльності, спрямований на надання допомоги дитині в процесі її соціалізації, освоєння нею соціокультурного досвіду і на створення умов для її самореалізації в суспільстві». Тобто соціально-педагогічний супровід дитини з інвалідністю в інклюзивному освітньому закладі визначається як підтримка особистості, спрямована на надання допомоги дитині в процесі її соціалізації, освоєння нею соціокультурного досвіду і на створення умов для її самореалізації в суспільстві.

Державою було прийнято низку нормативних документів, що регулюють супровід дитини з інвалідністю в інклюзивному закладі освіти. Так, Положення про психологічну службу в системі освіти України визначає обов'язки соціального педагога в закладі освіти, серед яких, крім профі-лактики негативних явищ (тютюнопаління, наркоманії, булінгу тощо), фахівець вивчає та аналізує соціальні умови розвитку учасників освітнього процесу та здійснює соціально-педагогічний супровід осіб, груп, що потребують піклування чи перебувають у складних життєвих обставинах (до яких належать й діти з інвалідністю).

Варто наголосити, що однією з функцій психологічної служби закладу освіти є соціально-захисна, яка передбачає реалізацію «соціально-педагогічного супроводу учасників освітнього процесу, які опинилися в складних життєвих обставинах, у кризових ситуаціях (постраждали від соціальних, техногенних, природних катастроф, перенесли тяжкі хвороби, стреси, переселення, зазнали насильства тощо), захисту конституційних прав, законних інтересів здобувачів освіти».

У Примірному положенні про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти розкрито сутність та зміст реалізації психолого-педагогічного супроводу, суб'єктів його впровадження та організації надання психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг дитині з особливими освітніми потребами. У зазначеному документі розкрито функціональні обов'язки різних фахівців команди психолого-педагогічного супроводу дитини з інвалідністю.

Метою соціально-педагогічної роботи в навчальному закладі інклюзивної орієнтації є сприяння успішному вирішенню учнями з особливими потребами власних проблем. Засоби досягнення цієї мети – вивільнення і розвиток ресурсів учня та його соціального оточення, забезпечення необхідних соціальних змін, навчання, виховання та самовиховання особистості.

Кожний освітній заклад інклюзивної орієнтації має створити власні умови для організації соціально-педагогічної роботи. До основних аспектів цієї діяльності належать: -формування цілей і завдань соціально-педагогічної роботи в закладі освіти;

- дослідження факторів позитивного і негативного впливу соціуму, сім'ї, вулиці на соціалізацію учнів з особливими потребами та планування складу суб'єктів соціально-педагогічної роботи в освітньому закладі;
- розробка та обґрунтування соціально-педагогічної концепції закладу освіти;
- здійснення соціально-педагогічної підтримки учнів з особливими потребами з надання їм допомоги в адаптації до нових для них умов навчання;
- налагодження партнерських стосунків із батьками та громадськістю ;
- здійснення соціально-педагогічної діяльності, що спрямована на подолання негативних впливів життя мікрорайону на соціалізацію учнів з особливими потребами;
- створення умов для їхнього навчання, а також організація корисного дозвілля за місцем проживання дітей;
- проведення реабілітаційної, соціально-профілактичної, просвітницької, організаційно-масової роботи, що спрямована на посилення соціалізуючого впливу освітнього закладу засобом використання діагностичних методів вивчення ступеня задоволення учнів з особливими потребами умовами шкільного середовища;
- здійснення соціально-профілактичної та соціально-педагогічної роботи з батьками учнів з особливими потребами шляхом координації соціально-педагогічного впливу закладу освіти, місцевих органів влади, громадських організацій, медичних служб у справах неповнолітніх, сім'ї та молоді;
- створення умов для культурного розвитку учнів з особливими потребами шляхом вивчення можливостей використання виховного простору школи;
- залучення дітей з особливими потребами до активної участі в соціально-педагогічній діяльності;
- планування та проведення індивідуальної та групової роботи з учнями з особливими потребами, а також здійснення профорієнтаційної роботи з ними;
- підготовка до вступу у ВНЗ чи працевлаштування випускників з особливими потребами на основі ознайомлення їх із специфікою навчання в обраних навчальних закладах й місцях працевлаштування;
- пропаганда здорового способу життя серед учнів з особливими потребами тощо
- інформування дитини з особливими освітніми потребами та її батьків про мережу закладів позашкільної освіти, залучення дитини до участі в гуртках, секціях з урахуванням її можливостей;
- надання рекомендацій учасникам освітнього процесу щодо шляхів ефективної інтеграції дитини з особливими освітніми потребами в колектив однолітків, формування позитивного мікроклімату в дитячому колективі, подолання особистісних, міжособистісних конфліктів;
- захист прав дитини з особливими освітніми потребами, за відповідним дорученням представлення її інтересів у відповідних органах та службах.

Ефективність навчально-виховної, корекційно-розвиваючої та лікувально-профілактичної діяльності в закладі інклюзивної орієнтації залежить від узгодженості дій педагога як ключової фігури з фахівцями різного профілю (соціального педагога, спеціального педагога, психолога, медичного працівника та ін.), які входять до складу команди фахівців. Робота цієї команди спрямована на: оцінювання стану розвитку кожної дитини; розробку та реалізацію індивідуальних планів роботи з дитиною з особливими потребами; планування додаткових послуг; аналіз та оцінку результатів спільної діяльності; підвищення рівня кваліфікації членів команди .

Варто зауважити, що рамки соціально-педагогічної роботи не обмежуються освітнім простором закладу та включають у себе різнорівневий соціум: державні заклади, мікрорайон, сім'ю, вулицю. Завданням цієї роботи фахівця є допомога у формуванні в учнів з особливими потребами навичок та умінь саморозвитку, засвоєння норм соціальної поведінки, гармонізації внутрішньоособистісних й загальносуспільних інтересів, формування загальноприйнятого стилю стосунків з оточенням.

А. Колупаєва, О. Нагорна соціальний супровід інклюзивного навчання дітей з особливими потребами розглядають як діяльність соціально-психологічної служби навчального закладу, спрямовану на створення комплексу соціально - психологічних,

психолого-педагогічних та психотерапевтичних умов, які повинні сприяти соціальній адаптації, реабілітації і самореалізації в соціумі дітей з особливими потребами (школа, група однолітків, сім'я та ін.). В. Войтко пише, що супровід дітей з особливими потребами є динамічним процесом, це діяльність соціально-психологічної служби закладу, яка складається з компонентів:

- моніторинг психолого-педагогічного та медико-психологічного статусу дитини з особливими потребами в динаміці її психічного розвитку;
- створення належних соціально-психологічних умов щодо ефективного психічного розвитку дітей з особливими потребами в соціумі;
- систематична психологічна допомога дітям з особливими потребами у вигляді консультування, психологічної підтримки, психокорекції;
- систематична психологічна допомога батькам дітей з проблемами у розвитку;
- організація життєдіяльності дітей з особливими потребами в соціумі з урахуванням їх психічних можливостей

Н. Софій називає такі основні напрямки роботи соціального педагога, який здійснює соціальний супровід інклюзивного навчання, наступні:

- соціально-психологічна діагностика;
- психолого-педагогічна корекція;
- соціальне консультування;
- соціальна реабілітація;
- психолого-педагогічна підтримка .

Вважаємо, що загальний процес соціально-педагогічної допомоги дітям з особливими потребами повинен проходити в чотири етапи:

1. Дослідницький: виявлення особливих і соціальних потреб дітей з особливими потребами, збереження їх здібностей та розширення простору соціальної адаптованості.
2. Планування низки соціально-педагогічних впливів.
3. Організація різноманітної соціально-педагогічної допомоги.
4. Оцінювання результативності діяльності.

Так, у процесі виконання діагностичної роботи, соціальний педагог виявляє індивідуальні та спеціальні особливості дітей з особливими потребами, також виявляє проблеми та потреби дітей з особливими потребами, оцінює особливості розвитку соціальних відносин між учнями класу, середовища школи загалом.

Соціальний педагог, здійснюючи прогностичну роботу, прогнозує розвиток подій, які відбуваються в колективі класу, та розробляє моделі соціальної поведінки дітей з особливими потребами; визначає пріоритети стосовно напрямків, форм, методів, соціально-педагогічних технологій. Соціальний педагог прогнозує результати освітнього процесу з урахуванням чинників становлення особистості, здійснює соціально-педагогічне проектування розвитку дітей з особливими потребами в колективі здорових однолітків.

Соціальний педагог, виконуючи консультативну роботу, соціальний педагог при цьому надає рекомендації і поради, професійну консультативну допомогу дітям з особливими потребами, їх батькам, учителям, адміністрації школи, іншим особам у пошуку шляхів розв'язання проблемних ситуацій.

Він забезпечує налагодження взаємодії між учнями, педагогічними працівниками і батьками в умовах навчального закладу.

Соціальний педагог, здійснюючи виконання захисної роботи, забезпечує реалізацію прав та інтересів дітей з особливими потребами на основі нормативних документів; відстежує надання їм пільг, представляє інтереси в різних інстанціях, одночасно співпрацюючи з органами соціального захисту та соціальної допомоги, медичними закладами та ін.

Соціальний педагог, здійснюючи реалізацію профілактичної роботи, запобігає проявам соціальної дезадаптації дітей з особливими потребами, виникненню конфліктної поведінки серед учнів, батьків; переконує дітей з особливими потребами в доцільності дотримання норм і правил поведінки. Також він забезпечує умови для формування соціально позитивної спрямованості дитини.

Соціальний педагог, здійснюючи виконання соціально-перетворюючої роботи, організовує соціально-педагогічний супровід освітнього процесу; соціальнопедагогічний патронаж дітей з особливими потребами; надає соціальні послуги, спрямовані на задоволення соціальних потреб та інтересів дітей в різних видах діяльності – дозвіллевій, спортивній, художній. В основі соціально-перетворюючої функції – соціально-педагогічний патронаж сім'ї, призначений для збереження її цілісності і основних соціальних функцій. Соціально-педагогічний патронаж сім'ї, яка виховує дитину з особливими потребами, передбачає надання регулярної допомоги батькам у вихованні дитини, догляді за нею, організації міжособистісних стосунків з такою дитиною, забезпечення нормального ритму життя, індивідуального комфорту та системи правового захисту.

Соціальний педагог, здійснюючи організаційну діяльність, координує налагодження соціальної взаємодії між різними інститутами в їх роботі з дітьми з особливими потребами, сім'ями; сприяє соціально корисній діяльності дітей; формує систему взаємин серед учнів, батьків, педагогів ЗНЗ.

Відтак процес соціального супроводу дітей із ЗПР передбачає передавання соціального досвіду з урахуванням особливостей і потреб різних категорій дітей за активної їх участі й забезпечення адекватних умов їхнього навчання і виховання, у результаті чого діти беруть активну участь в основних сферах життя і діяльності суспільства, готуються до повноцінного дорослого життя, самореалізації, розкриття себе як особистості. Завданнями соціального супроводу дітей із особливими потребами є недопущення появи у дитини патологічних рис розвитку особистості під впливом особливих умов навчання;

допомога дітям з особливими потребами в опануванні системою відносин зі світом і собою; недопущення затримки не тільки в набутті дітьми знань, а й у розвитку особистісних якостей, запобігання інфантилізму; корекційно-розвивальна робота з наявними дефектами дитини; оптимізація спілкування дитини з однолітками, батьками, педагогами.

Також серед фахівців, які супроводжують дітей із порушеннями в розвитку, обов'язково мають бути психолог, відповідальний за процес психологічного супроводу, педагог-дефектолог, лікар-психіатр або лікар-невропатолог. Слід визначити основні етапи процесу психологічного супроводу інклюзивного навчання. Підготовчий етап передбачає такі завдання:

- установлення контакту з усіма учасниками супроводу дитини;
- визначення обсягу роботи та послідовності процесу психологічного супроводу;
- підготовка необхідної документації;
- складання графіка роботи.

Психолог під час спілкування з іншими фахівцями має пояснити їм мету психологічного супроводу, розповісти про актуальний та потенціальний рівень розвитку дитини. Крім того, на цьому етапі психолог уточнює діагноз, отримує інформацію про лікування, навчання дитини, пропонує колегам висловити свої думки про дитину. Отримання такої додаткової інформації необхідне не тільки психологу. На підготовчому етапі лікарі та педагоги, контактуючи з психологом, також отримують від нього корисну інформацію, яка допомагає їм скласти більш об'єктивне уявлення про діагноз і характер клінічних проявів того чи іншого порушення. Орієнтовний етап передбачає такі завдання:

- установлення контакту з батьками та родичами дитини;
- установлення контакту з класом, у якому навчається дитина, з класним керівником;
- ознайомлення фахівців із результатами психологічного обстеження;
- обговорення з педагогами та іншими фахівцями особливостей психічного розвитку дитини.

Етап планування передбачає:

- створення індивідуальної програми супроводу дитини з особливими потребами;
- затвердження цієї програми всіма фахівцями, які працюють із дитиною.

Пріоритетними завданнями практичного психолога, який здійснює психологічний супровід інтегрованого (інклюзивного) навчання дітей з особливими потребами, є:

- запобігання появі у хворої дитини психопатологічних рис під

впливом особливих умов її розвитку;

- запобігання затримці здобуття знань, розвитку особистості, запобігання інфантилізму;
- заспокоєння дитини, зміцнення її вольових рис;
- стимулювання позитивного ставлення до дефекту, віри в можливість його компенсації;
- просвітницька робота з іншими дітьми та педагогами школи щодо особливостей контингенту;
- оптимізація спілкування дитини з однолітками, батьками, педагогами;
- допомога дітям в опануванні системи стосунків зі світом і самим собою;
- розробка і впровадження відповідних форм і методів роботи як умови успішного навчання дітей з особливими потребами.

Ці завдання реалізуються через такі основні напрями роботи практичного психолога, який здійснює супровід інклюзивного навчання:

- психологічна діагностика;
- психологічна корекція;
- психологічне консультування;
- психологічна реабілітація;
- психологічна підтримка.

Головною метою психодіагностики є психологічне обстеження пізнавальної та особистісної сфери дитини для виявлення структури дефекту, встановлення збережених компонентів психічної діяльності, на які можна розраховувати в роботі з дитиною.

Психологічна корекція спрямована на розвиток певних психічних функцій дитини – пам'яті, уваги, мислення, які забезпечують навчальну діяльність, а також на систему взаємин дитини з батьками, друзями, однолітками. Психологічне консультування або просвітницько-консультативну діяльність здійснюють переважно стосовно педагогів школи та батьків дітей з особливими потребами, але його можна здійснювати і з самою дитиною. Консультативна робота з дітьми з особливими освітніми потребами спрямована на те, щоб за допомогою спеціально організованого процесу спілкування актуалізувати в дитині додаткові психологічні сили і здібності, що можуть забезпечити вихід із складної життєвої ситуації.

Психологічну реабілітацію слід розуміти як відновлення частково втрачених або ослаблених особливостей і функцій організму чи особистості дитини з метою повноцінного розвитку її індивідуальних можливостей [8]. Психологічна реабілітація дитини з особливими потребами спрямована на розвиток її здатності до самостійного просування в житті, уміння жити в нових соціальних умовах, долаючи або компенсуючи особистісні обмеження.

Психологічна підтримка є важливим видом психологічної допомоги дітям з порушеннями в розвитку. Вона має такі основні напрями:

- психологічна підтримка батьків та інших родичів дитини;
- психологічна підтримка вчителів, які працюють із такими дітьми;
- психологічна підтримка самих дітей.

Отже, соціально-педагогічний супровід дитини з інвалідністю в інклюзивному закладі освіти передбачає створення комфортного середовища з метою адаптації особливої дитини до навчання та взаємодії, організації позанавчальної діяльності, дозвілля, індивідуальної роботи зі стимулювання її індивідуально-корекційного розвитку, залучення батьків до соціально-педагогічної підтримки своїх дітей з інвалідністю, створення безбар'єрного середовища для всіх учасників інклюзивного навчання (дітей з інвалідністю, нормотипових дітей, вчителів, батьків різних дітей). Перспективи подальших розвідок полягають у дослідженні формування соціальними педагогами інклюзивної культури серед дітей та молоді, вчителів, батьків в інклюзивних закладах освіти.

Зважаючи на те, що інклюзивна форма навчання дає необмежені можливості для експериментування і творчості кожного залученого до співпраці спеціаліста, якісний психологічний супровід є важливою складовою цього процесу. Саме від компетентності, мобільності, професіоналізму, відповідальності спеціаліста залежить успіх навчання та виховання учнів з особливими освітніми потребами.

Таким чином, для забезпечення оптимального психічного розвитку дітей з психофізичними порушеннями корекційна допомога має поєднуватись із створенням для них

сприятливого соціального середовища формуванням в учасників навчально-виховного процесу (вчителів, учнів, батьків) позитивних настанов щодо інтегрованого навчання.

Соціально-психологічна робота з «особливою дитиною» має спрямовуватися на досягнення головної мети – підготувати її до самостійного життя. Однак нам, педагогам, потрібно слідкувати, щоб допомога та підтримка під час навчання не перевищувала необхідну, інакше дитина стане занадто залежною від неї. Щоб забезпечити загальний успіх справи, слід з повагою ставитись до всіх і вдумливо та наполегливо працювати на користь дитини. У розв'язанні цих завдань у системі освіти вирішальну роль відіграє, насамперед, психологічна служба закладу та педагоги. Зокрема, практичний психолог і соціальний педагог закладу сприяють розвиткові соціальних умінь дітей з особливими освітніми потребами, а також надають належну моральну підтримку сім'ям дітей, їхнім рідним і вчителям, допомагають долати складні життєві ситуації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Індекс інклюзії: розвиток навчання та участі в життєдіяльності шкіл : посібник / Т. Бут; пер. з англ. Київ : ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. 190 с.
2. Организация образовательной среды для детей с особенностями психофизического развития в условиях интегрированного обучения: учебно-метод. пособие / под общ. ред. С.Е. Гайдукевич, В.В. Чечета. Минск : БГПУ, 2005. 98 с.
3. Паскаль О.В. Технології соціально-педагогічної діяльності : навчальний посібник. Харків : Бурун

Соколов Євген Сергійович, керівник гуртка

ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ: ЗАСОБИ РОЗРОБЛЕННЯ; ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Анотація

В роботі розглянуті науково-теоретичні засади формування інформаційно-освітнього середовища, погляди науковців на визначення основних понять теми; особливості організації інформаційно-освітнього середовища в закладах освіти; виокремлено основні засоби організації інформаційно-освітнього середовища та надана коротка їх характеристика.

ВСТУП

У зв'язку з науково-технічним прогресом комп'ютерні технології все більше проникають в повсякденне життя людства, освітня галузь тому не виключення. В сучасних умовах організація інформаційно-освітнього середовища набуває все більшої актуальності, що пов'язано з переходом від традиційної форми здобуття освіти до дистанційної.

Людство неперервно накопичує знання та вдосконалює методи навчання, тому в період активної діджиталізації все більшої актуальності та поширення набуває використання інформаційних технологій в навчанні. Що ми можемо відслідковувати в документах реформації освітньої галузі України. Зокрема, можемо згадати Концепцію нової української школи, в якій визначається однією з ключових компетенцій інформаційно-цифрова. Однак, зважаючи на широкий спектр можливостей та засобів інформаційного-освітнього простору, розглянута нами тема буде пов'язана і з розвитком інших ключових компетентностей.

Метою роботи є розглянути теоретичні засади та засоби організації інформаційно-освітнього середовища освітнього процесу.

Завданнями роботи відповідно до мети є:

1. визначити погляди вчених на понятійний апарат організації інформаційно-освітнього середовища;
2. проаналізувати особливості організації інформаційно-освітнього середовища;

3. визначити засоби організації інформаційно-освітнього середовища в закладах освіти;
4. схарактеризувати значення та чинники ефективності інформаційно-освітнього середовища в освітньому процесі;
5. сформулювати висновки проведеної роботи.

Науково-теоретичні засади формування інформаційно-освітнього середовища, визначення основних понять теми

Пропонуємо розглянути основні компоненти поняття «інформаційно-освітнє середовище»– інформаційні технології та освітнє середовище. Інформаційні технології – це методи та способи, що використовують комп'ютерні програмно-технічні засоби, окремі або сукупні інформаційні процеси та операції для досягнення поставленої мети [4, с. 15]. Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій, застосування електронних засобів для навчання, організація дистанційного навчання були предметом досліджень таких науковців, як В. Биков, В. Гаврилюк, Р. Гуревич, Н. Дементієвська, М. Жалдак, М. Кадемія, С. Литвинова, М. Смульсон, С. Тітов.

За відсутності єдиного підходу до визначення поняття «освітнє середовище», розглянемо його як комплекс умов, що впливають на навчання та розвиток особистості, включаючи фізичне, соціальне, психологічне та культурне оточення. Тобто, злучивши зазначені дефініції, для подальшого дослідження тлумачень можемо розглядати інформаційно-освітнє середовище як складову загального освітнього простору, основною характеристикою якого є застосування програмно-технічних засобів. Проблема створення інформаційно-освітнього середовища в закладах освіти розглядалася в роботах А. Андрєєва, В. Бикова, В. Грига, В. Ясвіна, С. Семеріков, Т. Габай, Ю. Жука, Є. Полат та інших дослідників.

Багато науковців дають різні визначення інформаційно-освітнього середовища (ІОС), основні з них структурувала І. Шахіна (таблиця 1).

Таблиця 1

Визначення поняття ІОС різними науковцями

ПІБ науковців	Визначення
О.А. Ільченко	системно організована сукупність інформаційного, технічного, навчально-методичного забезпечення, нерозривно пов'язана з людиною, як суб'єктом освітнього процесу.
Е.І. Ракітіна	частина інформаційного простору, найближче зовнішнє по відношенню до індивіда інформаційне оточення, сукупність умов, в яких безпосередньо протікає діяльність індивіда.
А.А. Андрєєв	педагогічна система та її забезпечення, тобто підсистеми фінансово-економічна, матеріально-технічна, нормативно-правова і маркетингова, а також підсистема менеджменту.
Ж.Н. Зайцева	антропософічний релевантний інформаційний антураж, призначений для розкриття творчого потенціалу і талантів учителя та учня.
В.А. Ясвін	Технічно ІОС будується за допомогою інтеграції інформації на традиційних і електронних носіях, комп'ютерно-телекомунікаційних технологіях взаємодії віртуальної бібліотеки, розподілені бази даних, навчально-методичні комплекси і розширений апарат дидактики. Під освітнім середовищем (або середовищем освіти) розумітимемо систему впливів і умов формування особистості по зразку, що задається, а також можливостей для її розвитку, що містяться в соціальному і просторово-предметному оточенні.
Е.К. Марченко	системно організована сукупність освітніх установ і органів управління, банків даних, локальних і глобальних інформаційних мереж, книжкових фондів бібліотек, система їх наочно-тематичної, функціональної і територіальної адресації та нормативних документів, а також сукупність засобів передачі даних, інформаційних ресурсів, протоколів взаємодії, апаратно-програмного

організаційно-методичного забезпечення, що реалізують освітню діяльність.

Як бачимо поняття інформаційного освітнього середовища визначається по-різному. Але багато вчених і практиків приходять до такої думки, що ІОС – це цілісна система, яка складається з сукупності підсистем, які функціонують і ведуть облік учасників освітнього процесу на основі сучасних інформаційно-технічних і навчально-методичних засобів [7, с. 246-247].

На нашу думку, інформаційно-освітнє середовище є основною складовою дистанційного навчання. Дистанційне навчання – сукупність інформаційних технологій та методик викладання, які передбачають здобуття освіти безфізичної присутності здобувачів в освітньому закладі. Основними рисами такого навчання є інтерактивна взаємодія із виокремлення часу для самостійного освоєння матеріалу, консультаційний супровід [5, с. 26].

Отже, інформаційно-освітнє середовище можемо визначити як сукупність матеріально-технічних та психолого-педагогічних умов організації освітнього процесу, основною рисою якого є застосування інформаційних технологій.

Інформаційно-освітнє середовище в освітньому процесі закладів освіти та закладів позашкільної освіти

Використання в освітньому процесі інформаційних технологій є не лише перевагою, але й необхідністю, оскільки в Україні, зважаючи на реалії сьогодення, навчання та викладання відбувається переважно в дистанційному форматі. Комунікації між учасниками освітнього процесу вибудовуються за наступною типологією: відеоконференції, синхронне, асинхронне, гібридне.

Дистанційне навчання за допомогою відеоконференцій. Відеоконференції більше не є новою концепцією. Зараз ця технологія використовується для навчання та викладання онлайн. Без фізичної присутності в класі учні можуть отримати класний досвід і вчитися у педагогів, які сидять за тисячі кілометрів. Швидкі дані інтернету та передові обчислення роблять дистанційне навчання справді доступним та ефективним.

Синхронний тип – це навчання в онлайн-чаті, телеконференції та сидячи в класі. Цей тип навчання пропонує меншу гнучкість і певною мірою впливає на життя учня. Тим не менш, це найпопулярніша форма дистанційного навчання та програм безперервної освіти, оскільки полегшує взаємодію між здобувачами освіти і педагогами;

Асинхронний тип. Таке навчання, як правило, не має обмеження часу, дітям надається свобода працювати за власним бажанням. Здобувачі освіти мають менше спілкування з іншими учасниками освітнього процесу та спілкуються через онлайн-дошки оголошень;

Гібридне дистанційне навчання є комбінацією синхронного та асинхронного навчання. Це курси, на яких діти повинні бути доступними у визначений час у кімнаті інтернет-чату чи класу. Хоча школярам дозволяється виконувати завдання у власному темпі, а пізніше подавати їх онлайн [5, с. 26].

На нашу думку, в умовах сьогодення першочерговою метою дистанційного навчання є забезпечити збереження життя і здоров'я всіх учасників освітнього процесу та підвищення ергономіки закладів освіти. Основним інструментом в цьому є організація інформаційно-освітнього середовища.

Метою інформаційно-освітнього середовища закладів освіти та закладів позашкільної освіти є забезпечення організації дистанційного навчання, формування в усіх учасників освітнього процесу інтелектуально та творчо розвиненої особистості, характеристиками якої є високий рівень розвитку інформаційних навичок та функціональна готовність до використання засобів інформаційно-комунікаційних технологій в управлінській, методичній, навчальній, виховній, дозвіллевій, самоосвітній діяльності [2].

В. Биков зазначає, що широке впровадження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) та функціонування освітнього середовища мають забезпечити освітні потреби суб'єктів педагогічної взаємодії, зокрема, завдяки створенню і використанню в освітній діяльності: електронних освітніх ресурсів; соціальних мереж навчального призначення; інноваційних педагогічних технологій, що базуються на використанні засобів

ІКТ, комп'ютерно-орієнтованих методичних систем навчання, що уможливають нову організацію навчання [1].

Інформаційно-освітнє середовище сучасного закладу позашкільної освіти має забезпечити реалізацію наступних завдань:

- сформувати інформаційну культуру та компетентність керівних, методичних, педагогічних кадрів, вихованців гуртків, творчих об'єднань, батьків, сприяти їх інтеграції в інформаційний простір держави та світу;
- забезпечити модернізацію та інтенсифікацію навчально-виховного процесу за рахунок використання сучасних засобів інформаційно-комунікаційних технологій;
- удосконалити систему управлінського контролю, методичної роботи, науково-методичного (навчально-методичного, дидактичного) забезпечення освітньої діяльності гуртків, творчих об'єднань і закладу в цілому;
- акумулювати перспективний досвід організації управлінської, методичної, навчально-виховної, інноваційної, дослідно-експериментальної діяльності, забезпечити його адаптацію та упровадження в широку педагогічну практику;
- запропонувати вихованцям гуртків, творчих об'єднань нові технології, форми й методи навчально-виховної діяльності (на основі мережевого партнерства і творчої взаємодії, дистанційних навчальних курсів, веб-квестів, Інтернет-проектів тощо);
- забезпечити діалог та мережеву взаємодію з батьківською громадськістю, сусідніми освітніми установами, органами влади, територіальною громадою тощо (форум, віртуальна приймальня, психолого-педагогічна он-лайн-консультація) [2, с. 52].

Ефективне функціонування інформаційно-освітнього середовища закладу позашкільної освіти дозволяє:

- адміністрації – організувати раціональний електронний документообіг; автоматизовано управляти персоналом; здійснювати моніторинг освітньої, науково-методичної, господарської діяльності закладу, фінансовий облік; забезпечити учасникам освітнього процесу безпеку життєдіяльності в реаліях нашої держави;
- методичній службі – створити електронну базу нормативно-правових документів, освітніх програм, дидактичних розробок, сучасних технологій надання освіти; забезпечити доступність медіатеки та електронної бібліотеки, віртуального методичного кабінету, віртуальних методичних об'єднань; використовувати інтерактивні форми методичної роботи з педагогічними працівниками з використанням ІКТ; отримати нову, активну форму фіксації процесу та результатів освітньої діяльності педагогічних працівників;
- педагогічним працівникам – забезпечити модернізацію власної освітньої діяльності на основі впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес гуртків, творчих об'єднань; мати доступ до електронної бази нормативних документів, освітніх програм, дидактичних розробок, сучасних технологій навчання та виховання медіатеки та електронної бібліотеки; надавати електронну звітність та самопрезентацію як ефективний засіб оцінювання й узагальнення власної освітньої діяльності та професійного розвитку; розробляти дидактичні матеріали для здобувачів освіти; використовувати електронні конструктори навчальних занять, застосовувати нові форми й методи організації освітньої діяльності вихованців з метою забезпечення їх освітніх потреб; здобувати самоосвіту, передача та отримання передового педагогічного досвіду;
- здобувачам освіти – отримати вільний доступ до отримання освіти та забезпечення власних освітніх потреб; дозволяє дітям розвивати самостійність та вчитися розпоряджатися своїм часом, тобто отримувати необхідні навички для подальшого життя; отримувати ключові компетентності та наскрізні навички та вміння; користуватися перевагами дистанційного навчання, віртуальними творчими лабораторіями, майстер-класами; отримувати індивідуальне та групове онлайн консультування; користуватися дидактичними матеріалами;
- батькам дітей – ознайомитися з метою закладу позашкільної освіти, змістом та якістю його освітніх послуг; ознайомитися з матеріально-технічною базою закладу та умовами навчання дітей; отримати дистанційні консультації від адміністрації; побачити професійні здобутки педагогів і творчі досягнення вихованців [2].

Отже, ефективне функціонування інформаційно-освітнього середовища закладів освіти та закладів позашкільної освіти дозволяє організовувати дистанційну та ергономічну діяльність закладу, що дозволяє задовільнити потреби всіх учасників освітнього процесу – здобувачів освіти та їх батьків, педагогів, адміністрації закладу.

Засоби організації інформаційно-освітнього середовища в закладах освіти та закладах позашкільної освіти

Розглядаючи інформаційно-освітнє середовище як складову загального освітнього простору, основною характеристикою якого є застосування програмно-технічних засобів, можемо виокремити, що основним засобом організації цього середовища є технічні і програмні засоби зберігання, обробки та передачі інформації, основним функціоналом яких є планування, дидактичне наповнення та контроль освітнього процесу.

У процесі проектування базових компонентів інформаційно-освітнього середовища виокремлюємо його змістову, організаційну та технологічну складові:

- змістова складова представлена віртуальним контентом, що забезпечує навчально-науково-методичну, інформаційну підтримку освітньої діяльності закладу, мотивує суб'єктів навчально-виховного процесу до самоосвіти, сприяє якості прийняття управлінських рішень, упровадженню методичних інновацій, проведенню моніторингових досліджень тощо;

- організаційна складова представлена системою інформаційного забезпечення освітньої діяльності, що передбачає функціонування єдиного банку даних навчальної інформації, що забезпечує зберігання та підтримку інформаційних фондів; підрозділами, які виконують роль структуроутворювальних елементів та забезпечують функціонування середовища (адміністрація, методична служба, методичні об'єднання, педагогічні працівники, вихованці); системою інформаційного маркетингу, що передбачає вивчення наявного попиту на освітню інформацію (виявлення потреб у видах інформаційних послуг, знаходження оптимальних механізмів розповсюдження навчальної інформації);

- технологічна складова складається із системи технічних засобів, що забезпечує проведення робіт з усіма видами освітньої інформації і включає механізми її оброблення, збереження, оперативного пошуку та тиражування (інтранет, файлові сервери, сервери віддаленого доступу); системи засобів масової інформації та комунікації (веб-сайти, портали, блоги, сторінки в соціальних мережах); сервісної системи, що забезпечує введення в експлуатацію, обслуговування, ремонт і модифікацію використаних у роботі з освітньою інформацією технічних засобів (методист з інформаційно-комунікаційних технологій, координатор мережі тощо) [2, с. 53].

Пропонуємо розглянути найпоширеніші програмні застосунки та ресурси для організації інформаційно-освітнього середовища.

Основними сервісами для організації відеозв'язку є Zoom, GoogleMeet, Skype, Microsoft Teams. В даних сервісах наявний базовий функціонал для організації спілкування учасників освітнього процесу в реальному часі – демонстрація екрану, відправка файлів, чат, дошка для записів, функція «піднятої руки». Цікавою є функція від GoogleMeet «BreakoutRooms», яка дозволяє педагогу поділити учасників групового відеодзвінку на окремі кімнати, що дозволяє організувати роботу дітей в підгрупах. Microsoft Teams має можливість створення різних форм контролю. Хочемо відзначити також, що Міністерство освіти і науки України має співпрацю з компанією «Zoom», які розширили доступ до функціоналу для українських освітян за ліцензією Zoom Meetings for Education з розширеним доступом Large Meeting.

Google Classroom – вебсервіс для освітніх закладів з метою спрощення створення, поширення і класифікації завдань безпаперовим шляхом. Функціонал сервісу синхронізується з іншими сервісами компанії-розробника, що дозволяє керувати процесом навчання та створювати інтерактивні заняття, наприклад: інтеграція з Google Calendar, можна організувати конференції та тестування, наявний журнал оцінок, батьки можуть контролювати успішність навчання своїх дітей. Для організації освітньої діяльності можна використовувати не тільки безпосередньо Google Classroom, але й інші сервіси від Google відповідно до конкретно поставленої мети.

Ресурси на яких можна знайти онлайн-курси це Prometheus, EdEra, Coursera, EdX, Udemy, Всеосвіта. Курси розміщені на цих платформах будуть корисні не тільки для

підвищення кваліфікації педагогів, але і для просвіти батьків, самоосвіти дітей. Курси розміщені на більшості цих платформохоплюють різну тематику для навчання, що дозволяє забезпечити різноманітні освітні потреби, що є перевагою використання інформаційних технологій в освіті – доступ до широкого кола інформації. Окрім того, на платформі Всеосвіта педагоги можуть знайти багато корисних доробок та дидактичних матеріалів, з такою ж метою можна використовувати платформи На урок та Розвиток дитини.

Міністерство цифрової трансформації України розробили сайт «Дія. Освіта», на якому розташовано багато корисної і освітньої інформації, які можуть стати в нагоді абсолютно кожному – освітні серіали, гайди, дослідження, вебінари, симулятори. На цьому сайті можемо знайти національний тест на цифрову грамотність: «Цифрограм для вчителів», де педагог може перевірити свій рівень цифрової грамотності та вдосконалити відповідні навички.

Не менш важливим хочемо виокремити веб-сторінку закладу освіти. Сучасні технології дозволяють не тільки висвітлити діяльність закладу, а й розмістити на сайті закладу багато корисної інформації для батьків та дітей, що спрощуватимуть отримання освітніх послуг.

Як бачимо, наразі існує безліч сервісів і ресурсів, які допомагають цікаво та ефективно надавати і здобувати освіту. Хочемо поділитися ще кількома цікавими сервісами для оптимізації власної діяльності та створення цікавого освітнього контенту педагогами такі як: Prezi, BlushDesign, Wordwall, Quizlet, BouncyBalls, Розклад занять та календар (додаток 1).

У процесі проектування інформаційно-освітнього середовища можливо та педагогічно доцільно використовувати ще й такі засоби навчання як:

- гейміфікація (gamification) освітнього, наукового та дослідницького процесу з використанням методів, характерних для комп'ютерних ігор, які застосовуються з урахуванням специфіки ігрового мислення в неігровому просторі; такий підхід дає змогу забезпечити поетапне занурення суб'єктів у процес навчання, отримувати вимірюваний зворотний зв'язок, забезпечувати динамічне коректування поведінки того, хто навчається;

- мультимедійні та інтерактивні технології для моделювання і прогнозування виучуваних процесів і явищ, експериментів (імітація на комп'ютері реального досліду або мисленнєвого експерименту (тренажери, телеприсутність, віртуальні лабораторії, віртуальна реальність, доповнена реальність тощо);

- соціальні медіа для сумісного формування і використання колективного знання (соціальні мережі, блоги, теги, вікіпроекти, соціальні мультимедіа, соціальні пошукові системи та сервіси закладок, соціальні геоінформаційні системи, багатокористувацькі мережеві ігри, віртуальні світи тощо) [6, с. 31].

Корпоративні середовища вимагають наявності технічних стандартів, які дозволяють створювати системи електронного навчання з компонентів, що узгоджуються між собою. Розробленням найпоширеніших в електронному навчанні стандартів займаються такі організації:

- Міжнародна асоціація AICC (AviationIndustryComputer BasedTrainingCommittee), комітет з підготовки кадрів для авіаційної промисловості на основі комп'ютерних технологій;

- ADLInitiative (Advanceddistributedlearninginitiative), просунута ініціатива розподіленого навчання – американська організація, створена для того, щоб співробітники Міністерства оборони й інші державні службовці мали змогу повною мірою скористатися усіма досягненнями сучасних навчальних технологій для отримання знань і навичок, які потрібні їм для роботи у світі, що постійно змінюється;

- IMSGlobalLearningConsortium (Всесвітній навчальний консорціум IMS) – організація, яка прагне забезпечити зростання і вплив технологій навчання в галузі освіти і в секторі корпоративного навчання по всьому світу. До IMSGLC входять такі відомі організації з розроблення стандартів як W3C і IEEE [3, с. 33].

На нашу думку, вивчення досвіду зазначених компаній матиме позитивний вплив на розробку інформаційно-освітнього середовища як аспекту державної політики в сфері освіти, так і в організації середовища в окремих закладах освіти.

Отже, ми розглянули найпопулярніші засоби організації інформаційно-освітнього середовища. Наявні інформаційно-комунікативні засоби у вільному доступі для всіх

користувачів можуть повністю задовільнити базові потреби освітян. Вміле використання наявного інструментарію залежить від рівня цифрової обізнаності педагога та його педагогічної майстерності. Не менш важливим у цьому процесі є наявна-матеріальна технічна база, яка буде відповідати характеристикам, необхідним для належного функціонування інформаційних технологій.

ВИСНОВКИ у роботі ми теоретично розглянули інформаційно-освітнє середовище та засоби розроблення й організації діяльності учасників освітнього процесу, а саме визначили погляди вчених на понятійний апарат організації інформаційно-освітнього середовища; проаналізували особливості організації інформаційно-освітнього середовища; визначили засоби організації інформаційно-освітнього середовища в закладах освіти; схарактеризували значення та чинники ефективності інформаційно-освітнього середовища в освітньому процесі.

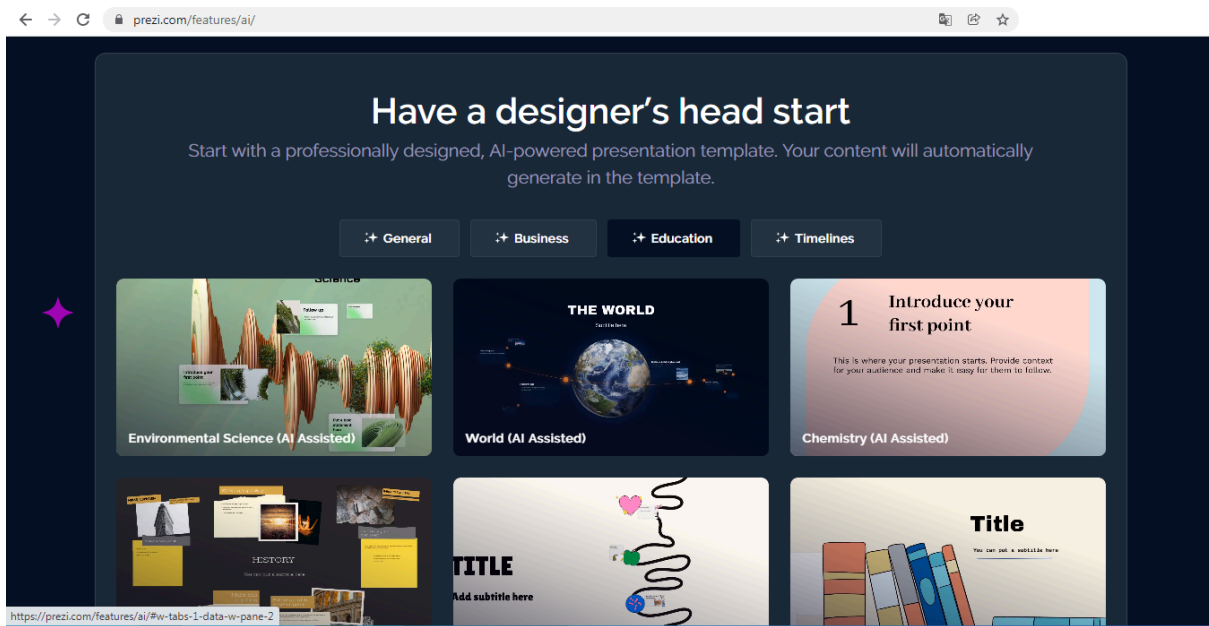
Розробка та організація інформаційно-освітнього середовища є перспективним напрямком модернізації української освіти, вдосконалення матеріально-технічного, психолого-педагогічного, дидактичного, комунікативного забезпечення освітнього процесу, що включає засоби навчання, які базуються на нових інформаційно-комунікаційних технологіях. Дивлячись в ретроспективі українська освітня галузь за останні роки зробила великий крок вперед в залученні інформаційних технологій в освітній процес. Але інформаційно-комп'ютерні технології щоденно невпинно розвиваються, тому розробка та оновлення технічного та програмного забезпечення закладів освіти, підвищення цифрової грамотності педагогів та керівників закладів освіти, розробка нових дидактичних прийомів, методів та методик для забезпечення сучасних освітніх потреб здобувачів освіти завжди будуть актуальні. Українські заклади освіти перейшли від традиційного до електронного навчання не так давно, тому організація такого типу навчання в Україні потребуватиме структуризації, виділення єдиної державної стратегії з розвитку даної теми та вирішення питань, з якими стикатимуться педагоги надаючи освітні послуги.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Биков В. Моделі організаційних систем відкритої освіти : монографія. Київ : Атіка, 2008. 684 с.
2. Гаврилюк В. Ю. Теоретичні аспекти створення та функціонування інформаційно-освітнього середовища сучасного позашкільного навчального закладу. Народна освіта. 2016. № 3. С. 49–57. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NarOsv_2016_3_10 (дата звернення: 20.04.2024).
3. Живцова Л. І. Дистанційне навчання з використанням сучасних інформаційних технологій. Український журнал будівництва та архітектури. 2022. № 2. С. 29–36. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ujba_2022_2_5 (дата звернення: 21.04.2024).
4. Риндюк Д. Інформаційні технології : конспект лекцій. Київ : КПП ім. Ігоря Сікорського, 2022. 180 с. URL: <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/160f637d-6241-4475-ba24-7e1c1281e9a2/content> (дата звернення: 20.04.2024).
5. Рубльова Н. О. Цифрові напрями в освіті: дистанційне та онлайн-навчання – виклики сьогодення. Педагогічний пошук. 2023. № 1. С. 24–28. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pedp_2023_1_8 (дата звернення: 21.04.2024).
6. Топузов М. О. Проектування інформаційно-освітнього середовища навчальних закладів у сучасному суспільстві. Український педагогічний журнал. 2017. № 1. С. 26–36. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ukprj_2017_1_6 (дата звернення: 22.04.2024).
7. Шахіна І. Ю. Визначення і напрями створення інформаційного освітнього середовища. Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти : зб. наук. пр. / ред.: Л. Л. Тovaжнянський, О. Г. Романовський. Харків, 2013. С. 245–255.

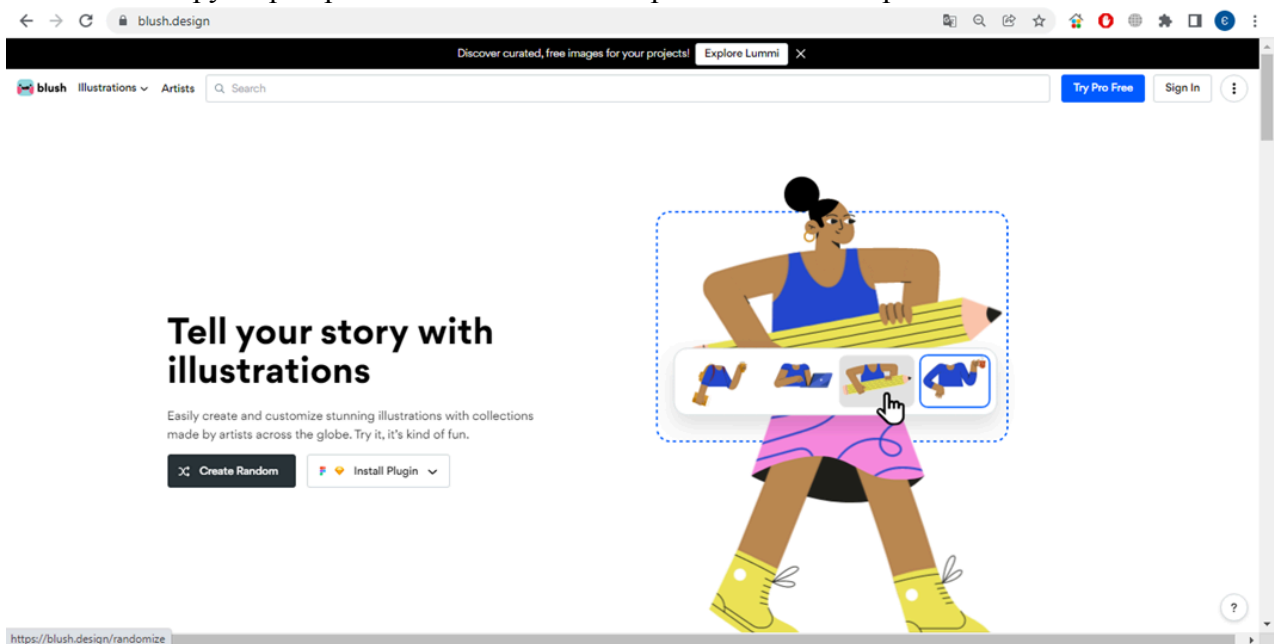
Prezi

Хмарне презентаційне програмне забезпечення, яке містить цікаві шаблони для створення презентацій, як наочного матеріалу.

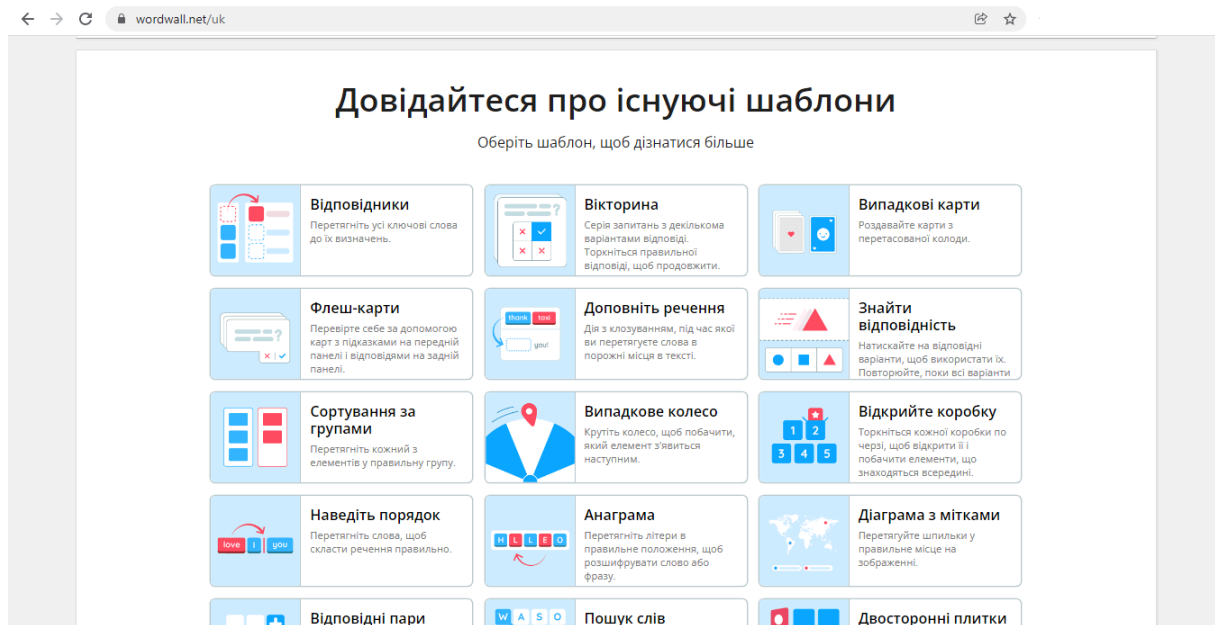
BlushDesign

Онлайн-конструктор персонажів та інших стікерів для цікавих презентацій.

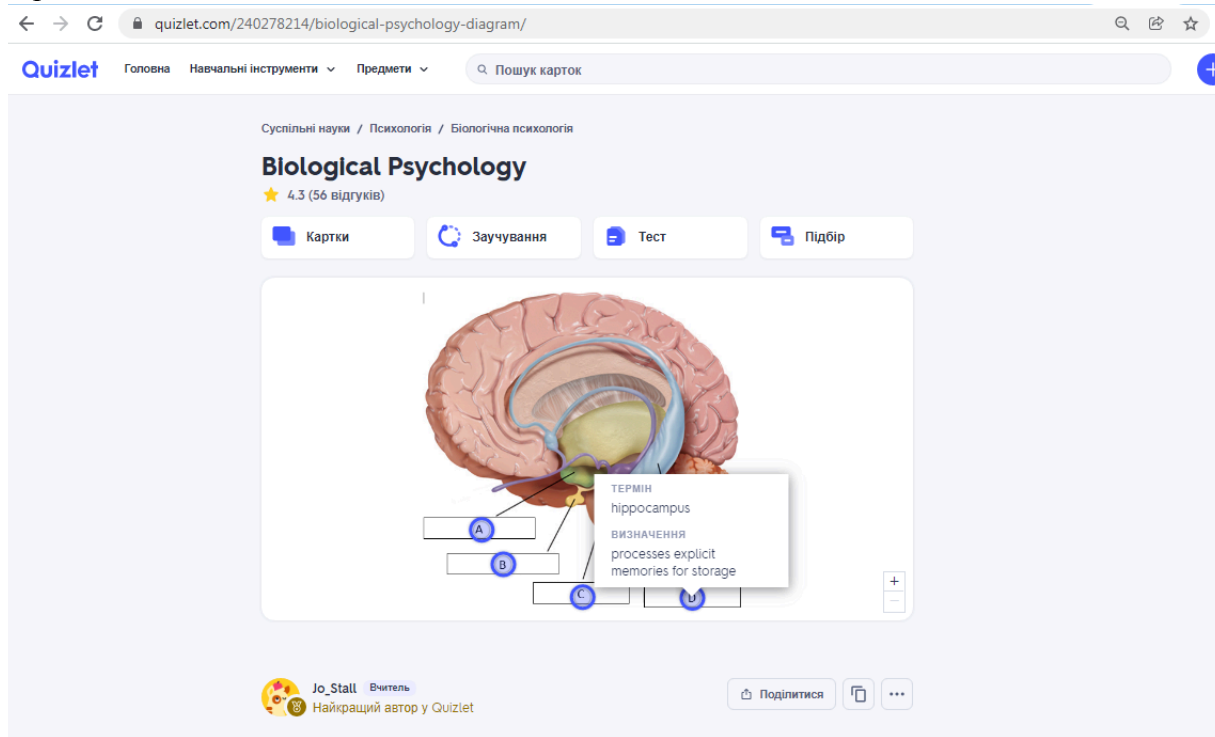
Wordwall

інтерактивний навчальний застосунок, за допомогою якого можна створювати інтерактивні вправи для навчання.

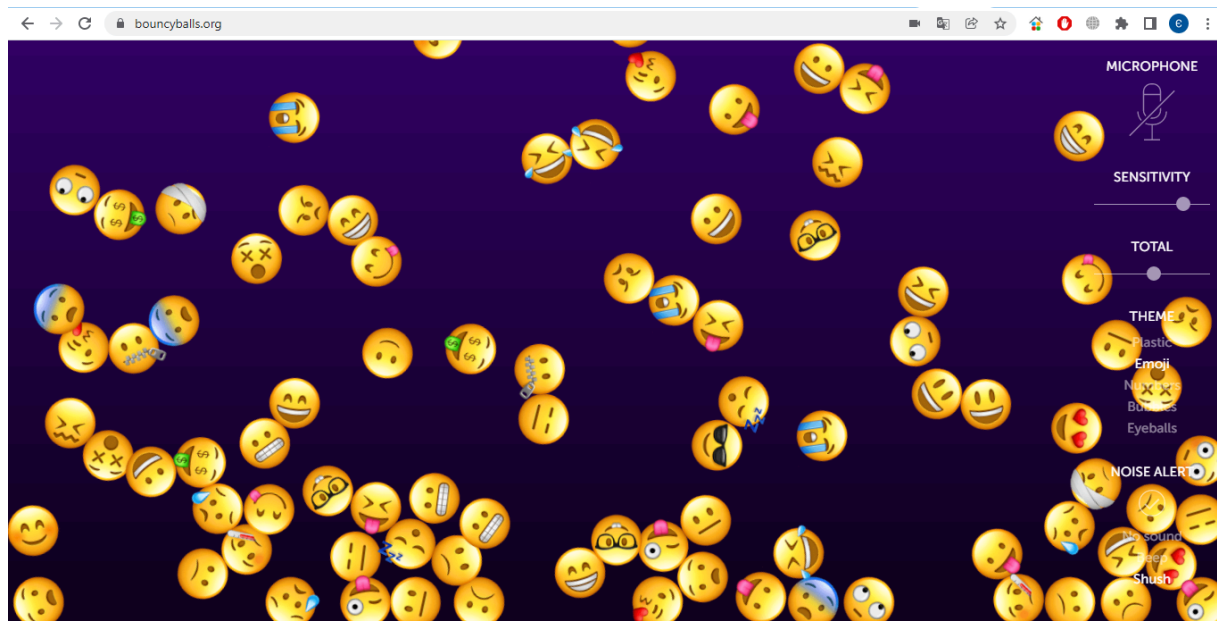
Quizlet

ресурс, який допомагає легко запом'ятовувати інформацію, представлену у вигляді навчальних карток.

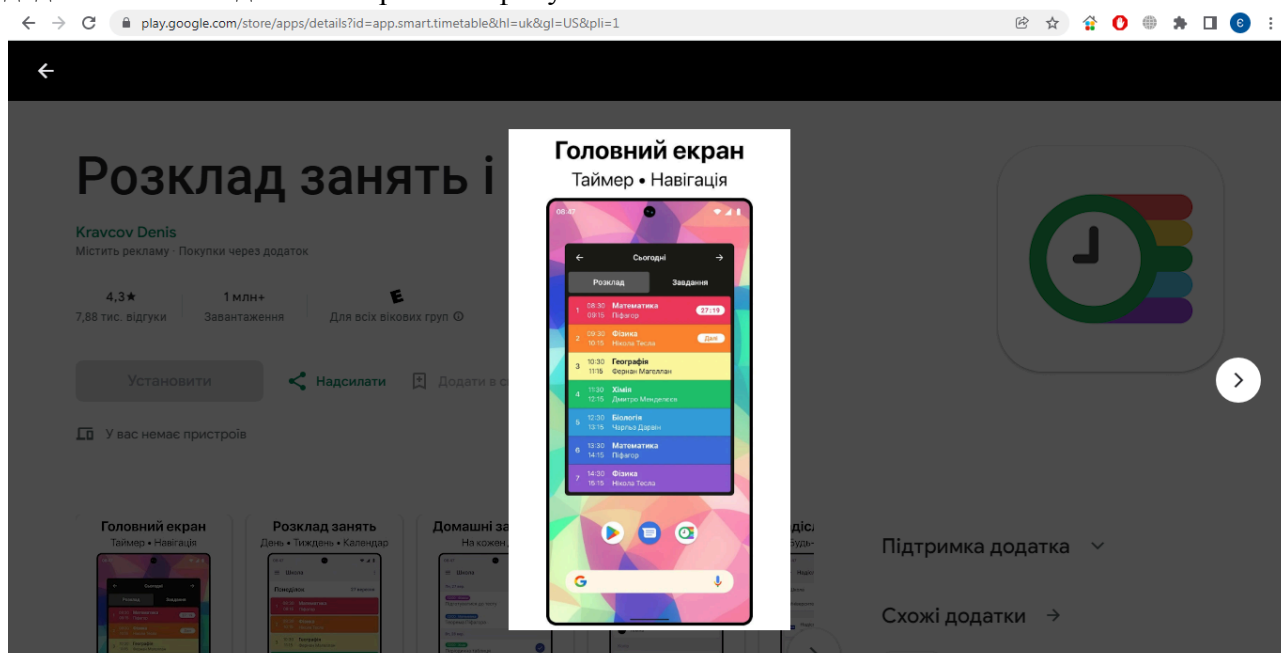
BouncyBalls

Цікавий сайт для керування шумом у класі за допомогою підстрибуючих м'ячів.

Розклад занять та календар

Додаток для гаджету, за допомогою якого можна сформувати електронний розклад занять і додати його як віджет на екран телефону.

Хрієнко Ніна Георгіївна, методист, керівник гуртка-методист

СИСТЕМА ПОШУКУ Й РОЗВИТКУ ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ В ЗАКЛАДІ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

ВСТУП

Характерною рисою сучасності є прагнення до розвитку естетичного смаку, креативності дитини. Ця проблема в усі часи викликала великий інтерес у суспільстві.

Адже саме талановиті, обдаровані, здатні до творчості люди створюють нові теорії та нові технології, пропонують нові шляхи розвитку.

У нашій країні для створення сприятливих умов для пошуку, підтримки, стимулювання і реалізації здібностей обдарованих дітей та молоді, розвитку інтелектуального та творчого потенціалу громадянина у сучасному суспільстві затверджено «Програму роботи з обдарованою молоддю». При цьому велика увага приділяється підготовці педагогів до роботи з особливо схильними до навчання і творчості дітьми.

Методичні рекомендації – допомога керівникам гуртків у виявленні здібних дітей, долучити вихованців до пізнання нових технік декоративно-вжиткового мистецтва. Методичні рекомендації направлені на вирішення питань:

- Використання інтерактивних форм навчання для розвитку творчих здібностей вихованців в галузі позашкільної освіти,
- Оновлення програмно-методичного забезпечення розвитку декоративно-вжиткового та образотворчого мистецтва,
- Знайомство та оволодіння новими педагогічними технологіями навчання та виховання учнівської молоді засобами мистецтва,
- Апробація психолого-дидактичної системи в позашкільній освіті.
 - Відбір нових технік і технологій декоративно-вжиткового мистецтва у навчальному процесі, які відповідають новим тенденціям розвитку культури суспільства та втілюють найкращі традиції художньо-естетичного виховання.

Актуальність проблеми.

Перетворення, які відбуваються в системі освіти, направлені на гуманність, індивідуально орієнтовані на розвивальні освітні технології, змінили ставлення до дітей, які виявляють неординарні здібності. Науковий зміст роботи, спрямованої на виявлення обдарованих і талановитих, полягає в можливості розкрити природу та психологічний механізм творчості, забезпечити можливості використання законів творчості для удосконалення змісту й методів навчання всіх дітей.

Однак під час роботи з обдарованими дітьми постійно виникають педагогічні й психологічні труднощі, обумовлені різноманіттям видів обдарованості, зокрема віковою та прихованою обдарованістю, безліччю суперечливих теоретичних підходів і методів, варіативністю сучасної освіти. Виникає проблема, вирішенню якої присвячено дану роботу: розробка дидактичних і психолого-дидактичних методів та навчальних матеріалів, які стосуються теорії і практики роботи з різними категоріями обдарованих дітей в закладах позашкільної освіти. Насамперед ідеться про дітей з підвищеним рівнем розвитку творчих, академічних та соціально-особистісних здібностей., а також дітей з прихованими (потенціальними) можливостями.

Коли фахівці піднімають проблему обдарованості, то в контексті цього питання спливає термін «здібності».

Здібності - це індивідуально-психологічні особливості, відмінні у різних людей. Тільки ті особливості, які стосуються успішного виконання діяльності чи декількох діяльностей. Здібності не можна зводити до знань, умінь та навичок, які вже вироблені у людини, хоча вони зумовлюють легкість та швидкість навчання. Ось чому питання, які ставлять педагоги, досить часто стосуються саме проблеми здібностей, обдарованості, таланту. Педагоги намагаються розібратися: що саме стоїть за тим чи іншим терміном.

Під обдарованістю традиційно розуміють сукупність загальних та спеціальних здібностей дитини, завдяки чому вона досягає того рівня, який дозволяє їй легко впоратися з діяльністю і відрізняється від загальної маси інших дітей. Обдарована дитина – це дитина, яка вирізняється яскравими, іноді видатними досягненнями у тому чи іншому виді діяльності. Для кожної обдарованої дитини важлива самоактуалізація – процес, коли здібності індивіда розкриваються повністю, творчо і радісно. Проблема самоактуалізації виявляється в різних формах: у кожного – свої мотивація, здібності, спрямованість. Креативність, щирість, сміливість, наполеглива праця – основні характерні риси самоактуалізованих вихованців.

Термін «Психолого-дидактичні» введений для того, щоб підкреслити пріоритетність використання психологічних закономірностей розвитку як основу побудови освітнього процесу в галузі позашкільної освіти.

Справжні здібності дітей можуть перебувати нібито в прихованому стані і виявитися лише згодом. Важливо зазначити, що, хоча обдарованість найтіснішим чином пов'язана з рівнем розвитку здібностей, її не можна ототожнювати зі ступенем розвитку однієї або кількох здібностей. З огляду на те, що всі вони з віком дитини розвиваються, обдарованість загалом – явище динамічне. Вона змінюється в часі як за предметом та інтенсивністю проявів, так і за ступенем і характером взаємозв'язків між її структурними компонентами.

У найбільш загальному вигляді обдарованість можна визначити як підвищений рівень розвитку однієї чи кількох здібностей людини, на основі яких з'являється можливість досягати високих результатів у соціально значимих творчих видах діяльності.

Саме по собі це визначення, а також аналіз теоретичного й методичного стану проблеми свідчать, що обдарованість розглядається найчастіше з феноменального боку, як уже виявлену властивість психіки дитини. Тому обдарованість вивчають й виявляють або з боку індивідуальних властивостей (природних задатків, схильностей, здібностей), або з боку психічних процесів (інтелектуальна, творча обдарованість).

Методичні рекомендації щодо визначення проявів обдарованості дітей.

Обдарованість –це: системна властивість психіки, яка виникає в результаті пізнавальної або іншої діяльної взаємодії між індивідом і позашкільним освітнім середовищем;

- індивідуальна характеристика пізнавального, емоційного й особистісного розвитку дитини, що виявляється в індивідуально-своєрідному поєднанні властивостей пізнавальної, емоційної та особистісної сфер свідомості даного індивіда, яке забезпечує можливість досягнення ним найвищих результатів розвитку здібностей у соціально значущих видах діяльності;

Методичні рекомендації щодо навчання і розвитку обдарованих дітей.

Визначення форм прояву обдарованості

Є два підходи до проблеми виявлення й розвитку обдарованості: якщо перший передбачає роботу з спеціально відібраними дітьми, для яких характерні вже розвинуті підвищені здібності (особливо обдаровані діти), то другий підхід впливає з уявлень про резерви обдарованості, закладені практично в кожній дитині.

З огляду на різноманітність, індивідуальну своєрідність обдарованості, вибір методів роботи з обдарованими дітьми потребує попереднього визначення:

- з яким типом обдарованості ми маємо справу;
- які завдання роботи з обдарованими дітьми є пріоритетними: розвиток уже високих здібностей чи, навпаки, недостатньо розвинутих здібностей; психологічна підтримка й, навіть, допомога, навчання обдарованих дітей у позашкільних закладах; розробка й психолого-педагогічний моніторинг спеціальних освітніх технологій: навчальних, розвивальних або навчально-розвивальних.

Вирішуючи проблеми навчання обдарованих дітей, необхідно насамперед визначити, в якій формі прояву ми сподіваємося побачити обдарованість у наших дітей, тому що, обдарованість може виявлятися:

- **як обдарованість виявлена.** Звичайно, в цьому випадку мають на увазі високу обдарованість. Фахівці стверджують, що число таких обдарованих дітей складає 1-3 % від загального числа дітей;
- **як обдарованість вікова.** Тобто в одному віці дитина виявляє явну обдарованість, а потім, через декілька років, ця обдарованість кудись зникає;
- **як обдарованість прихована** (потенціальна, невиявлена). Тобто обдарованість, яка з якихось причин не виявила себе в навчальній або творчій діяльності дитини, але існує як потенціальна перспектива розвитку її здібностей. Дітей з прихованою обдарованістю значно більше, ніж з явною. Загальне число явно і неявно обдарованих дітей складає приблизно 20-25% від загального числа дітей.

2.2. Складові системи роботи з обдарованими дітьми.

За визначенням багатьох учених, складовими системи роботи з цієї проблеми, на які треба орієнтуватися, є:

- концепція обдарованості;
- психодіагностика (виявлення рівня обдарованості);
- прогнозування розвитку обдарованих дітей;

- технології та методики виховання, навчання й розвитку творчого потенціалу особистості

2.3. Освітні завдання та підходи до навчання й розвитку обдарованих дітей:

- індивідуально-особистісний. Він базується на тому, що необхідно враховувати не лише індивідуальність вихованця, а й усю систему стосунків особистості з оточенням, оцінювати вплив цих стосунків на психіку дитини та її індивідуальні можливості;
- дидактичний, коли творче навчання вибудовується в напрямку розширення й поглиблення навчального матеріалу відповідно до логіки навчальних предметів, які відповідають даному типу обдарованості;
- дидактико-психологічний, що поєднує високий рівень предметного навчання з психологічною спрямованістю розвитку здібностей особистості дитини,
- психодидактичний підхід має психологічний пріоритет у побудові освітянських технологій, це знаходить відображення в теорії та практиці розвивального навчання, за якого знання, вміння та навички з мети освітнього процесу перетворюються на засіб когнітивного (пізнавального) та особистісного розвитку вихованців.

Тут використовуються такі методи:

- проблемно-розвивальний, коли предметне навчання реалізується відповідно до принципів проблемного навчання;
- гуманітарно-особистісний, коли основу для навчання використовують закономірності розвитку особистості як психологічна підстава позитивної «Я – концепції» і лідерських якостей;
- розвивальне навчання, коли як основу побудови навчальної діяльності використовують закономірності психологічного розвитку тих чи інших здібностей;
- розвивальна освіта, коли акцент у проектуванні й реалізації навчально-виховного процесу зміщено в бік створення умов, які сприяють виявленню і розвитку творчих можливостей вихованців в позашкільній освіті. В цьому випадку акцент зміщено на створення розвивального освітнього середовища, яке забезпечує формування позитивної «Я – концепції». Вона, в свою чергу, забезпечує можливості самореалізації.

Методичні рекомендації щодо підготовки фахівців для роботи з обдарованими дітьми

Основною вимогою до підготовки педагогів для роботи з обдарованими дітьми є зміна педагогічної свідомості. А саме, зміна сформованих раніше в даного педагога стереотипів сприйняття вихованця, навчального процесу і самого себе, спілкування і поведіння та методів навчання й виховання. Тому підготовка до роботи з обдарованими дітьми має містити:

- формування знань про те, що таке обдарованість і обдаровані діти, які особливості їхнього навчання і розвитку, методи та форми виявлення, навчання і розвитку обдарованих дітей у різних умовах;
- формування особистісного ставлення до обдарованого вихованця не як до об'єкта педагогічного впливу, а як до суб'єкта спільно конструйованої педагогічної взаємодії, в ході якої відбувається навчання і розвиток вихованців;
- навчання основних організаційних форм, психологічних і дидактичних методів практичної роботи з обдарованими дітьми в позашкільних освітніх закладах;
- практичне знайомство з роботою (відвідування) різних освітніх закладів, які працюють з обдарованими дітьми.

Методичні рекомендації щодо управління освітньою діяльністю обдарованих дітей

Готовність учителя до творчого пошуку разом з учнями, вміння створювати атмосферу продуктивного пізнання залежить від його обізнаності та володіння арсеналом педагогічних умінь та навичок, знання предмета, глибокого інтересу до нього. Лише на основі цього вчитель може творчо використовувати навчальні та виховні прийоми, комбінувати їх, впроваджувати нові методики, виробляти нові, нестандартні прийоми активізації пізнавальної діяльності учнів. Це здійснюється на основі особистісного підходу у навчанні до кожного учня, використанні можливостей предметних модулів, розвитку ініціативи і творчості, використанні нестандартних форм навчання.

- Створення проблемних ситуацій, завдань і питань, важливих для активізації пізнавальної діяльності учнів, розвитку творчого підходу до опрацюваних завдань, з якими вони стикаються. Тому вчитель повинен сам вигадувати, раціоналізувати, бути винахідливим, щоб створити атмосферу пошуку.

- Формування учителем, який творчо реалізує свої педагогічні здібності, розвиває й укріплює внутрішній потяг до самовдосконалення, вбачає сенс не тільки в самостійному творчому пошуку, а й в колективному, разом з учнями. в учнів під час спільної праці:
- культури навчальної праці;
- реалізації принципів переконаності учнів у дієвості та необхідності знань;
- розвитку самостійності учнів як засобу їх розвитку;
- навчання таких прийомів мислення, як порівняння, узагальнення, класифікація, встановлення причинно-наслідкових зв'язків;
- використання виховного потенціалу мотивування оцінювання, створення ситуації успіху та просовування учня в творчому пошуку;
- створення необхідної психологічної атмосфери підтримки та розвитку особистості.

Важливо, щоб вчитель навчився повсякчас ставити учня в умови необхідності прийняття самостійного рішення, формування життєвої стратегії особистості, педагогічних умов успішної соціалізації учнів, соціалізації обдарованих дітей шляхом впровадження нових освітніх стратегій сучасного суспільства, формування громадської позиції на заняттях та вибору майбутньої професії, самореалізація вихованців через моніторинг якості навчання та творчої компетентності особистості в закладах позашкільної освіти.

Такі вимоги до навчання та виховання творчої особистості вимагають також і змін у підході до управління. Творчого учня виховує лише творчий вчитель.

Сучасна освіта – це освіта для конкретної людини. Особистісно орієнтоване управління та креативний підхід до навчання та розвитку особистості – це специфічний вид управління, в процесі якого забезпечується постійне професійне та особистісне зростання всіх учасників освітнього процесу, стабільність та комфорт у всіх видах діяльності, виконання функціональних обов'язків працівниками закладу освіти на найвищому рівні, дотримання прав учасників освітнього процесу, обов'язкове забезпечення адаптації закладу освіти до умов, що постійно змінюються, визначення місця закладу в сучасній системі освіти, стратегії його розвитку.

Методичні рекомендації щодо формування педагогічного колективу

Для всіх учасників освітнього процесу ключовими словами повинні стати: творчість, творча особистість, творче мислення, творчі інтереси, творчі здібності, креативна особистість, продуктивне середовище пізнання, пізнавальна перспектива. Педагогічна технологія формування творчої особистості повинна стати основною у всіх ланках роботи закладів: навчанні, вихованні, управлінні. Розвиток творчої особистості потребує особливого творчого підходу, який повинен відрізнятися новизною, неповторністю, оригінальністю. І цьому допомагають інновації, впроваджені в життя

Творчий портрет адміністрації закладу освіти

Творча діяльність педколективу

**Творча діяльність учнівського
колективу**

Творчий портрет учителя

Творчий портрет учня

Головна умова творчого розвитку дитини – врахування її вікових психологічних особливостей. Загальні рекомендації не призведуть до успіху, тому що діти за своєю природою індивідуальні. Тому особливу увагу слід приділити вчителю на індивідуалізацію навчання дітей:

- глибоке вивчення особистості дитини;
- знання основ психології, особистості вихованця – ось гасло нашої педагогіки;
- диференціація за індивідуальними особливостями визначення відмінностей між учнями за здатністю створювати творчий образ.;
- творча співпраця вчителів і учнів, яка створює й успішно підтримує добрі взаємини закладу, дітей і батьків.

Пропонується така система розвитку творчих здібностей:

I етап - діагностика та врахування обдарованих дітей;

II етап – розробка індивідуальних програм розвитку творчих здібностей учнів;

III етап – творче втілення планів та програм індивідуального навчання;

IV етап – аналіз, корекція та узагальнення результатів.

Методичні рекомендації щодо формування особистих і професійних якостей, необхідних вчителю в роботі з обдарованими дітьми

Учитель повинен бути:

- Доброзичливим і чуйним;
- Компетентним в особливостях психології обдарованої дитини, чуйним до її потреб та інтересів, високоінтелектуальним, з широким колом інтересів та вмінь, готовим до найрізноманітніших обов'язків, пов'язаних з навчанням обдарованих дітей;
- Жвавим і активним за характером, з почуттям гумору (але без схильності до сарказму), гнучким, готовим до перегляду своїх поглядів і постійного самовдосконалення;
- Творчим, можливо, з нетрадиційним світоглядом;
- Готовим до подальшого набуття спеціальних знань.

Учитель повинен уміти:

- розпізнавати ознаки обдарованості в інтелектуальній діяльності, шкільній успішності, творчих проявах, спілкуванні та руховій сфері;
- заохочувати цілеспрямованість своїх учнів у виконанні різних завдань;
- аналізувати та оцінювати свої почуття, сильні чи слабкі місця своєї особистості та мотивацію;
- гарно розуміти словник і значення понять, якими користується дитина в процесі навчання, і разом з тим, у спілкуванні з учнями, не використовувати поняття, якими діти не в змозі оперувати;
- створювати атмосферу, яка може надихати учня, заохочувати, розвивати творчі прояви, стимулювати критичність думок, полегшувати процес досягнення успіху;
- пропонувати завдання, які формують здатність відокремлювати функції від чуттєвої форми об'єкта і відшукувати нове застосування речей та явищ згідно з виявленою функцією;
- створювати умови для придбання випереджуючих знань та навичок: виховання та освіта обдарованих дітей повинні будуватися на основі диференційованого підходу як необхідної умови безперешкодного повноцінного розвитку їхніх розумових здібностей;
- надавати можливість обдарованим дітям навчатися за індивідуальними навчальними планами за наявності добре обладнаної шкільної бібліотеки;
- оптимально завантажити розумові здібності обдарованих дітей;
- забезпечувати тісну взаємодію та співробітництво всіх суб'єктів освітнього процесу (обдаровані діти, педагоги, батьки).

Методичні рекомендації щодо визначення характерних особливостей обдарованих дітей (на допомогу керівнику гуртка):

- Обдаровані діти мають добру пам'ять, особистий світогляд, добре розвинене абстрактне мислення;
- У обдарованих дітей добре розвинута свідомість, теоретичний спосіб мислення,
- Обдаровані діти дуже активні і завжди чимось зайняті. Вони прагнуть працювати більше за інших або займають себе самі, інколи справами, що не мають безпосереднього стосунку до уроків, занять;
- Обдаровані діти ставлять високі вимоги до себе, у них гостро розвинуте почуття справедливості, боляче сприймають суспільну несправедливість;
- Обдаровані діти наполегливі в досягненні результатів і сфері, яка їх цікавить, для них характерний творчий пошук;

- Вони хочуть вчитися і досягають у навчанні успіхів. Навчання дає їм задоволення. Завдяки численним вмінням (класифікувати, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, планувати і прогнозувати, робити висновки) вони здатні краще за інших займатися самостійною діяльністю, особливо в галузях літератури, проведенні дослідів, фенологічних спостережень;
- Вони вміють критично оцінювати навколишню дійсність і прагнуть проникнути в суть речей і явищ. Задають багато питань і зацікавлені у позитивних відповідях на них, їм особливо цікаво тоді, коли використовується дослідницький метод;
- Обдаровані діти із задоволенням виконують складні і довгострокові завдання;
- Обдаровані діти проявляють великий інтерес до читання, мають великий словниковий запас;
- Вони у більшості випадків вміють швидко і самостійно знаходити важливі джерела інформації;
- Порівняно зі своїми ровесниками, вони краще вміють розкривати взаємозв'язки між явищами і сутністю, індуктивно і дедуктивно мислити, маніпулювати логічними операціями, систематизувати, класифікувати і узагальнювати їх;
- Для обдарованих дітей характерне почуття гумору;
- У них перебільшене почуття страху, емоційна залежність, емоційна незбалансованість порівняно з іншими однолітками;
- Чимало з них ставлять перед собою завдання, виконання яких вимагає багато часу.

Методичні рекомендації щодо визначення напрямів і форм роботи з обдарованими дітьми

Напрями роботи з обдарованими дітьми

Роботу з обдарованими дітьми здійснюється за декількома напрямками:

- ***індивідуальна робота*** - передбачає діяльність у двох аспектах:

- окремі завдання – це підготовка разових доповідей, добір літератури, усних повідомлень, виготовлення наочних посібників, допомога в комп'ютерному оформленні роботи;
- робота з вихованцями з окремих програм.
- ***групова робота*** – передбачає роботу над спеціальними дослідними проектами.
 - Метод проектів – це така організація навчання, за якої вихованець отримує знання в процесі планування та виконання практичних завдань.
 - Метод проектів – це метод пошуку.

Основні вимоги до даного методу.

- наявність проблеми, яка потребує інтегрованих знань, дослідницького пошуку для її вирішення;
- практична, теоретична, пізнавальна значущість запропонованих результатів;
- самостійна (індивідуальна, парна, групова) діяльність учнів;
- структурування змістовної частини проекту;
- використання дослідницьких методів.

Основні типи проектів:

- дослідницькі проекти;
- творчі проекти;
- ігрові проекти;
- інформаційні проекти;
- практичні проекти.

6.2. Форми роботи з обдарованими дітьми.

Традиційні:

- Заняття за індивідуальними програмами розвитку та саморозвитку;
- Учнівські наукові товариства;
- Очно-заочне навчання в ДВ МАН України;
- Захист науково-дослідницьких творчих, проектних і пошукових робіт;
- Виставки власних робіт;
- Учнівські наукові товариства;
- Розв'язання і складання власних ребусів, кросвордів, головоломок;
- Фестивалі

Інноваційні

- Аукціон талантів;

- Вернісаж;
- Пізнавальні комп'ютерні, дидактичні, ігри, турніри, брейнринги;
- Ділові та рольові ігри;
- Мозковий штурм;
- Поле чудес, «Що? Де? Коли?»;
- Турніри знавців наук;
- Аукціони творів юних літераторів;
- Дні науки та інтелектуальної праці;
- Презентації проектів та веб-сайтів.

Сфери діяльності обдарованих дітей:

1. **Інтелектуальна сфера.** Обдарована дитина відрізняється доброю пам'яттю, жвавим мисленням, допитливістю, добре розв'язує різні задачі, зв'язно викладає свої думки, може мати здібності до практичного застосування знань.
2. **Сфера академічних досягнень.** Це успіхи в опануванні читанням, математикою, природознавством.
3. **Творчість (креативна).** Дитина дуже допитлива, виявляє незалежність і оригінальність, продукує оригінальні ідеї.
4. **Спілкування.** Добре пристосовується до нових ситуацій, легко спілкується з дорослими і дітьми, виявляє лідерство в іграх та заняттях з дітьми, ініціативна.
5. **Сфера художньої діяльності.** Дитина виявляє великий інтерес до візуальної інформації, захоплюється художнім заняттям, її роботи відрізняються оригінальністю.
6. **Рухова сфера.** Тонка і точна моторика, чітка моторно-зорова координація, широкий діапазон рухів, добре володіє тілом.

Рекомендації щодо методичної роботи для педагогів закладів позашкільної освіти

– вибір таких методів роботи з дітьми, які б вмотивували вихованців на творчу діяльність;

- знайомство з новими техніками і властивостями матеріалів,
- теоретичне і практичне вивчення традиційних художніх народних промислів України й трансформації їх елементів у сучасне життя;
- визнання учня головною дійовою фігурою освітнього процесу, постійне збагачення творчим досвідом і формування механізму самоорганізації кожного учня, його креативності.;
- вибір технік і матеріалів для організації творчого процесу учня і вчителя, виконання довгострокових і короткочасних завдань, розширення світогляду та знання технік;
- проведення майстер-класів, яке проявляється в можливості спільної участі в одному виді діяльності. Ця співпраця формує у вихованців зацікавлене ставлення до загального результату, який для кожного повинен стати більш важливим фактом, ніж індивідуальна частина роботи. Тому завданням керівника гуртка є формування мотивації до спільного продукту образотворчої діяльності. Для цього він розкриває вихованцям значення спільної роботи з різних сторін, підкреслює, що це результат їх спільної діяльності, який виглядає набагато цікавіше, привабливіше, ніж окремі його складові;
- виховання дітей через трудову діяльність, часто колективну, яка призвана виховувати в них ввічливість, взаємодопомогу, взаємоповагу та дружбу;
- виховання гармонійної особистості в процесі спільної діяльності вихованців гуртків. як трудовий виховний фактор, який на перший погляд проявляється в даному виді творчості менше, але має дуже вагомий позитивний значення.

Використання творчих методів у викладанні:

- повага побажання дитини працювати самостійно;
- уміння утримуватись від втручання в процес творчої діяльності;
- індивідуалізоване застосування навчальної програми в залежності від особливостей учня;
- створення умов для конкретного втілення творчих ідей;
- заохочення роботи над проектами, теми яких учні обирають самостійно;
- виключення будь-якого тиску на дітей, створення сприятливої атмосфери;
- підкреслення позитивного значення індивідуальних розбіжностей, демонстрація ентузіазму;

- надання авторитетної допомоги дітям, погляди яких відрізняються від поглядів інших, і в зв'язку з цим відчувається тиск з боку однолітків, пошук можливих точок дотику фантазії з реальністю;
- заохочення максимального включення в сумісну діяльність;
- здатність запевнити учнів, що вчитель є їх однодумцем, а не супротивником.

Література

1. Лейтес Н.С. Возрастная одарованность и индивидуальное развитие. М.-Воронеж, 1997
2. Психология одаренности детей и подростков/Под ред. н.С.Лейтиса.-М.: Издательский центр «Аркадия», 1996
3. Мэй Р. Мужество творить: Очерк психологии творчества. -Л., 2001
4. Анікіна Н. Педагогічна підтримка обдарованості. –К.: Вид. дім «Шкільний світ», 2005.

Додаток 1

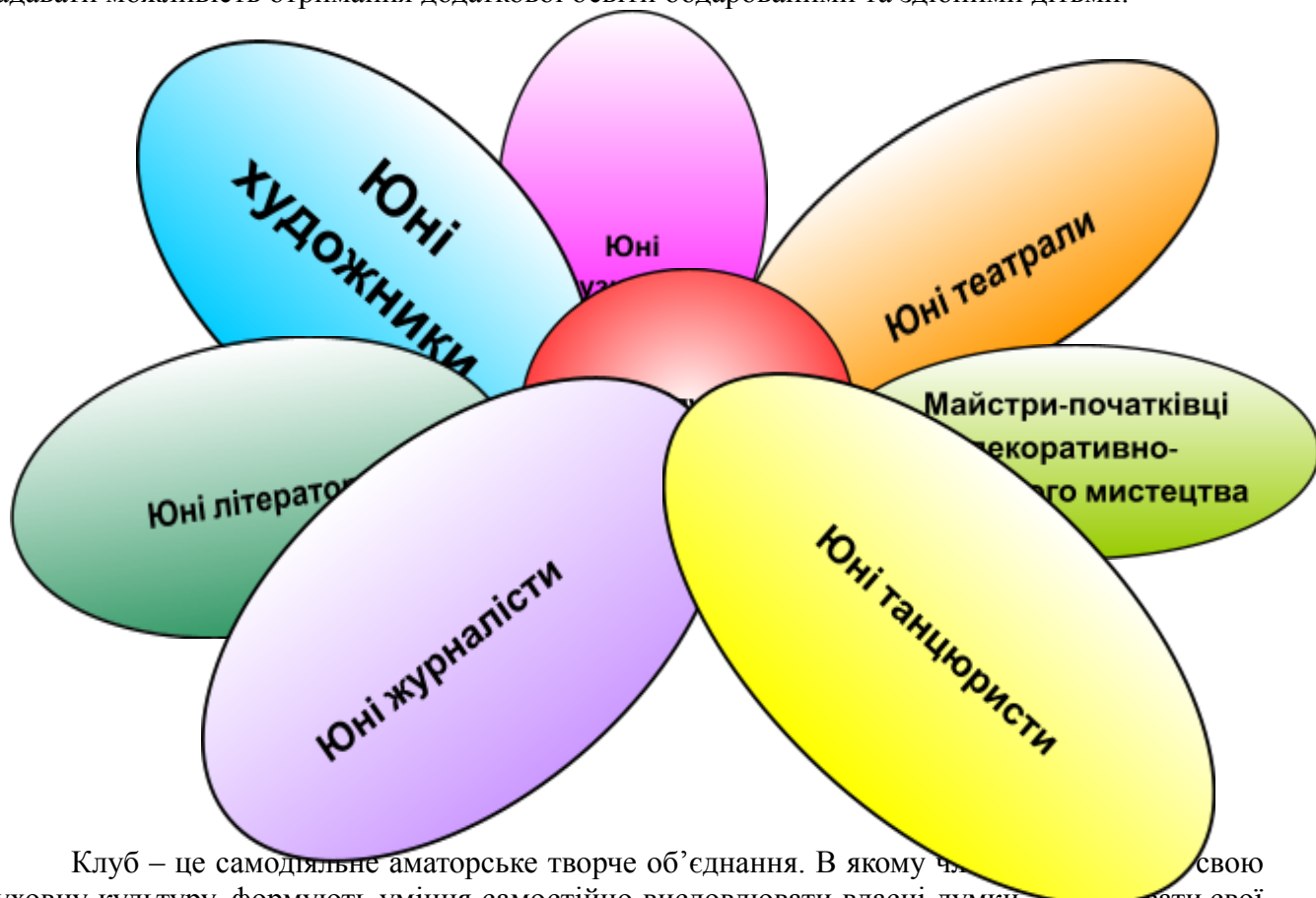
Організація клубу творчо обдарованих дітей „Плеяди”

Мета

Привернення уваги громадськості до проблем творчо обдарованої молоді, сприяння розвитку художньої обдарованості, формування духовної культури, висвітлення здобутків яскравих особистостей.

Завдання

- створити умови для розвитку творчих здібностей обдарованих дітей;
- активізувати пізнавальну діяльність творчо обдарованих дітей;
- залучити до роботи з обдарованими дітьми провідних спеціалістів творчих професій, постійно стимулювати їх діяльність;
- надавати можливість отримання додаткової освіти обдарованими та здібними дітьми.

Клуб – це самодіяльне аматорське творче об'єднання. В якому члени клубу розвивають свою духовну культуру, формують уміння самостійно висловлювати власні думки, відстоювати свої принципи, інтереси та погляди.

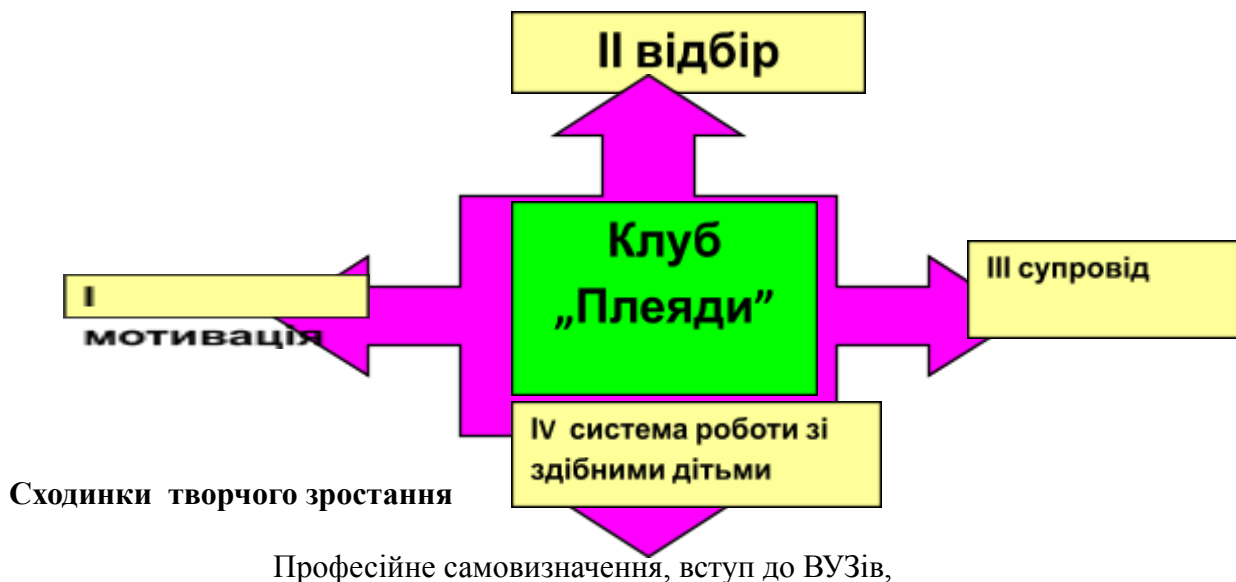
На базі ЦДЮТ клуб об'єднує юні обдарування декоративно-вжиткового, літературного, журналістського, образотворчого, хореографічного, музичного та театрального спрямування, має свою Президію, Раду та випускає видавничу продукцію, тощо.

Клуб „Плеяди” функціонує з 1997 року. Ставлячи перед собою завдання розвитку креативності дитини та її підтримку. Рада клубу обирає найбільш ефективні форми роботи з творчо обдарованими дітьми:

- творчі зустрічі з відомими художниками та майстрами міста;
- тематичні екскурсії до виставкових залів художньої школи, факультету мистецтв КДПУ та міської виставкової зали;
- проведення персональних виставок дітей;
- засідання творчих майстерень за напрямами;
- творчі вітальні;
- турніри талантів.

Клуб "Плеяди" об'єднує самих талановитих вихованців гуртків. Участь у роботі клубу почесна, так як дає можливість членам клубу спілкуватись між собою, обмінюватись досвідом. Тому керівники гуртків проводять велику роботу зі своїми вихованцями, перш ніж рекомендувати їх до членів клубу. Керівники гуртків декоративно-вжиткового мистецтва пропагують серед вихованців роботу клубу та обирають самих здібних учнів, проводять індивідуальні заняття, допомагають їм у підготовці та проведенні персональних виставок, творчих звітів, пошукових робіт, самоосвіти дітей.

пов'язаних з творчістю.

Самоосвіта, реалізація творчих задумів,

спілкування з творчою молоддю міста

Консультації з фахівцями, співпраця з

культурними осередками Кривого Рогу

Розвиток талантів дітей,

популяризація їх творчості

Участь у роботі клубу „Плеяди”

Навчання у гуртках ДПМ

У центрі уваги клубу - обдарована особистість. Клуб працює над реалізацією потенціалу обдарованої особистості з набуттям професіоналізму, забезпечує умови розвитку талановитих дітей. Клуб підтримує дітей, допомагає переконатися, що особистість досягне успіху, якщо докладе старань і зусиль, клуб організовує підтримку розвитку і навчання обдарованих дітей.

Клуб дає змогу:

- сформувати організаторські та комунікативні навички;
- поєднувати заняття зі спілкуванням у клубі з іншими талановитими дітьми;
- обрати улюблений вид занять і прищепити любов до майбутньої професії;
- створити умови для виявлення творчого хисту;
- через творчі засідання клубу та творчі майстерні, участь у конкурсах та виставках популяризувати творчі доробки дітей.

Зустрічі членів клубу проводяться кожного місяця, але щоразу обирається нова форма проведення заняття:

- свято відкриття клубу „Плеяди”;
- творчі зустрічі з фахівцями „У майстерні художника”;
- персональні виставки членів клубу „Мої перші кроки”, „Творчий звіт”;
- тематичні екскурсії до виставкових залів міста, факультету мистецтв КДПУ, художньої школи, музею тощо;
- знайомство з творчістю художників Кривого Рогу минулих часів „Дотик до вічного”;
- захист дослідницьких робіт;
- проведення тренінгових занять;
- презентація збірок, каталогів, доробок членів клубу;
- свято „Тріумф” – нагородження дітей, які відзначились протягом року, висунення на участь у конкурсі на здобуття премії „Обдаровані діти – надія Криворіжжя”.

Презентуючи ідею клубу творчо обдарованих дітей „Плеяди”, ми наголошуємо, що клуб:

- по-перше – об'єднує обдарованих дітей за окремими напрямками творчості;
- по-друге – допомагає творчій особистості вихованця само реалізуватися;
- по-третє – набуває комунікативних навичок спілкування;
- по-четверте – створює ситуацію успіху та забезпечує творчий зріст дитини;
- по-п'яте – допомагає в професійному самовизначенні.

Шевчук Аліна Борисівна, завідувач відділу

Гейміфікація освітніх технологій. Управління та розвиток

Анотація

В роботі розкрито поняття гейміфікації в освітніх технологіях, проаналізовано методи та інструменти гейміфікації, їх вплив на мотивацію. Використання елементів гри в навчальних процесах та управлінні стає все більш популярним, оскільки це дозволяє покращити увагу, мотивацію та результати.

Ця методична розробка присвячена дослідженню та розробці стратегій гейміфікації в освіті та управлінні, а також їхньому подальшому розвитку. У контексті сучасних тенденцій в освіті та розвитку, важливо розглянути, як гейміфікація може стати ефективним інструментом для досягнення навчальних та управлінських цілей.

ВСТУП

У сучасному світі розвиток технологій та впровадження новаторських підходів у сферу освіти та управління стають все більш актуальними завдяки стрімкому темпу змін у суспільстві. Одним із головних завдань закладів позашкільної освіти створення цілісної скоординованої системи виховної роботи. Забезпечення ефективності освітнього процесу та створення умов для розвитку і становлення особистості залежить від виховного соціокультурного середовища, в якому здійснюється цілісний педагогічний процес, продуктом діяльності якого є соціалізація особистості, формування її цілісного світогляду, усвідомлений вибір життєвих стратегій, мотивація майбутнього соціального і професійного розвитку учня. Досягти цієї мети тільки використовуючи традиційні методи та форми роботи неможливо. Вирішенню цієї проблеми сприяє впровадження в освітній процес інноваційних стратегій таких як гейміфікація – використання елементів гри в неігрових практиках для стимулювання бажаної поведінки та досягнення певних цілей.

Мета даної методичної розробки полягає в розгляді концепції гейміфікації в контексті освітніх технологій, управління та розвитку. Ми дослідимо теоретичні основи гейміфікації, обговоримо її застосування в різних сферах, а також розглянемо як на практиці впроваджуються аспекти ігрових технологій в нашому закладі. Пріоритетне місце в системі виховної роботи закладу займає партнерська педагогіка. Система виховної роботи закладу має свою специфічність, яка відрізняє її від інших освітніх ланок та вирізняє різноманітним проявом, як-то: нові взаємовідносини з батьками, які є рівноправними партнерами. Гейміфікація може бути потужним інструментом для підвищення рівня співпраці між педагогами, вихованцями та батьками в освітньому процесі. Вона стимулює активну участь всіх учасників освітнього процесу, забезпечуючи їм захоплюючі та мотивуючі досвіди.

Подальший розвиток суспільства вимагає нових підходів до навчання, управління та особистісного розвитку. Сподіваюся, що гейміфікація може стати потужним інструментом для досягнення цих цілей, стимулюючи інтерес, мотивацію та продуктивність у всіх сферах діяльності людини.

РОЗДІЛ 1 Гейміфікація в сучасному навчально-освітньому просторі.

Поняття та принципи гейміфікації

Гейміфікація – це використання окремих елементів ігор в неігрових практиках з метою стимулювання бажаної поведінки, досягнення певних цілей або вирішення певних завдань. Важливим аспектом цієї технології є мотивація, адже лише вмотивована людина здатна навчитись чогось нового і досягти поставлених цілей. Гейміфікація може робити задачі більш цікавими та захопливими, сприяти збільшенню участі та покращенню результатів, може стимулювати учасників освітнього процесу до співпраці та активної участі у різного роду проектах. Розвиток технологій таких як мобільні додатки, онлайн платформи створюють нові можливості для впровадження гейміфікації у навчання та управління. При цьому ігрові технології не замінюють традиційні методи навчання, а доповнюють їх. Гейміфікація може мати значний вплив на розвиток креативності і критичного мислення вихованців різного віку. Завдання можуть стимулювати дитину до творчості, розвивати їх увагу та здатність генерувати нові ідеї (Додаток 1).

Гейміфіковані завдання можуть стимулювати співпрацю та обмін ідеями. Вони можуть працювати в команді досягаючи спільних цілей, або обговорювати та розв'язувати проблеми разом, що сприяє розвитку критичного мислення та вмінню спілкуватись (додаток 2). Вони можуть включати ситуації, де діти мають вирішувати проблеми чи виконувати завдання, що вимагають критичного мислення. Наприклад, дитина може постати перед ситуацією вибору, де їй для вирішення задачі потрібно обмірковувати різні варіанти вирішення проблеми і прийняти рішення. Отже, гейміфікація може бути дуже корисним інструментом для розвитку креативності та критичного мислення у вихованців різного віку, створюючи захопливі, випробувальні середовища, в яких вони можуть розвивати та вдосконалювати свої когнітивні навички.

Використання прийомів гейміфікації в позашкільлі

Використання прийомів гейміфікації в позашкільній освіті може бути дуже ефективним способом зацікавити здобувачів освіти, залучити їх до навчального процесу та стимулювати їх досягнення.

Впроваджуючи гейміфікацію на заняттях, перш за все потрібно вигадати цікаву історію. Щоб зробити це перш за все потрібно визначити мету, намагатись створити випробування так щоб було більше командної роботи і менше конкуренції. Вихованці можуть отримувати бали та винагороди за виконані завдання, що стимулює їх до активної участі. Чим більше на заняттях використовується наочних посібників мультимедійних засобів тим швидше і ефективніше засвоюється новий матеріал. Викладач за допомогою ігрових елементів має навмисно створити нереальний ігровий світ і створити такі умови, які допоможуть вихованцям в вирішенні реальних цілей і складних завдань. Це можуть бути змагання за кращий проект, квест, чи турнір зі знань. Працюючи над гейміфікованими проектами, вихованці можуть проявляти креативність та інноваційні підходи для вирішення реальних проблем чи завдань. Можна організовувати групові проекти або завдання, де вихованці мають співпрацювати та обмінюватись ідеями.

Замість традиційного оцінювання можна використовувати гейміфіковані методи, такі як: відзнаки, бєджі або рівні, щоб заохотити вихованців до активної участі та досягнення певних цілей. Потенціал гейміфікації у позашкільному навчанні величезний і може призвести до значних позитивних змін у способі, яким молодь навчається і розвивається поза школою. Гра має здатність залучати увагу та мотивувати. Гейміфікація може перетворити навчання на захопливу гру, що спонукає здобувачів освіти активно брати участь у процесі. Прикладом можуть слугувати заняття гуртка «Цифровий дзвіночок» керівник гуртка Бондар О. (додаток 3). Гурток дуже популярний серед дітей і батьків. Заняття гуртка направлення на те, щоб кожен з вихованців спробували себе в різних напрямках ІТ-знань від програмування і дизайну до відеопродакшен і 3D-графіки.

Гейміфіковані завдання можуть сприяти розвитку різноманітних навичок, таких як критичне мислення, комунікація та співпраця. На гуртку з журналістики «Ексклюзив» керівник гуртка Мироник О. (додаток 4) вихованці вивчають мобільні додатки для зйомки та обробки фотографій, онлайн редактори тексту або відео редактори. Це дозволяє вихованцям експериментувати з різними медіа форматами та покращує їхні навички.

Гейміфіковані активності можуть сприяти розвитку навичок співпраці, комунікації та лідерства через взаємодію з однолітками. Гурток «Лідер» керівник гуртка Присяжненко Т. (додаток 5). Використання гейміфікації може підготувати вихованців до майбутніх викликів робочого життя, де співпраця, креативність та адаптивність є важливими якісними характеристиками.

Активно застосовуються прийоми гейміфікації на гуртку театрального мистецтва НХК ТС «Революційна ,13» керівники гуртка Вєтковська Т. та Довгій О. Створення театралізованих вистав, де вихованці виконують ролі, може забезпечити їм можливість застосовувати свої навички та виражати свою творчість. Ще на заняттях застосовуються рольові ігри, вправи з імпровізації де вихованці намагаються підійти до розуміння своїх персонажів шляхом постановки питань (Додаток 6).

Гейміфікація створює безпечне середовище, де вихованці можуть експериментувати, ризикуючи та вчитись на власних помилках. Для успішного використання гейміфікації використовують такий елемент гри, як сторителлінг. Сторителлінг, або розповідь історій, є потужним інструментом гейміфікації, який допомагає створити захоплююче та емоційно зворушливе середовище для навчання, розвитку та мотивації учасників. Сторителлінг може бути корисним для будь-якої цільової аудиторії, в закладі він ефективно використовується з педагогами для стимулювання їхнього професійного розвитку та мотивації (Додаток 7).

Гейміфікація в педагогіці партнерства

Гейміфікація може бути потужним інструментом для підвищення рівня співпраці між педагогами, вихованцями та батьками в освітньому процесі. Вона стимулює активну участь всіх учасників освітнього процесу, забезпечуючи їм захоплюючі та мотивуючі досвіди.

Одним із яскравих прикладів такої співпраці був спільний партнерський захід із використанням ігрових технологій та арт-терапії «Педагогічний воркшоп «Зростаємо разом з книгою». В даному проекті були задіяні педагоги, представники учнівського самоврядування, батьки та вихованці гуртків ДВМ та соціально-реабілітаційного напрямку ЦДЮТ (додаток 8).

Ще в закладі існує така форма роботи як «Родинні майстер-класи». Такі майстер-класи проводяться на базі музею історії та етнографії (додаток 9, додаток 10).

Ще одна цікава форма, яка впроваджена в нашому закладі - це виховні заходи із циклу «Народні свята», які проводяться на базі музею історії та етнографії. На ці заходи запрошуються діти та батьки (додаток 11, додаток 12)

Гейміфікація може бути потужним інструментом для підвищення рівня співпраці між педагогами, вихованцями та батьками в освітньому процесі.

РОЗДІЛ 2. Концепції гейміфікації в контексті освітніх технологій, управління та розвитку. Гейміфікація у управлінських процесах

Гейміфікація може бути використана в управлінських процесах для підвищення мотивації працівників, покращення результативності та співпраці в колективі. Дорослі отримують таке ж задоволення від ігор, як і в дитинстві. Ігрові технології можуть бути спрямовані на пришвидшення виконання різних завдань. Важливим аспектом є зворотній зв'язок від кожного співробітника. Розглядаючи приклади використання методів гейміфікації, можемо говорити про видання адміністрацією закладу віртуальних відзнак або бейджів чи значків. Може бути розроблена система рівнів, де співробітники можуть просуватися за досягнення певних результатів. Ще одна цікава форма це - квести. Вони відрізняються від випробувань сюжетною наповненістю. Кожен квест може виглядати не як привід до змагань, а як колективна подорож з перешкодами. Можуть використовуватись спільні завдання або змагання з метою сприяння співпраці та взаємин у колективі. Визнання та нагородження співробітників за активну участь у житті закладу та внесок у його розвиток. Важливо враховувати специфіку організації та потреби персоналу при використанні гейміфікації в управлінських процесах.

Перспективи розвитку гейміфікації в освіті та управлінні.

Гейміфікація стає все більш популярною в освітніх та управлінських сферах. Ось декілька напрямів в яких в неї є великий потенціал для розвитку:

1. Освітні технології: Гейміфікація в освіті стає дуже популярною, оскільки допомагає створити захоплююче та ефективне навчальне середовище. Вона дозволяє педагогам перетворювати навчальний процес на цікаву гру, яка стимулює учасників освітнього процесу до активної участі.
2. Управління персоналом – це ще одна галузь, де гейміфікація може бути дуже корисною. Застосування гейміфікованих методів може стимулювати співробітників до досягнення цілей, підвищуючи їхню мотивацію та продуктивність.
3. Розвиток особистості: гейміфікація може бути використана для розвитку різних навичок та якостей особистості, таких як лідерство, комунікація та творчість. Ігрові елементи можуть стимулювати учасників до саморозвитку та досягнення особистісних цілей.
4. Технології управління та розвитку: можуть бути використані для створення інтерактивних навчальних програм, тренінгів та семінарів. Вона дозволяє зробити процес навчання більш ефективним та захоплюючим для учасників.
5. Підвищення ефективності управлінських рішень: використання ігрових технологій для покращення процесу управління та прийняття рішень. Вона дозволяє створювати інтерактивні інструменти та платформи, які сприяють збору та аналізу даних, моніторингу процесів та прийняттю швидких та ефективних управлінських рішень.

В цілому гейміфікація має великий потенціал для розвитку в освіті та управлінні. Вона допомагає створювати захоплююче та стимулююче середовище, яке сприяє досягненню цілей та підвищенню результативності.

ВИСНОВОКИ

Гейміфікація – це інструмент покликаний покращити якість освіти . Вона допомагає учасникам освітнього процесу засвоювати знання у ненав'язливій формі, краще запам'ятовувати інформацію. Це застосування елементів гри і ігрових принципів в неігрових контекстах, використання ігрових правил, які слугують мотиваторами для вивчення нового матеріалу і досягнення реальних освітніх цілей. Процес включення методів гейміфікації в освітній процес вельми специфічний, і тому необхідно брати до уваги деякі специфічні риси методу, а також дотримуватись основних його принципів. При забезпеченні грамотного методичного супроводу гейміфікованих занять можна досягти високих результатів в навчанні на базисі використання новітньої технології. Гра має на меті привернути увагу здобувачів освіти до освітнього процесу та засвоєння не тільки нового матеріалу, але й закріплення його. Гра може бути запланованою, а може бути імпровізацією. Вона може вклинитися в будь-який етап заняття або пронизувати весь час навчального процесу. І для цього зовсім не обов'язково придумувати складні костюми та інші атрибути, часом, щоб зануритися в цікаву гру необхідні лише цікаві ідеї, які зроблять ваш урок цікавим.

За допомогою ігрової діяльності у дітей розвивається нестандартне мислення, уява під час вирішення проблемних ситуацій. Гейміфікація застосовується не для створення ігор, а для того , щоб зробити навчання цікавим і захоплюючим. Ігрові форми навчання дозволяють рости, як здобувачам освіти так і їх педагогам. Бути критичним, упевненим і творчим, висловлювати власну думку, аналізувати, думати, критично мислити, уміти співпрацювати - це все здібності, які необхідні сучасним дітям. Розвинути такі вміння допоможе гра, яка слугує своєрідною практикою для використання знань, отриманих на занятті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кочергіна М. В., Коваль О.А. Використання гри в освітньому процесі першого циклу початкової школи: науково-методичний посібник / за загальною ред. Л.Д.Покроєвої Харків: Харківська академія неперервної освіти, 2019.
2. Державний стандарт початкової освіти, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти» від 22 лютого 2018р.
3. Її величність гра: теорія і методика організації дитячої ігрової діяльності в контексті наступності дошкільної та початкової освіти: збірник статей / за загальною ред. Г.С.Тарасенко; Вінницький держ.

Додаток 1

Використання завдань ігрового характеру на занятті гуртка «Сувенір»
сприяє розвитку уяви та винахідливості

Додаток 2

Заняття в групах на гуртках хореографічного спрямування
з елементами гейміфікації

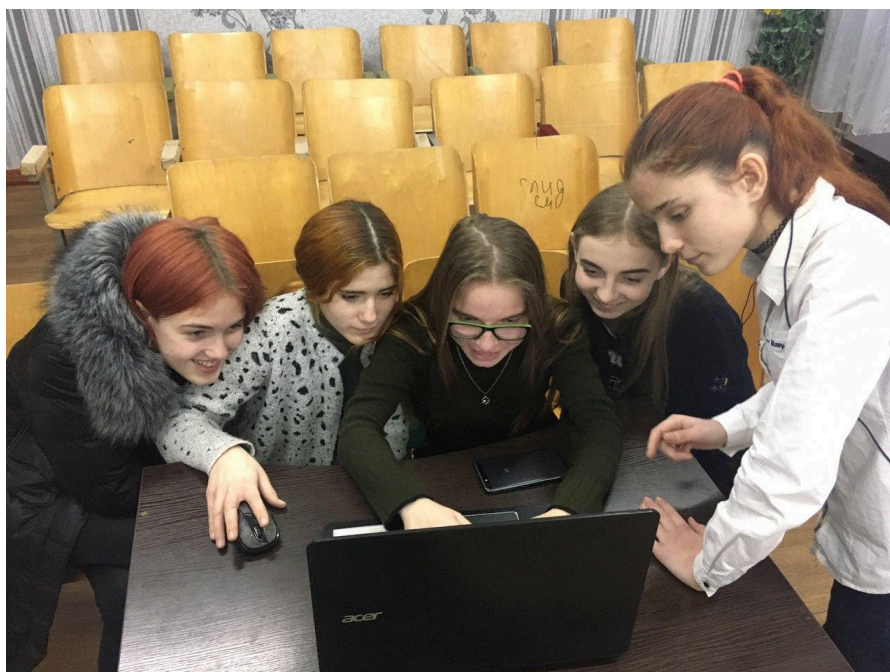

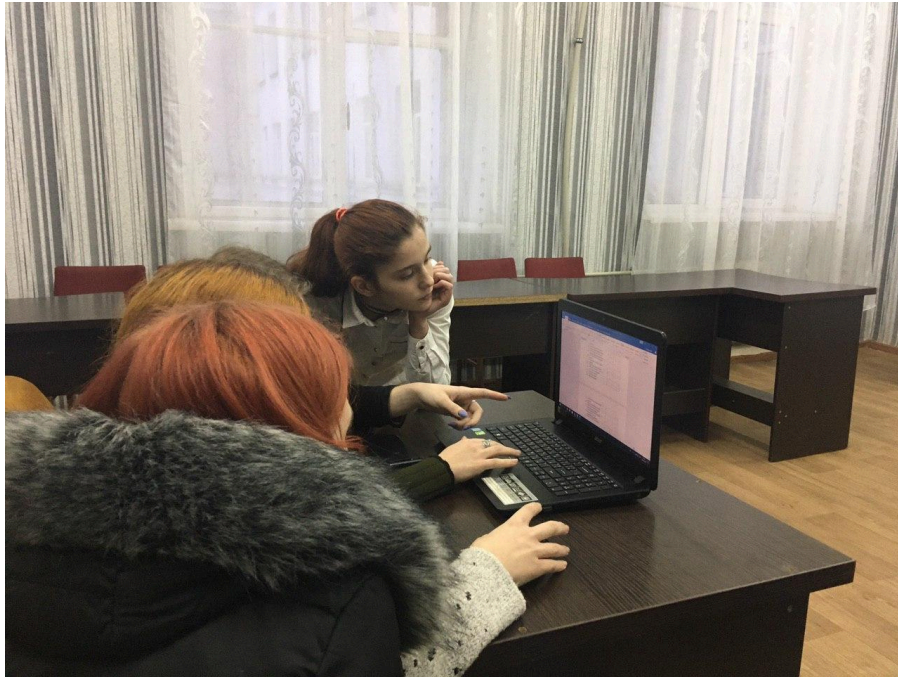
Заняття в гуртку «Цифровий дзвіночок»
на тему: «Ігрові технології під час вивчення графічного дизайну»

4

Вивчення мобільних додатків для зйомки та обробки фотографій
на занятті гуртка «Ексклюзив»

Додаток 5
Розвиток навичок співпраці, комунікації та лідерства через взаємодію з однолітками на заняттях гуртка «Лідер»

Додаток 6

Застосування прийомів гейміфікації в гуртку театрального спрямування НХК ТС «Револьюційна,13»

Ділова гра «Колесо успіху» за технологією Storitelling для педагогів закладу

Педагогічний воркшоп «Зростаємо разом з книгою»

Родинний майстер-клас з виготовлення святкової листівки

Додаток 9

Додаток 10

Родинний майстер-клас з виготовлення ляльки-мотанки

Виховний захід «Вечорниці на Андрія»

Додаток 11

Родинний захід «Свято зустрічі птахів»

Шевчук Інна Борисівна, керівник гуртка, керівник гуртка-методист

Експериментальна діяльність у закладі освіти як фактор підвищення його конкурентоспроможності

Анотація

У роботі розглядається діяльність закладів позашкільної освіти, як невід’ємна складова сучасної педагогіки, необхідність запровадження інновацій в освіті, зокрема у позашкільній, вимоги до сучасної освіти, які потрібно здійснювати невідкладно. Інновації в педагогіці пов’язані із загальними процесами у суспільстві, глобалізаційними та інтеграційними. Інноваційна діяльність в Україні передбачена Законом України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні». Розвиток системи освіти України передбачає пошук шляхів її модернізації, у зв’язку з цим в сучасних освітніх закладах активізувалася діяльність педагогічних колективів щодо розгортання дослідницько-експериментальної роботи.

Проводиться порівняльний аналіз для умов впровадження експериментальної роботи у загальноосвітніх закладах та закладах позашкільної освіти.

На прикладі «Центру дитячої та юнацької творчості Металургійного району» міста Кривого Рогу Дніпропетровської області показано, як можна використовувати інноваційні методи роботи гуртків, впроваджувати експериментальну діяльність для підтримки конкурентоспроможності закладу.

ВСТУП

Дана робота висвітлює дослідження у галузі педагогіки, та вивчення експериментальної діяльності у закладах позашкільної освіти.

Актуальність теми полягає у тому, що сучасна соціально-економічна ситуація в нашій країні, потребує істотних змін у всіх сферах нашого життя, в тому числі і в освіті. Зміни в освіті мають величезне значення для розвитку суспільства і кожного індивіда в ньому, ось чому швидкі технологічні зрушення, економічні та соціокультурні трансформації потребують від освіти постійного адаптування. Нові методи навчання дозволяють краще підготувати здобувачів освіти до змін у світі, праці та житті. Освіта спрямована на розвиток критичного мислення, допомагає людям розуміти та аналізувати складні проблеми, приймати обґрунтовані рішення та уникати маніпуляцій. Освіта повинна відповідати потребам сучасного ринку праці, надавати здобувачам освіти навички та знання, які є важливими для успішної кар’єри. Зміни в освіті можуть сприяти зменшенню соціальної нерівності, надаючи рівні можливості для навчання.

Мета роботи полягає в тому, щоб дослідити як експериментальна діяльність у закладі впливає на підвищення його конкурентоспроможності.

Для здійснення зазначеної мети виконувались наступні завдання:

- формулювання понять інновації, експериментальна діяльність та конкурентоспроможність;
- порівняння сприятливості умов для впровадження експериментальної діяльності в навчальних закладах та закладах позашкільної освіти;
- дослідження експериментальної діяльності комунального позашкільного навчального закладу «Центр дитячої та юнацької творчості Металургійного району» Криворізької міської ради.

Інновації в освіті стимулюють розвиток суспільства, науковий прогрес та технологічні вдосконалення. Зміни в освіті є не лише важливими, але й необхідними для стабільного та прогресивного розвитку суспільства.

Вимоги до сучасної освіти, які потрібно здійснювати негайно сформульовані в Законі України «Про освіту», та в національній доктрині освіти, де виділене одне з головних завдань – посилювати розвиток інноваційних процесів.

РОЗДІЛ 1 Теоретичні аспекти експериментальної діяльності у закладі освіти. Експериментальна діяльність як один з методів підвищення конкурентоспроможності закладу

Завдяки активній підтримці Уряду на сьогодні продовжується реформування освітньої сфери. Реформа здійснюється за низкою пріоритетних напрямів: доступна та якісна дошкільна освіта; Нова українська школа; сучасна професійна освіта; якісна вища освіта та розвиток науки дорослих; розвиток науки та інновацій. Всі вони направлені на досягнення спільної мети – перетворити українську освіту на інноваційне середовище доступне для набуття ключових компетентностей, необхідних для успішної життєвої діяльності у сучасності.

У нових умовах ринкових відносин, соціально-економічних реформ, демократизації суспільства та гуманізації освіти зростає попит молоді та їхніх батьків на додаткові послуги, який можна задовольнити, використовуючи соціально-виховні можливості позашкільної освіти.

Характер розвитку позашкільної освіти, як складової системи освіти України, визначається специфічними умовами її функціонування: диференціацією, динамізмом, гнучкістю, мобільністю, варіативністю та доступністю.

Позашкільна освіта – це безперервний процес. Він послідовно переходить від одного етапу до іншого, від створення сприятливих умов для творчої діяльності дітей та підлітків до забезпечення їх співпраці у творчому процесі та самостійної творчості, що формує індивідуальну потребу в подальшому творчому сприйнятті світу.

Позашкільна освіта, відіграючи ключову роль у формуванні та розвитку індивідуальних здібностей, стає невід'ємною складовою сучасної системи освіти. У змінному суспільстві, де знання швидко старіють та вимагають постійного оновлення, заклади позашкільної освіти закликають учасників освітнього процесу до пошуку ефективних методів підвищення своєї конкурентоспроможності. Одним із потужних інструментів, що може виявитися у цьому контексті, є експериментальна діяльність. Експерименти виконані у позашкільних навчальних закладах, не лише сприяють розвитку креативного та наукового мислення учасників освітнього процесу, але й можуть стати вагомим фактором підвищення їхньої конкурентоспроможності. Коли ми говоримо про підвищення конкурентоспроможності закладу позашкільної освіти, однією з ключових стратегій може бути активне використання експериментальної діяльності. Цей підхід не тільки стимулює інтерес до навчання, але й сприяє розвитку критичного мислення та практичних навичок вихованців.

Експериментальна діяльність відкриває перед нами можливості використання науки у практичних ситуаціях. Вона залучає дітей до активного вивчення та дослідження, розвиваючи їхні творчі та аналітичні здібності. Проведення експериментів створює сприятливе середовище для відкриття, де гуртківці можуть експериментувати, ділитися ідеями та вдосконалювати свої знання.

У цьому контексті експериментальна діяльність стає не лише засобом навчання, але й засобом залучення дітей та молоді до навчального процесу. Вона надає можливість розвинути не лише теоретичні знання, але і практичні навички, які можуть бути корисними в майбутньому.

Таким чином, експериментальна діяльність може стати ключовим фактором підвищення конкурентоспроможності закладу позашкільної освіти, сприяючи розвитку дітей у всіх аспектах їхнього навчання та особистісного зростання.

Визначення основних понять інноваційної діяльності закладу

Визначимо, що означає поняття експеримент та експериментальна діяльність.

Експеримент – науково обґрунтований досвід, тобто цілеспрямована і контрольована педагогічна діяльність, скерована на створення та апробацію інноваційних педагогічних технологій навчання, виховання й розвитку дітей, а також управління закладом загальної середньої освіти. Метою будь-якої експериментальної роботи є дослідження актуальних педагогічних проблем, експериментальна апробація нових педагогічних технологій, і тому експеримент ґрунтується на творчій діяльності педагогічного колективу.

Ми часто використовуємо терміни інновація, педагогічні інновації, інноваційна освітня діяльність навіть не замислюючись над тим, що у цих термінів є чітке обґрунтоване значення

Інновація – це кінцевий продукт застосування новизни з метою зміни об'єкта управління та забезпечення економічного, соціального, науково – технічного, екологічного та іншого ефектів.

Педагогічні інновації – нововведення в педагогічній системі, які поліпшують розвиток (перебіг) і результати навчально-виховного процесу.

Інноваційна освітня діяльність:

- 1) експериментування, розробка, апробація, упровадження, розповсюдження освітніх інновацій (нововведень);
- 2) процес внесення якісно нових елементів в освіту.

Конкурентоспроможність – це здатність чого-небудь (наприклад) продукту, послуги, компанії, країни тощо) конкурувати ефективно з іншими суб'єктами на ринку. Загалом це вимірюється здатністю до вигоди в умовах конкуренції, що може означати здатність привертати клієнтів, забезпечувати високу якість продукту чи послуги, ефективно використовувати ресурси, інноваційність, реактивність до змін на ринку, а також здатність пристосовуватися до нових умов.

Конкурентоспроможність позашкільного закладу визначається його здатністю забезпечувати якісну та актуальну освіту, приваблювати та утримувати клієнтів, ефективно використовувати ресурси та реагувати на зміни у суспільстві та на ринку освіти.

Умови для експериментальної діяльності у закладах освіти

Як що порівняти умови для експериментальної діяльності у закладах освіти та у закладах позашкільної освіти, то виявиться, що вони можуть відрізнятися за низкою параметрів:

Ресурси та обладнання

Заклади позашкільної освіти часто мають доступ до спеціалізованих лабораторій, студій або центрів науково-технічної творчості, де можна проводити більш складні експерименти.

Часові обмеження

У загальноосвітніх школах може бути обмежений час проведення експериментів через наповненість навчального розкладу та вимоги програми.

У позашкільних закладах може бути більш гнучкий розподіл часу для експериментальних досліджень, що дозволяє робити дослідження більш поглибленим.

Педагогічний підхід

У загальноосвітніх школах діяльність може бути спрямована на досягнення певних педагогічних цілей та відповідати державним стандартам.

У позашкільних навчальних закладах може бути більше простору для використання альтернативних педагогічних підходів та стимулювання творчості учасників експериментальних проектів.

Керівництво та підтримка

Керівництво в загальноосвітніх школах може мати свої власні вимоги та обмеження щодо проведення експериментів, відповідно до програми та стандартів.

У позашкільних навчальних закладах може бути більша готовність керівництва до підтримки та сприяння експериментальній діяльності, оскільки це може бути одним із головних завдань таких закладів.

Таким чином можна зазначити, що заклади позашкільної освіти мають більш вигідні умови для впровадження експериментальної діяльності.

РОЗДІЛ 2 Впровадження експериментальної діяльності. Проєкт як одна із форм експериментальної діяльності

В. Сухомлинський зазначав: « Як що ви хочете, щоб педагогічна праця давала вчителям радість, щоб повсякденне проведення уроків не перетворювалося на нудну, одноманітну повинність, уведіть кожного вчителя на щасливу стежку дослідника». Цю заповідь успішно втілюють у життя педагоги нашого центру. Пропоную розглянути деякі аспекти роботи у позашкільному навчальному закладі «Центр дитячої та юнацької творчості Металургійного району» Криворізької міської ради.

Педагоги нашого закладу займаються професійним розвитком та самоосвітою. Сьогодні диктує нам свої вимоги. Спочатку карантин під час COVID, потім військові дії внесли свої корективи у навчальний процес. Дистанційна робота вимагає адаптації до нових технологій та методів роботи, а також додаткового навчання. Педагоги використовують дистанційний формат для ознайомлення з новими методиками викладання, дослідження психологічних аспектів дистанційного навчання, розвитку та тестування нових технологій в навчальному процесі, відвідують вебінари та онлайн-курси. Для педагогів це чудова можливість збагатити свій досвід новими ідеями, методиками та кращими практиками з викладання в дистанційному форматі.

Нині в освітніх установах активно використовуються інформативно-комунікативні технології, а інформатизація освіти декларується як один із пріоритетних напрямів державної політики в галузі освіти. Разом з тим державною політикою нашої країни впровадження

медіаосвіти зосереджено в основному на таких цільових групах, як школярство та студентство, тоді як доросле населення майже не охоплено освітніми програмами, які б забезпечували формування медіаграмотності педагогів; могли б активізували інтерес керівників гуртків до впровадження комп'ютерних технологій в освітній процес; викликали бажання створювати якісні медіаматеріали. Керівник гуртка повинен бути відкритим до навчання та постійно розвивати свої знання та навички. Хоча дистанційна робота має свої виклики, вона також відкриває нові можливості для навчання та співпраці, особливо в умовах сучасного цифрового світу. Як для керівника гуртка, так і для вихованців може бути необхідною адаптація до нових технологій та методів роботи, що може зайняти час та потребувати додаткового навчання. Потреба в створенні системи медіаосвітньої підготовки працівників закладу була нагальною. На рішення цієї проблеми методистом ЦДЮТ Мироником О. був розроблений довгостроковий проєкт «Навчаємося щоб навчати». Учасниками проєкту стали педагогічних працівників центру. Заняття проводилися в дистанційному форматі. Мета проєкту – використання програмного забезпечення в освітньому процесі та освоєння інтерактивних програм педагогами закладу, реалізація державної програми комп'ютеризації освіти, впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у роботі гуртків

У підсумку керівникам гуртків вдалося опанувати новітні сучасні технології і розширити свій кругозір, засвоїти нові методи роботи та з успіхом втілювати їх у життя.

Майже всі педагоги закладу «Центру дитячої та юнацької творчості» працюють за власними програмами. Ці програми вже пройшли апробацію та були затверджені на обласному рівні. Робота за такою програмою дозволяє керівнику гуртка розвивати та втілювати власні ідеї та концепції у навчальний процес, це стимулює його творчість та сприяє більш ефективному та цікавому проведенню занять. Власна програма гуртка дозволяє керівнику розвивати творчість, адаптувати навчальний процес до потреб гуртка, підвищувати свій професійний рівень та впливати на розвиток гуртківців. Робота нашого закладу включає різноманітні програми та ініціативи. Педагоги закладу прагнуть збагатити свою роботу, пропонуючи широкий спектр програм, заходів та проєктів які охоплюють різні сфери життя та навчання, спрямовані на задоволення різноманітних потреб та інтересів здобувачів освіти.

Прикладом може слугувати соціально- психологічний проєкт «Лідер time» розроблений та започаткований практичною психологинею, керівником гуртка «Юні екскурсоводи», Малюженок Оленою, за участю Гочарової Анни, завідувачки методичним відділом, Кружко Тетяни, методистки по роботі з дитячими об'єднаннями з метою – розвитку комунікативних та організаторських здібностей спрямованих на формування активної життєвої позиції, самостійності, патріотизму майбутніх лідерів, здатних реалізувати себе в діяльності різноманітних напрямів. В одному з напрямів методичної роботи закладу головною метою є – «розвиток дитячого лідерського руху та самоврядування». А тому актуальним є створення умов для розгортання процесів самовиховання, самовдосконалення, самореалізації обдарованої молоді у розвитку лідерських якостей дітей в учнівському самоврядуванні, впровадження концептуальних ідей національного виховання, спрямованих на розвиток моральної, духовної, компетентної особистості, формування громадянина, патріота, інтелектуально розвиненої, морально зрілої особистості, готової протистояти асоціальним впливам, творити себе і оточуючий світ, набуття нею досвіду діяльності, яка орієнтована не лише на особистісний успіх, а й дозволяє ефективно гармонізувати своє власне «Я» з потребами суспільства.

Ще один соціально – виховний проєкт «AUXILIA: Підтримати. Допомогти. Виховати» був розроблений та започаткований Юлією Кречетовою, Наталією Сидорук, завідувачкою художньо-масового відділу, Марією Соколовською та Тетяною Присяженко практичними психологами,. Мета проєкту: формування всебічно та гармонійно розвиненої особистості, створення належних умов навчання та виховання для кожного з вихованців ЦДЮТ через тісний зв'язок з родиною; активізація взаємодії батьків з педагогами закладу, інтеграція засобів громадського та сімейного виховання вихованців; підтримання тісної взаємодії ЦДЮТ, сім'ї, громадськості як фактора успішного впливу на розвиток дитини, підвищення педагогічної культури батьків; організація педагогами закладу групових форм обміну досвідом між батьками щодо їх взаємодії з дітьми; організація психолого -педагогічної освіти батьків.

Даний проект представляє організацію системної виховної роботи з формуванням у вихованців загальнолюдських та громадських якостей, уміння будувати свою компетенцію життя, навичок соціальної взаємодії, здатності до розв'язання життєвих проблем. Використання зазначених виховних, психолого - педагогічних заходів проекту сприятиме засвоєнню дітьми основних норм суспільного життя, розкриттю творчих можливостей, самореалізації й саморозвитку через організацію соціальної практики, бо це не тільки організаційна форма виховного простору, а й водночас механізм залучення вихованців до суспільного життя, що допомагає набутти позитивного досвіду громадської співучасті.

Національно-патріотичне виховання має важливе значення для розвитку суспільства та формування громадянської ідентичності, сприяє зміцненню почуття національної єдності, формує почуття спільності та підтримки між різними соціальними групами та культурними спільнотами. Патріотичне виховання сприяє збереженню та підтримці культурної спадщини та ідентичності свого народу. Виховання у душі патріотизму сприяє формуванню громадянської свідомості, розвитку почуття відповідальності за долю своєї країни та участь у її розвитку. Сьогодні велике значення надається патріотичному вихованню у системі національної освіти. Цю проблему розкриває освітньо-виховний проект з національно-патріотичного виховання «Маловідомі сторінки історії України» започаткований Анатолієм Калянниковим, культторганізатором ЦДЮТ. Проект має на меті дослідити етапи становлення української нації; сприяти формуванню та розвитку інформаційної компетентності вихованців; розвивати критичне та креативне мислення, вміння самостійно доводити власну позицію та власну точку зору; виховувати патріотів своєї держави. Робота нашого закладу включає різноманітні програми та ініціативи. Педагоги закладу прагнуть збагатити свою роботу, пропонуючи широкий спектр програм, заходів та проектів які охоплюють різні сфери життя та навчання, спрямовані на задоволення різноманітних потреб та інтересів здобувачів освіти.

Освітньо-виховний районний проект з військово-патріотичного виховання «Зберегти пам'ять» розроблений та започаткований методистом з естетичного виховання, керівником гуртка «Колаж» Хрієнко Ніною, районним відділом освіти виконкому Металургійної міської ради, Радою ветеранів Металургійного району, з метою формування у дітей та молоді патріотизму, національної ідентичності, національної гідності, активної життєвої позиції.

Становлення та розвиток незалежності України, формування нових соціально-політичних відносин можливе за умови усвідомлення молоддю особистої відповідальності за долю своєї країни. Відтак, національно-патріотичне виховання учнівської молоді стає важливою складовою частиною процесу формування зрілої особистості – громадянина, справжнього спадкоємця і продовжувача національних традицій з активною громадянською позицією.

Освітньо-виховний проект: «Барвіста спадщина» започаткований Аліною Шевчук, завідувачкою відділу, керівником гуртка «Сувенір». Метою проекту є: поглиблення знань вихованців з ДВМ на прикладах кращих зразків творчості народних майстрів; відродження та зберігання української народної культури та традицій; викликати бажання створювати своїми руками маленькі шедеври; активізувати інтерес вихованців, їх батьків, керівників гуртків до культури українського народу; вчити цінувати красу створену народними майстрами; вчити берегти свою національну культуру, народні традиції. Сучасні умови потребують нових підходів до освіти і виховання дітей. Культура минулого повинна викликати інтерес у дітей, педагог повинен пробуджувати в вихованців любов до Батьківщини до її історії, допомогти кожній дитині сформувати своє особисте бачення світу. Народне мистецтво-складне та багатогранне, охоплює різні види народної творчості. Завдяки мистецтву українці зберегли свою духовність та самобутність. Формуючи інтерес вихованців до культурної спадщини України, звичаїв та обрядів українського народу, через різні види діяльності, розширюючи світогляд дітей, накопичуючи їх знання про рідну країну, її культуру, народне мистецтво та духовність.

Проект з національно-патріотичного виховання «Полотняне диво» в системі роботи музею історії та етнографії ЦДЮТ започаткований Аліною Шевчук, завідувачкою відділу, керівником гуртка «Сувенір». Метою проекту є: сприяння вивченню народних звичаїв та обрядів, народних українських свят, формування інтересу до дослідницько-пошукової

діяльності у здобувачів освіти. Проєкт націлений на ознайомлення вихованців з культурною спадщиною України і Дніпропетровщини. Ми є частинкою великого українського народу, який має свою славу історію, чарівну мову, багату культуру. Сьогодні в умовах незалежності вкрай потрібно вивчати, розповсюджувати та нести правдиву історію про минуле і сучасне життя українського народу, його духовно-культурні і національні цінності, зберігати народні звичаї і традиції. Культура спокон віку була невід'ємною часткою життя українців. Важливою складовою системи виховання є творчість. Вона лежить в основі засвоєння нових знань, умінь, навичок.

. Учасники проєктів створюють плани, збирають дані, аналізують результати та роблять висновки, так що, діяльність у формі проєктів може вважатися експериментальною, особливо як що вона має на меті дослідження певного явища, технології або процесу що є основними етапами експериментального підходу

Експериментальна діяльність в гуртках

Окрім таких глобальних всеохоплюючих проєктів кожен керівник гуртка впроваджує експериментальну діяльність у рамках свого гуртка. Наприклад в гуртку «Юні екологи» керівник гуртка Наталія Степанюк проводяться постійні досліді з рослинами, спостереження за природними явищами, вчать писати науково-дослідницькі роботи.

У гуртках декоративно-вжиткового профілю вихованці експериментують з виконанням робіт у нетрадиційних техніках, поєднанням уже опанованих традиційних технік. Результати такої роботи можуть бути дуже цікавими, іноді навіть непередбачуваними. Діти дуже люблять експериментувати з різноманітними матеріалами. Наприклад на основі будь якого ескізу можна створити композицію із тканини, із ниток, із природного матеріалу. Також практикується використання у роботі нетрадиційних матеріалів. Вражають майстерністю виконання і дивують своєю креативністю роботи з гудзиків, пуху рослин та з інших природних матеріалів.

На гуртках ДПМ можна проводити науково-дослідницькі роботи у галузі мистецтвознавства з вихованцями старшого шкільного віку. Захист таких робіт проводиться на кафедрі мистецтвознавства МАН. Звісно така робота потребує від виконавця і керівника додаткових зусиль, роботи в позаурочний час. На базі ЦДЮТ було виконано і успішно презентовано на кафедрі мистецтвознавства МАН декілька таких робіт «Барви бабусинового життя»(робота про український вінок та його значення в українській культурі), підсумкова «Робота по результатам фольклорної експедиції», «Бабусина скриня» (робота про використання, виготовлення та оздоблення скринь), «Ой рушник, рушничок»(робота про види та застосування рушників у побуті українців).

Така діяльність дисциплінує, стимулює вихованців до прагнення пізнавати нове, вивчати наші звичаї та обряди, зберігати культурну спадщину. Звісно такі заняття значно цікавіші ніж просте копіювання зразків. Вони викликають позитивні дії та настрій – образність, цікавість, здивування, моральні переживання.

Основою діяльності вчителя має бути впровадження інноваційних методів навчання у навчально-виховний процес з метою ефективного і результативного виконання освітніх завдань; активізації процесу розвитку творчих здібностей; умінь та навичок учнів; застосування набутих знань для розв'язування творчих завдань.

Неможна обійти стороною і використання інноваційних технологій на заняттях в гуртку. Показ яскравих, а головне оригінальних презентацій, демонстрація відео перетворюють процес засвоєння матеріалу в захоплююче дійство, розширюють межі пізнання, викликають більшу зацікавленість предметом вивчення. Для цього доцільно використовувати в навчальному процесі мультимедійну дошку. Така дошка активно використовувалась у нашому центрі на заняттях гуртків. Для наочного показу малюнків та фото або для музичного супроводу занять можна застосовувати планшет. Музика допомагає створювати сприятливу атмосферу, може слугувати фоном або задавати ритм роботи. Заняття гуртка може бути таким же багатоплановим ,як і наше життя. Такі заняття діти відвідують із задоволенням, і результати роботи значно вищі та цікавіші.

Використання та поєднання різних форм інноваційних методів та технологій дозволяє вихованцям розвивати комунікативність, майстерність, здатність до продуктивної діяльності.

Викладач має бути своєрідним провідником у світ фантазії та творчості. Розкривати потенціал дитини, стимулювати саме креативні ідеї та рішення, навчати цікаво – задача мінімум сучасного викладача.

ВИСНОВКИ

Експериментальна діяльність у навчальному закладі є важливим інструментом для досягнення конкурентних переваг через впровадження інновацій та оптимізацію навчального процесу, являється значним та потужним фактором для підвищення конкурентоспроможності закладів освіти. Результати досліджень підтверджують, що експерименти допомагають забезпечити адаптивність закладу до змін в суспільстві та вимог на ринку праці. Важливою складовою ефективності експериментальної діяльності є активна участь усіх учасників освітнього процесу та залучення їх до пошуку та впровадження інновацій.

Інтеграція експериментальної діяльності в педагогічний процес сприяє підвищенню якості освіти, адаптації програм до індивідуальних потреб учнів та створенню сприятливого середовища для їхнього розвитку. Отже, впровадження експериментальної діяльності в закладі освіти є ключовим чинником для забезпечення його конкурентоспроможності та надання якісної освіти.

В позашкільних навчальних закладах існує більше умов та можливостей для впровадження експериментальної діяльності у порівнянні з загальноосвітніми закладами, що дозволяє їм успішно триматись на ринку освітніх послуг та бути затребуваними. Умови впровадження експериментальної діяльності порівнювалися за такими параметрами: ресурси та обладнання, часові обмеження, педагогічний підхід, керівництво та підтримка. Також визначилися з такими поняттями – як експеримент, інновації, інноваційна освітня діяльність, конкурентоспроможність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Рогова В.Б., Єресько О.В., Баженов Є. В. Освіта України в умовах воєнного стану. Інноваційна та проектна діяльність. Київ. Міністерство освіти та науки. 2022
- Кравчук Н., Іванова І. Застосування методів експериментальної діяльності в навчально-виховному процесі позашкільного закладу. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Педагогіка». 2018. 22, 56-63
- Педактюк Л. Розвиток експериментальної діяльності в позашкільних навчальних закладах. Наукові записки. 2019. 32, 40-45
- Семенова Н. Використання методів експериментальної діяльності у позашкільному навчальному закладі як шлях підвищення його конкурентоспроможності. Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія Педагогіка. 2019. 42, 84-91
- Шевченко О. Ефективність впровадження експериментального навчання в закладах позашкільної освіти. Педагогіка і психологія професійної освіти. 2020. 8(1), 67-75.